

Mphato 2

KOTARA 4

SEPEDI

LELEME

LA GAE

Lenaneothuto

GO EFOGA MAIKARABELO/MOKGWA WA THULAGANYO

Dumelang Bašomi mmogo,

Re a le amogela mo go lenaneo la NECT la leleme la gae!

Hle! lemogang gore dingwalwa tše tša leleme la gae tša NECT Kotara 4 di ngwadilwe ka nako ye kopana kudu, ka fao re a dumela gore go a kgonega gore go ka ba le diphošollo le diphetogo.

Re rata gore hle le be beng ba dingwalwa tše, le šome le sehlopha sa rena gore re kgone go bušetša le go kaonafataša phetolelo ye. Ge o hwetša diphošo, hle latela mokgwa wo o latelago go di bega:

- 1 Romela emeile go aterese ye e nepagetšego:
xitsonga@homelanguage.co.za
tshivenda@homelanguage.co.za
sepedi@homelanguage.co.za
siswati@homelanguage.co.za
isizulu@homelanguage.co.za
isindebele@homelanguage.co.za
isixhosa@homelanguage.co.za
sesotho@homelanguage.co.za
setswana@homelanguage.co.za
afrikaans@homelanguage.co.za
english@homelanguage.co.za
- 2 Ka mothalading wa sehlogo, ngwala referense ya sengwalwa. MPHATO WA 1 KOTARA 4 MATLAKALA 45–47 LENANEOTHUTONG.
- 3 Mo mmeleng wa emeile, ngwala lenaneo la diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa. Dira diphetogo godimo ga lenaneothuto gomme o tšee seswantšho goba sekene sa letlakala leo gomme ole romele ka emeile.
- 4 Ge o nale bothata bjo bogolo ka polelo bjo o ratago go re lemoša bjona, hle ngwala se ka mo mothalading wa sehlogo ka tsela ye, Mohlala: BOHLATSE BJA SEMMOTWANA SA TIKOLOGO.
- 5 Ke moka , mo mmeleng wa emeile, hlaloša bothata bjoo.
- 6 Hle ngwala leina la gago, boemo bja gago le nomoro ya gago ya sellathekeng gore re kgone go ikgokaganya le wena ge go ka hlokagala gore re boledišane.
- 7 **Re a leboga ge o kgonne go tliša bokgoni bja gago mo leneneong le! Re nyaka go netefatša gore re nale phetolelo yeo e nepagetšego go leleme le lengwe le le lengwe leo le tšwelelago mo dingwalweng ka moka.**

Diteng

Dintlha tša bolaodi	v
Kgwekgwe ya tshepedišo	xiii
Beke 1 Tabakgolo: Go rarolla mathata	1
Mošupologo	3
Labobedi	8
Laboraro	13
Labone	19
Labohlano	23
Beke 2 Tabakgolo: Go rarolla mathata	27
Mošupologo	29
Labobedi	33
Laboraro	39
Labone	45
Labohlano	50
Beke 3 Tabakgolo: Histori	55
Mošupologo	57
Labobedi	62
Laboraro	67
Labone	73
Labohlano	77
Beke 4 Tabakgolo: Histori	81
Mošupologo	83
Labobedi	88
Laboraro	94
Labone	101
Labohlano	106
Beke 5 Tabakgolo: Go tlhoriša le ponego	111
Mošupologo	113
Labobedi	118
Laboraro	123
Labone	130
Labohlano	134

Beke 6 Tabakgolo: Go tlhoriša le ponego	141
Mošupologo	143
Labobedi	148
Laboraro	153
Labone	160
Labohlano	164
Beke 7 Tabakgolo: Go šomiša theknolotši gabotse	169
Mošupologo	171
Labobedi	177
Laboraro	182
Labone	188
Labohlano	192
Beke 8 Tabakgolo: Go šomiša theknolotši gabotse	197
Mošupologo	199
Labobedi	204
Laboraro	208
Labone	214
Labohlano	218

Dintlha tša bolaodi

Ditšweletšwa tša Thuto

Mo kotareng ye, baithuti ba swanetše go ba ba šetše ba fihleletše ditšweletšwa tše:

GO THEELETŠA LE GO BOLELA

- 1 Barutwana ba swanetše go kgona go bolela goba go opela dikoša tše nne goba merumokwano.
- 2 Barutwana ba swanetše go kgona go tšea karolo dipoledišanong tša ka phapošing gore ba abelane ka tsebo yeo ba tšwelelago ba nale yona.
- 3 Barutwana ba swanetše go ahlaahla kanegelo ya go bala ka go abelana, ba šomiša foreimi ya poledišano/go ahlaahla bjalo ka hlahlo.
- 4 Barutwana ba swanetše go kgona go ithlamela dikanegelo tša bona gore ba tle ba kgone go dira mošongwana wa bona wa go anega dikanegelo ka bokgabo.
- 5 Barutwana ba swanetše go kgona go bolela ka dingwalwa tša bona.
- 6 Barutwana ba swanetše go kwešiša le go kgona go šomiša tlotlontšu yeo e latelago.

bothata	rarolla	lokiša	senyega	kgopela tshwarelo	khwaere
šiša	befetšwe	swabile	ikgantšha	maatla a letšatši	setšhaba
seruthufatši	ya maemo	e a tura	rekega	hlamo	fufutša
teko	histori	ya kgale	sehlwaseeme	mohlabani	bogale
thekišo	gweba	mogwebi	Nigeria	terone	bonnete
kakanyo	tshedimošo	tekatekano	go se lekane	dumelana	ganetša
bokgobapuku	moetapele	lemoga	mphenyašilo	go tlhoriša	ponego
seipone	lebelediša	rarella	boima	bosesane	otile
bokoto	ahlola	go ahlola	itshetshengwa	go iketla	go se iketle
maleba	ga e maleba	inthanete	klaemete	diphetogo ya klaemete	tshilafatšo
kgodiša	setsebi	go pelaetša	mogwanto	letlakala la tshedimošo	leago le diphatlalatši
Instagram	Facebook	Twitter	Sweden	hlohloletša	go rata dilo
seboledi sa go hlohloletša	video	gatiša	godile	boitshepo	boipelo
hlohloletša					

TEMOGO YA MEDUMO LE DITUMATLHAKA

- 1 Barutwana ba swanetše go kgona go lemoga medumo ka go theeletša feela.
- 2 Barutwana ba swanetše go kgona go lemoga medumo ka mokgwa wa go itiragalela.
- 3 Barutwana ba swanetše go kgona go kopanya le go kgaoganya medumo yeo e latelago.

g	s	š	h	w	y
ts	hl	lw	tl	sw	kg
th	oo				

Barutwana ba swanetše go kgona go arola medumo yeo e latelago ka dinoko

gama	gola	gata	anega	goga	sega
sola	sefa	seba	soba	sopo	šala
lešoba	lešaka	šupa	lešoboro	lešole	hema
huma	huetša	holofela	mohola	mahala	wena
wela	lewa	wulu	wiki	wiša	yena
yona	boya	yela	moya	seyalemoya	tsoga
tsela	tsebe	tsoma	tsefa	tseba	hlapi
hlano	hlaka	hlapa	hlalefa	sehlare	lwala
lwela	befelwa	agelwa	lweša	elwa	tlala
tloga	tloša	tlaba	tlola	setlolo	swara
swaya	swaba	swele	swina	leswiswi	kgaka
kgala	kgara	lekgotla	kgoka	kgoma	thaba
thaka	thotha	thupa	thapa	thipa	mooka
mooki	phoofolo	phooko	mookola		

GO BALA

Barutwana ba swanetše go kgona go bileletša medumo ya mantšu ao a latelago

gama	gola	gata	anega	goga	sega
sola	sefa	seba	soba	sopo	šala
lešoba	lešaka	šupa	lešoboro	lešole	hema
huma	huetša	holofela	mohola	mahala	wena
wela	lewa	wulu	wiki	wiša	yena
yona	boya	yela	moya	seyalemoya	tsoga
tsela	tsebe	tsoma	tsefa	tseba	hlapi
hlano	hlaka	hlapa	hlalefa	sehlare	lwala

lwela	befelwa	agelwa	lweša	elwa	tlala
tloga	tloša	tlaba	tlola	setlolo	swara
swaya	swaba	swele	swina	leswiswi	kgaka
kgala	kgara	lekgotla	kgoka	kgoma	thaba
thaka	thotha	thupa	thapa	thipa	mooka
mooki	phoofolo	phooko	mookola		

Barutwana ba swanetše go kgona go bala mantšu ao a latelago ka tebelelo feela.

kgahliše	hlakahlakane	mošupologo	khwaere	maswabi	seruthufatši
tlhamo	tlhaka	elela	sephetho	sehlwaseeme	kgošigadi
lebelela	pere	šikinya	tokologo	kgethologanyo	fetiša
histori	lwetše	sekgomaretšo	šoro	tšohle	emetšego
mpotša	nonne	okeditše	mokoto	fetoga	nhloya
inthanete	Sweden	ngala	gwanta	phetogo	gaša
boitshepo	ithata	boemo	dikete		

Barutwana ba swanetše go kgona go bala sengwalwa seo se kgokaganego go swana le mohlala wo o latelago.

Mogami ke seboledi. Ka mehla ge a gama batho ba dula ba sega. Maabane o gametše ka kgamelong ya lešoba. Batho ba segile kudu ge e rwala kgamelo ka boitshepo. Kgamelo e be e sena selo.

KWEŠIŠO

- 1 Barutwana ba swanetšo go dira dikakanyo ka sengwalwa ka go lebelela diswantšho.
- 2 Barutwana ba swanetše go kgona go gopola dintlha ka sengwalwa.
- 3 Barutwana ba swanetše go kgona go anega kanegelo gape.
- 4 Barutwana ba swanetše go kgona go latelanya ditiragalo go tšwa sengwalweng.
- 5 Barutwana ba swanetše go kgona go kwešiša gore go ra go reng go ba le ponokgopolo, go dira gikgokaganyo, go kamaka le go gopla ka sengwalwa.
- 6 Barutwana ba swanetše go kgona go nagana ka sengwalwa ba šomiša foreimi ya go ahlaahla.
- 7 Barutwana ba swanetše go kgona go araba dipotšišo tšeo di ngwadilwego tša teka kwešišo ka sengwalwa.
- 8 Barutwana ba swanetše go kgona go ngwala sengwalwa ka bokopana

GO NGWALA

- 1 Barutwana ba swanetše go kgona go thala seswantšho seo se kwešišegago.
- 2 Barutwana ba swanetše go kgona go oketša ka lentšu le tee goba a mabedi go sethalwa sa bona
- 3 Barutwana ba swanetše go kgona go feleletša foreimi ye kopana ya go ngwala.
- 4 Barutwana ba swanetše go kgona go ngwala ditemana tše 1 ba šomiša foreimi ya go ngwala goba maano a go ngwala.
- 5 Barutwana ba swanetše go kgona go ngwala: lenaneo/ lengwalo

GO BALA KA SEHLOPHA SA GO HLAHLWA

- 1 Barutwana ba swanetše go kgona go balela godimo ka pukung ya bona yeo e lakaneditšwego ya go bala ebile ba bale le morutiši ka sehlopha sa bokgoni bjoo bo swanago.
- 2 Barutwana ba swanetše go kgona go šomiša tsebo ya bona ya ditumatlhaka, go kgona go hwetša hlahlo go ya ka sengwalwa le go lemoga mantšu feela ka tebelelo ge ba bala.
- 3 Barutwana ba swanetše go kgona go itekola bokgoni bja bona bja go lemoga mantšu le kwešišo.

Ditlabakelo le dithušathuto tše di filwego

Tseba gore dithušathuto ka moka tše di filwego ke tša sekolo. Dithušathuto di ntšhiwa ga tee fela, seo se ra gore di swanetšwe go gatišwa le go hlokomelwa.

Ka kotara ya 1 barutiši ba fiwa dithušathušo tše di latelago

1 Diphaphathi tša go bontšha tša mebala x 4

Šomiša diphaphathi tše go beakanya mošomo wa gago wa beke. Beke engwe le engwe, laetša thutomodumo le mantšu, mantšu a go šomišwa kgafetšakgafetša, mantšu a tlontlontšu le tabakgolo, tshwantšhetšo le foreimi ya go ngwala.

2 Ditšhate tša Mongwalo

Laetša ditšhate tše ka pele ga phaphoši, gore barutwana ba kgone go e bona gabotse. Ba Mphato wa 1 le ba wa 2 ba tla fiwa ditšhate tša mogatišo. Ba wa 2 le wa 3 ba tla fiwa tšhate ya mogatišo le tšhate ya mothikitho.

3 Kotara ya 1 Lenaneo thuto

Šomiša lenaneo thuto go bona seo o swanetšego go se ruta letšatši le lengwe le le lengwe. Kgwekgwe ya tshepedišo e go laetša gore lenaneo thuto le lengwe le le lengwe le rutwa bjang. Dibeke tše pedi tša Kotara ya 1, o tla latela lenaneo la tataišo.

4 Kotara ya 1 Selatela mohlala

Šomiša tokomane ye go feleletša Lenaneo la ngwaga la go ruta (ATP) le polane ya kotara. Swaya gomme o ngwale letšatši kgwedi la lenaneo thuto le lengwe le le lengwe le mošongwana wa kelo ge o feditše. Gopodišiša ka tsela yeo o rutilego ka gona.

5 Kotara ya 1 Puku e kgolo

Šomiša puku e kgolo ya dikanegelo ge o dira mananeo thuto a Go bala ka go abelana. Go na le dikanegelo tše seswai mo kotareng – kanegelo e tee beke le beke.

6 Kotara ya 1 Sephuthelwana sa dithušathuto

Sephuthelwana sa dithušathuto se na le dilo tše di latelago:

- **Mantšu a papetlakgadima** a filwe a tlotlontšu a tabakgolo, mantšu a go šomišwa kgafetšakgafetša; thutomodumo le mantšu. A sege gabotse o a boloke ka tsela ya maleba. O šomiše mantšu a papetlakgadima le phaphati ya go bontšha.
- **Tlotlontšu ya tabakgolo le tshwantšhetšo** di filwe mo go kgonegegago. Di ripe o di boloke ka tsela ya maleba. Šomiša mantšu a papetlakgadima le phaphati ya go bontšha.
- **Matlakala a go laodiša kanegelo ka bokgoni** di filwe tabakgolong engwe le engwe. Di ka tatelano ya diswantšho te 3 go iša go tše 4 tša go laodišsa kanegelo. Go na le dikgatišo tše 10 tša letlakala le lengwe le le lengwe – le tee la sehlophana. O kgopelwa go dira dikgatišo tše dingwe ge e le gore go a hlokagala.
- **Matlakala a go gatiša a kelo** a filwe go gatiša dipoelo le ditshwayotshwayo tša kotara.

7 Kotara ya 1 Matlakala a mošomo a go bala x 8

8 Matlakala a mošomo a go bala a seswai a filwe mo kotareng – e tee ya beke le beke go tloga ka beke ya 3 go fihlela ka beke ya Šomiša matlakala a mošomo le phaphoši ka moka ge o bala le bona ka dihlophana tša go bala ka go hlwahlwa. Go na le matlakala a 20 a letlakala le lengwe le le lengwe la go bala. O ka oketša matlakala ge go hlokega.

Setlwaedi sa mehleng sa beke le beke: Di iri tše 7

- 1 Kago ya lenaneo la thuto le latela setlwaedi sa mehleng beke engwe le engwe.
- 2 Se se dira gore go be bonolo gore barutiši le barutwana ba kgone go latela.
- 3 Barutwana ba kgona go itokišetša mošongwana o latelago ge ba tseba setlwaedi sa mehleng.
- 4 Setlwaedi sa mehleng se theilwe motheong wa SEPHOLEKE (CAPS) wa leleme la segageno: bonnyane ba nako ya di iri tse 7 mo bekeng.
- 5 Setlwaedi se sa mehleng se dirilwe e le karolo ya lenaneo la maleme bobedi mmogo le PSRIP EFAL kago ya lenaneo la thuto.
- 6 Laetša setlwaedi sa mehleng ka phapošing o e tsebe ka hlogo!

Mošupologo		Labobedi		Laboraro		Labone		Labohlano	
Mešongwana ya bomolomo	15			Mešongwana ya bomolomo	15			Mešongwana ya bomolomo	15
		Ditumatlhaka	15	Ditumatlhaka	15	Ditumatlhaka	15	Ditumatlhaka	15
Mongwalo	15	Mongwalo	15	Mongwalo	15				
Go bala ka go abelana	15	Go bala ka go abelana	15			Go bala ka go abelana	15	Go bala ka go abelana	15
Go ngwala	30			Go ngwala	30				
Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa	30	Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa	30	Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa	30	Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa	30	Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa	30
1. 45		1. 15		1. 45		1. 00		1. 15	

Go itokiša beke le beke

Go bohlokwa go gopola gore ka leleme la Sepedi lenaneo lee fokoditše hlokego ya gore barutiši ba POLANE, efela go ITOKIŠA go sa nyakega! Letšatši le tee mo bekeng ka meriti, hlakana le barutišimmogo le wena, barutiši ba motheo wa thuto, le itokišetša le le mmogo.

Ge o itokišetša, gopola go:

- 1 Bala lenaneo thuto la beke kamoka ga yona.
- 2 Kgonthišiša gore o tseba le go kwešiša di tsela tša kgwekgwe ya tshepedišo tšeo di swanetše go šomišwa. Ge o gakanega e ya seripana sa hlogo ye 'kgwekgwe ya tshepedišo' o ikgopotše.
- 3 Sa go latela, lekola gore ke dife dipapetla kgadima le ditshwantšhetšo dife tšeo di nyakegago mo Tabakgolong le tlotlontšu, mantšu a go šomišwa kgafetšakgafetša, medumo le foreimi ya go ngwala. Beakanaya dipapetlakgama le ditshwantšhetšo ka tsela ye:
 - a Ripa dipapetlakgadima goba ditshwantšhetšo.
 - b Leka go dikgomaretša godimo ga khatipokisi goba lephephe.
 - c Ge go kgonega, o e apeše ka plastiki.
 - d Boloka di papetlakgadima tša lenaneothuto ka ga re ga onfolopo, goba ka rekere diphuthege lefelo le tee.
- 4 Kgobokanya dithušathuto tše dingwe tšeo o ka dinyakago, bjalo ka ditshwantšho goba dilo tša nnete.
- 5 Lekodišiša ge eba puku e kgolo e sale gabotse.
- 6 Bala mešongwanana ka gare ga DBE yeo o ka e dirago.
- 7 E tlwaetše go dira dithuto tša go ngwala.
- 8 Kgonthišiša gore Selotamohlala sa gago se mo nakong, go tloga beke ya go feta le gore e laetša tema ye o e kgathilego.

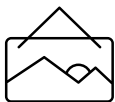
Tabakgolo le lenaneo la go bala

NOMORO YA BEKE	TABAKGOLO	SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA	LETLAKALA LA MOŠOMO WA GO BALA
1	Go rarolla mathata	Phaphoši ya go senyega	1
2	Go rarolla mathata	Seruthufatši sa meetse sa letšatši sa Xochitl's	2
3	Histori	Kgošigadi ya mohlabani	3
4	Histori	Mopresidente o mogolo ge e sa le	4
5	Go tlhoriša le ponego	Zweli o a hlaboša	5
6	Go tlhoriša le ponego	Letšatši la Zama le lebe	6
7	Go šomiša theknolotši gabotse	Greta Thunberg, mogale wa phetogo ya klaemete	7
8	Go šomiša theknolotši gabotse	Seboledi sa go hlohleletša	8

Kotara ya 1 Lenaneo la Kelo

Lenaneo la diteko le dirilwe go ya ka seripa 4 seo se khutsofaditšwego sa SEPHOLEKE CAPS). Se se ka hwetšwa ka morago ga selotamohlala kotareng yennngwe le yennwe.

Ditaetšo ka Phaphošing

DIPHAPHATHI TŠA GO BONTŠHA

- Karolo e nngwe ya lenaneo le, o tla fiwa diphaphathi tša go bontšha tše nne tše dikgolo tša mebala ya go fapafapana.
- Phaphathi e nngwe le engwe ya mmala e tla laetša mantšu a go fapanafapana a beke.
- Šomiša diphaphathi tše ka tsela ye:
 - Phaphathi e talamorogo** –laetša tabakgolo le mantšu a tlotlontšu mmogo le ditshwantšhetšo tša beke.
 - Phaphathi e talalerata** – laetša mantšu a go šomišwa kgafetšakgafetša a beke.
 - Phaphathi e serolwana** –laetša ditumatlhaka le mantšu a beke.
 - Phaphathi e pinki** – laetša foreimi ya go ngwala ya beke yeo.
- Mantšu a mo diphaphathing tše a swanetše go fetolwana beke engwe le engwe.
- O kgopelwa gore o seke wa tlogela tlotlontšu ya tabakgolo le ditshwantšhišo gore ngwaga o fele. Ditshwantšhišo di swanetše go sepelelana le tabakgolo yeo o idirago. Ge phaphoši e tletše ka mantšu le ditshwantšhišo e ka hlakahlakantšha barutwana ba se hlwe ba e ela hloko.

- 6 Ge o tlošitše mantšu le ditshwantšhišo , di boloke.
- 7 Hlokomela mantšu ao gore o kgone go a šomiša gape ngwaga o latelago.

TAFOLA YA TABAKGOLO

- 1 Leka go dira tafola ya Tabakgolo ka phaphošing ya gago.
- 2 Šomiša sekgoba go laetša diswantšho le dilo tša mmakgonthe tša go sepedišana le tabakgolo.
- 3 Ngwala maina a dilo tšeo, gore barutwana ba kgone go ithuta tlotlontšu.

Kgwekgwe ya tshepedišo

Bolaodi ba phaphoši

Tše dingwe tša motheo wa bolaodi ba phaphoši le maano di gona e le 'kgwekgwe ya tshepedišo'. A ke maano ao a dulago a šomišwago mo lenaeong le, go bohlokwa go a tseba.

***Maikemišetso:** Go kaonafatša nako ya go šoma, maitshwaro a barutwana le tšhomišanommogo gare ga barutwana. Go fokotša ditšhitišo tša go ithuta. Go hlagiša papadi e le mokgwa o mongwe wa go ithuta.*

GO DULA LE DIHLOPHANA

- 1 Go bohlokwa kudu go ipha nako le go ela hloko gore o dudiša barutwana bjang ka phaphošing.
- 2 Ge o dira se, gopola dintlha tše bohlokwa tše:
 - a **Dudiša barutwana go ya ka bokgoni bjo bo tswakilego** – ga go nyakege gore barutwana ba go se kgone ba dule mmogo, le ba go kgona ba dula mmogo. Tswaka barutwana gore phaphoši e be sebaka seo se tswakanego go ya ka bokgoni.
 - b **Dudiša barutwana ka bohlale go phema dikgohlano goba lešata.** O seke wa dudiša barutwana ba go tshwenyana mmogo. O seke wa dudiša barutwana bao ba ratago go bolela mmogo. Phema mathata ka go ba arongantšha.
- 3 Mo lenaneong la rena la go ithuta, go na le mešongwana eo barutwana ba swanetšego go šoma ka dihlophana.
- 4 Tše e swanetše go ba dihlophana tše 3–4 tša barutwana bao ba dulago mmogo goba kgauswi le kgauswi. Dira se gore ge o ba botša go šoma ka dihlophana ba ka kokoana ga bonolo le ka pela ba sa senye nako le go sepela kudu.
- 5 Ge barutwana ba dutše ka methaladi, tsela e bonolo ya go hlama dihlophana ke gore barutwana ba ka mo pele ba sokologe ba lebelletse ba ba bedi ba ka morago ga bona ba mothaladi wa go latela. Ba kgona go hlama sehlopha sa bonne ka bonne ka potlhako.
- 6 O seke wa tlogelela se go barutwana. Tšea sephetho gore o hlama bjang dihlophana ka phaphošing, o hlahle barutwana go itlwaetša go hlama dihlophana tše ka pela ka setu.
- 7 Ge o bona gore sehlopha ga se kwane gabotse, dira diphetogo – o seke wa gapeletša barutwana go šoma mmogo.

GO SEPEDIŠA POLEDIŠANO YA DIHLOPHA

- 1 Mo lenaneong le la thuto, go na le mešongwana e mmalwa yeo e nyakago barutwana gore ba tshware makgotlana a go ahlaahla.
- 2 Hlahla barutwana gore dira se ka tsela ye:
 - a Sa pele, barutwana ba swanetše go ba mo dihlophaneng tša bona.

- b** Sa go latela, barutwana ba swanetšego ngwala dintlha tša dipotšišo tša go ahlaahlwa goba freimi
- c** Ke moka, morutwana o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo engwe le engwe:
 - Morutwana wa 1 o swanetše go araba Potšišo ya 1
 - Morutwana wa 2 o swanetše go araba Potšišo ya 1
 - Morutwana wa 3 o swanetše go araba Potšišo ya 1
 - Morutwana wa 4 o swanetše go araba Potšišo ya 1
 - Morutwana wa 1 o swanetše go araba Potšišo ya 2
 - Morutwana wa 2 o swanetše go araba Potšišo ya 2
 - Morutwana wa 3 o swanetše go araba Potšišo ya 2
 - Morutwana wa 4 o swanetše go araba Potšišo ya 2
 - Bjalo bjalo
- 3** E ka ba leano le le kaone go šomiša 'mokokotlelo wa go bolela/leswika/selo' go laola se.
 - a** Efa sehlophana se sengwe le se sengwe selo bjalo ka mokokotlelo wa mebala goba leswika.
 - b** Motho yo a swerego selo o a bolela gomme ba bangwe ka moka mo sehlopheng ba hlwaya tsebe.
 - c** Ge morutwana wa mathomo a boletše, o swanetše go fetišetša selo go morutwana wa go latela, bjalo bjalo.
- 4** Ge e le gore sehlopha se swanetše go fana ka pego, ge eba o mongwe le o mongwe o arabile, sehlopha seka kgetha karabo ya maleba go araba potšišo engwe le engwe.

MEŠONGWANA YA PHETOGO SEGALO YA GO BALA

- 1** Ge o dira thuto ya go bala ka sehlopha sa go hlahlwa, barutiši ba swanetše go šoma le dihlopha tše pedi.
- 2** Mo magareng ga dihlopha tše pedi, go bohlokwa go tšea 'kgefo' pele o tanya šedi ya barutwana gore ba thome ka letlakala la mošongwana wa go bala.
- 3** Dira se ka tsela ya:
 - a** Ge o feditše go šoma le bona, romela sehlopha sa 1 gore ba ye go dula fase.
 - b** Tanya šedi ya barutwana.
 - c** Dira mošongwana wa go phetogo ya segalo ya go bala le phaphoši kamoka.
 - d** Tanya šedi ya barutwana gape ka letlakala la mošomo la go bala.
 - e** Hlalosa mošongwana wa go latela mo letlakalatšhomo la go bala.
 - f** Gopotša barutwana gore ba swanetše go fetša mošongwana o ba o dirago pele ba ka tswela pele ka mošongwana o mongwe – ba swanetše go šoma ka lebelo la bona.
 - g** Bitša sehlopha sa 2 gore ba tle ba šome le wena.
- 4** Ka kotara ya 1, re kganyoga gore o šomiše mešongwana ye e 4 ya phetogo ya segalo ya go bala le barutwana:

Mošongwana wa 1: Morutiši o re

- 1 Botša barutwana gore ba emelele.
- 2 Hlalosa gore o tla dira tšhišinyego tša go fapafapana, go swana le: kgoma hlogo ya gago; fofiša khaete; tšokotša nko ya gago; fofa makga a mararo; bj bj.
- 3 Ge o le wa mathomo wa gore 'morutiši o re', ke moka barutwana ba swanetše go dira tiro.
- 4 Ge o sa re 'morutiši o re', ke moka barutwana ba swanetše go ema ba seke ba šikinyega.
- 5 Ge morutwana a dira tiro o se nke o re 'morutiši o re', ke moka morutwana woo o tšwile o swanetše go dula fase.
- 6 Mothopasefoka ke morutwana wa mafelelo o a emeletšego.

Mošongwana wa 2: Moletlo wa go bina

- 1 Botša barutwana go emelela.
- 2 Hlalosa gore o tla raloka mmimo mo sellathekeng sa gago.
- 3 Ge barutwana ba ekwa mmimo, ba swanetše go bina.
- 4 Ge mmimo o fetša go tima, barutwana ba swanetše go ema kgahla.
- 5 Letša mmimo le go tima mmimo makga a mmalwa gore barutwana ba kgone go bina le go kgahla makga a mmalwa!

Mošongwana wa 3: Itšokotše, itšokotše, kgahla

- 1 Botša barutwana gore ba emelele.
- 2 Ere: itšokotše, itšokotše, itšokotše, itšokotše, kgahla!
- 3 Barutwana ba swanetše go bolelela se mmogo le wena ba swanetše go itšokotša mebele ya bona ge ba re 'itšokotše'.
- 4 Ge ba 'kgahla' ba swanetše ema pho, ka setu ba se šikinyege!
- 5 Boeletša se makga a mmalwa.

Mošongwana wa 4: Setulo sa ka le nna

- 1 Botša barutwana ba emelele kgauswi le ditulo tša bona. Go swanetše go ba le sekgoba sa go bonala.
- 2 Efa barutwana melawana eo ba swanetšego go elatela – ba swanetše go dira se ka pela le ka setu.
- 3 Melawana ye e tsamaelana le setulo ba swanetše go itlwaetša go šomiša matlema.
- 4 Efa melawana ya go swana le:
 - ema ka morago ga setulo
 - kukela setulo sa gago godimo
 - namela godimo ga setulo sa gago

- Tšea kgato o tshele setulo sa gago
- bj bj.

Mešongwana ya Bomolomo

Mathomong a mananeothuto a polelo ya gae ka Mošupologo, Laboraro le Labohlano o tla dira mešongwana ya bomolomo. Ye ke mešongwana ya go theeletša le go bolela ya lenaneo le. Mešongwana ye e di dirilwe ka tlhokomelo gore di kgone fa morutwana o mongwe le o mongwe monyetla wa go bolela.

Ruta tlotlontšu ya tabakgolo

Maikemišetšo: Go oketša tsebo ya barutwana yeo ba humanego ka maitemogelo, ka go šomiša kgopolo le go ithuta tlotlontšu ka phapošing, gore ba kgone go godiša bokgoni bja bona bja go bala ka kwešišo le tsebo ya kakaretšo. Go thuša barutwana gore ba kgone go ba le bokgoni bjo bo itšego bja polelo bjoo bo tla ba thušago gore ba kgone go šoma gabotse mephatong ya gare.

- 1 Ruta mantšu a 3 a maswa a tlotlontšu ya tabakgolo
- 2 Šomiša mokgwa wa go šupa, Diragatša , Hlaloša le go Bolela.
- 3 ŠDHB ke kgaoletšo ya go Šupa, Diragatša, Hlaloša le Bolela.
- 4 Ga se ka mehla moo go kgonegagore o šomiše mekgwa ye ka moka mo lentšung la tabakgolo
 - a Š – Šupa seswantšho goba selo sa nnete ge go kgonega.
 - b D – Diragatša lentšu la tabakgolo ge go kgonega.
 - c H – Hlaloša gore lentšu la tabakgolo le ra go reng.
 - d B – Bolela lentšu mo lefokong gomme barutwana ba bušetše lefoko leo.
- 5 Ge o šetše o rutila tlotlontšu ya tabakgolo ya beke ka moka, bea mantšu ao mo tšhateng ya pontšho o be o bee le diswantšho goba dithalwa tšeo di laetšago mantšu a tabakgolo.
- 6 Ga se barutwana ka moka bao ba tla gopolago tlotlontšu ya tabakgolo se seswa ka nakwana, Hle o seke wa belaela ka se , ebile o seke wa dira gore barutwana ba bušetše mantšu gantši!
- 7 Barutwana ba tla kopana le tlotlontšu ye mpsha gammalwa mo sererweng, ebile ba tla fiwa monyetla ya go aga tlotlontšu ya bona ka mokgwa wa maleba,

Koša goba Morumokwano

Makemišetšo: Go tiisetša tsebo ya barutwana ya tlotlontšu ye mpsha. Go ithuta ka go bapala.

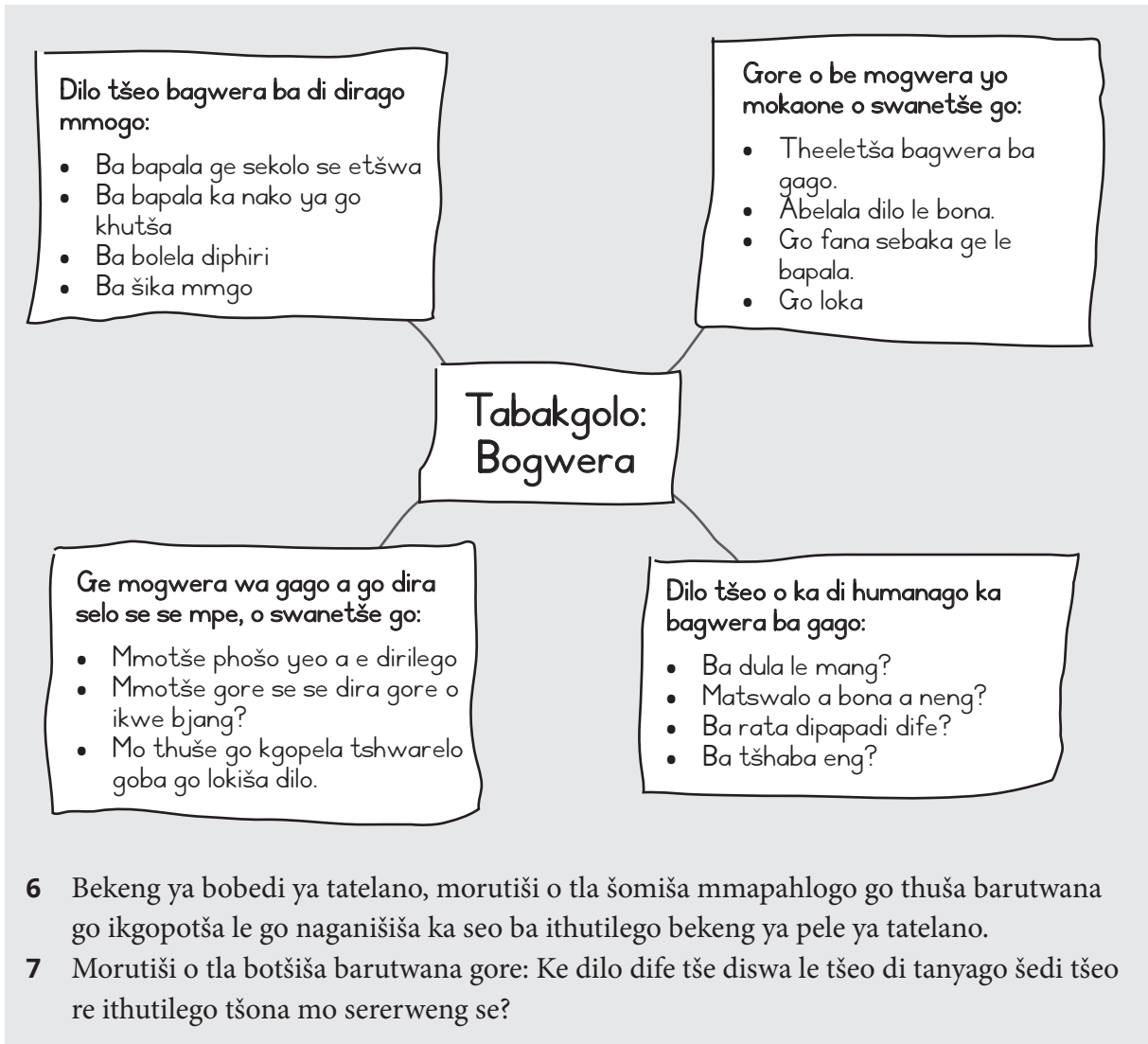
- 1 Koša goba morumokwano wo o swanetšego go o dira le barutwana o laeditšwe ka gare ga lenaneothuto.

- 2 Ge nako e dutše e eya, barutwana ba tla tseba dikoša le merumokwano ye gomme ba tla feleletša ba ikopelela tšona ka bo bona.
- 3 E fela, ge e le gore ke la mathomo ba gahlana le se o swanetše go ba ruta mantšu, ditiro le modumo wa koša ge o le gona.
- 4 Ruta barutwana koša goba morumokwano, mothaladi ka mothaladi ka mokgwa wo o latelago:
 - a Opela goba o bolele koša kamoka go barutwana. Hlalosetša barutwana gore e ra go reng ge go hlokagala.
 - b Opela goba o bolele mothaladi wa pele gomme barutwana ba go boeletše ka morago ga gago.
 - c Opela goba o balele mothaladi wa bobedi gomme barutwana boeletše ka morago ga gago.
 - d Opela goba o bolele methaladi ye mebedi ya pele gomme barutwana boeletše ka morago ga gago.
 - e Tšwela pele ka tsela go fihlela o ruta barutwana koša goba morumokwano ka moka.
- 5 Šomiša ditiro tšeo di nepagetšego ka mehla ge o ruta koša goba morumokwano.
- 6 Dumelela barutwana go kgopela go opela koša yeo ba e ratago mafelelong a letšatši. Wo ke mokgwa wa go kgahliša wa go gatelela polelo ye mpsha yeo ba ithutilego yona.

Hlagiša tabakgolo: Go ba le semelo sa tsebo

Maikemišetšo: *Go humana le go amogela semelo sa tsebo ya morutwana ka sehlogo se itšego, le go oketša go seo morutwana a se tsebago ka ga sehlogo seo. Go laetša peakanyo tshwantšho ya tsebo ya morutwana ka go šomiša mmapahlogo.*

- 1 Mo mošomong wo, morutiši o thoma ka go dira mmapahlogo letlapeng ka pejana.
- 2 Morutiši o thala sediko le leina la tabakgolo magareng ga letlapa.
- 3 *Ke moka, morutiši o botšiša barutwana gore:* Naa go nale seo le se tsebago ka tabakgolo ye?
- 4 Morutiši o ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmapahlogo.
- 5 Morutiši o swanetše go leka go ngwala fase dikakanyo tšeo di swanago kamoka, mohlala, ge tabakgolo e bolela ka “Bogwera” o ka ba le mmapahlogo wo o lebelelago ka tsela ye:

Go anega kanegelo ya boihlamelo Beke ya 1

Maikemišetšo: Go fa barutwana monyetla wa go šomiša polelo ye mpsha ka mokgwa wa maleba le go šomiša tsebo ya bona ya sehlogo le boihlamelo go hlama kanegelo yeo e kwagalago. Go aga bokgoni bja barutwana bja go latelantšha. Go fa barutwana monyetla wa go šoma mmogo le go šomišana gabotse ka sehlopha se sennyane.

- 1 Mošongwana wo o fa barutwana sebaka sa go šomiša kgopolo le boihlamelo, tsebo ya bona ya tlotlontšu ya tabakgolo le go latelanya go hlama kanegelo e mpsha.
- 2 Laela barutwana go dula ka dihlophana tša bona.
- 3 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la go anega kanegelo ya boihlamelo go ya ka tabakgolo. O tla hwetša se ka gare ka paka ya didirišwa.
- 4 Dipampišana tše di nale diswantšho tše 3–4 tša go latelana tšeo di ka šomišwago go bopa kanegelo yeo e sepelelanago le tabakgolo.
- 5 Laela barutwana go nagana ka kanegelo yeo e sepelelanago le diswantšho.
- 6 Efa barutwana motsotso goba e mebedi go akananya.

- 7 Kemoka, barutwana mo sehlopheng ba swanetše go šielana ka go abelana dikanegelo tša bona,
- 8 Sepela ka gare ga barutwana gomme o theeletše barutwana ba go fapana ge ba hlaloša dikanegelo tša bona.
- 9 Tšea matlakala, o a bolokele beke yeo e tlogo.
- 10 Hlohloletša barutwana go laodišetša o mongwe kua gae.

Go anega kanegelo ya boihlanelo Beke ya 2

Maikemišetšo: Go fa barutwana sebaka sa go šomiša polelo e mpsha ka mokgwa wa maleba. Go šomiša tsebo ya bona sehlogo le boihlanelo go hlama kanegelo yeo e kwagalago. Go aga bokgoni bja barutwana bja go latelanya. Go fa barutwana sebaka sa go šomišana gabotse le go thušana ka sehlopha se sennyane.

- 1 Laela barutwana go dula ka dihlophana tša bona.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la dikanegelo tša bona tša boithlanelo.
- 3 Gopotša barutwana gore beke ya go feta ba ihlametše dikanegelo tša bona ka diswantšho.
- 4 Beke ye barutwana ba swanetše go šoma ka sehlopha go tšea sephetho ka kanegelo ya sehlopha,
- 5 Gopotša barutwana gore kanegelo ya bona e swanetše go ba ya boithlanelo, gape e sepelelane le diswantšho.
- 6 Tanya šedi ya barutwana.
- 7 Kgopela dihlopha se 1 go iša go tše 2 tša go fapana gore ba abelane ka kanegelo ya bona ya sehlopha.
- 8 Leboga barutwana ka go abelana dikanegelo tša bona

Go ahlaahla sengwalwa sa Go bala ka go abelana?

Maikemišetšo: Go ruta barutwana bokgoni bja go nagana ka tsitsinkelo le go akaretša. Go ba fa menyetla ya go itlwaetša le go tšweletša bokgoni bjoo. Go aga boitshepo bja barutwana ka go ba fa menyetla ya makgonthe ya go hlagiša maikutlo, go dira dikgokaganyo le go kamaka. Go nea barutwana monyetla wa go šoma mmogo le go šomišana gabotse mo dihlopheng tše nnyane.

- 1 Poledišano ya Go bala ka go abelana e dirwa ka bo Labohlano.
- 2 Thoma ka go ngwala foreimi ya poledišano letlapeng.
- 3 Sa go latela, bala o be o hlalose tše barutwana foreimi ya poledišano.
- 4 Barutwana ba swanetše go kwešiša gore ga go ne kahlolo go dipotšišo tšeo di bulegilego. gore morutwana a arabe ka mokgwa wo a kwešišago.
- 5 Ge lenaneothuto le fela, tanya šedi ya barutwana.

- 6 Ge go šetše metsotswana, kgopela barutwana ba go fapana goba sehlopa gore ba fe dikarabo tša bona.
- 7 Leboga barutwana ka go fa dikarabo le maitapišo a bona.
- 8 Ge dikarabo tša barutwana di fošagetše goba di nyaka go oketšwa, ba phošolle goba o botšiše dipotšišo tša go ba hlohloletsa go hwetša dikarabo.

Temogo ya medumo le ditumathlaka/Mongwalo

Mphato 1 & 2 (Go fihla ge lenaneo la ditumahlaka le fela)

Temogo ya foneme & ditumathlaka le mongwalo di šoma mmogo mo lenaneong le.

Tiišetšo: Mošupologo

Maikemišetšo: Go dira kelo yeo e sego ya semmušo ka temogo ya barutwana ya foneme le go gopola ditumathlaka le mongwalo woo ba o rutilwego. Go fa barutwana thekgo goba go tiišetša tsebo ya bona ya tumathlaka le mongwalo ka go iphošolla. Go šomiša tomogo ya kelo go merero ya semmušo.

- 1 Ka Mošupologo wo mongwe le wo mongwe ka nako ya mongwalo, barutwana ba itlwaetša go gatiša ka go ikgotšša medumo, dinoko le mantšu ao ba ithutilego yona dibekeng tša go feta.
- 2 Laela barutwana gore ba ntšhe dipuku tša bona tša go ngwalela. Ge barutwana ba šetše ba kgona, ba ka ngwala letšatšikgwedi.
- 3 Sa go latela, ba laele gore ba phuthe letlakala ka bogare gomme ba ngwale dinomoro 1–5 morumong wa letlakala. Ke moka ba tšwele pele go ngwala 6–10 magareng ga letlakala. (Palo ya medumo, dinoko le mantšu e fapana go ya ka dithuto.)
- 4 Laela barutwana gore ba ngwale modumo, senoko goba lentšu go ya ka mokgwa wo o ba laelago, ba swanetše go ngwala kgauswi le nomoro ya maleba. Ge ba sa kgone go ngwala modumo goba lentšu, ba ka ngwala mothalwana –.
- 5 Gopotša barutwana gore wo ke mošongwana wa ka pejana wa go bona ge eba gopola medumo, dinoko le mantšu ao ba ithutilego wona.
- 6 Botša barutwana gore ba lekola ditumahlaka le mongwalo wa bona
 - Ba swanetše go bona ge eba kgona go ngwala modumo, senoko goba lentšu gabotse.
 - Ba swanetše go bona gape le gore ba kgona go bopa maletere gabotse.
- 7 Bitša medumo, dinoko le mantšu ao a lego lenaneothutong.
- 8 Laela barutwana gore ba tšee phensele ya mmala gomme ba swaye mošomo wa bona.
- 9 Ngwala dikarabo tša maleba letlapeng, o le gare o bitša medumo ebile o hlatholla mokgwa wa go ngwala.
- 10 Botša barutwana gore ge ba palelwa ke go gopola modumo goba go ngwala lletere, ba swanetše go ithuta se gare ga beke.

- 11 Tšea dipuku tša barutwana mafelelong a letsatši gomme o ngwale gore ke mang yo a hlokago thušo yeo e oketšegilego.

Go ithuta modumo wo moswa le mantšu: Ka Labobedi le Laboraro

Maikemišetšo: Go tšweletša temogo ya barutwana ya medumo ka kelohlolo le ka tatelano ye e bonagalago. Go ruta barutwana medumo ya leleme la gae le dinoko ka kelohlolo le ka tatelano le go itlwaetša go lemoga le go šomiša medumo le dinoko tšeo ba ithutilego mo mantšung.

Hlagiša modumo wo moswa

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima. Mohlala: /p/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana gore ba bušetše modumo x3.
- 3 Eba le poledišano le barutwana ka phapano goba go swana ga modumo wo wa /p/ ka Sepedi le ka sekgowa.
- 4 Ge e le modumo wa hlakatee, o laetša barutwana godimo ga papetla ya di Alfabete.
- 5 Botšiša barutwana gore: Na go nale mantšu ao le a gopolago ao a šomišago modumo wa /p/?
- 6 Nagana mantšu le barutwana, mantšu a go swana le pudi, pere, lepai, puku (mantšu a mane)
- 7 Botšiša barutwana gore go nale mantšu ao ba a gopolago ao a nago le modumo wa /p/ mo magareng
- 8 Nagana le barutwana mantšu a go swana le: apea, apola, apara, bupi

Hlagiša mantšu a maswa

- 1 Bitša lentšu le lengwe le le lengwe gabotse le ka go hlaboša o be o laetša barutwana papetlakgadima ya lentšu leo: pere, pudi, pota, papa
- 2 Kgopela barutwana go bušetša mantšu ka morago ga gago, gomme o gatelele modumo wo o lebantšwego
- 3 Kgomaretša dipapetlakgadima tša mantšu godimo ga tšhate ya pontšho ya ditumahlaka.

Go ngwala maletere le mantšu a maswa: Labobedi le Laboraro

Maikemišetšo: Go tšweletša bokgoni bja barutwana ka kelohlolo le ka tatelano bja go ngwala ka thelelo maletere ao sepelelanago le medumo yeo a emetšego le yeo ba ithutilego yona.

- 1 Ruta barutwana go hlama maletere a medumo yeo ba e rutilwego ka mogatišo.
- 2 Šupetša barutwana go ngwala modumo letlapeng – hlatholla mokgwa wa go hlama dithlaka ge o le gare o ngwala.
- 3 Laela barutwana ba go ngwala ka lanngole gore ba bee dihlogo tafoleng.
- 4 Furalela barutwana, o emiše letsogo la go ja.

- 5 Botša barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja gore ba go latele ge ngwala lletere goba maletere moyeng.
- 6 Bušetša mokgwa wo ka barutwana bao ba šomišago letsogo la ngele.
- 7 Botša barutwana gore ba šome mmogo gomme bašielane ka go ngwala modumo mo mekokotlong ya bona ka menwana.
- 8 Morago Ga se, botša barutwana gore ba ngwale modumo mo ditafoleng tša bona ka menwana.
- 9 Sa mafelelo. laetša barutwana go hlama lletere goba maletere le mantšu mo letlapeng.
- 10 Laela barutwana gore ba ngwale modumo/mantšu/mafoko ka dipukung tša bona.
- 11 Barutwana ba swanetše go thalela modumo wo moswa wo ba ithutilego wona go mantšu/mafoko ao ba a ngwadilego.

Go bopa le go aroganya mantšu

Maikemišetšo: Go tšweletša temogo ya barutwana ya medumo, le bokgoni bja go bopa le go aroganya medumo le dinoko tšeo ba di rutilwego ka kelohloko le ka tatelano gore ba kgone go bala le go ngwala ka noši. Go re tsebo ya barutwana ya go lemoga medumo le dinoko e kgone go itaragalela.

Ke a dira...

- 1 Thoma ka lentšu la go tšwa go thuto ya ka Labobedi.
- 2 Bitša lentšu le: *apara*
- 3 Aroganya lentšu ka medumo tee: /a/ - /p/ - /a/ - /r/ - /a/
- 4 Bitša modumo wa pele: /a/
- 5 Bitša modumo wa bobedi : /p/
- 6 Bitša modumo wa boraro: /a/
- 7 Bitša modumo wa bone: /r/
- 8 Bitša modumo wa mafelelo: /a/
- 9 Ngwala lentšu letlapeng: *apara*
- 10 Dira tšhupetšo ya go šupa le go bopa medumo go dira lentšu: /a/ - /p/ - /a/ - /r/ - /a/ = *apara*
- 11 Sa go latela, bitša senoko sa pele sa lentšu: /a/
- 12 Bitša senoko sa bobedi sa lentšu: /pa/
- 13 Bitša senoko sa boraro sa lentšu: /ra/
- 14 Dira tšhupetšo o šupe dinoko go laetša gore o di kopanya bjang gore e be lentšu. /a/-/pa/-/ra/ = **apara**
- 15 Bušetša se ka mantšu a go tšwa go thuto ya Laboraro

Re a dira...

- 1 Thoma ka lentšu go tšwa thutong ya ka Labobedi
- 2 Bitša lentšu: **sepela**
- 3 Botšiša barutwana gore: Modumo wa mathomo ke ofe mo lentšung? /s/

- 4 Botšiša barutwana gore: modumo wa bobedi ke ofe mo lentšung? /e/
- 5 Botšiša barutwana gore: modumo wa boraro ke ofe mo lentšung? /p/
- 6 Botšiša barutwana gore: modumo wa bone mo lentšung ke ofe? /e/
- 7 Botšiša barutwana gore: modumo wa bohloano ke ofe mo lentšung? /l/
- 8 Botšiša barutwana gore: modumo wa mafelelo ke ofe mo lentšung? /a/
- 9 Kgopela barutwana gore ba aroganye lentšu ka medumo tee: /s/ - /e/ - /p/ - /e/ - /l/ - /a/
- 10 Ngwala lentšu: **sepela**
- 11 Laela barutwana gore ba bope medumo ya lentšu le wena: /s/ - /e/ - /p/-/e/-/l/ - /a/ = sepela
- 12 Botšiša barutwana gore ke sefe senoko sa pele mo lentšung? /se/
- 13 Botšiša barutwana gore ke sefe senoko sa bebedi mo lentšung? /pe/
- 14 Botšiša barutwana gore ke sefe senoko sa mafelelo mo lentšung? /la/
- 15 Bušetša se ka lentšu la go tšwa go thuto ya ka Laboraro.

Humana Mantšu: Labohlano

Maikemišetšo: Go fa barutwana monyetla wa go kopanya tsebo ya bona ya medumo yeo ba e rutilwego. Go fa barutwana monyetla wa go itlwaetša bokgoni bja go aroganya le go bopa mantšu. Go oketša bokgoni bja gore temogo ya medumo e kgone go itiragalela go barutwana.

Thala tafola ya medumo yeo e šetšego e rutilwe le medumo yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro.

kg	o	b
ee	l	a
ts	e	m

Tšhupetšo

- 1 Gopotša barutwana medumo ya beke: Mohlala: /kg / le / ts/
- 2 Sekasekang medumo le ditwakanywa ka moka mo letlapeng.
- 3 Hlalosetša barutwana gore ba nale metsotso ye meraro go dira mantšu a mantši ka mokgwa wo ba ka kgonago.
- 4 Laetša barutwana go dira lentšu o šomiša medumo yeo e lebantšwego, go swana le : / kg/ le / ts/
- 5 Gopotša barutwana gore ba ka bopa mantšu ba šomiša ye mengwe ya medumo ntle ga / kg/ le / ts/.
- 6 Laetša barutwana go dira lentšu le lengwe go swana le /l/ - / ee/ - /b/-/a/
- 7 Gopotša barutwana gore b aka dira mantšu a mangwe ba šomiša medumo yeo e lebantšwego go swana le **kgomo** Goba mantšu ao a sa šomišego modumo wo o lebantšwego go swana le **leeba**.

Barutwana ba a dira

- 1 Laela barutwana gore ba bule dipuku tša bona gomme ba ngwale sehlogo sa: kg, ts
- 2 Laela barutwana gore ba thome go ngwala
- 3 Efa barutwana metsotso ye meraro humana le go bopa mantšu a mantši ka moo ba ka kgonago.
- 4 Dumelela barutwana go swaya mešomo ya bona. Laetša barutwana go bopa mantšu a (le a mangwe): kgomo, kgama, tsela, tsebe, tsoma, lee, bala, bela , loma, bea.

Temogo ya medumo le ditumatlhaka/Mongwalo

Mphato 2&3(Go fihla ge lenaneo la ditumahlaka le fela)

Temogo ya medumo & ditumathlaka le mongwalo di šoma mmogo mo lenaneong le.

MPHATO 2 DIKOTARA 3-4

MONGWALO

Go fetola mantšu : Mošupologo

Maikemišetšo. Go fa barutwana thekgo goba go tiišetša tsebo ya bona ya tumathlaka le mongwalo ka go iphošolla. Go tšweletša bokgoni bja go bala ka go thuša barutwana go tsepelela le go lemoga diphetogo mantšung goba mafokong tšeo di ka fetolago hlathollo ya mantšu goba mafoko ao.

Tsebišo: Mathomong barutwana ba swanetše go dira mošongwana wo ka mongwalo wa go **GATIŠA**. Laela barutwana go ngwala ka mongwalo wa **MOTHIKITHO**, ge ba šetše ba kgona ka go lekanela mongwalo wa **MOTHIKITHO**.

- 1 Ka Mošupologo ka nako ya mongwalo. Laela barutwana go itlwaetša mongwalo wa mothikitho ka go bušeletša medumo le mantšu ao ba ithutilego wona beke ya go feta.
- 2 Laela barutwana gore ba bule dipuku tša bona gomme ba ngwale letšatšikgwedi.
- 3 Sa go latela ba botše gore ba ngwale dinomoro 1–5 mo morumong wa puku gomme ba tshole mothalo o tee ka fase ga nomoro ye nngwe le ye nngwe.
- 4 Ngwala lefoko leo le tšwago lenaneothutong mo letlapeng go bapa le nomoro ya 1 ka mokgwa wo:
 - ke nyaka puku.
- 5 Laela barutwana gore ba kopolle lefoko ka dipukung tša bona.
- 6 Laela barutwana go ngwala mabopi a go fapana (mašala) kgauswi le dinomoro ka tsela ye:
 - ke
 - ba
 - re

- o
- 7 Laela barutwana go ngwallola mafoko ba šomiša mabopi ao(mašala)
- 8 Gopotša barutwana gore wo ke mošongwana wa ka pejana wa go lekola gore ba gopola go ngwala medumo le mantšu ao ba ithutilego wona.
- 9 Botša barutwana gore ba lekola tsebo ya bona ya medumo le mongwalo.
- 10 Mafelelong a thuto, ngwalolla mafoko gabotse letlapeng gomme o bitše medumo o be o hlatholle popego ya mongwalo wa mothikitho ge o le gare o ngwala.
- 11 Ke moka, laela barutwana gore ba go laetša paterone yeo ba e lemogago, go swana le: fao lefoko le fetogago.
- 12 Thalela dipaterone ka mokgwa wo:
 - Ke nyaka puku
 - Ba nyaka puku
 - Re nyaka puku
 - O nyaka puku
- 13 Laela barutwana gore ba tšee phensele ya mmala gomme ba swaye mešomo ya bona.
- 14 Botša barutwana gore ge eba ba swere bothata go gopola medumo goba go ngwala leletere ka mothikitho, ba swanetša go tšwela pele ba ithuta tšona bekeng ye.
- 15 Tšea dipuku tša barutwana mafelelong a thuto gomme o ngwale barutwana bao ba hlokago thušo yeo e oketšegilego. Ba bangwe ba ka sokola ka thutamedumo mola ba bangwe ba sokola ka mongwalo wa mothikitho!

MPHATO WA 3 DIKOTARA 2-2

MONGWALO

Go tloga go botee go ya go bontši bja mantšu: Mošupologo

Maikemišetšo. Go fa barutwana thekgo goba go tiišetša tsebo ya bona ya tumathlaka le mongwalo ka go iphošolla. Go tšweletša bokgoni bja go bala ka go thuša barutwana go bona le go ba le tumo ya go lemoga dipaterone tša phetogo mantšung go ya ka dihlogwana tša maina.

Tsebišo: Mathomong barutwana ba swanetše go dira mošongwana wo ka mongwalo wa go **GATIŠA**. Laela Barutwana go ngwala ka mongwalo wa **MOTHIKITHO**, ge ba šetše ba kgona ka go lekanela mongwalo wa **MOTHIKITHO**.

- 1 Ka nako ya mongwalo ka Mošupologo, barutwana ba swanetše go itlwaetša mongwalo wa mothikitho ka go bušetša mantšu ao ba ithutilego wona beke ya go feta.
- 2 Laela barutwana gore ba bule dipuku tša bona gomme ba ngwale letšatšikgweedi le sehlogo seo se re go Mantšu a go tloga go botee go ya go bontši.
- 3 Sa go latela ba botše gore ba ngwale dinomoro 1–5 mo morumong wa puku gomme ba tshele mothalo o tee ka fase ga nomoro ye nngwe le ye nngwe
- 4 Gopotša barutwana gore wo ke mošongwana wa ka pejana wa go lekola gore ba gopola go ngwala medumo le mantšu ao ba ithutilego wona
- 5 Botša barutwana gore ba lekola tsebo ya bona ya medumo le mongwalo.

6 Bitša mantšu a botee go tšwa lenaneothutong. Barutwana ba swanetše go ngwala mantšu a kgauswi le dinomoro ka mokgwa wo:

Mantšu a go tšwa go botee go ya go bontšhi

- mohlare
- seeta
- sefatanaga
- leeba
- mošemane

7 Sa go latela, laela barutwana go ngwalolla mantšu ka bontšhi.

8 Ge go šetše metso ye mehlano gore thuto e fele, ngwallolla mantšu gabotse letlapeng o le gare o bitša medumo ebile o hlatholla mokgwa wa go ngwala ka mothikitho.

9 Ke moka kgopela barutwana gore ba go laetša paterone yeo ba e lemogago: go swana le mo lentšu le fetogago.

10 Thalela dipaterone ka tsela ye:

Mantšu a go tšwa go botee go ya go bontšhi

1 mohlare

mehlare

2 seeta

sieta

3 sefatanaga

sifatanaga

4 leeba

leeba

5 mošemane

mašemane

11 Botša barutwana gore ba nagana ka dipaterone tše ge ba bala goba ba ngwala.

12 Laela barutwana gore ba tšee phensele ya mmala gomme ba swaye mešomo ya bona.

13 Botša barutwana gore ge eba ba swere bothata go gopola medumo goba go ngwala leletere ka mothikitho, ba swanetša go tšwela pele ba ithuta tšona bekeng ye.

14 Tšea dipuku tša barutwana mafelelong a thuto gomme o ngwale barutwana bao ba hlokago thušo yeo e oketšegilego. Ba bangwe ba ka sokola ka thutamedumo mola ba bangwe ba sokola ka mongwalo wa mothikitho!

MPHATO WA 3 DIKOTARA 3-4

MONGWALO

Mafoko ka botee go ya go bontšhi: Mošupologo

***Maikemišetšo.** Go fa barutwana thekgo goba go tiišetša tsebo ya bona ya tumathlaka le mongwalo ka go iphošolla. Go tšweletša bokgoni bja go bala ka go thuša barutwana go bona le go ba le tumo ya go lemoga dipaterone tša phetogo mantšung go ya ka dihlogwana tša maina.*

Tsebišo: Mathomong barutwana ba swanetše go dira mošongwana wo ka mongwalo wa go **GATIŠA**. Laela Barutwana go ngwala ka mongwalo wa **MOTHIKITHO**, ge ba šetše ba kgona ka go lekanela mongwalo wa **MOTHIKITHO**.

- 1 Ka nako ya mongwalo ka Mošupologo, barutwana ba swanetše go itlwaetša mongwalo wa mothikitho ka go bušeletša mantšu ao ba ithutilego wona beke ya go feta.
- 2 Laela barutwana gore ba bule dipuku tša bona gomme ba ngwale letšatšikgwedi le sehlogo seo se re go **Mafoko a go tloga go botee go ya go bontšhi**.
- 3 Sa go latela ba botše gore ba ngwale dinomoro 1–5 mo morumong wa puku gomme ba tshele mothalo o tee ka fase ga nomoro ye nngwe le ye nngwe
- 4 Gopotša barutwana gore wo ke mošongwana wa ka pejana wa go lekola gore ba gopola go ngwala medumo le mantšu ao ba ithutilego wona
- 5 Botša barutwana gore ba lekola tsebo ya bona ya medumo le mongwalo.
- 6 Bitša mafoko a botee go tšwa lenaneothutong. Barutwana ba swanetše go ngwala mafoko a kgauswi le dinomoro ka mokgwa wo:
Mafoko a go tšwa go botee go ya go bontšhi
 - 1 Mohlare wa diapola o wele
 - 2 Seeta se senyegile.
 - 3 Sefatanaga se thutše.
 - 4 Leeba le fofile.
 - 5 Mošemane o a bapala.
- 7 Sa go latela, laela barutwana go ngwalolla mafoko ka bontšhi.
- 8 Ge go šetše metsotso ye mehlano gore thuto e fele, ngwallolla mafoko gabotse letlapeng o le gare o bitša medumo ebile o hlatholla mokgwa wa go ngwala ka mothikitho.
- 9 Ke moka kgopela barutwana gore ba go laetša paterone yeo ba e lemogago: go swana le mo lefoko le fetogago.
- 10 Thalela dipaterone ka tsela ye:
Mafoko a go tšwa go botee go ya go bontšhi
 - 1 Mohlare wa diapola o wele.
Mehlare ya diapola e wele.
 - 2 Seeta se senyegile.
Dieta di senyegile.
 - 3 Sefatanaga se thutše.
Difatanaga di thutše.
 - 4 Leeba le fofile.
Maeba a fofile.
 - 5 Mošemane o a bapala.
Bašemane ba a bapala.
- 11 Botša barutwana gore ba nagana ka dipaterone tše ge ba bala goba ba ngwala.
- 12 Laela barutwana gore ba tšee phensele ya mmala gomme ba swaye mešomo ya bona.
- 13 Botša barutwana gore ge eba ba swere bothata go gopola medumo goba go ngwala leletere ka mothikitho, ba swanetša go tšwela pele ba ithuta tšona bekeng ye.

- 14 Tšea dipuku tša barutwana mafelelong a thuto gomme o ngwale barutwana bao ba hlokago thušo yeo e oketšegilego. Ba bangwe ba ka sokola ka thutamedumo mola ba bangwe ba sokola ka mongwalo wa mothikitho!

DITUMATLHAKA

Go bušeletša medumo ka go bopa le go aroganya mantšu: Labobedi le Laboraro

Maikemišetšo: Go tšweletša temogo ya barutwana ya medumo, le bokgoni bja go bopa le go aroganya medumo le dinoko tšeo ba di rutilwego ka kelohloko le ka tatelano gore ba kgone go bala le go ngwala ka noši. Go re tsebo ya barutwana ya go lemoga medumo le dinoko e kgone go itaragalela.

Ke a dira...

- 1 Thoma ka lentšu la go tšwa go thuto ya ka Labobedi.
- 2 Bitša lentšu le: *apara*
- 3 Aroganya lentšu ka medumo tee: /a/-/p/-/a/-/r/-/a/
- 4 Bitša modumo wa pele: /a/
- 5 Bitša modumo wa bobedi: /p/
- 6 Bitša modumo wa boraro: /a/
- 7 Bitša modumo wa bone: /r/
- 8 Bitša modumo wa mafelelo: /a/
- 9 Ngwala lentšu letlapeng: *apara*
- 10 Dira tšhupetšo ya go šupa le go bopa medumo go dira lentšu: /a/-/p/-/a/-/r/-/a = *apara*
- 11 Sa go latela, bitša senoko sa pele sa lentšu: /a/
- 12 Bitša senoko sa bobedi sa lentšu: /pa/
- 13 Bitša senoko sa boraro sa lentšu: /ra/
- 14 Dira tšhupetšo o šupe dinoko go laetša gore o di kopanya bjang gore e be lentšu. /a/-/pa/-/ra/= *apara*
- 15 Bušeletša se ka mantšu a go tšwa go thuto ya Laboraro

Re a dira...

- 1 Thoma ka lentšu go tšwa thutong ya ka Labobedi
- 2 Bitša lentšu: **sepela**
- 3 Botšiša barutwana gore: Modumo wa mathomo ke ofe mo lentšung?/s/
- 4 Botšiša barutwana gore: modumo wa bobedi ke ofe mo lentšung?/e/
- 5 Botšiša barutwana gore: modumo wa boraro ke ofe mo lentšung?/p/
- 6 Botšiša barutwana gore: modumo wa bone mo lentšung ke ofe?/e/
- 7 Botšiša barutwana gore: modumo wa bohloko ke ofe mo lentšung?/l/
- 8 Botšiša barutwana gore: modumo wa mafelelo ke ofe mo lentšung?/a/
- 9 Kgopela barutwana gore ba aroganye lentšu ka medumo tee: /s/-/e/-/p/-/e/-/l/-/a/

10 Ngwala lentšu: **sepela**

11 Laela barutwana gore ba bope medumo ya lentšu le wena: /s/-/e/-/p/-/e/-/l/-/a/= sepela

12 Botšiša barutwana gore ke sefe senoko sa pele mo lentšung?/se/

13 Botšiša barutwana gore ke sefe senoko sa bebedi mo lentšung?/pe/

14 Botšiša barutwana gore ke sefe senoko sa mafelelo mo lentšung?/la/

15 Bušetša se ka lentšu la go tšwa go thuto ya ka Laboraro.

O a dira...

1 Laela barutwana gore ba ntšhe dipuku tša bona tša go ngwala ba ngwale letšatšikgwedi le sehlogo se: **Mantšu a s.**

2 Sa go latela, botša barutwana gore ba ngwale dinomoro 1–5 mo morumong wa puku.

3 Bitša dinoko tše hlano goba mantšu a mahlano go tšwa lenaneothutong.

4 Barutwana ba swanetše go ngwala mantšu ao kgwauswi le nomoro ya maleba. Ba swanetše go šomiša tsebo ya bona ya go aroganya le go bopa mantšu go ba thuša go peleta mantšu ao.

5 Barutwana ba swanetše go thalela medumo yeo e lebantšwego mo mantšung.

6 Ge go šetše metsotso e mebedi gore thuto e fele, ngwalolla mantšu letlapeng ka nepagalo gomme o thalele medumo yeo e lebantšwego.

7 Laela barutwana gore ba swaye mešomo ya bona ka phensele ya mmala.

8 Hlalosetša barutwana gore ba tla ithuta go ngwala modumo ka mongwalo wa MOTHIKITHO thutong yeo e latelago.

MONGWALO**Go ngwala maletere le mantšu a maswa: Labobedi le Laboraro**

Maikemišetšo: Go tšweletša bokgoni bja barutwana ka kelohloko le ka tatelano bja go ngwala ka thelelo maletere a go sepelelana le medumo yeo a emetšego le yeo ba ithutilego yona.

1 Ruta barutwana go hlama maletere a medumo yeo ba e rutilwego ka **mothikitho**.

2 Ruta hlaka ye nnyane le hlaka ye kgolo ya lelere le lengwe le le lengwe.

3 Šupetša barutwana go ngwala modumo letlapeng – hlatholla mokgwa wa go hlama dithlaka ge o le gare o ngwala.

4 Laela barutwana ba go ngwala ka lanngole gore ba bee dihlogo tafoleng.

5 Furala barutwana, o emiše letsogo la go ja.

6 Botša barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja gore ba go latele ge ngwala lletere goba maletere moyeng.

7 Bušetša mokgwa wo ka barutwana bao ba šomišago letsogo la nngole.

8 Botša barutwana gore ba šome mmogo gomme bašielane ka go ngwala modumo mo mekokotlong ya bona ka menwana.

9 Morago ga se, botša barutwana gore ba ngwale modumo mo ditafoleng tša bona ka menwana.

10 Sa mafelelo, laetša barutwana go hlama lletere goba maletere le mantšu mo letlapeng.

- 11 Laela barutwana gore ba ngwale modumo/mantšu/mafoko ka dipukung tša bona.
- 12 Ge o dira tšhupetšo ya mantšu, gatelela gore maletere a mothikitho a kopanywa bjang.
- 13 Barutwana ba swanetše go thalela modumo go mantšu/mafoko ao ba a ngwadilego.

DITUMATHLAKA

Go fetola leletero: Labone

Maikemišetšo. Go fa barutwana thekgo goba go tiišetša tsebo ya bona ya tumathlaka. Go tšweletša bokgoni bja go bala ka go thuša barutwana go tsepelela le go lemoga phetogo e tee lentšung yeo e ka fetolago hlathollo ya lentšu leo.

Ke a dira...

- 1 Hlalosetša barutwana gore, lehono re tla lebelela diphapano tše nnyane mo mantšung. Se se re thuša gore re be babadi ba ba kaone.
- 2 Ngwala mantšu a mabedi ao a ngwadilwego lenaneothutong mo letlapeng. go swana le: **bela, sela**
- 3 Hlalosa gore lehono re tla leka go humana gore ke modumo ofe wo o fapanego mo mantšung a mabedi.
- 4 Dira taetšo go laetša barutwana go hwetša phapano, go swana le **bela, sela**
- 5 Hlalosa phapano ka tsela ye: Modumo wa/**b/le/s/e** a fapana, eupša dilo tše dingwe ka moka di a swana!

Re a dira...

Karolo ya 1

- 1 Ngwala mantšu a mabedi ao a tšwelelago lenaneothutong, go swana le: **bela, sela**
- 2 Botšiša barutwana gore phapano ke eng go mantšu a a mabedi?
- 3 Bitša morutwana gore a tle a thalele phapano gare ga mantšu a mabedi, go swana le ka mokgwa wo: **sela, bela**
- 4 Hlalosa phapano gare ga mantšu a mabedi.

Karolo ya 2

- 1 Sa go latela, ngwala lentšu leo le filwego ka mo lenaneothutong mo letlapeng, ka tsela ye: **bela**
- 2 Botšiša barutwana gore: **ke modumo ofe wo o ka o fetolago mo lentšung le gore e be lentšu leo le fapanego?**
- 3 Ngwala lenaneo la dikakanyo tša barutwana ka tsela ye: **wela, fela; sela, nela**

O a dira...

- 1 Ngwala lentšu leo le filwego ka mo lenaneothutong mo letlapeng, ka tsela ye: **sela**
- 2 Botšiša barutwana gore: **ke modumo ofe wo o ka o beago sebakeng sa o mogwe gore lentšu e be leo le fapanego?**

- 3 Laela barutwana gore ba dire mantšu a mantšhi ka moo ba ka kgonago, ka go bea modumo sebakeng sa o mongwe mo lentšung.
- 4 Mafelelong a thuto, tanya šedi ya barutwana gape.
- 5 Bitša barutwana gore ba tle letlapeng go tla go ngwala mantšu a bona.
- 6 Lebelela mantšu gomme o hlalosešše barutwana gore ke modumo ofe woo o beilwego sebakeng sa wo mongwe. **bela, lela, sela, wela**

DITUMATLHAKA

Humana Mantšu: Labohlano

Maikemišetšo: Go fa barutwana monyetla wa go kopanya tsebo ya bona ya medumo yeo ba e rutilwego. Go fa barutwana monyetla wa go itlwaetša bokgoni bja go aroganya le go bopa mantšu. Go oketša bokgoni bja gore temogo ya medumo e kgone go itiragalela go barutwana.

Thala tafola ya medumo yeo e šetšego e rutilwe le medumo yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro. Se se akaretša le dihlogwana.

tšh-	u-	p	di
kgw-	b	a	
t	r	o	
l	e	m	

Tšhupetšo

- 1 Gopotša barutwana medumo ya beke: Mohlala: /tšh/le/kgw/
- 2 Sekasekang medumo le ditwakanywa ka moka mo letlapeng.
- 3 Hlalosešša barutwana gore ba nale metsotso ye meraro go dira mantšu a mantšhi ka mokgwa wo ba ka kgonago.
- 4 Laetša barutwana go dira lentšu o šomiša medumo yeo e lebantšwego, go swana le: /tšh/le/kgw/
- 5 Gopotša barutwana gore ba ka bopa mantšu ba šomiša ye mengwe ya medumo ntle ga /tšh/le/kgw/.
- 6 Laetša barutwana go dira lentšu le lengwe go swana le/p/-/u/-/l/-/a/
- 7 Gopotša barutwana gore b aka dira mantšu a mangwe ba šomiša medumo yeo e lebantšwego go swana le **tšhela** Goba mantšu ao a sa šomišego modumo wo o lebantšwego go swana le **mabu**

Barutwana ba a dira

- 1 Laela barutwana gore ba bule dipuku tša bona gomme ba ngwale sehlogo sa: tšh, kgw
- 2 Laela barutwana gore ba thome go ngwala
- 3 Efa barutwana metsotso ye meraro humana le go bopa mantšu a mantši ka moo ba ka kgonago.
- 4 Dumelela barutwana go swaya mešomo ya bona. Laetša barutwana go bopa mantšu a (le a mangwe): tšhela, tšhuma, tšhaba, kgwele, kgwara, makgwakgwa. mabu, pula, pelo, pere, rema. dikgwale

Go bala ka go abelana le Maano tekatlhaloganyo

Beke e nngwe le e nngwe go balwa kanegelo e mphsa ya go abelana.

Go bala ka go abelana go dirwa ka mokgwa wo:

Mošupologo: Pele re bala

Labobedi: Go bala la mathomo

Labone: Go bala la bobedi

Labohlano: Morago ga go bala

Ge go balwa ka go abelana, hlokomela gore bana ka moka ba dutše gabotse ebile ba kgona go bona ditshwantšo mo pukung e kgolo. Gopotša bana ka ga ditetelo tša gago ka nako yo Go bala ka go abelana, bjalo ka:

- Dula ka boiketlo o HOMOTŠE
- Bea MATSOGO a gago diropeng
- Bea MAHLO a gago le monagano mo kanegelong
- Tswalelang MELOMO (dira seka sa go bontšha go tswalela dipounama)

Maikemišetšokgolo a Go bala ka go abelana mo lenaneong le ke a letelago:

- 1 Barutwana ba hwetša maitemogelo a ka moo go bala kanegelo ka moka go raranego go feta ka moo ba kgonago go bala ba nnoši. Ka lebaka la gore barutwana ga ba tshwenyege ka thekniki ya go bala, ba kgona go tsepelela go kanegelothwi le baanegwa. Barutwana ba kgona go iphsina ka dikanegelo, gomme ba tšweletša lerato la go bala.
- 2 Ge morutiši a bala ka go hlaboša lentšu, ka sewelo o fela a bontšha mahlale a itšeng a go bala: o bala go tloga letlakaleng la mathomo go fihla go la mafelelo; o bala go tloga godimo ga letlakala go ya fase; o bala go tloga sengeleng go ya sejeng; o hlokomela maswaodikga; o bala ka thelelo le ka lebelo la maswanedi; o bala ka tlhagišo yeo e nthšago tlhaloso ya sengwalwa gabotse. Barutwana ba ithuta ka sewelo mahlale a mantši a go bala ka go ela mmadi wa go bala ka thelelo hloko.
- 3 Ge morutiši a ntše a bala, o šitlela Tlhaloso ka: go šupa seripa sa seswantšho; go šomiša seka goba tiro; le go hlakanya tlhagišo ya maikutlo lentšung la gagwe. Gape morutiši o bea tlhaloso molaleng ka go eta a ema a hlaloša lentšu goba sekafoko. Barutwana ba hwetša bohlale bo bofsa ba polelo ka go theeletša morutiši le go mmogela.

4 Se se bohlokwa Go baleng ka go abelana ke gore morutiši o swanetše go ruta barutwana mokgwa wa go nagana ka ga kanegelo, le mokgwa wa go bopa kwešišo ya kanegelo ka bobona. Mo lenaneong le, re kgethile go aga bohlale ba tekatlhaloganyo ka go bontšha le go ruta mekgwa e fapanego ya maano tekatlhaloganyo. Maano tekatlhaloganyo a a latelago a šomišitšwe:

- Go phopholetša
- Ponokakanyo
- Go fetleka sengwalwa
- Akaretša
- Nagana ka sengwalwa (akanya)
- Go hlama dikgokaganyo
- Go kamaka
- Go hlama ditekanyetšo (tshekatsheko)

MAANO TEKATLHALOGANYO

Lenaneo le le latelago le beakantšha tshedimošo ka ga leano le lengwe le le lengwe.

Leano 1: Go phopholetša	
Tlhaloso	Ge barutwana ba phopholetša, ba bolela seo ba <u>naganago</u> gore se tla direga mo kanegelong. Barutwana ba ka phopholetša gore go tla direga eng ka go lebelela ditshwantšho mo pukung. Gape ba ka phopholetša gore go tla direga eng sa go latela ge ba feditše go bala letlakala la sengwalwa. Mafelelong, barutwana b aka phopholetša gore ba nagana gore kanegelo e ka felela bjang.
Maikemišetšo	<i>Go phopholediša barutwana go dira gore ba nagana ka kanegelo pele ba e bala. Barutwana ba swanetše go šomiša mehlalanyana go leka go tseba baanegwa le ditiragalokgolo tše kago direga. Ka go phopholetša, barutwana ba tšweletša bohlale ba tekahlaloganyo ka go nagana ka kanegelo.</i>
Dikgato (Go phopholetša ka ditshwantšho)	<ol style="list-style-type: none"> 1 Lebelela seswantšho. 2 Botšiša barutwana: Naa le nagana gore go direga eng mo? 3 Dumelela gore barutwana ba nagane ka ga potšišo ye. 4 Ge barutwana ba šitwa go araba, ba fe mohlala wa karabo ya potšišo ye. 5 Bontšha mokgwa wo diswantšho di kgokaganago go aga kanegelo.
Mehlala (Go phopholetša ka ditshwantšho)	<ol style="list-style-type: none"> 1 Naa le nagana gore go direga eng mo? 2 Naa le nagana gore moanegwa wo o ikwa bjang? Ka lebaka la eng? 3 Naa le nagana gore le tla bona eng mo letlakaleng la go latela?
Dikgato (Go phopholetša ka sengwalwa)	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala letlakala la sengwalwa. 2 Botšiša barutwana: Naa go tla direga eng sa go latela? 3 Dumelela gore barutwana ba nagane ka ga potšišo ye. 4 Ge barutwana ba šitwa go araba, ba fe mohlala wa karabo ya potšišo ye.
Mehlala (Go phopholetša ka sengwalwa)	<ol style="list-style-type: none"> 1 Naa le nagana gore go tla direga eng sa go latela? 2 Naa le nagana gore moanegwa wo o tlo dira eng sa go latela? 3 Naa le nagana gore kanegelo ye e tlo fela bjang?

Leano 2: Ponokakanyo	
Tlhaloso	Ge barutwana ba hlama ponokakanyo, ba swanetše go nagana ka seo se diragalago mo kanegelong bjalo ka ge ba bogetše temana mo seswantšho sa paesekopong. Ba swanetše go leka go bona ditiragalo tša kanegelo ka megopolong ya bona.
Maikemišetšo	<i>Go hlama ponokakanyo go thuša go fa Tlhaloso ya mantšu a ngwadilwego ka go a fetolele go temana ya seswantšho sa paesekopo ka megopolong ya barutwana. Gape go hlama ponokakanyo go thuša barutwana gore ba bone mokgwa wo ditiragalo tša sengwalwa di kgokagantšhitšwego. Se se ba thuša go aga kwešišo le go nagana ka ga kanegelo ka moka, upša ka letlakala le letlakala.</i>
Dikgato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala sengwalwa mo letlakaleng. 2 Ere: Bjale re ile go hlama ponokakanyo e kego re lebeletše seswantšho sa paesekopo. 3 Laela barutwana gore ba tswalele mahlo. Hlaloša gore ba swanetše go theeletša mantšu gomme ba hlame seswantšho sa paesekopo ka megopolong ya bona. 4 Bala sengwalwa gape. 5 Botša barutwana ka ga ponokakanyo ye o e hlamago. (Šupetša bohlae bjo.) 6 Botšiša barutwana: Naa le bone eng? (Naa go diregile eng diswantšho tša paesekopo ya lena?) 7 Theeletša gomme o boledišane le barutwana ka dikarabo tša bona. Kgonthiša gore dikarabo tša barutwana di maleba le seo se diregago mo kanegelong.
Mehlala	<ol style="list-style-type: none"> 1 Ke hlamile ponokakanyo mola Joe a thopa mokato. Ke kgonne go bona kudumela e elela hlogong ya gagwe e fofela gohlegohle. Ke kgonne go bona mahlo a gagwe a tsepeletše mothalong wa go fetša, gomme mmele wa gagwe o šoma ka mokgwa wo o ka kgonago ka gona. 2 Naa le hlamile ponokakanyo efe? Go diregileng seswantšhong sa paesekopo ya lena?
Leano 3: Go fetleka sengwalwa	
Tlhaloso	Dipotšišo tša go fetleka sengwalwa ke mohuta wa motheo wa dipotšišo tša tekatlhaloganyo. Dipotšišo tše di kgopela barutwana go nagana goba go lebelela mantšu mo letlakaleng le go gopola tshedimošo.
Maikemišetšo	<i>Dipotšišo tše ke tša motheo wa go hlola kwešišo ya mantšu a lego mo letlakaleng. Leano le le bontšha barutwana mokgwa wa go tsopola le go fetleka lentšukgolo le tlogo ba thuša go araba dipotšišo tše.</i>
Dikgato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala sengwalwa mo letlakaleng. 2 Botšiša barutwana potšišo ka ga tshedimošo mo sengwalong, bjalo ka: Naa Joe o be a nyaka go fenya mang mokatong? 3 Dumelela barutwana ba arabe potšišo. 4 HLOKOMELA: Thuša barutwana go hwetša karabo ka go tsopola lentšukgolo la mohola, gomme ba fetleke sengwalwa go humana lentšu leo. Ka tlwaelo se se tla ba thuša go humana karabo.
Mehlala	<ol style="list-style-type: none"> 1 Naa Joe o ile a dira eng pele ga mokato? 2 Naa Joe o ile a tlhahlelwa mokato neng? 3 Naa mokato o be o swaretšwe kae?

Leano 4: Akaretša	
Tlhaloso	Ge barutwana ba akaretša, ba nagana ka ga seo se diragetšego mo kanegelong. Ba kgonaga go nagana ka dilo tše dingwe, bjalo ka: seo ba se ratilego mo kanegelong; le seo ba ithutilego sona.
Maikemišetšo	<i>Go akaretša go bontšha gore barutwana ba kwešišitše e bile ba naganne ka ga kanegelo. Go kgopela barutwana go akaretša kanegelo ke mogwa o mokaonekaone wa go hlola kwešišo ya bona.</i>
Dikgato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala sengwalwa. 2 Gopotša barutwana: Ge re akaretša, re nagana ka diripa tše bohlokwahlokwa tša kanegelo. Gape re ka nagana ka seo re se ratilego ka ga kanegelo, le seo re ithutilego sona kanegelong.
Mehlala	<p>Kanegelo: Joe o thopa mokato.</p> <p><u>Barutwana b aka akaretša kanegelo ka mogwa wo latelago:</u></p> <p>Kanegelo ye a mabapi le mošimane yo a bitšwago Joe yo a nyakago go fenya Sizwe, mošimane wa lebelo go phala bohle sekolong go tša mabelo. Joe o itšhidulla ka nako tšohle, gomme mafelelong o fenya Sizwe.</p> <p>Ke ratile seripa sa mola Joe a kgaola theipi mafelelong a mokato – go be go kgahliša e le ruri.</p> <p>Ke ithutile gore ge o leka ka maatla o sa tlogele o ka kgonaga go atlega.</p>
Leano 5: Nagana ka sengwalwa (Akanya)	
Tlhaloso	Ge morutiši a akanya, o nagana ka go hlaboša lentšu ka sengwalwa. O dumelela barutwana go kwa seo a se naganaga ka sengwalwa.
Maikemišetšo	<p><i>Go šupetša mogwa wa go nagana/ akanya ka sengwalwa, re ruta barutwana dilo tše pedi. Sa pele, re ruta barutwana gore babadi ba go bala gabotse ga ba bale mantšu fela, ba nagana ka seo ba se balago ka mehla. Sa bobedi, re bontšha barutwana mehuta ya menagano yeo babadi ba go bala gabotse ba bago le yona mabapi le sengwalwa.</i></p> <p><i>Go dira bjalo, re bontšha barutwana mogwa wa go nagana ka bokgoni bja go hlola le go nagana ka tššetšo ka sengwalwa. Mo lebakeng, barutwana ba tla thoma go dira se ka bobona.</i></p>
Dikgato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala sengwalwa mo letlakaleng. 2 Nagana ka potšišo goba kakanyo ye mmadi wa go bala ka thelelo a ka bago le yona mabapi le sengwalwa. (Dikakanyo di filwe mo dipolokong tša Palong ya Pele le ya Bobedi tša mananeothuto.) 3 Ere: Ke bona /Ke lemoga ... 4 Ere: Ke akanya ... 5 Ga go hlokege gore barutwana ba arabe potšišo ye.
Mohlala	Ke bona gore Sizwe o ile a sega Joe ge a tsenela mokato. Ke akanya gore a se se tla nyamiša Joe naa?
Leano 6: Go hlama dikgokaganyo	
Tlhaloso	Ge barutwana ba hlama dikakanyo, ba bapetša sengwalwa go maphelo a bona (sengwalwa go nna), goba go sengwalwa se sengwe (sengwalwa go sengwalwa), goba go selo se sengwe mo lefaseng (sengwalwa go lefase).

Maikemišetšo	<i>Go hlama dikgokaganyo go thuša barutwana go kwišiša sengwalwa go teba ka go se gokaganya le dilo tše dingwe tšeo ba šetšego ba di tseba, goba ba itemogetšego tšona. Go bontšha barutwana gore ba ka hlama dikgokaganyo tše di japanego: sengwalwa go sengwalwa se sengwe, sengwalwa go nna, sengwalwa go maphelo a bona, sengwalwa go lefase – tshedimošo ye nngwe yeo ba šetšego ba e tseba ka ga lefase.</i>
Dikgato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala sengwalwa mo letlakaleng. 2 Botšiša bana potšišo, bjalo ka: Naa ke neng mo o kileng wa nyaka go thopa sengwe bjalo ka Joe? 3 Šomiša go šupetša go fa mohlala wa karabo, bjalo ka: Ge Joe a be a nyaka go thopa sefoka, go nkgopoditše ka mokgwa wo ke bego ke hlwa ke phadišana le mogolle kua sekolong. Ka mehla o be a humana meputso ya godimo go sengwe le sengwe, gomme batswadi ba ka ba be ba ikgantšha kudu. Le nna ke be ke nyaka gore batswadi ba ka ba ikgantšhe ka nna.
Mehlala	<ol style="list-style-type: none"> 1 Se se go gopotša bjang ka bophelo ba gago? 2 Mpotše ka moo sengwe se swanago le se se ilego sa go hlagela. 3 Ge o be o le Joe, o nagana gore o ka be o ile wa dira eng ge Sizwe a go sega?
Leano 7: Go kamaka	
Tlhaloso	<p>Go kamaka go akaretša tšhomišo ya seo o šetšego o se tseba, gammogo le seo o se badilego gore o kgone go phopholetša gabotse ka sengwe mo kanegelong. Se ke se se bitšwago 'go bala ka tsitsinkelo'. Ge barutwana ba kamaka, ba phopholetša gabotse ka ga sengwe mo kanegelong.</p> <p>Ka nako ye nngwe, mogwadi ga a ngwale dintlha ka moka tša kanegelo. Mongwadi o fela a tlogela diripa tše dingwe tša kanegelo di sa felela gore babadi ba kgone go inaganela ka bobona.</p>
Maikemišetšo	<i>Barutwana ba hloka go inaganela diripa tša kanegelo ka go kamaka – ba hloka go ithuta 'go bala ka tsitsinkelo'. Go dira se, ba swanetše go šomiša se se ngwadilwego, gammogo le seo ba šetšego ba se tseba go leka go inaganela ka seo se sego sa tšweletšwa molaleng.</i>
Dikgato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala sengwalwa mo letlakaleng. 2 Botšiša barutwana: Naa le tseba eng ka ga se? Sengwalwa sona se reng? 3 Botšiša barutwana: Re ka phopholetša eng gape ka se? Naa go na le sengwe se sengwalwa se sa se bolelego? 4 Botšiša barutwana: Naa ke eng se re ka se kamakago ka Joe ka mokgwa wo a bego a dula a itšhidulla? 5 Theeletša gomme o boledišane le barutwana ka dikarabo tša bona. Kgonthiša gore dikarabo tša barutwana di na le tlhatlologanyo. 6 Ge barutwana ba katana, ba fe mohlala wa go kamaka. Šomiša freimi ya lefoko ye e latelago go ba thuša: Go theilwe godimo ga ... ke nagana ...
Mohlala	<p>Sengwalwa:</p> <p>Mogolle wa ka o kgopetše go ya yunibesithing. Ge ke boa gae ke ile ka mmona a swere lengwalo a myemyela. Mmao be a lla, a bile a sega a mo gokarela.</p> <p>Go kamaka:</p> <p>Go theilwe godimo ga gore mogolle o be a kgopetše go ya yunibesithing, le gore o be a swere lengwalo a lebellega a thabile, re phopholetša gore kgopelo ya gagwe e ile ya atlega.</p>

Leano 8: Go hlama ditekanyetšo (tshekatsheko)	
Tlhaloso	Ge re hlama ditekanyetšo tša sengwalwa, re dira kahlolo ya kokwane ye itšeng ya sengwalwa.
Maikemišetšo	<i>Barutwana ba swanetše go rutwa gore ka mehla ba swanetše hlama ditekanyetšo tša seo ba se balago, le go kgona go thekga le go lokafatša ditekanyetšo tša bona.</i>
Dikgato	<ol style="list-style-type: none"> 1 Bala sengwalwa mo letlakaleng. 2 Botšiša barutwana potšišo ya tekanyetšo, o ba kgopele go thekga karabo ya bona. Mohlala: Naa o nagana gore x o dirile selo sa go loka? Ka lebaka la eng? 3 Theeletša gomme o boledišane le barutwana ka dikarabo tša bona. Kgonthiša gore dikarabo tša barutwana di na le tihatloganyo. 4 Ge barutwana ba katana, abelana tekanyetšo ya gago go fa mohlala: Ke nagana gore x o dirile selo sa go loka ka lebaka la gore x
Mohlala	<ol style="list-style-type: none"> 1 Naa o nagana ... 2 Naa o dumelelana le ... 3 Ka kgopolong ya gago ... 4 Naa o ratile ...

Ka fase o hwetša tlhaloso ya kgwekgwe tshepedišo ya e nngwe le e nngwe ya dithuto tša Go bala ka go abelana: Go bala lekga la pele; Go bala la mathomo; Go bala la bobedi; le Go bala mafelelong. Bala diTlhaloso tše go hwetša kwešišo ye e sekilego ya tsamaišo ya thoto e nngwe le e nngwe.

GO BALA KA GO ABELANA: PELE RE BALA

LEANO TEKATLHALOGANYO: GO PHOPHOLETŠA

Pele re bala, re aga bohlae ba tekatlhaloganyo ka go dira gore barutwana ba nagana ka kanegelo pele ga gore e balwe.

- 1 Botša barutwana gore lehono ba tlile go lebelela diswantšho mo kanegelong, le go nagana ka kanegelo.
- 2 Botša barutwana gore, go theilwe ka seo ba se bonago, ba tla dira diphopholetšo ka ga kanegelo. Se se ra gore batla šomiša diswantšho go leka go phopholetša gore kanegelo e bolela ka eng.
- 3 Hlalošetša barutwana gore ga ba swanela go nagana ka seswantšho se sengwe le se sengwe ka bosona. Ba swanetše go kgokaganya diswantšho ka moka ka go latelana gomme ba leke go inaganela gore kanegelo ka moka e bolela ka eng.
- 4 Bontšha barutwana letlakala la go apeša puku o balele hlogo ya kanegelo godimo.
- 5 Botšiša barutwana: Naa le nagana gore go tlo direga eng mo kanegelong ye?
- 6 Se latelago, lebelela seswantšho se sengwe le se sengwe mo kanegelong, ge o ntše o lebelela, botšiša barutwana:
 - a Naa le bona eng mo seswantšhong se?
 - b Naa le nagana gore go direga eng mo?

- c** Naa le nagana gore go ka direga eng sa go latela?
- 7** Ge barutwana ba lebala go kgokaganya diswantšho tše di fapanego, ba hlohleletše go dira se. Go fa mohlala: 'Naa le kgona go gopola gore mošimane yo o be a dira eng mo seswantšhong sa mafelelo? O dira eng bjale? Le nagana gore go direga eng bjale?'
- 8** Ge o fihla seswantšhong sa mafelelo, botšiša barutwana: Naa le nagana gore kanegelo ye e tlo fela bjang? (ge go lebane).
- 9** Leboga diphopholetšo tša barutwana.
- 10** Ge o na le nako, bala kanegelo ka moka go fihla mafelelong o sa khutše.

GO BALA KA GO ABELANA: GO BALA LA MATHOMO

LEANO TEKATLHALOGANYO: LEANO LE LE SWANETŠEGO GO ŠOMIŠWA LE ŠUPILWE MO LENANEOTHUTONG

Ge re bala la mathomo, re thoma go aga bohlale ba tekatlhaloganyo ka go bala le go hlalošetša barutwana kanegelo. Gape re fa barutwana tšhupetšo ya mokgwa wa go nagana ka kanegelo. Pele o bala, botša barutwana se o ilego go se dira. Bolela se swanago le se: *'Mphato, ke nako ya Go bala ka go abelana. Gopolang gore nako le nako ge re bala goba re theeletša kanegelo, go bohlokwa gore ka mehla le fele le nagana ka kanegelo. Lehono ke tlo le bontšha mokgwa wo ke naganago ka kanegelo. Ke tlike go dira se ka (go le fa mohlala) go hlama ponokakanyo ya seo se diregago mo kanegelong. Se se ra gore ge ke ntše ke bala, ke tla dira seswantšho sa paesekopo ya kanegelo ka monagonong wa ka.'*

- 1** Bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo ka thelelo le ka go kwagala. Ge o ntše o bala, šomiša dika, ditiro le tlhagišo ya sefahlego, le segalo sa lentšu (tlhagišo) go oketša thlalošo.
- 2** Mo go nyakegago, ema o hlalošetše barutwana lentšu goba sekafoko.
- 3** Ka nako yeo, ya Go bala la mathomo, re tsepelela go tšhupetšo le thuto ya leano tekatlhaloganyo go barutwana.
- 4** Mafelelong a letlakala le lengwe le le lengwe o tla bona dipoloko tše pedi tša mmala, di pharilwe Go bala la mathomo le Go bala la bobedi.
- 5** Ge o fetša go balela barutwana letlakala, khutša o bontšhe gore o a nagana gomme o bolele se se ngwadilwego ka polokong. Ka go dira se, o šupetša mokgwa wa go nagana ka kanegelo. Go bohlokwa gore o kwišiše se o se bolelago – ge o sa kwišiše se o se bolelago, barutwana ba ka se kwišiše selo.
- 6** Mo letlakaleng la mafelelo la kanegelo, go na le dipotišo tše mmalwa ka dipolokong tša Go bala la mathomo le Go bala la bobedi.
- 7** Kgopela bana ba fapanego go araba dipotišo.
- 8** Bontšha barutwana gore potišo e tee e kgona go ba le dikarabo tše mmalwa tše nepagetšego, le gore go a kgonega gore barutwana ba be le dikgopolo tša go fapana.

GO BALA KA GO ABELANA: GO BALA LA BOBEDI

LEANO TEKATLHALOGANYO: LEANO LE LE SWANETŠEGO GO ŠOMIŠWA LE ŠUPILWE MO LENANEOTHUTONG

Ge re bala la bobedi, re tšwela pele ka go aga bohlae ba tekatlhaloganyo ka go balela barutwana kanegelo, gape re šupetša mokgwa wa go nagana ka kanegelo. Gapegape, botša mphato seo o ilego go se dira. Bolela se swanago le se: *‘Mphato, ke nako ya Go bala ka go abelana. Gopolang, nako le nako ge re bala goba re theeletša kanegelo, go bohlokwa gore le fele le nagana ka kanegelo. Lehono ke tlile go le bontšha mokgwa wa go nagana ka kanegelo. Kei le go dira se ka (go le fa mohlala) go hlama ponokakanyo ya seo se diregago mo kanegelong. Se se ra gore ge ke ntše ke bala, ke tla dira seswantšho sa paesekopo ya kanegelo ka monaganong wa ka.’*

- 1 Se se latelago, bala letlakala le lengwe le le lengwe la kanegelo ka go thelela le go kwagala. Ge o ntše o bala, šomiša dika, ditiro le tlhagišo ya sefahlego, le segalo sa lentšu (tlhagišo) go oketša Tlhaloso.
- 2 Ka nako yeo, ya Go bala la bobedi, o tla šupetša mokgwa wa go nagana ka kanegelo.
- 3 Mafelelong a letlakala le lengwe le le lengwe o tla bona dipoloko tše pedi tša mmala, di pharilwe Go bala la mathomo le Go bala la bobedi.
- 4 Ge o feditše go balela barutwana letlakala, khutša o bontšhe gore o a nagana gomme o bolele se se ngwadilwego ka polokong ya Go bala la bobedi. Ka go dira se, o šupetša mokgwa wa go nagana ka kanegelo. Go bohlokwa gore o kwišiše se o se bolelago – ge o sa kwišiše se o se bolelago, barutwana ba ka se kwišiše selo.
- 5 Mo letlakaleng la mafelelo la kanegelo, go na le dipotišo tše mmalwa ka dipolokong tša Go bala la mathomo le Go bala la bobedi.
- 6 Kgopela bana ba fapanego go araba dipotišo.
- 7 Mafelelong, kgopela barutwana go bopa potišo ka sengwalwa.
 - a Kgopela barutwana gore ka go ikemela, ba nagane potišo ye ba ka kgonago go e botšiša ka ga sengwalwa.
 - b Ge go kgonega, gopotša barutwana ka ga mantšu goba dikafoko tša dipotišo, bjalo ka: mang; eng; neng; kae; bjang; ka lebaka la eng; ka monaganong wa gago; o nagana gore; ngwala ka tatelano; bj. bj.
 - c Botša barutwana ba fetoge ba bolele, gomme ba abelane dipotišo tša bona le mphato ka moka.
 - d Ke moka, kgopela barutwana ba mmalwa go abelana dipotišo tsa bona le mphato ka moka.
 - e Efa barutwana ba bangwe monyetla wa go araba dipotišo tše.

GO BALA KA GO ABELANA: MORAGO GA GO BALA

Nepo ya tiro ya morago ga go bala ke go fa barutwana monyetla wa go tiiša kwešišo ya bona ya kanegelo, le go itlwaetša go šomiša polelo e mphsa e ba ithutilego yona.

Morago ga go bala o tla dira e tee ya ditiro tše nne:

- 1 Swantšhetša sengwalwa
- 2 Diragatša kanegelo
- 3 Pego ya kanegelo ya molomo goba ya go ngwalwa
- 4 Go ngwala tekatlhaloganyo

SWANTŠHETŠA SENGWALWA

- 1 Dudiša barutwana gabotse madulong a bona, ba sware dipuku tša go ngwala goba pampiri ya go se be le selo, diphensele le dikrayone.
- 2 Botša barutwana gore ba ile go hlama ponokakanywa ka se sengwe go tšwa mo sengwalong. Ba gopotše gore ge ba hlama ponokakanyo ya sengwe, ba nagana gore se lebege bjang, se nkgwa bjang, se kwala bjang, e bile se duma bjang. Gape ba hlama ponokakanyo ya mokgwa wo ba ikwago ka moanegwa wo, tiragalo goba selo sengwe go tšwa sengwalong.
- 3 Kgotela barutwana go tswalela mahlo a bona gomme ba thekge ditho. Ba balele sengwalwa gape.
- 4 Ke moka, kgotela barutwana gore ba bule mahlo a bona, gomme ba swantšhe seo ba se hlamilego ponokakanyong go tšwa sengwalong. Ba ka oketša ka sešupo go hlalosa monkgo, tatso, bj. bj.
- 5 Ke moka, barutwana ba swanetše go šomiša seripa goba diripa tša go thoma lefoko go ngwala ka ga seo ba se hlamilego ponokakanyong.
- 6 Mafelelong, dumelela barutwana go sokologa ba bolele, gomme ba abelane diponokakanyo tša bona le wa mphato.

DIRAGATŠA KANEGELO

- 1 Dudiša barutwana gabotse legogong, goba mo go homotšego ka ntle.
- 2 Botša barutwana gore lehono ba ile go diragatša diripa tša kanegelo yeo ba e badilego.
- 3 Swarela puku e kgolo godimo. Bala letlakala la mathomo.
- 4 Efa barutwana taelo ya seo ba swanetšego go se diragatša. (Se se humanega lenaneothutong).
- 5 Diragatša taelo le barutwana.
- 6 Boeletša se letlakala le lengwe le le lengwe.
- 7 Tlhahla barutwana go arabela go seka sa go ba bontšha gore ba homole ba theeletše ge o bala letlakala gare ga ditiragatšo.

PEGO YA KANEGELO YA MOLOMO GOBA YA GO NGWALWA

- 1 Tanya šedi ya barutwana.
- 2 Latela dikgato tše di lego mo lenaneothutong go dira pego ya karolwana ya kanegelo le barutwana.
- 3 Se mathomo, o swanetše go supetša sengwe go tšwa kanegelong.
- 4 Sa go latela, o tla botša barutwana go nagana ka ga sengwe go tšwa kanegelong – ba se ekiše pego ya gago.

- 5 Ke moka, barutwana bat la FETOGA BA BOLELA ba abelana dipego tša bona le balekane.
- 6 Mafelelong, o tla bitša barutwana ba mmalwa go abelana dipego tša bona le mphato.
- 7 Ge e le pego ya go ngwalwa, barutwana ba tla swantšha goba ba ngwala dipego tša bona ka dipukung tša bona.

GO NGWALA TEKATLHALOGANYO

- 1 Pele thuto e thoma, ngwala hlogo ya sengwalwa bjalo ka sehlogo mo letlapeng.
- 2 Go latela, ngwala dipotšišo tša tekatlhaloganyo mo letlapeng, gotee le diripa tša go thoma lefoko tša dikarabo (Mo go swanetšego).
- 3 Laela barutwana go bula dipuku tša bona tša mošomo wa sekolo gomme ba ngwale sehlogo.
- 4 Botša barutwana gore lehono ba ile go nagana le go ngwala dikarabo go dipotšišo tše.
- 5 Bala dipotšišo le barutwana gomme o tlhalose mo go nyakegago.
- 6 Botša barutwana gore ga go hlokege gore ba ngwale dipotšišo, ba swanetše go ngwala dikarabo fela.
- 7 Sepela ka phaphosing o thuse barutwana bao ba hlokago thušo.
- 8 Metsotsong e mebedi ya mafelelo, bala dikarabo le bana, gomme o ba dumelele go phošolla mešomo ya bona.

Go bala ka sehlopha sa go hlahlwa

Maikemišetšo: Go theeletša morutwana yo mongwe le yo mongwe a balela godimo, go aga bokgoni bja barutwana bja go kwešiša mararankodi a go bala le go bala ka kwešišo. Go fa barutwana ka moka ka phapošing monyetla wa go itlwaetša mantšu a ditumatlhaka, mantšu a go tšwelela kgafetša kgafetša le mafoko a makopana ao ba ka kgonago go a bileletša pele ba ngwala mešongwana ya tekatlhaloganyo ka go ikemela.

Go bohlokwa kudu gore o theeletše morutwana yo mongwe le yo mongwe a bala a le tee, gatee ka beke.

SEO BARUTWANA BA BANGWE BA SE DIRAGO KAMOKA KA PHAPOŠING:

- 1 Dudiša barutwana gabotse, ba sware dipuku tša bona tša go ngwala le matlakalatšhomo a bona a go biletšega, pele o thoma ka sehlopha sa go bala ka go hlahlwa.
- 2 Netefatša gore matlakalatšhomo a ka gare ga merabana ya polasitiki gore a se senyege.
- 3 Ruta barutwana ka lenaneotlwaelo la sehlopha sa go bala ka go hlahlwa ka leleme la gae ka tsela ye:
 - a Dudiša barutwana gabotse gomme ba sware matlakalatšhomo a bona a go bala.
 - b Ba hlalose tše mošongwana wa pele ka gare ga letlakalatšhomo woo ba swanetšego go o dira ba o fetše.
 - c Bitša sehlopha gore se tle se go balele.

- d** Ge o feditše go theeletša barutwana ka moka mo sehlopheng, ba laele gore ba ye madulong a bona.
 - e** Laetša barutwana go dira mošomo wa phetogo go laetša gore ba fetela mošomong wo mongwe go swana le go opela : lepidipidi laka, mantheledi a tsela, mosadi le kolobe, ditonki ke tsela goba dipapadi tše dingwe.
 - **Temošo:** Metsotso ye 30 ke ye mentši kudu gore barutwana ba ka dula ba šoma ba homotše, ke ka fao go lego bohlokwa gore o dire mošomo wa phetogo. Dikošana ke tsela ye botse ya gore ba kgone go ipshina le go itšhudulla.
 - f** Dudiša barutwana gape gabotse gomme ba sware matlakalatšhomo a bona.
 - g** Ba hlalositše mošongwana wo o latelago woo ba swanetšego go o dira matlakalatšhomong.
 - h** Bitša sehlopha se sengwe gore se tle se go balele.
- 4** Ke kakanyo e botse go bea morutwana yo a kgonago go bala le yo a sokolago go bala mmogo gore ba kgone go thušana ka sethaka.

POPEGO YA LETLAKALATŠHOMO LA GO BALA

- 1** Letlakalatšhomo la beke ye nngwe le ye nngwe le nale mešongwana ye Go nale dithuto tše 10 tša go bala ka sehlopha sa go hlahlwa ka beke. Eupša, sehlopha se sengwe le se sengwe se ba le monyetla wa go šoma le morutiši gatee ka beke. Se se bolela gore morutwana o tla kgona go fetša mešongwana ye 9 ya letlakalatšhomo ka dinako tšeo.
- 2** Ditshwantšhetšo tša go gopotša barutwana gore ba swanetše go dira eng tšatši le lengwe le le lengwe:
 - a** Molomo o gopotša barutwana go bitša medumo ya mantšu.
 - b** Leihlo le gopotša barutwana gore ba swanetše go bala mantšu a ka go a bona.
 - c** Ngwana o tee o gopotša barutwana gore ba swanetše go ipalela.
 - d** Bana ba babedi ba gopotša morutwana gore o swanetše go bala le mogwera.
 - e** Letsogo leo le swerego pene le gopotša barutwana gore ba swanetše go thala goba go ngwala.
- 3** Morutiši o swanetše go ba le Lenaneo la ditumatlhaka le mantšu ao a tšwelelago kgafetša kgafetša. Dikanegelo tše di diswa di beakantšwe gabotse gomme di šomiša ditumatlhaka le mantšu ao a tšwelelago kgafetša kgafetša. Gape di akaretša le ditumatlhaka le mantšu a go tšwelela kgafetša kgafetša ao barutwana ba šetšego ba rutilwe wona. Se se ra gore barutwana ba ka se hlakane le lentšu leo ba sa kago ba le bona mo letlakalatšhomong.

GO BEA BARUTWANA KA DIHLOPHA LE GO KGETHA DINGWALWA TŠA SEHLOPHA SA GO BALA KA GO HLAHLWA:

- 1** Mo dibekeng tše pedi tša mathomo a ngwaga, netefatša gore o theeletša morutwana yo mongwe le yo mongwe a bala ka noši.
- 2** Šomiša mothalohlhali wa ka tlase go kgetha barutwana ka bokgoni bja bona.
- 3** Hlopha barutwana ka bokgoni bja go swana.

- 4 Mo lenaneong le, go nale dikgoba tše 10 tša go theeletša barutwana ba bala. Se se ra gore o ka dira dihlopha tše 10 tša go bala. Ge o dirile dihlopha tša ka fase ga tše 10, o ka šomiša dikgoba tše dingwe go šoma le barutwana bao ba hlokago thekgo e tseneletšego.
- 5 Ka gare ga lenaneotatelo la gago go nale foromo ya go tlatša maina a barutwana ba sehlopha se sengwe le se sengwe gape go nale tafola yeo e go thušago gore o kgone go latela dingwalwa tše dihlopha di feditšego go di bala.
- 6 **Temošo:** Mothalotlhatlhi wo o arola barutwana go ya ka bokgoni bja bona bja go bala ba šomiša mararankodi a go bala.
- 7 Ge go nale barutwana ba bantši boemong bjo tee, o ka šomiša tekakwešišo go ba arola gape.
- 8 Ka phapošing ya barutwana ba 40, go ka hloka goba go ka ba le:
 - Hloka sehlopha sa go tlala sa boemo bja Go ka ba fela le barutwana ba mmalwa.
 - Sehlopha se 1 boemong bja 2
 - Dihlopha tše 2 goba 3 boemong bja 3
 - 4Dihlopha tše 2 goba 3 boemong bja 4
 - Sehlopha se 1 goba tše 2 boemong bja 5

Ke nagana gore morutwana yo o bala: Tekanyetšo 1	Ke nagana gore morutwana yo o bala: Tekanyetšo 2	Ke nagana gore morutwana yo o bala: Tekanyetšo 3	Ke nagana gore morutwana yo o bala: Tekanyetšo 4	Ke nagana gore morutwana yo o bala: Tekanyetšo 5
<ul style="list-style-type: none"> • Morutwana ga a tsebe mantšu goba o tseba mantšu a mmalwa. • Morutwana ga a lemoge kwano gare ga maletere le medumo e mentši 	<ul style="list-style-type: none"> • Morutwana yo o tseba mantšu a mmalwa a tlwaelo. • Morutwana yo ga a lemoge kwano ya maletere le medumo ye mengwe. Goba morutwana yo o hloka thušo ye kgolo go bala mantšu ao a sa kago a a bona. 	<ul style="list-style-type: none"> • Morutwana yo o tseba mantšu a mantši ao a tlwaelegilego. • Morutwana yo o hloka thušo ka go pileletšo ya mantšu ao a sa a tsebego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Morutwana yo o tseba mantšu a mantši ao a tlwaelegilego ebile o kgona go bileletša mantšu ao a sa a tsebego. • Morutwana yo o hloka thušo ka dinako tše dingwe go bileletša mantšu a bothata. • Morutwana yo o a leka go bala ka thelelo. 	<ul style="list-style-type: none"> • . Morutwana yo o tseba mantšu a mantši ao a tlwaelegilego. • Morutwana yo o kgona go bileletša mantšu ao a sa a tsebego. • Morutwana o bala ka thelelo le ka maikutlo. • Ke o mongwe barutwana ba go kgona go bala gabotse ka phapošing

SE O SE DIRAGO LE SEHLOPHA SE SENGWE LE SE SENGWE KA NAKO YA GO BALA KA GO HLAHLWA:

- 1 Bitša sehlopha go tla go go balela.
 - a Netefatša gore barutwana ka moka ba swere sengwalwa sa maleba.
 - b Dudiša barutwana ka sediko

- c Gopotša barutwana ka mantšu ao ba a lemogago ka go a bona ao ba ithutilego wona beke ya go feta. Laetša barutwana dipapetlakgadima tša mantšu ao gomme ba itlwaetše go a bala.
 - d Sa go latela, efa morutwana metsotso e mmalwa go bala karolwana ya sengwalwa ka bo yena le ka setu.
 - e Ke moka kgopela morutwana yo mongwe le yo mongwe go bala karolwana ya sengwalwa ka go hlaboša ka bo yena.
- 2 Ka nako ya go bala ka sehlopha sa go hlahlwa, go bohlokwa go go gopola go:
- a **Šupa mantšu ao a tšwelelago kgafetša kgafetša.** Gopotša barutwana gore go nale mantšu ao a tšwelelago kgafetša kgafetša gomme ba swanetše go ithuta go a bala ka go a bona fela.
 - b **Aga bokgoni bja go bileletša medumo.** Ge morutwana a palelwa ke go bala lentšu, o seke wa thoma le go mmošša gore lentšu leo ke eng. Hlohleletša morutwana gore a bitše medumo ya lentšu leo, kemoka a e kopanye ka moka gore e bope lentšu.
 - c **Reta barutwana o be o ba hlohleletše.** Dira gore go bala ka sehlopha sa go hlahlwa, e be maitemogelo a mabotse go barutwana gomme o be o šomiše sebaka se go aga boitshepo barutwanang.
 - d **Go aga bokgoni bja go bala ka thelelo. Thuša** barutwana go kaonafatša bokgoni bja bjona bja go bala ka thelelo. Botša barutwana gore ge ba bala ba swanetše go kwala eka ba a bolela. Dira taetšo ya go bala ka thelelo gomme barutwana ba bušetše ka morago ga gago.
 - e **Go aga kwešišo ge o bala.** Botša barutwana gore ba swanetše go nagana ka se ba se balago ka mehla. Ruta barutwana go emanyana, go boela morago le go bala gape seo ba se badilego ge ba lahlegetšwe ke kwešišo. Ruta barutwana go ba le seswantšhokgopolo ge ba bala – ba bone tiragalo ya seo ba se balago ka dikgopolong tša bona. Ruta barutwana go leka go gopola seo ba se badilego. Hlohloletša barutwana go botšiša ge eba go nale seo ba sa se kwešišego.

GO HLOKOMELA MATLAKALATŠHOMO A GO BALA:

- 1 Ke kgopolo ye botse go lokela matlakalatšhomo ka gare ga mekotlana ya polasitiki ge barutwana ba a šomiša.
- 2 Hlokomela matlakalatšhomo gomme o a bee gabotse ge barutwana ba feditše go a šomiša.
- 3 O ka kgona go šomiša matlakalatšhomo mengwaga e mmalwa ka ge barutwana ba sa ngwalele godimo ga ona , eupša ba ngwala ka dipukung tša bona.

MOKGWA WO O FAPANEGO GO SEHLOPHA SA GO BALA KA GO HLAHLWA

Gopola gore bohlokwa bja go bala ka sehlopha sa go hlahlwa ke go theeletša morutwana yo mongwe le yo mongwe a bala gore o kgone go mo thuša ka mararankodi a bokgoni bja go bala. Ge o sena sekgoba seo se lekanego ka phapošing, goba o palelwa ke go laola

boitshwaro bja barutwana ba bangwe ge o le gare o theeeditše ba bangwe ba bala , go nale mokgwa wo mongwe wo o ka o šomišago.

Ka nako ya go bala ka sehlopha sa go hlahlwa, dudiša barutwana gabotse ditafoleng tša bona gomme ba sware matlakalatšhomo a bona, ke moka, dira tše di latelago:

- 1 Ba hlalose tše mošongwana wa pele wa letlakalatšhomo woo ba swanetšego go o dira.
- 2 Kemoka, bitša barutwana ka o tee ka o tee gore ba tle tafoleng ya gago ba go balele ka go hlaboša.
- 3 Theeletša morutwana yo mongwe le yo bongwe ge a bala sengwalwa seo se lekanego bokgoni bja gagwe.
- 4 Aga bokgoni bja morutwana bja go kwešiša mararankodi a go bala.
- 5 Ka morago ga metsotso ye 15, dira mošongwana wa phetogo go laetša gore ba fetogela thutong yenngwe.
- 6 Dudiša barutwana gabotse ditafoleng tša bona gomme ba sware matlakalatšhomo
- 7 Ba hlalose tše mošongwana wo o latelago woo ba swanetšego go o dira.
- 8 Tšwela pele go bitša barutwana ka o tee ka o tee go tla go go balela ka go hlaboša tafoleng ya gago.

Ge eba o tšea sephetho sa go šomiša mokgwa wo o fapanego wa go theeletša barutwana ba bala, o swanetše go netefatša gore o theeletša morutwana yo mongwe le yo mongwe a bala bonnyane gatee ka beke.

Tshepetšo ya go ngwala

Maikemisetšo: Go ruta barutwana tshepetšo ya go bea megopolo ya bona ya go ihlamela ka thekgo. Go bontšha go šoma ka tshepetšo e ba fa monyetla wa go fetola, lokiša le go tšwetša pele dikgopolo tša bona, e sego go 'go e nepa lekgetlong la mathomo'.

Go tshepetšo ya ngwala e bopile beakanya, go ngwala dikakanywa, go rulaganya, go phatlalatša le go hlagiša. Dikarolo tše nne tša tshepetšo ya go ngwala di hlagišwa mo mephatong e meraro, ge barutwana ba eba le bokgoni.

PEAKANYO YA GO NGWALA.

- 1 Mo lenaneong le, beakanya o lelebetše kudu go ruta barutwana go šomiša:
 - a Lenaneo
 - b Mmapahlogo
- 2 Pele barutwana ba hlama peakanyo ya bona, o swanetše go ba laetša se, gore ba tsebe gore ba swanetše go dira eng. Lenaneothuto le go hlahlwa go dira seo.
- 3 Hlalose tša barutwana gore ba swanetše go dula ba NAGANA ka seo ba nyakago go ngwala ka sona. O swanetše go hlalosa dikgopolo tša gago ka go bolelela godimo, gore barutwana ba kgone go o kwa.
- 4 Šomiša sešupetšo ya peakanyo go bopa peakanyo ya go ngwala.

- 5 Sa go latela, efa barutwana metsotso e mmalwa go nagana ka seo ba swanetšego go ngwala ka sona.
- 6 Dumelela barutwana go sokologa le go bolela, ba abelane dikakanyo tša le wa mphato.
- 7 La mafelelo hlahla le go thekga barutwana ge ba šomiša ditšhupetso tša morero go feleletša merero ya bona.

GO NGWALA KAKANYWA

- 1 Pele thuto e thoma, ngwalolla foreimi ya morero wa thuto ya MOŠUPLOGO mo letlapeng. Ngwala freimi ya go ngwala mo letlapeng.
- 2 Sa go latela, ka boripana laetša gore barutwana gore ba tla šomiša bjang dipolane tša bona go bopa kakanywa.
- 3 Bontšha barutwana sesupetšo sa freimi ya go ngwala yeo e tla ba thuša go dira se.
- 4 Ge barutwana ba feleletša dikakanwya tša bona, sepela sepela ka phapošing o ba fe thekgo.

RULAGANYA SEO O SE NGWADILEGO

- 1 Ngwala lenano la go fetleka go tšwa lenaneong thuto mo letlapeng.
- 2 Bala o fetše gomme o hlalose tše barutwana selekanyo seo se šomišwago.
- 3 O ka rata go bontšha barutwana go lokiša diphošo tše di tšwelelago kgafetšakgafetša.
- 4 Dumelela barutwana nako ya go rulaganya le go lokiša dingwalwa, ba šomiša lenano la go fetleka

GO PHATLALATŠA LE GO HLAGIŠA SENGWALWA

- 1 Laela barutwana gore ba ngwalolle ka bokgwari dingwalwa tša bona.
- 2 Efa barutwana monyetla wa go tšhentšhišana ka dipuku gomme ba bale dingwalwa tša bona.
- 3 Efa barutwana ba go fapafapana monyetla wa go abelana ka dingwalwa tša bona le phaphoši ka moka.
- 4 Kgopela ba bangwe ba barutwana go ngwalolla dingwalwa mo letlakakeleng le leswa ke moka ba tshwantshiše le go swaya mosomo wa bona. Laetša dingwalwa mo leboteng ka phaphošing.
- 5 Kgoboketša dipuku tša barutwana. O swanetše go swaya semmušo dingwalwa tše 2 ka kotara o šomiše sedirišwa sa sa kelo seo se filwego. E fela, o kgopelwa gore o bale le go swayaswaya dingwalwa tša mafelelo tša barutwana leboo le lengwe le le lengwe.
- 6 Gape, boitshopho ke karolo ye bohlokwa ya go hlama bokgoni ba go ngwala.

Maano a go ngwala

Maikemisetšo: Go fa barutwana maano a go ba thuša go fetola megopolo ya bona go ba sengwalwa sa go ihlamela.

- 1 Latela lenaneo thuto go feleletša mošomo wa go ngwala beke engwe le engwe.
- 2 Ka gare ga lenaneo thuto, o tla lemoga lemoga gore go na le setlwaedi seo se dulago se latelwa. Se ke go thuša barutwana, gore ba tsebe gore ba swanetše go dira eng ka thuto ya go ngwala. Se se ba thuša gape le go ba le boitshepho.
- 3 O tla lemoga gore barutwana ba rutwa maano a go fapana gannyaneganyane gore ba kgone go tšwelela ge ba feleletša freimi tša mafoko.
- 4 Maikemisetšo ke gore barutwana mafelelong ba šomiše maano a ka bo bona ka ntle ga go hlahlwa.
- 5 Maano a, a thuša barutwana go ba le maikutlo a boitshepho ge ba ngwala ka go ba bontšha gona le dikgato tše mmalwa tšeo ba swanetšego go di latela ge ba ngwala.

LEANO LA 1: MORUTIŠI O LAETŠA GO NGWALA PELE

- a Morutiši o thoma pele go laetsa mošomo go barutwana ka phaphošing (o ba bontšha barutwana gabotse seo ba swanetše go se dira).
- b Ge ba lebetše seo morutiši a se dirago, barutiši ba tšea malebiši gore mošomo o dirwa bjang.

LEANO LA 2: BANGWADI BA NAGANA PELE BA NGWALA

- a Go ngwala ke tiro ya go bea dikakanyo mo letlakakeng.
- b Seo se ra gore barutwana ba swanetše go nagana pele gomme ba tšeye sephetho ka seo ba tla go go ngwala ka sona.
- c Gape seo se ra gore ga gona 'dikarabo' tšeo di nepagetšego goba tšeo di fošagetšego ge o ngwala – mongwadi o mongwe le o mongwe ona le dikgopolo tša gagwe ka seo a nyakago go ngwala ka sona.
- d Ka mehla dira nako gore barutwana ba nagana ka seo ba nyakago go ngwala ka sona.

LENEO LA 3: BANGWADI BA THALA MOTHALADI WA LENTŠU LE LENGWE LE LE LENGWE

- a** Barutwana ba nagana ka lefoko leo ba nyakago go le ngwala, gomme ba le balela godimo.
- b** Ba bala gore ke mantšu a ma kae a le go mo lefokong, gomme ba thala mothaladi go emela lentšu le lengwe le le lengwe.
- c** Methaladi e swanetše go thalwa go tloga letsong la ngele go ya letsogong la goja, le go tloga bogodimo ba letlakala go ya fase ga letlakala.
- d** Methaladi e swanetše go ba botelele ba lentšu.
- e** Go swanetše go ba le dikgoba gare ga mantšu.
- f** Mo mafelelong ga lefoko, barutwana ba ngwala khutlo.
- g** Ge methaladi e thadilwe, morutwana o tlatša mantšu ao a a tsebago goba o swanetše go leka modumao wa mathomo wa lentšu pele a ka kgopela thušo.
- h** Se se fa popo go seo morutwana a sengwalago, se mo fa gape le boitshepho. Le barutwana bao ba palelwago ba ka thoma tsela ya go ngwala ka mokgwa wo.

LEANO LA 4: BANGWADI BA ŠOMIŠA DITHUŠATHUTO GO NGWALA MANTŠU

- a** Ruta barutwana gore ba se kgopela thušo go ngwala mantšu ao ba sa a tsebego. La mathomo ba šomiše dithušathuto go hwetša mantšu gore ba ka ngwala bjang lentšu leo ba sa letsebego. Mohlala: Ba swanetše go šomiša dithušathuto tše dingwe go hwetša gore mantšu ao ba sa a tsebego. Mohlala:
- b** Mantšu a mo leboteng
- c** Dipuku tše dingwe
- d** Lenaneo la mopeleto
- e** Ba ka botšiša bamphato ba bona.

LEANO LA 5: BANGWADI BA ŠOMIŠA DIKGOPOLONG GO NGWALA MANTŠU

- a** Barutwana ba swanetše go leka go gopola mantšu ao ba ithutilego ona, gomme ba mantšu go tšwa dikgopolong tša bona.

**LEANO LA 6: BANGWADI BA BOLELA MANTŠU KA GO NANYA
BJALO KA KHUDU**

- a** Ruta barutwana go bolela lentšu leo ba sa le tsebego ka go nanya go kwa medumo ya lona ya go fapana. (go kgaogantšha mantšu)
- b** Sa go latela, ruta barutwana go ngwala fase modumo o mongwe le o mongwe o ba kgonago go o kwa. (Ba ka no se kgone go o peleta , efela e tla ba mathomomayo go ngwala mantšu ao bas a a tsebego. Mohlala, **eng** e ka ngwala ka tsela **eng** goba **ee**. Morutisis a ka tsea malebisi go se gomme a bontšha bangwadi mopeleto wo o nepagetšego.)
- c** Leka go bala sengwalwa sa morutwana sa sefontotiki, o ba rete go šomiša tsebo ya fonotiki go leka go hlama mantšu. Bo ke bokgoni bjo bo swanetšego go hlohloletšwa.

LEANO LA 7: BANGWADI BA BALA SEO BA SE NGWALAGO

- a** Barutwana ba balela mafoko a bona godimo e kabe ge ba ipalelela goba ba balela wa mphato. Ge o balela o mongwe sengwalwa sa gago go wa mphato se dira gore tshepetšo ya go ngwala e be le mošito.
- b** Ge ba dira se, ba lekola ge eba ga ba tlogela mantšu.
- c** Ba lekola gape ge eba tatelano ya mantšu e nepagetše.
- d** Sa bohlokwa le go fetišiša, beakanya se gore barutwana ba iphine ka tshepetšo ya go bala gomme ba ikgantšhe ka seo ba se ngwadilego.

LEANO LA 8: BARUTWANA BA SOKOLOGA BA BOLELA

- a** Mo dinakong tša go fapana mo thutong, barutwana ba ka sokologa ba ba bolela le wa mphato.
- b** Se se ka šomišwa go abelana dikakanyo ka seo ba ka ngwalago ka sona, go balelana ka seo ba sengwadilego, go botšhana diswantšho tša bona, goba go lekola ge eba ba kwešiša gore ba dire eng.
- c** Ruta barutwana gore lebellana gomme ba bolelelle fase ge ba sokologa le go bolela.

LEANO LA 9: TSHWARA DIKONFERESE TŠE DIKOPANA

- a** Le ke leano la bohlokwa go šomišwa ge barutwana ba dutse ba ngwala.
- b** Sepela sepela ka phaphošing, o eme ge o bona ngwana a gakanegile.
- c** Tshwara konferense ye kopana le morutwana wo.
- d** Tsitsinkela mošomo wa morutwana, theeletša morutwana, gomme o mo thuše mo a sa fetego gabotse.
- e** Gopola gomme o leke ka maatla go okamela mošomo wa ngwana o mongwe le o mongwe, le go ba reta ge ba iteka le go bontšha tšwelopele.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, atoms, globes), mathematics (calculators, rulers, compasses), arts (pencils, paint palettes), and general learning (books, lightbulbs, speech bubbles).

Mphato 2 KOTARA 4 Beke

1

**TABAKGOLO:
Go rarolla
mathata**

Go Lokiša Phaphoši

- 1 Ge beke e thoma, kgonthišiša gore phaphoši ya gago e a bogega ebile e hlwekile.
- 2 Bea PHAPHATI YA GO BONTŠHA ya gago nakong, ka go tloša dilo tše o sa hlwela o di šomiša, gomme o di boloke gabotse.
- 3 Ge o fetša, beakanya mantšu a papetlakgadima le tababakgolo ya tšhupetšo tše o di nyakago.
- 4 Hwetša le go beakanya dilo tša tabakgolo ya lebota le tafola yeo e ka bago le maatlakgogedi mo barutwaneng, mohlala: mararankodi, dithai, pukwana ka mathata a lefase (bjalo ka diphetogo tša klaemete) le dipukwana ka batho bao ba rarollotšego mathata mo tikologong goba setšhabeng seo ba dulago go sona.
- 5 Dira dinyakišišo mo marangrang a theknolotši (inthanete) go itokišetša tabakgolo. Mohlala: batho bao ba rarollago mathata tikologong ya bona mo Afrika Borwa goba go ralala le lefase.
- 6 Kgonthišiša gore dipuku tša barutwana tša go ngwala le dipukutšhomo tša DBE di swailwe, gomme di bolokilwe gabotse mo di dulago gona.
- 7 Kgonthišiša gore dipuku tše dikgolo ka moka, tša go bala le tša bokgobapuku ba phaphoši di ka lenaneo.

Mešongwana Ye E Okeditšwego

Mešongwana ye e ka šomišwa bjalo ka mošomo wa go ikemela wa barutwana ba go fetša mošomo wa bona ka pela GOBA ge o le gare o dira kelo mo barutwaneng.

Mošongwana wa 1: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 60 -61, A re baleng

Mošongwana wa 2: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 62 – 63, A re ngwaleng

Mošongwana wa 3: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 64, A re baleng

Mošongwana wa 4: Thala seswantšho ka bothata bo o bo rarollotšego.

Mošupologo

Ditiro Tša Go Bolela

Metsotso e 15

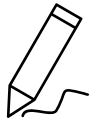
HLAGIŠA TABAKGOLO: GO FIHLELELA TSEBO YEO BA NAGO LE YONA.

- 1 Bontšha barutwana seswantšho sa batho kamoka ba eja sopo mmogo ka gare ga puku e kgolo ya **dikanegelo: Phaphoši ya go senyega**
- 2 Botša barutwana gore re thoma tabakgolo, e bitšwa: Go rarolla mathata
- 3 Thala sediko le leina la **tabakgolo** mo magareng ga letlapa.
- 4 Botšiša barutwana: *Naa ke eng seo re setše re se tseba ka tabakgolo ye?*
- 5 Ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmaphahlogo. Hlopha dikakanyo tša go swana gotee.
- 6 Ge barutwana ba palelwa ke go fetola, botšiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo:
 - a Naa bothatha ke eng?
 - b Naa ke mathata afe ao re gahlanago?
 - c Naa ke ditsela dife tše dingwe tša go rarolla mathata?

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Laodiša o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo Phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - bothata
 - rarolla
 - lokiša
 - senyega

Morumokwano goba koša	Ditiro
Ke na le bothata	<i>Itšhupe ka monwana</i>
O na le bothata	<i>Šupa yo mongwe ka monwana</i>
Ruri ke mathata	<i>Phatlalatša matsogo, o šikinye magetla</i>
A re swarišaneng, Gore mathata a re tlogele!	<i>Phaya matsogo go laetša go tlogela</i>
Batho ba se re bogele!	<i>Swaraka fase ga mahlo ka menwana ya go šupa</i>

Mongwalo

Metsotso e 15

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala.
- 2 Biletša barutwana medumo le mantšu a a latelago gore ba a ngwale:
 - a lema
 - b loma
 - c madi
 - d bula
 - e pelo
 - f roma
 - g nela
 - h kobo
 - i jela
 - j taba
- 3 Sa go latela, botša barutwana gore ba ntšhe dikryone gomme ba swaye mošomo wa bona.
- 4 Ka bothakga ngwala medumo le mantšu mo letlapeng.
- 5 Tšea dipuku mafelelong a letšatši, gomme o ngwale dintlha ka bao ba nyakago thušo yeo e oketšegilego.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Pele re bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: GO PHOPHOLETŠA

- 1 Dudiša barutwana mo legogong gore ba kgone go bona puku e kgolo.
- 2 Bula puku e kgolo mo kanegelong: Phaphoši ya go senyega
- 3 Phetla puku o ba laetše diswantšho tša letlakala le lengwe le le lengwe, o ba botšiše gore ba nagana gore go direga eng.
- 4 Thuša barutwana go kopanya diswantšho, gore ba kgone go hwetša todi ya gore kanegelo e bolela ka eng.
- 5 Hlagiša tlotlontšu e ntshwa mo dikarolwaneng tša maleba mo kanegelong.
- 6 Bala kanegelo ka moka ga yona gatee, o sa eme.

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Go Beakaya Le Go Rulaganya

BEKE 1

SEHLOGO: Ngwala ka nako yeo o rarollotšego bothata.

MOŠOMO: Ngwala ditemana tše pedi (mafoko a 10) ka maitemogelo a gago

MAANO A GO ITOKIŠETŠA: Dira mmapa-hlogo

MAANO A GO BEAKANAYA: Ngwala lenaneo

HLAGIŠA SEHLOGO SA GO NGWALA.

- 1 Bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala.**
- 2 Ka go bolela, hlalosa dikakanyo tša sehlogo, bjalo ka:
Nako engwe nkile ka ikwa ke befetšwe ge kgaetšedia tšere jesi ya ka! Ke tla ngwala ka bothata bo, le gore ke bo rarollotše bjang. Ke ile ka mo omanyana go rarolla bothata – eupša ke nagana gore nkabe ke šomišitše leano le lengwe e sego go mo hlabela lešata.

TŠHUPETŠO YA LEAANO LA PEAKANYO (KE A DIRA)

- 1 Ngwala freimi ya go beakanya ka lehlakoreng le le tee la letlapa.
- 2 Bontšha barutwana gore o dira bjang lenaneo ka go araba dipotšišo.
- 3 Feleletša peakanyo ka thoko engwe ya letlapa

Dipotšišo tša Peakanyo

Temana ya 1

- 1 Naa bothata ke eng?
- 2 Naa o ile wa ikwa bjang nako ye o na le bothata bo?

Temana ya 2

- 1 Naa o rarollotše bjang bothata bo?
- 2 Naa tharollo ya gago e šomile? Ke ka lebaka la eng goba ke ka lebaka la eng go se bjalo?
- 3 Naa o ithutile eng?
- 4 Naa go na le se sengwe seo nkabe o se dirile seo se fapanego mo nakong ye e tlogo?

Peakanyo

Temana ya 1

- 1 Kgaetšedi o tšeere jesi ya ka. Ga se a nkgopele.
- 2 Ke ile ka befelwa. Ke ile ka ikwa okare o nkutsweditše.

Temana ya 2

- 1 Ke kgadimotše kgaetšedi ya ka.
- 2 E šomile – O mphile jesi ya ka.
- 3 Go kgadimotša mola go dirile go ke ikwe ke nyamile. Ke ikwele ke nyamile ka morago ga fao.
- 4 Ka moso ke tla leka go mo kgopela gabotse ke laetše botho.

BARUTWANA BA ŠOMIŠA LEANO LA PEAKANYO (O A DIRA)

- 1 Botša barutwana gore ba tswalele mahlo gomme ba nagine ka nako yeo ba be ba na le bothata – le seo ba se dirilego go rarolla bothata
- 2 Sa go latela, botša barutwana gore **ba sokologe ba bolele** le wa mphato, go abelana ka dikanegelo tša bona.
- 3 Bontšha barutwana freimi ya mmapa-hlogo mo letlapeng gomme o ba botse gore ba šomiše freimi ye go beakanya seo ba se ngwalalago, bjalo ka ge o dirile.
- 4 Efa barutwana dipuku tša go ngwala.
- 5 Botša barutwana gore ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona – ga ba swanela go **kopisa** peakanyo ya morutiši.
- 6 Ge barutwana ba le gare ba šoma, sepela ka phaphosing o sware dikhonferense tše dinnyane.

Jemana 1

1. Ke timentitše pentshele ya ka.
2. Ke be ke nyamile, e be e le phentshele ya ka ya mmamoratwa.

Jemana 2

1. Ke boditše morutiši wa ka gore ke e bjang.
2. Ešomile – morutiši o kgopetše barutwana ka moka gore ba nthuše go e nyaka gomme re e hweditše!
3. Ke swanetše go hlokomela dilo tšaka.
4. Ka nako e tlang ke tla netefatša gore a ke lahle dilo tša ka gape.

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

BEKE 1

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 1**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labobedi

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša Modumo O Moswa Le Mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /g/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Botšiša barutwana: Naa o ka nagana ka mantsu a modumo wa /g/?
- 4 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **goga, gata, gola**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **gama, gola, gata, anega, goga**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o le gare o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša ditumatlhaka.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

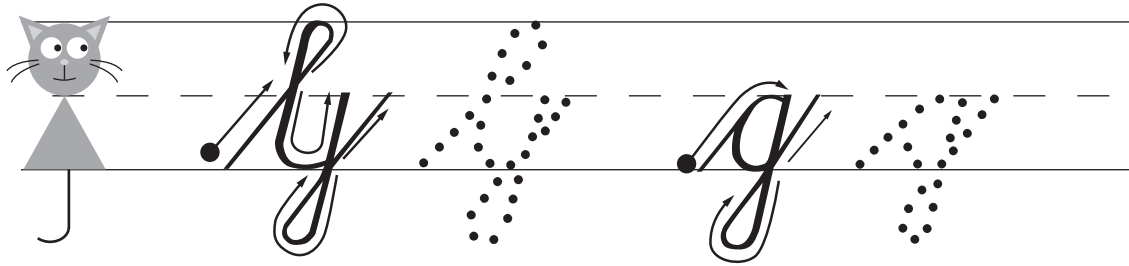

Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maletere/mantšu/mafoko

- 1 Ruta barutwana go ngwala ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **Gg**
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maletere mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.

 gama

 gola

 gata

 anega

 goga

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Pele

MAANO A TEKATLHALOGANYO: KE A AKANYA / GO KAMAKA

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Phaphoši ya go senyega</p> <p>Ka Labohlano, e be e le sebaka sa Zweli go bontšha bana ba bangwe kanegelo ya gagwe. 'Yo ke nna, ke thuša bomma ka serapaneng,' Zweli a realo, a šupa seswantšho sa gagwe. Ke moka a bala mafoko a gagwe.</p> <p>'O šomile' gwa realo Mna Maboya.</p>	
<p>Tšhipi e ile ya lla. Mna Maboya a botšiša, 'Naa nka fega sengwalwa sa gago lebotong?'</p> <p>'Eng!' gwa realo Zweli a thakgetše. Mna Maboya o ile a mamaretša mošomo wa Zweli mo gare ga lebotong, moo mang le mang a ka o bonago mesong ya Mošupologo.</p>	<p>Ke akanya gore ke ka lebaka la eng Mna Maboya a fegile mošomo wa Zweli lebotong? Ke nagana gore e swanetše go ba e le ka gore o be a kgahlilwe ke kanegelo ya Zweli.</p>
<p>Mantšiboeng ao, Zweli o ile a dula le mmagwe le kgaetšedi ya gagwe.</p> <p>'Naa go be go le bjang sekolong?' mmagwe a botšiša.</p> <p>'Go be go le bose!' gwa realo Zweli. 'Ke baletše mphato kanegelo ya ka, gomme Mna Maboya o e kgorameditše lebotong!'</p>	
<p>Zweli o ile a nagana ka kanegelo ya gagwe mafelelo a beke ka moka. O be a fela pelo ya Mošupologo, ge bana ka moka ba tla bona kanegelo ya gagwe lebotong.</p>	<p>Ke akanya gore bana ba bangwe a tla reng ge ba bona kanegelo ya Zweli mo lebotong?</p>
<p>Eupša, ge bana ba tsena ka phaphošing mesong ya Mošupologo, e be e hlakahlakane e sa kgahliše!</p> <p>Zweli o ile a lebelela kanegelo ya gagwe lebotong, eupša e be e se gona.</p> <p>Mna Maboya o ile a ema pele ga phaphoši. O be a lebega a sena lethabo.</p> <p>'Bana,' Mna Maboya a realo, 'ka Mokibelo, khwaere e be e šomiša phaphoši ya rena. Go bonala eke o mongwe o tlošitše mošomo wa gago mo lebotong a o senya. Ke kwa bohloko ka se, e bile ke nagana gore o kwa bjalo le wena. Ke maswabi e le ruri.'</p>	<p>Zweli wa batho! Kanegelo ya gagwe e ile! Ke akanya gore naa o tla dira eng go rarolla bothata bjo?</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Mantšiboa ao, Zweli o ile a dula le mmagwe le kgaetšedi ya gagwe.</p> <p>‘Naa go be go le bjang sekolong?’ mmagwe a botšiša.</p> <p>‘Go be go befile!’ gwa araba Zweli. ‘Kanegelo ya ka ga e sa le gona lebotong. Mna Maboya o re khwaere e be e le ka phaphošing ya rena ka Mokibelo. O mongwe o tlošitše mešomo ya rena lebotong a e senya.’</p> <p>‘MMmane Helen o laola khwaere,’ gwa realo Mma. ‘Ke tla mo letšetša ka morago ga go lalela.’</p>	<p>Lebelela seswantšho se – mmago Zweli o lebega a nyamile ge a kwa ka ga letšatši la Zweli! Ke akanya gore ekaba go na le se a ka se dirago go thuša?</p>
<p>Ka morago ga go lalela, mmago Zweli a letšetša MMmane Helen.</p> <p>‘Khwaere e be e le ka phaphošing ya Zweli ka Mokibelo, gomme o mongwe o fološitše tšohle mabotong,’ Zweli a kwa Mma a bolela. ‘Zweli o nyamile kudu. O ngwadile kanegelo ye e ilego ya senywa!’</p> <p>Mma o ile a theeletša Mmane Helen metsotso e mmalwa. Ke moka a re, ‘Ke a leboga, Mmane,’ gomme a fetša poledišano.</p>	<p>Ke akanya gore naa Mmane Helen o rileng go mmago Zweli?</p>
<p>Mesong ya letšatši le le latelago, Zweli o ile a bona Mmane Helen. O ile a mo emišetša seatla.</p> <p>‘Ke ka lebaka la eng Mmane Helen a le mo sekolong?’ a akanya.</p> <p>Tšhipi e ile ya lla, gomme Zweli a tsena ka phaphošing.</p>	<p>Ke akanya gore naa ke ka lebaka la eng Mmane Helen a le sekolong? Ke akanya ge eba o moo ka lebaka la gore mmago Zweli o mmoditše ka seo se diregilego ka phaphošing?</p>
<p>Mna Maboya o ile a ema ka pele ga phaphoši le Mmane Helen.</p> <p>‘Yo ka MaDlamini go wa khwaere,’ Mna Maboya a realo. ‘O nyaka go bolela le lena ka moka.’</p> <p>‘Ke manyami kudu ka phaphoši ya lena,’ Mmane Helen a realo go barutwana. ‘Ke tseba gore mešomo ye mengwe ya lena e ile ya senywa. Nako e tlogo ge re šomiša phaphoši ya lena, re tla hlokomela bokaone!’ a realo.</p>	<p>Ke akanya gore ke ka lebaka la eng Mmane Helen a ile phaphošing ya bona? Mmalo! Ke nagana gore e swanetše go ba e le ka gore mmago Zweli o mo letšeditše gomme a mmošša tšohle tše diragetšego.</p>
<p>Ge Mmane Helen a sepetše, Mna Maboya o ile a fa morutwana o mongwe le o mongwe seripa sa pampiri.</p> <p>‘Bjale ka gore re tseba gore mošomo wa rena o ka se ke wa senywa, a re direng gore phaphoši ya rena botse gape!’ a realo.</p> <p>Ke moka ba tsena fase.</p>	<p>Ke akanya gore ekaba mešomo ya bona e meswa ya bokgabo etla bolokega naa? Ke tshepa bjalo!</p>

Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše di kgonegago
Naa Zweli o baletše godimo kanegelo go mphato wa gagwe ka letšatši lefe?	Ka Labohlano.
Naa khwaere e be e le ka phaphošing ke letšatši lefe?	Ka Mokibelo.
Naa Zweli o bone gore kanegelo ya gagwe e ile ka letšatši lefe?	Ka Mošupologo.
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše di kgonegago
Ke ka lebaka la eng Mmane Helen a tlile sekolong?	<ul style="list-style-type: none"> O tlile go kgopela tshwarelo ge dikanegelo di kgeitšwe. O tlile go ka lebaka la gore mmago Zweli o mo letšeditše a mmošša seo se diregilego ka phaphošing ya Zweli. O tlile ka lebaka la gore o laola khwaere, gomme khwaere e šomišitše phaphoši ya Zweli. O tlile go botša Mna Maboya le mphato wa gagwe gore phaphoši ya bona e ka se sa senywa gape.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 1**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Laboraro

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

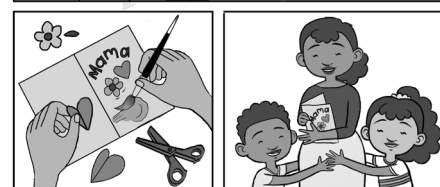
TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Laodiša o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo Phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - kgopela tshwarelo
 - khwaere
 - šiiša

Morumokwano goba koša	Ditiro
Ke na le bothata	<i>Itšhupe ka monwana</i>
O na le bothata	<i>Šupa yo mongwe ka monwana</i>
Ruri ke mathata	<i>Phatlalatša matsogo,o šikinye magetla</i>
A re swarišaneng, Gore mathata a re tlogele!	<i>Phaya matsogo go laetša go tlogela</i>
Batho ba se re bogele!	<i>Swaraka fase ga mahlo ka menwana ya go šupa</i>

BOKGONI BA GO ANEGA

- 1 Arola barutwana ka dihlophana.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la diswantšho tša bokgoni ba go anega.
- 3 Botša barutwana go nagana ka kanegelo ya go tšamaišana le diswantšho.
- 4 Efa barutwana motsotso goba e mebedi go nagana ka dikakanyo tša bona.
- 5 Sa go latela, morutwana o mongwe le o mongwe mo sehlopheng o swanetše go hwetša sebaka go abelana ka tsela yeo a bonago kanegelo ka gona.
- 6 Gopotša barutwana gore kanegelo tša bona e swanetše go ba tšeo ba ihlametšego tšona, eupša gape di swanetše go sepelelana le diswantšho!
- 7 Gopotša barutwana go theeletšana gabotse ge ba laodišetšana dikanegelo.
- 8 Leboga barutwana go abelana ka dikanegelo tša bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša Modumo O Moswa Le Mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /s/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Botšiša barutwana: Naa o ka nagana mantsu a modumo wa /s/?
- 4 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **seba, sopo, sola**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **sega, sola, sefa, seba, soba, sopo**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o le gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o dutše o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša ditumatlhaka.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

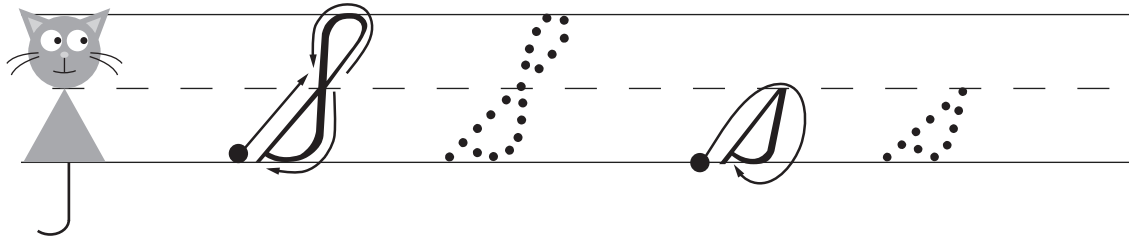

Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere / mantšu / mafoko

- 1 Ruta barutwana go bopa ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **Ss**
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maleterere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maleterere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maleterere mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo ka gare ga dipuku tša bona.

 sega

 sola

 sefa

 seiba

 soba

 sopro

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Ngwala:

Metsostso e 30

Kakanywa

SEHLOGO: Ngwala ka nako yeo o rarollotšego bothata.

MOŠOMO: Ngwala ditemana tše pedi (mafoko a 10) ka maitemogelo a bona.

FREIMI YA GO NGWALA:

Nako engwe... (Hlalosa bothata ka botlalo! Šomiša mafoko a 3 go iša go a 4.)

Ke ikwele...

Ke rarollotše bothata ka... (Hlalosa tharollo ka botlalo. Šomisa mafoko a 2 go iša go a 3.)

E šomile / ga se e šome ka lebaka la gore...

Ke nagana...

GO ITOKIŠETŠA: Pele ga lenaneothuto la go ngwala, ngwala peakanyo yeo o idirilego ka Mošupologo mo letlapeng.

TŠHUPETŠO YA TSHEPETŠO YA DIKAKANYWA (KE A DIRA)

- 1 Gopotša barutwana ka peakanyo yeo o idirilego ka Mošupologo.
- 2 Bala peakanyo ya gago yeo e ngwadilwego mo letlapeng.
- 3 Sa go latela, bala freimi ya go ngwala le barutwana.
- 4 Šupetša gore o tla feleletša bjang freimi ya go ngwala o šomiša peakanyo ya gago, bjalo ka:

Nako engwe ke be ke na le bothata. Ke be ke nyaka go apara jesi ya ka e ntshwa eupša ke sa e hwetše! Ke moka, Ka bona kgaetšedi ya ka a e apere! O be a le ka ntle a raloka le bagwera ba gagwe, a apere jesi ya ka. Ga se nke a nkgopele go e apara. **Ke ikwele** ke befetšwe ge ke mmona.

Ke ile ka rarabolla bothata ka go kgadimola kgaetšedi ya ka. Ke ile ka hlaboša lentšu ka mo kgadimola ka ba ka gata fase. **E šomile, ka lebaka la gore** o mphile jesi. Eupša, ka morago ga fao ke ile ikwa ke swabile. **Ke nagana** nkabe ke rarollotše bothata ka tsela engwe e kaone. Mohlomongwe go be go tla ba kaone ge nkabe ke boletše le yena.

BARUTWANA BA FELELETŠA TSHEPEDIŠO YA DIKAKANYWA (O A DIRA)

- 1 Efa barutwana dipuku tša go ngwala.
- 2 Laela barutwana go ngwala letšatšikgwedi le sehlogo: **Nakong yeo ke rarollotšego bothata: Kakanywa**
- 3 Botša barutwana gore ba hwetše peakanyo tša bona tša Mošupologo gomme ba nagana ka dikakanyo tša bona.
- 4 Botša barutwana go feleletša freimi ya go ngwala ba šomiša dipeakanyo tša bona.

- 5 Botša barutwana gore ba ka tlaleletša mafoko goba dintlha ge e le gore ba na le nako.
- 6 Gopotša barutwana ka maano ba ka a šomišago go ba thuša.
- 7 Ge barutwana ba dutše ba ngwala, sepela ka phaphošing gomme o thuše barutwana bao ba šitwago.

Nako yeo ke lokišitšeng bothata: senqwalwa
kakanywa

Ka nako engwe ke ele ca lahle phensele yeo ke e ratago. Ke be ke la sekolong ge ke e lele. Ke ikwale ke nyamile ke ge ke e lahlile.

Ke lokišitše bothate ka go botša morutiši gore ke lahle phentshele je ka. Ke mmoditše gore ce e djang gome o kgopetše barutwana ka moke gore ba nthuše go nyaka.

e šomile ka gore ke humna phentshele ya ka!
Ke nagana gore ke swanetše go ba le šedi gome ke hlokomele dilo tšaka bokone.

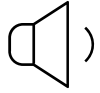
Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 1**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labone

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Kgaogantšha Le Go Kopanya

KE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu go thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **gama**
- 3 Kgaogantšha lentšu go ba modumo ka botee go ba modumo o ikemetšego ka nnoši: /g/-/a/-/m/-/a/
- 4 Bitša modumo wa mathomo wa lentšu: /g/
- 5 Bitša modumo wa bobedi wa lentšu: /a/
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /m/
- 7 Bitša modumo wa mafelelo wa lentšu: /a/
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **gama**
- 9 Laetša go šupa le go kopantšha medumo go bopa lentšu: /ga/-/ma/ = **gama**
- 10 Boeletša se ka lentšu la go tšwa thutong ya Laboraro: **seba**

RE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu la go tšwa thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **gola**
- 3 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mathomo wa lentšu? /g/
- 4 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa bobedi wa lentšu? /o/
- 5 Botšiša barutwana: Ke modumo ofe wa boraro wa lentšu? /l/
- 6 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mafelelo wa lentšu? /a/
- 7 Kgopela barutwana go kgaogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /g/-/o/-/l/-/a/
- 8 Ngwala lentšu: **gola**
- 9 Laela barutwana go kopanya medumo ya lentšu mmogo le wena: /go/-/la/ = **gola**
- 10 Boeletša se ka lentšu la morago la thuto ya Laboraro: **sola**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Bobedi

MAANO A GO BALA: KE A AKANYA / GO KAMAKA

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Phaphoši ya go senyega</p> <p>Ka Labohlano, e be e le sebaka sa Zweli go bontšha bana ba bangwe kanegelo ya gagwe. 'Yo ke nna, ke thuša bomma ka serapaneng,' Zweli a realo, a šupa seswantšho sa gagwe. Ke moka a bala mafoko a gagwe.</p> <p>'O šomile' gwa realo Mna Maboya.</p>	
<p>Tšhipi e ile ya Ila. Mna Maboya a botšiša, 'Naa nka fega sengwalwa sa gago lebotong?'</p> <p>'Eng!' gwa realo Zweli a thakgetše. Mna Maboya o ile a mamaretša mošomo wa Zweli mo gare ga lebototo, moo mang le mang a ka o bonago mesong ya Mošupologo.</p>	<p>Lebelella Zweli ge a bogela mošomo wa gagwe lebotong. Ke kamaka gore o ikwa a ikgantšha gore Mna Maboya o be a nyaka go e fega godimo ga lebototo!</p>
<p>Mantšiboeng ao, Zweli o ile a dula le mmagwe le kgaetšedi ya gagwe.</p> <p>'Naa go be go le bjang sekolong?' mmagwe a botšiša.</p> <p>'Go be go le bose!' gwa realo Zweli. 'Ke baletše mphato kanegelo ya ka, gomme Mna Maboya o e kgorameditše lebotong!'</p>	
<p>Zweli o ile a nagana ka kanegelo ya gagwe mafelelo a beke ka moka. O be a fela pelo ya Mošupologo, ge bana ka moka ba tla bona kanegelo ya gagwe lebotong.</p>	<p>Ke kamaka gore Zweli o thakgaletše sekolo, ka gore o nyaka go kwa gore bomphato wa gagwe ba tlo reng ka kanegelo ya gagwe!</p>
<p>Eupša, ge bana ba tsena ka phaphošing mesong ya Mošupologo, e be e hlakahlakane e sa kgahliše!</p> <p>Zweli o ile a lebelela kanegelo ya gagwe lebotong, eupša e be e se gona.</p> <p>Mna Maboya o ile a ema pele ga phaphoši. O be a lebega a sena lethabo.</p> <p>'Bana,' Mna Maboya a realo, 'ka Mokibelo, khwaere e be e šomiša phaphoši ya rena. Go bonala eke o mongwe o tlošitše mošomo wa gago mo lebotong a o senya. Ke kwa bohloko ka se, e bile ke nagana gore o kwa bjalo le wena. Ke maswabi e le ruri.'</p>	

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Mantšiboa ao, Zweli o ile a dula le mmagwe le kgaetšedi ya gagwe.</p> <p>‘Naa go be go le bjang sekolong?’ mmagwe a botšiša.</p> <p>‘Go be go befile!’ gwa araba Zweli. ‘Kanegelo ya ka ga e sa le gona lebotong. Mna Maboya o re khwaere e be e le ka phaphošing ya rena ka Mokibelo. O mongwe o tlošitše mešomo ya rena lebotong a e senya.’</p> <p>‘MMmane Helen o laola khwaere,’ gwa realo Mma. ‘Ke tla mo letšetša ka morago ga go lalela.’</p>	<p>Aowi! Ke akanya gore ke ka lebaka la eng Zweli a lebega a nyamile bjale? O swanetše go ba a šulafaletšwe. O eme mafelelo a beke ka moka gore bagwera ba gagwe ba bone kanegelo ya gagwe lebotong. Bjale, kanegelo ya gagwe e jele ke aretse, gomme ga gona yo a tlogo go e bona!</p>
<p>Ka morago ga go lalela, mmago Zweli a letšetša MMmane Helen.</p> <p>‘Khwaere e be e le ka phaphošing ya Zweli ka Mokibelo, gomme o mongwe o fološitše tšohle mabotong,’ Zweli a kwa Mma a bolela. ‘Zweli o nyamile kudu. O ngwadile kanegelo ye e ilego ya senywa!’</p> <p>Mma o ile a theeletša Mmane Helen metsotso e mmalwa. Ke moka a re, ‘Ke a leboga, Mmane,’ gomme a fetša poledišano.</p>	<p>Ke akanya gore naa Zweli o kwa bjang ge mmagwe a letšetša Mmane Helen? O swanetše go ba a sa kwele bohloko ka ga kanegelo ya gagwe. Eupša, Zweli gape o swanetše go ba a ikwa a thabile gore mmage o leka go thuša – o swanetše go ba a ikwa gabotse gore mmagwe o tšeela go nyama ga gagwe šedi.</p>
<p>Mesong ya letšatši le le latelago, Zweli o ile a bona Mmane Helen. O ile a mo emišetša seatla.</p> <p>‘Ke ka lebaka la eng Mmane Helen a le mo sekolong?’ a akanya.</p> <p>Tšhipi e ile ya lla, gomme Zweli a tsena ka phaphošing.</p>	
<p>Mna Maboya o ile a ema ka pele ga phaphoši le Mmane Helen.</p> <p>‘Yo ka MaDlamini go wa khwaere,’ Mna Maboya a realo. ‘O nyaka go bolela le lena ka moka.’</p> <p>‘Ke manyami kudu ka phaphoši ya lena,’ Mmane Helen a realo go barutwana. ‘Ke tseba gore mešomo ye mengwe ya lena e ile ya senywa. Nako e tlogo ge re šomiša phaphoši ya lena, re tla hlokomela bokaone!’ a realo.</p>	<p>Ke kamaka gore Mmane Helen o swanetše go ba a ikwa bohloko ka seo se diragetšego ka phaphošing ya Zweli, ka lebaka la gore o dirile sebaka gore a tle sekolong go kgopela bana tshwarelo.</p>
<p>Ge Mmane Helen a sepetše, Mna Maboya o ile a fa morutwana o mongwe le o mongwe seripa sa pampiri.</p> <p>‘Bjale ka gore re tseba gore mošomo wa rena o ka se ke wa senywa, a re direng gore phaphoši ya rena botse gape!’ a realo.</p> <p>Ke moka ba tsena fase.</p>	<p>Ke akanya gore Zweli o ikwa bjang mafelelong? Ke nagana gore o swanetše go ba a kwa bokaonenyana, ka gore o thabišwa go kwa motho o mongwe a re o manyam ka se se mo hlagetšego.</p>

Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
Ke ka lebaka la eng Zweli a thakgaletše sekolo ka Mošupologo?	Ka lebaka la gore o be a thakgaletše gore bana ba bangwe ba bone kanegelo ya gagwe lebotong.
Naa mmago Zweli o letšeditše mang?	O letšeditše Mmane Helen.
Ke ka lebaka la eng Mmane Helen a tlike gore o manyami go mphato?	Ka lebaka la gore o laola khwaere. Phaphoši e senyegile ge khwaere e šomiša.
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
Ke ka lebaka la eng Zweli a bile le letšatši lebe sekolong?	<ul style="list-style-type: none"> • Ka lebaka la gore o be a nagana gore kanegelo ya gagwe e tla ba lebotong, eupša e ile ya kgeilwa. • Ka lebaka la gore o be a thakgetše mafelelo a beke ka moka gore bana ba bangwe ba bone kanegelo ya gagwe lebotong, eupša e ile ya kgeilwa gomme ga go yo a ilego a e bona. • Ka lebaka la gore o be a nyamile ge kanegelo ya gagwe e kgeilwa lebotong. • Ka lebaka la gore o be a nyamile ka gore phaphoši ya gagwe e ile ya senywa. • Ka lebaka la gore o ikwele a nyamile ka ge Mna Maboya o be a nyamile.

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 1**
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetsa gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labohlano

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

BEKE 1

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Laodiša o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - befetšwe
 - swabile
 - ikgantšha

Morumokwano goba koša	Ditiro
Ke na le bothata	<i>Itšhupe ka monwana</i>
O na le bothata	<i>Šupa yo mongwe ka monwana</i>
Ruri ke mathata	<i>Phatlalatša matsogo, o šikinye magetla</i>
A re swarišaneng, Gore mathata a re tlogele!	<i>Phaya matsogo go laetša go tlogela</i>
Batho ba se re bogele!	<i>Swara ka fase ga mahlo ka menwana ya go šupa</i>

POLEDIŠANO YA SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Ngwala freimi ya poledišano mo letlapeng:
 - Bothata mo kanegelong ye ke...
 - Bothata mo kanegelong ye bo rarollotše ke...
 - Ge nkabe ke le Zweli, ke be ke tla ikwa ke...ka lebaka la ...
- 2 Bala freimi ya poledišano le barutwana.
- 3 Bea barutwana ka **dihlophana**.
- 4 Botša barutwana gore o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo e nngwe le e nngwe ya poledišano.
- 5 Tanya šedi ya barutwana.
- 6 Botšiša barutwana ba go fapana goba sehlopha se se itšeng go abelana ka dikarabo tša bona.
- 7 Ge dikarabo di fošagetše, ba phošolle.
- 8 Leboga barutwana ka maitapišo a bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumathlaka:

Metsotso e 15

Go Hwetša Mantšu

Ngwala tafolana ye mo letlapeng e be le medumo yeo o ithutileng yona nako ya go feta mmogo le yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro.

g	s	m
a	l	o
t	e	b
p	n	f

LAETŠA

- 1 Gopotša barutwana medumo ya beke: /g/ le /s/
- 2 Lebeledišiša medumo kamoka le ditswakanywa mo letlapeng.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go dira mafoko go bopa mantšu ka medumo le ditswakanywa moo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Bontšha barutwana go bopa mantšu ka medumo ye e nepišitšwego, bjalo ka: /s/-/e/-/g/-/a/ = **sega**
- 5 Gopotša barutwana ba ka bopa lentšu ba šomiša medumo e fe kapa efe – e sego fela /g/ goba /s/
- 6 Bontšha barutwana go dira lentšu le lengwe, bjalo ka: /b/-/a/-/l/-/a/ = **bala**

BARUTWANA BA DIRA

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale sehlogo: **g, s**
- 2 Laela barutwana ba thome go ngwala.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go hwetša le go bopa mantšu a mantši go ya le ka mo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Dumelela barutwana go swaya mošomo wa bona. Bontšha barutwana gore mantšu a, a bopiwa bjang (le amangwe): **gama, gola, gata, anega, goga, sega, sola, sefa, seba, soba, sopo, bala, fela, pelo, tema, nama**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Morago ga go bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: AKARETŠA

SWANTŠHA SENGWALWA

- 1 Dudiša barutwana ditafoleng tša bona, le dipuku tša go ngwala goba matlakala a sego a ngwalwa, phensele le dikrayone.
- 2 Hlalosa gore lehono barutwana ba tla ngwala le go thala ka bothata le kakanyo yeo ba nago le yona go rarolla bothata bo bo lego gona.
- 3 Dira **tšhupetšo** gore o **nagana bjang ka bothata bo bo lego gona** mo kanegelong, bjalo ka: Bothata bo bo legona mo kanegelong ke gore go na le phaphoši ye e sentšwego.
- 4 Thala seswantšho sa gago mo letlapeng sa phaphoši ye e sentšwego
- 5 Diša **tšhupetšo** go tlaletša lefoko go iša go a 2 ka swantšhišo ya kanegelo, bjalo ka: Bothata mo kanegelong ke phaphoši ye e sentšwego. Ke nagana gore e ka lokišwa ge batho ka moka ba ka šoma mmogo go e hlwekiša.
- 6 Sa go latela, botša barutwana go ba tla nagana ka bothata ba mo kanegelong, le tharollo ya bothata.
- 7 Kgotela barutwana gore ba tswalele mahlo gomme ba thekge ditho. Ba balele sengwala gape gape.
- 8 Kgotela barutwana gore ba bule mahlo, gomme ba thale dikakanyo tša bona.
- 9 La mafelelo, kgotela barutwana gore ba **sokologe le go bolela**, le go abelana ka swantšhišo le wa mphato.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 3**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Tshekatsheko ya polelo ya mafelelo a beke Metsotso e 15

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo legogong mafelelong a letšatši.
- 2 Dira sebaka sa ditshekatsheko tša polelo beke le beke. Ke kgetho ya gago go hlakanya ditshekatsheko tša go ithuta tša Sepedi le tša Sekgowa.
- 3 Gopola go fa barutwana sebaka sa go 'Sokologa le go bolela' ba ahlaahle dikarabo tša bona le wa mphato. Ke moka, kgetha barutwana ba mmalwa go abelana ka dikarabo tša bona le phaphoši ka bophara.
- 4 Šomiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo go hlahla karolwana ya polelo ya poledišano ya gago:
 - a Naa ke efe Tabakgolo ya polelo ya rena ya beke?
 - b Ke kanegelo efe yeo le e badilego mmogo?
 - c Ke mantšu afe a maswa o a ratilego bekeng ye?
 - d Ke eng se o ithutilego sona bekeng ye?
 - e Naa re ngwadile ka eng bekeng ye?
 - f Naa go ngwala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - g Naa go bala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - h Ke eng seo o ikgantšhago ka sona bekeng ye?
- 5 La mafelelo, botša barutwana go nagana ka dilo tše pedi tše ba tlogo go botša ba malapa a bona ka seo ba ithutilego ka sona le ka tsela yeo ba kaonafetšego ka gona bekeng ye mabapi le mošomo wa bona.

Ela hloko: Tšhepidišo ya go lebelela morago le go itekola ke karolwana e bohlokwa kudu ya go ithuta. O kgopelwa gore o seke wa tshediša mošongwana wo wa beke mahlo le ga tee.

Mphato 2

KOTARA 4

Beke

2

TABAKGOLO:

**Go rarolla
mathata**

Go Lokiša Phaphoši

- 1 Ge beke e thoma, kgonthišiša gore phaphoši ya gago e a bogega ebile e hlwekile.
- 2 Bea PHAPHATI YA GO BONTŠHA ya gago nakong, ka go tloša dilo tše o sa hlwela o di šomiša, gomme o di boloke gabotse.
- 3 Ge o fetša, beakanya mantšu a papetlakgadima le tababakgolo ya tšhupetšo tše o di nyakago.
- 4 Hwetša le go beakanya dilo tša tabakgolo ya lebota le tafola yeo e ka bago le maatlakgogedi mo barutwaneng, mohlala: Diswantšho tša go tšwa go inthanete sa seruthufatši sa meetse sa letšatši sa Xochitl's, diswantšho tša setšhaba sa (Chiapas, Mexico), diswantšho tša batho ba rarolla mathata – go hlwekiša lebopo la lewatle, go aga dintlo, go thuša ba bangwe.
- 5 Dira dinyakišišo mo marangrang a theknolotši (inthanete) go itokišetša tabakgolo. Mohlala: maano a mabotse a go rarolla mathata a bana ba bannyane.
- 6 Kgonthišiša gore dipuku tša barutwana tša go ngwala le dipukutšhomo tša DBE di swailwe, gomme di bolokilwe gabotse mo di dulago gona.
- 7 Kgonthišiša gore dipuku tše dikgolo ka moka, tša go bala le tša bokgobapuku ba phaphoši di ka lenaneo.

Mešongwana Ye E Okeditšwego

Mešongwana ye e ka šomišwa bjalo ka mošomo wa go ikemela wa barutwana ba go fetša mošomo wa bona ka pela GOBA ge o le gare o dira kelo mo barutwaneng.

Mošongwana wa 1: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 70, A re baleng

Mošongwana wa 2: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 71-72, A re ngwaleng

Mošongwana wa 3: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 73 – 74, A re baleng

Mošongwana wa 4: Thala seswantšho ebile o ngwale ka nako yeo o bilego le dingagišano le wa leloko goba mogwera. Naa le rarollotše bjang bothata bjoo?

Mošupologo

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

BOELETŠA TABAKGOLO: GO FIHLELLA TSEBO YEO BA NAGO LE YONA

- 1 Bontšha barutwana seswantšho sa Xochitl a lemoga gore dihlare mo tikologong ya gabo di fedile ka gare ga Puku e kgolo: Seruthufatši sa meetse sa letšatši sa Xochitl's
- 2 Botša barutwana gore re tšwela pele ka tabakgolo ya rena: Go rarolla mathata
- 3 Thala sediko le leina la tabakgolo mo magareng ga letlapa.
- 4 Botšiša barutwana: *Naa ke eng se o ithutilego sona ka tabakgolo ye go fihla ka se sebaka?*
- 5 Ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmaphahlogo. Dikakanyo tša go swana di ngwale felo go tee.
- 6 Ge barutwana ba palelwa ke go fetola, botšiša dipotšišo tše di latelago tša hlohletšo:
 - a Naa ke ditsela dife tša go nepagala tša go rarolla mathata?
 - b Naa ke ditlhotlho dife tša go rarolla bothata?
 - c Naa o ikwa bjang ge o na le bothata?
 - d Naa o ikwa bjang go rarolla bothata?

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Laodiša o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - maatla a letšatši
 - setšhaba
 - seruthufatši

Morumokwano goba koša	Ditiro
Ke na le bothata	<i>Itšhupe ka monwana</i>
O na le bothata	<i>Šupa yo mongwe ka monwana</i>
Ruri ke mathata	<i>Phatlalatša matsogo, o šikinye magetla</i>
A re swarišaneng, Gore mathata a re tlogele!	<i>Phaya matsogo go laetša go tlogela</i>
Batho ba se re bogele!	<i>Swaraka fase ga mahlo ka menwana ya go šupa</i>

Mongwalo

Metsotso e 15

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala.
- 2 Biletša barutwana medumo le mantšu a a latelago gore ba a ngwale:
 - a gama
 - b gola
 - c gata
 - d anega
 - e goga
 - f sega
 - g sola
 - h sefa
 - i seba
 - j soba
- 3 Sa go latela, botša barutwana gore ba ntšhe dikryone gomme ba swaye mošomo wa bona.
- 4 Ka bothakga ngwala medumo le mantšu mo letlapeng.
- 5 Tšea dipuku mafelelong a letšatši, gomme o ngwale dintlha ka bao ba nyakago thušo yeo e oketšegilego.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Pele re bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: GO PHOPHOLETŠA

- 1 Dudiša barutwana mo legogong gore ba kgone go bona puku e kgolo.
- 2 Bula puku e kgolo mo kanegelong: Seruthufatši sa meetse sa letšatši sa Xochitl's
- 3 Phetla puku o ba laetša diswantšho tša letlakala le lengwe le le lengwe, o ba botšiša gore ba nagana gore go direga eng.
- 4 Thuša barutwana go kopanya diswantšho, gore ba kgone go hwetša todi ya gore kanegelo e bolela ka eng.
- 5 Hlagiša tlotlontšu e mpsha mo dikarolwaneng tša maleba mo kanegelong.
- 6 Bala kanegelo ka moka ga yona gatee, o sa eme.

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Go Rulaganya

BEKE 2

SEHLOGO: Ngwala ka nako yeo o rarollotšego bothata.

MOŠOMO: Ngwala ditemana tše pedi (mafoko a 10) ka maitemogelo a gago

GO ITOKIŠETŠA

- Ngwala lenaneo la go lekola le go rulaganya mo letlapeng pele thuto ya go ngwala e thoma.
- Ngwala kakanywa ya gago mo letlapeng pele thuto e thoma. Tsentsha phošo e tee goba tše pedi.

LENANEO LA GO RULAGANYA LE GO LEKOLA:

- 1 Naa ke šomišitše lebaka le le fetilego?
- 2 Naa ke šomišitše motho wa go thoma ('Ke' le 're') ?
- 3 Naa ditiragalo di ka lenaneo gore di diregile neng?
- 4 Naa ke na le mafoko a 10 ao a feleletšego a beakantšhitšwe ka ditemana?
- 5 Naa ke peletile mantšu gabotse?
- 6 Naa lefoko le lengwe le le lengwe le thoma ka tlhaka e kgolo?
- 7 Naa lefoko le lengwe le le lengwe le felela ka maswaodikga a maleba?

DIRA TŠHUPETŠO YA GO RULAGANYA (KE A DIRA)

- 1 Balela barutwana lenaneo la go lekola le go rulaganya, o le balele godimo.
- 2 Sa go latela, balela barutwana kakanywa ya gago. O e balele godimo.
- 3 Lebelediša lenaneo la go rulaganya le go lekola, o lemoga ge eba kakanywa ya gago e nepagetše, goba ge eba o swanetše go e phošolla goba go e kaonafatša.
- 4 Dira tšhupetšo ya go phošolla go barutwana.

BARUTWANA BA FELELETŠA TSHEPETŠO YA GO RULAGANYA (O A DIRA)

- 1 Efa barutwana dipuku.
- 2 Botša barutwana go hwetša dikakanywa tša bona tša mošomo wa go ngwala.
- 3 Sa go latela, botša barutwana go lebelediša lenaneo la go rulaganya le go lekola gomme ba phošolle go ba ba dire di kaonafatšo ge e le gore go a hlokagala.
- 4 Ge barutwana ba le gare ba šoma, sepela ka phaphošing o sware dikhonferese tše dinnyane – kgonthișiša gore o šoma le sehlopha sa go fapana nakong engwe le engwe ge gona le mošomo wa go ngwala.
- 5 Lekola diphošo tša go tšwelela kgafetšakgafetša tša dingwalwa tša barutwana.
- 6 Tanya šedi ya barutwana gomme o ngwale diphošo kamoka tša barutwana mo letlapeng.
- 7 Bontšha barutwana gore diphošo tše diphošollwa bjang.

Nako yeo ke lokišitšeng bothata: sengwalwa
kakanywa

Ka nako engwe ke ⁱle ^ka lahle phensele yeo ke e ratago. Ke be ke ^{la} sekolong ge ke e ^{le}. Ke ikwale ke ^{nyamile} ke ge ke e lahlile.

Ke lokišitše bothata ^aka go botša morutiši gore ke lahile phentshele je ^{ka}. Ke mmoditše gore ^{ke} e djang gomē o kgopetše barutwana ka moka ^agore ba nthusē go ^enyaka.

e šomile ka gore ke humina phentshele ya ka!
Ke nagana gore ^{ke} swanetše go ba le šedi gomē ke hlokomele dilo tšaka bokonē.

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 4**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mosongwana wa 2** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labobedi

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša Modumo O Moswa Le Mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /š/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Botšiša barutwana: Naa o ka nagana ka mantsu a modumo wa /š/?
- 4 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **šupa, lešoba, lešole**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **šala, lešoba, lešaka, šupa, lešoboro, lešole**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o le gare o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša ditumatlhaka.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

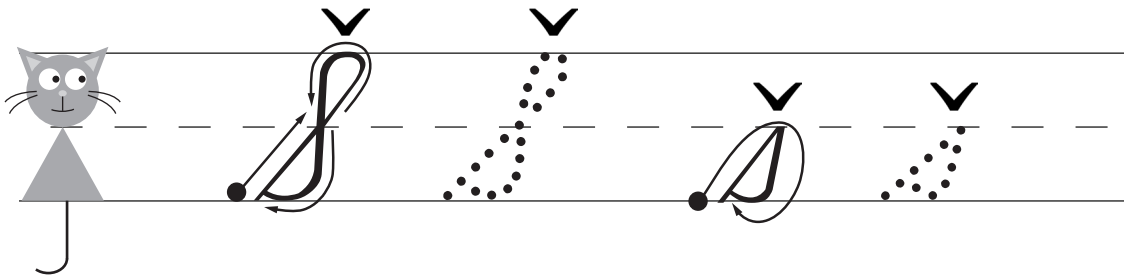

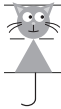
Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maleterere/mantšu/mafoko

- 1 Ruta barutwana go ngwala ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **Šš**
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maleterere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maleterere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maleterere mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.

 šala

 lešoba

 lešaka

 šupa

 lešoboro

 lešole

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Pele

MAANO A TEKATLHALOGANYO: KE A AKANYA/DIRA DITEKANYETŠO

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p><u>Seruthufatši sa meetse sa letšatši sa Xochitl's</u></p> <p><i>Xochitl Cruz o be a le fela mengwaga e seswai ge a dira seruthufatši sa meetse sa maatla a letšatši go tšwa ditlabakelong tša go šomišwa gape. O dirile se go thuša batho ba motsana wa gabo go hwetša meetse a go fiša ba sa sege dihlare. Xochitl o tšwa Chiapas, kua Mexico.</i></p> <p><i>Magae a mantši mo Afrika Borwa a šomiša diruthufatši tša meetse tša maatla a letšatši tšeo di dirilwego ke dikhamphani gomme tša hlongwa ke boradipompo. Kanegelo ye e makatšago ka gore mosetsana wo wa mengwaga e seswai o dirile seruthufatši sa meetse sa maatla a letšatši sa mathomo motsaneng wa gabo.</i></p> <p><i>Xochitl (e bitšwa Soh-cheel)</i></p>	
<p>Mathapameg a mangwe a go fiša ge a boela gae go tšwa sekolong, Xochitl o ile a lemoga gore dihlare tšeo di bego di fela do mo fa moriti di be di se gona. Go rapalala le tsela, dihlare di be di remilwe. 'Naa dihlare ka moka di ile kae?' a akanya.</p>	<p>Ke akanya gore ke ka lebaka la dihlare di jele ke bjelele? Se se bonala eke ke bothata!</p>
<p>Mesong e latelago, Xochitl a bogela ge tatagwe a kgohletsa dikota mo mollong go ruthetša meetse a go hlapa. 'Tate, ka moka re rema dihlare tše ntši bjalo go ruthetša meetse a go hlapa! Xochitl a realo. 'Ga go na mkgwa o mongwe o motsana wa gešo o ka hwetšago meetse a go fiša?' a botšiša.</p> <p>'Xochitl, ga re na tšhelete ya go reka seruthufatša meetse sa letsaka – le ge e le baagašani ba rena!' tatagwe a fetola.</p> <p>'Gabotse, ke tšere sephetho – ke tlo dira seruthufatši seo batho ka moka mo Chiapas ba ka kgonago go ba le sona,' a realo ka boitshepo.</p>	<p>Thaka banna! Ke nagana gore batho ba motsana wa Xochitl ba rema dihlare go dira mello ya go apea le go bea meetse a go fiša. Ke akanya gore naa Xochitl o tla kgona go rarolla bothata bo?</p>
<p>Ge Xochitl a fiha gae go tšwa sekolong tšatši leo, o ile a thoma morero wa gagwe. Sa pele, a šomana le moakanyetšo wa gagwe. Ke moka, a thoma go kgoboketša mabotlelo a plastiki a go lahlwa, galase tša kgale, diripana tša mathopo le ditsekana tša kota.</p>	<p>Ke akanya gore Xochitl o tla kgona go šomiša dikgerekgere go dira seruthufatša meetse?</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Ka morago ga dibeke tše mmalwa, Xochitl mafelelong o be a na le ditlabakelo tše lekanego go thoma mošomo. O ile a šomiša diswaraganyi tša mogala go kgokaganya lethopo le mabotlelo a plastiki gore meetse a kgone go dula ka gare ga mabotlelo gomme a rutherle mo letšatšing. Ke moka, a penta sengwe le sengwe ka boso, ka gore o tsebile gore mebala e fifetšego e goketša letšatši.</p>	<p>Ke akanya gore naa Xochitl o hweditše bjang kgopolo ya go penta dilo ka moka boso? Ke tseba gore boso bo goka letšatši, ka gore tsela e ntsho ya sekontiri e fiša kudu ge go fiša. Ke akanya ge eba Xochitl o naganne ka seo le yena?</p>
<p>Mafelelong, tatagwe o ile a mo thuša go aga lepokisi la tlhamo ya gagwe. Lepokisi le be le na le foreimi ya kota le dipanele tša galase go goketša phišo ya letšatši.</p> <p>'Ke nagana gore letšatši le tla dira gore meetse ka gare ga lepokisi a fiše go lekana gore a šomišwe go hlapa!' Xochitl a inaganela.</p>	<p>Ke bona gore moakanyetšo wa gagwe o tla gabotse! Ke akanya gore naa ka kgonthe e tla kgona go šoma go ruthufatša meetse?</p>
<p>Mesong e latelago pele Xochitl a ya sekolong, o ile a bea meetse ka gare ga seruthufatša meetse sa letšatši. Letšatši ka moka sekolong, o be a akanya ge eba tlhamo ya gagwe e tla šoma.</p>	
<p>Ka morago ga sekolo, o ile a kitimela gae go hlola gore go diregileng! Ka letšhogo, o ile a bula seruthufatši, gomme a bea seatla sa gagwe mafelelong a lethopo. Meetse a go fiša a ile a tšwa! A be a fiša ka moo a ilego a tloša letsogo la gagwe. 'Ke kgonne!' a nagana, a bitša tatagwe gore a tle.</p>	<p>Thaka banna! Moakanyetšo wa gagwe o šomile. O kgonne go šomiša dikgerekgere go dira seruthufatša meetse sa theko ya fase. Ke nagana gore Xochitl ke morarolli wa mathata wa go kgona kudu.</p>
<p>'Bona Tate! E a šoma! Ke dirile seruthufatša meetse sa go se šomiše mollo ebile ga se ture. Gape se šomiša maatla a hwetšegago sesolo: letšatši,' Xochitl a thakgala. O ile a tšea seatla sa tatagwe a se bea ka fase ga moela wa meetse a go fiša kudu.</p> <p>'Thaka banna!' tatagwe a kgotsa. 'Se se a kgahliša!'</p>	
<p>Ge Xochitl a bona gore tlhamo ya gagwe e a šoma, o ile a tšea sephetho sa go dira e kgolonyana – go fa meetse a lekanego balapa ka moka go hlapa.</p> <p>'Re ka e bea kae?' tatagwe a botšiša mola a feditse mohuta o mogolonyana .</p> <p>Xochitl o ile a nagana ka lefelo le nago le letšatši le lentši go fetiša. 'Ke nagana gore re swanetše go e bea godimo ga tlhaka!' a realo. 'Ka mokgwa woo meetse a tla fiša, gomme a elela fase ka ntlong ya rena!' Go tloga letšatši leo, lapa la Xochitl le bile le meetse a go fiša a go hlapa, go hlwekiša le a go hlatswa dibjana.</p>	<p>Xochitl o bone bothata gomme a šomiša bokgoni bja gagwe go bo rarolla. Bjale, lapa la gagwe le kgona go ba le meetse a go fiša ntle le go rema dihlare!</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Baagišani ba ile ba bona sehlahlo godimo ga tlhaka yabo Xochitl. 'Ke eng sela?' ba botšiša ka phišagelo.</p> <p>'Sela ke seruthufatša meetse sa letšatšis!' mmago Xochitl a bega. 'Xochitl o se dirile ka diripana tše a di hweditšego. Gomme se ruthetša meetse sesolo go tšwa maatleng a šetšego a le gona: letšatši!'</p> <p>'Ke a se nyaka, le nna!' moagišani o mongwe a realo. 'Ke lapišitšwe ke go nyaka dikgong!'</p> <p>'Le rena re a se nyaka, hle Xochitl,' gwa kgopela lapa le lengwe, 'se se tla dira gore moya ka ntlong o phele o hlwekile.'</p>	<p>Ke akanya ge eba Xochitl o tla kgona go dira seruthufatša meetse go motho o mongwe le mongwe mo motsaneng wa gabo? Go itaetša eke ke mošomo o mogolo!</p>
<p>Ka Hlakola 2018, Xochitl o ile a thopa sefoka sa go bitšwa 'Recognition of the Institute of Nuclear Science for Women'. Ke sefoka se gantši se fiwago batho ba bagolo. Eupša, Yunibesithi ya Mexico, yeo e mo filego sefoka, e lemogile gore Xochitl o be a dirile selo sa go makatša. Ba be ba nyaka go hlohleletša Xochitl go tšwela pele ka ditlhamo tša gagwe tša thutamahlale, le go tšwela pele ka go rarolla mathata a batho motsaneng wa gabo.</p>	<p>Ke akanya ge e ba mongwe le mongwe mo motsaneng wa Xochitl o šomiša seruthufatši sa go swana le se a se dirilego?</p>
Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše di kgonegago
<p>Naa Xochitl o agile eng?</p>	<p>O agile seruthufatša meetse sa letšatši. Sa pele o agile se sennyane ke moka a aga se segolonyana.</p>
<p>Naa o šomišitše ditlabakelo dife go aga seruthufatša meetse sa letšatši</p>	<p>O šomišitše mabotlelo a plastiki, galase ya kgale, diripana tša go lahlwa tša lethopo, ditsekana tša kota, le pente e ntsho.</p>
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše di kgonegago
<p>Ke ka lebaka la eng Xochitl a tšeere sephetho sa go aga seruthufatša meetse sa letšatši?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ka lebaka la gore o bone gore batho ba motsana wa gabo ba rema dihlare go ruthufatša meetse. • Ka lebaka la gore o be a sa nyake batho ba rema dihlare, eupša o tsebile gore ba nyaka mokgwa o mongwe wa go ruthufatša meetse. • Ka lebaka la gore o be a nyaka seruthufatša meetse sa theko ya fase gore ba lapa la gagwe le bangwe mo motsaneng ba kgone go se šomiša.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 2**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Laboraro

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

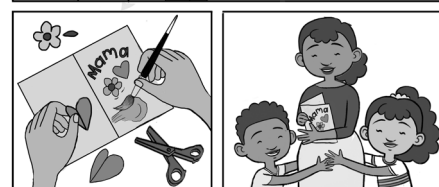
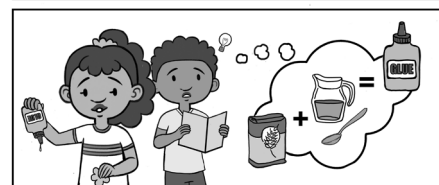
TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Laodiša o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya Tabakgolo.
 - ya maemo
 - e a tura
 - rekega

Morumokwano goba koša	Ditiro
Ke na le bothata	<i>Itšhupe ka monwana</i>
O na le bothata	<i>Šupa yo mongwe ka monwana</i>
Ruri ke mathata	<i>Phatlalatša matsogo, o šikinye magetla</i>
A re swarišaneng, Gore mathata a re tlogele!	<i>Phaya matsogo go laetša go tlogela</i>
Batho ba se re bogele!	<i>Swara ka fase ga mahlo ka menwana ya go šupa</i>

BOKGONI BA GO ANEGA

- 1 Arola barutwana ka dihlophana.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la diswantšho tša bokgoni ba go anega.
- 3 Gopotša barutwana gore beke ya go feta, ba ihlametše dikanegelo ka diswantšho.
- 4 Beke ye, barutwana ba swanetše go šoma mmogo e le sehlopha go tšea sephetho ka mabapi le kanegelo ya sehlopha.
- 5 Gopotša barutwana gore kanegelo tša bona e swanetše goba tšeo ba ihlametšego tšona, eupša gape di swanetše go sepelelana le diswantšho!
- 6 Tanya šedi ya barutwana.
- 7 Kgopela sehlopha se 1 go iša go tše 2 go abelana ka kanegelo ya sehlopha sa bona.
- 8 Leboga barutwana go abelana ka dikanegelo tša bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša Modumo O Moswa Le Mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /h/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Botšiša barutwana: Naa o ka nagana mantsu a modumo wa /h/?
- 4 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **huma, mohola, mahala**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **hema, huma, huetša, holofela, mohola, mahala**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o le gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o dutše o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša ditumatlhaka.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

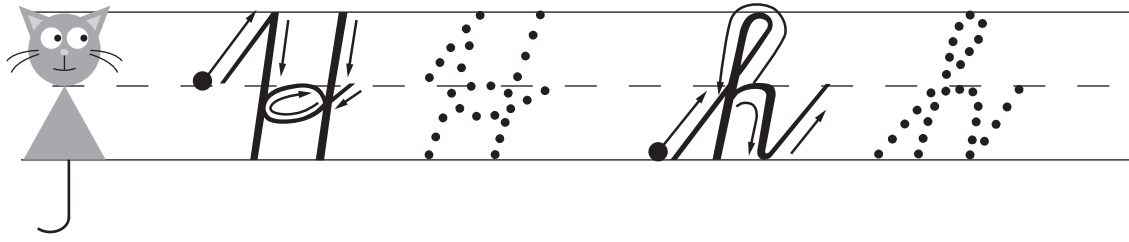

Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere / mantšu / mafoko

- 1 Ruta barutwana go bopa ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **Hh**
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maleterere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maleterere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maleterere mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo ka gare ga dipuku tša bona.

 hema

 huma

 huetša

 holofela

 mohola

 mahala

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Go Phatlalatša Le Go Tšweletša

SEHLOGO: Ngwala ka nako ye e rarollotšego bothata.

MOŠOMO: Ngwala ditemana tše pedi (mafoko a 10) ka maitemogelo a gago

FREIMI YA GO NGWALA:

Nako engwe... (Hlalosa bothata ka botlalo! Šomiša mafoko a 3 go iša go a -4.)

Ke ikwele...

Ke rarollotše bothata ka ... (Hlalosa tharollo ka botlalo! Šomiša mafoko a 2 go iša 3.)

E šomile / Ga se e šome ka lebaka la gore...

Ke nagana...

GO ITOKIŠETŠA: Pele ga lenaneothuto la go ngwala, ngwala peakanyo yeo o idirilego ka Mošupologo mo letlapeng.

TSHUPETŠO YA TSHEPETŠO YA GO PHATLALATŠA (KE A DIRA)

- 1 Gopotša barutwana gore ka Mošupologo o šomišitše lenaneo la go rulaganya le go lekola go rulaganya kakanywa wa gago.
- 2 Sa go latela, botša barutwana gore lehono re tla phatlalatša le go tšweletša sengwalwa sa rena sa mafelelo.
- 3 Bontšha barutwana go ngwalolla ka leswa sengwalwa, o tsentšha sehlogo le letšatšikgwedi.

BARUTWANA BA TLA FELELETŠA TSHEPETŠO YA PHATLALATŠO (O A DIRA)

- 1 Efa barutwana dipuku tša go ngwala.
- 2 Laela barutwana go ngwala letšatšikgwedi le sehlogo: **Nako yeo ke rarollotšego bothata: Kakanywa**
- 3 Botša barutwana gore ba ngwalolle mošomo wa bona a mafelelo ka bokgwari, o be ntle le diphošo.
- 4 Ge e le gore barutwana ba na le nako, ba ka thala seswantšho ka pejana.
- 5 Ge barutwana ba dutše ba ngwala, sepela ka phaphošing gomme o thuše barutwana bao ba šitwago.

BARUTWANA BA TŠWELETŠA SEO BA SE NGWADILEGO

- 1 Ge go šetše metsotso e mehlano gore thuto e fele, botša barutwana go bea dipene le diphesele tša bona.
- 2 Botša barutwana go Sokologa ba Bolele gomme ba balele wa mphato seo ba se ngwadilego.

- 3 Ge barutwana ba feditše go dira se, bitša morutwana o tee goba ba ba bedi go balela phaphoši seo ba se ngwadilego.
- 4 Lekeletsa dingwalwa tsa barutwana go ralala le phaphoši. Se se thuša barutwana go bala dingwalwa tša ba bangwe gomme ba be le poledišano ka mantšu a maswa a tlotlontšu.

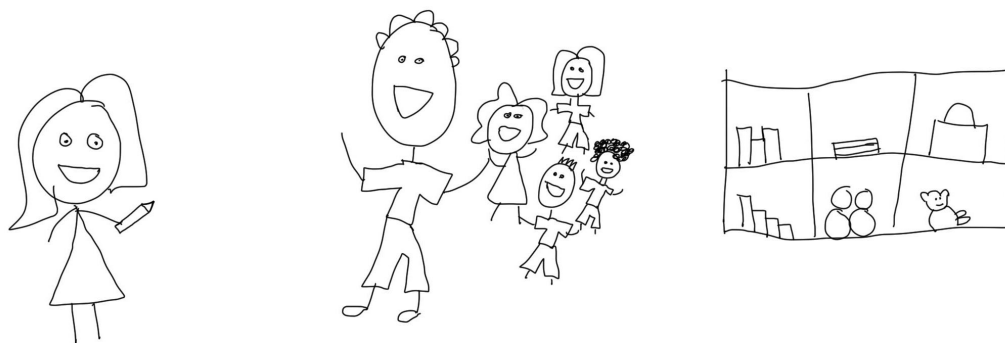
9 Dibatsela 2020

Nako yeo ke lokišitšeng bothata

Ka nako enngwe ke ile ka lahle phensele yeo ke e ratago. Ke be ke le sekolong ge ke e lahle. Ke ikwele ke nyamile ke ge ke e lahlile.

Ke lokišitše bothata ka go botša morutiši gore ke lahlile phentshele ya ka. Ke mmoditše gore ke e bjang gomme o kgopetše barutwana ka moka gore ba nthuše go e nyaka.

E šomile ka gore ke humana phentshele ya ka!
Ke nagana gore ke swanetše go ba le šedi gomme ke hlokomela dilo tšaka bokaone.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 2**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labone

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Kgaogantšha Le Go Kopanya

KE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu go thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **šala**
- 3 Kgaogantšha lentšu go ba modumo ka botee go ba modumo o ikemetšego ka nnoši: /š/-/a/-/l/-/a/
- 4 Bitša modumo wa mathomo wa lentšu: /š/
- 5 Bitša modumo wa bobedi wa lentšu: /a/
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /l/
- 7 Bitša modumo wa mafelelo wa lentšu: /a/
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **šala**
- 9 Laetša go šupa le go kopantšha medumo go bopa lentšu: /ša/-/la/ = **šala**
- 10 Boeletša se ka lentšu la go tšwa thutong ya Laboraro: **huma**

RE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu la go tšwa thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **šupa**
- 3 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mathomo wa lentšu? /š/
- 4 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa bobedi wa lentšu? /u/
- 5 Botšiša barutwana: Ke modumo ofe wa boraro wa lentšu? /p/
- 6 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mafelelo wa lentšu? /a/
- 7 Kgopela barutwana go kgaogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /š/-/u/-/p/-/a/
- 8 Ngwala lentšu: **šupa**
- 9 Laela barutwana go kopanya medumo ya lentšu mmogo le wena: /šu/-/pa/ = **šupa**
- 10 Boeletša se ka lentšu la morago la thuto ya Laboraro: **hema**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Bobedi

MAANO A GO BALA: KE A AKANYA/ GO DIRA DITEKANYETŠO

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p><u>Seruthufatši sa meetse sa letšatši sa Xochitl's</u></p> <p><i>Xochitl Cruz o be a le fela mengwaga e seswai ge a dira seruthufatši sa meetse sa maatla a letšatši go tšwa ditlabakelong tša go šomišwa gape. O dirile se go thuša batho ba motsana wa gabo go hwetša meetse a go fiša ba sa sege dihlare. Xochitl o tšwa Chiapas, kua Mexico.</i></p> <p><i>Magae a mantši mo Afrika Borwa a šomiša diruthufatši tša meetse tša maatla a letšatši tšeo di dirilwego ke dikhamphani gomme tša hlongwa ke boradipompo. Kanegelo ye e makatšago ka gore mosetsana wo wa mengwaga e seswai o dirile seruthufatši sa meetse sa maatla a letšatši sa mathomo motsaneng wa gabo.</i></p> <p><i>Xochitl (e bitšwa Soh-cheel)</i></p>	<p>Lehono re tla nagana go feta ka seo se dirago Xochitl morarolli wa mathata wa bokgoni bja fetiša.</p>
<p>Mathapameg a mangwe a go fiša ge a boela gae go tšwa sekolong, Xochitl o ile a lemoga gore dihlare tšeo di bego di fela do mo fa moriti di be di se gona. Go rapalala le tsela, dihlare di be di remilwe. 'Naa dihlare ka moka di ile kae?' a akanya.</p>	<p>Ke dira tekanyetšo ya gore Xochitl o na le kelotlhoko – o bona tše lego mo tikologong. O bona bothata mo motsaneng wa gabo.</p>
<p>Mesong e latelago, Xochitl a bogela ge tatagwe a kgohletsa dikota mo mollong go ruthetša meetse a go hlapa. 'Tate, ka moka re rema dihlare tše ntši bjalo go ruthetša meetse a go hlapa! Xochitl a realo. 'Ga go na mokgwa o mongwe o motsana wa gešo o ka hwetšago meetse a go fiša?' a botšiša.</p> <p>'Xochitl, ga re na tšhelete ya go reka seruthufatša meetse sa letsaka – le ge e le baagašani ba rena!' tatagwe a fetola.</p> <p>'Gabotse, ke tšere sephetho – ke tlo dira seruthufatši seo batho ka moka mo Chiapas ba ka kgonago go ba le sona,' a realo ka boitshepo.</p>	<p>Ke nagana gore Xochitl ke morarolli wa mathata. O lemoga gore batho ba emiše go rema dihlare, ba tla nyaka mokgwa o fapanego wa go ruthufatša meetse a bona. Ka fao, o tšea sephetho sa gore o tla dira seo!</p>
<p>Ge Xochitl a fišla gae go tšwa sekolong tšatši leo, o ile a thoma morero wa gagwe. Sa pele, a šomana le moakanyetšo wa gagwe. Ke moka, a thoma go kgoboketša mabotlelo a plastiki a go lahlwa, galase tša kgale, diripana tša mathopo le ditsekana tša kota.</p>	<p>Ke nagana gore Xochitl ke morarolli wa mathata wa mmapale ka gore o dira leano pele a thoma!</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Ka morago ga dibeke tše mmalwa, Xochitl mafelelong o be a na le ditlabakelo tše lekanego go thoma mošomo. O ile a šomiša diswaraganyi tša mogala go kgokaganya lethopo le mabotlelo a plastiki gore meetse a kgone go dula ka gare ga mabotlelo gomme a ruthele mo letšatšing. Ke moka, a penta sengwe le sengwe ka boso, ka gore o tsebile gore mebala e fifetšego e goketša letšatši.</p>	
<p>Mafelelong, tatagwe o ile a mo thuša go aga lepokisi la tlhamo ya gagwe. Lepokisi le be le na le foreimi ya kota le dipanele tša galase go goketša phišo ya letšatši.</p> <p>‘Ke nagana gore letšatši le tla dira gore meetse ka gare ga lepokisi a fiše go lekana gore a šomišwe go hlapa!’ Xochitl a inaganela.</p>	
<p>Mesong e latelago pele Xochitl a ya sekolong, o ile a bea meetse ka gare ga seruthufatša meetse sa letšatši. Letšatši ka moka sekolong, o be a akanya ge eba tlhamo ya gagwe e tla šoma.</p>	<p>Ke gopola gore Xochitl o dira seruthufatša meetse se se senyane go leka ge eba moakanyetšo wa gagwe o tla šoma. Ke nagana gore ke kgopolo e bohlale. Ga a senye ditlabakelo tše ntši gore mohlomongwe ge kgopolo ya gagwe e ka se šome la mathomo!</p>
<p>Ka morago ga sekolo, o ile a kitimela gae go hlola gore go diregileng! Ka letšhogo, o ile a bula seruthufatši, gomme a bea seatla sa gagwe mafelelong a lethopo. Meetse a go fiša a ile a tšwa! A be a fiša ka moo a ilego a tloša letsogo la gagwe. ‘Ke kgonne!’ a nagana, a bitša tatagwe gore a tle.</p>	<p>Ke dira tekanyetšo ya gore Xochitl o be a na le moakanyetšo o a o naganego gabotse – ka gore kgopolo ya gagwe e šomile ka teko ya mathomo!</p>
<p>‘Bona Tate! E a šoma! Ke dirile seruthufatša meetse sa go se šomiše mollo ebile ga se ture. Gape se šomiša maatla a hwetšegago sesolo: letšatši,’ Xochitl a thakgala. O ile a tšea seatla sa tatagwe a se bea ka fase ga moela wa meetse a go fiša kudu.</p> <p>‘Thaka banna!’ tatagwe a kgotsa. ‘Se se a kgahliša!’</p>	
<p>Ge Xochitl a bona gore tlhamo ya gagwe e a šoma, o ile a tšea sephetho sa go dira e kgolonyana – go fa meetse a lekanego balapa ka moka go hlapa.</p> <p>‘Re ka e bea kae?’ tatagwe a botšiša mola a feditse mohuta o mogolonyana .</p> <p>Xochitl o ile a nagana ka lefelo le nago le letšatši le lentši go fetiša. ‘Ke nagana gore re swanetše go e bea godimo ga tlhaka!’ a realo. ‘Ka mkgwa woo meetse a tla fiša, gomme a elela fase ka ntlong ya rena!’ Go tloga letšatši leo, lapa la Xochitl le bile le meetse a go fiša a go hlapa, go hlwekiša le a go hlatswa dibjana.</p>	<p>Ke nagana gore Xochitl o thomile ga nnyane gore a kgone go leka kgopolo ya gagwe. Bjale ka ge a e lekile a tseba gore e tla šoma, o tla kgona go dira e kgolonyana ya go ruthufatša meetse a lapa ka moka.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Baagišani ba ile ba bona sehlamo godimo ga tlhaka yabo Xochitl. 'Ke eng sela?' ba botšiša ka phišagelo.</p> <p>'Sela ke seruthufatša meetse sa letšatšis!' mmago Xochitl a bega. 'Xochitl o se dirile ka diripana tše a di hweditšego. Gomme se ruthetša meetse sesolo go tšwa maatleng a šetšego a le gona: letšatši!'</p> <p>'Ke a se nyaka, le nna!' moagišani o mongwe a realo. 'Ke lapišitšwe ke go nyaka dikgong!'</p> <p>'Le rena re a se nyaka, hle Xochitl,' gwa kgopela lapa le lengwe, 'se se tla dira gore moya ka ntlong o phele o hlwekile.'</p>	<p>Ke nagana gore sa go latela, Xochitl o tla swanela go nagana gore o tlo kgona bjang go dira diruthufatša meetse tše ntši. Bjo ke bothata bo bo swa bo a swanetšego go bo rarolla.</p>
<p>Ka Hlakola 2018, Xochitl o ile a thopa sefoka sa go bitšwa 'Recognition of the Institute of Nuclear Science for Women'. Ke sefoka se gantši se fiwago batho ba bagolo. Eupša, Yunibesithi ya Mexico, yeo e mo filego sefoka, e lemogile gore Xochitl o be a dirile selo sa go makatša. Ba be ba nyaka go hlohleletša Xochitl go tšwela pele ka ditlhamo tša gagwe tša thutamahlale, le go tšwela pele ka go rarolla mathata a batho motsaneng wa gabo.</p>	<p>Ke nagana gore Xochitl ke morarolli wa mathata wa go kgona kudu. Ke akanya gore ke mathata afe ao a tla kgonago go a rarolla nako ye e tlogo.</p>
Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
<p>Naa Xochitl o bone bothata bofe?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • O bone gore batho mo motsaneng wa gabo ba be ba rema dihlare go ruthufatša meetse. • O bone gore batho mo motsaneng wa gabo ba be ba ka se kgone go lefela diruthufatša meetse – ba be ba šomiša dikgong go ruthufatša meetse. • O bone gore dihlare mo motsaneng wa gabo di be di nyamelela ka gore batho ba be ba di rema go ruthufatša meetse.
<p>Naa Xochitl o rarolotše bothata bjang?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • O dirile seruthufatša meetse ka dikgerekgere le pente e ntsho. • O šomišitše bokgoni bja gagwe go akanyetša seruthufatša meetse sa theko ya fase.
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
<p>Naa ke tekanyetšo efe ye o ka e hlamago ka Xochitl? Šomiša bohlatse go tšwa kanegelong!</p>	<p><i>Ke dira tekanyetšo ya gore Xochitl o... ka gore...</i></p>

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 4**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go diriwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labohlano

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

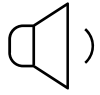
TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Laodiša o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - hlamo
 - fufutša
 - teko

Morumokwano goba koša	Ditiro
Ke na le bothata	<i>Itšhupe ka monwana</i>
O na le bothata	<i>Šupa yo mongwe ka monwana</i>
Ruri ke mathata	<i>Phatlalatša matsogo, o šikinye magetla</i>
A re swarišaneng, Gore mathata a re tlogele!	<i>Phaya matsogo go laetša go tlogela</i>
Batho ba se re bogele!	<i>Swara ka fase ga mahlo ka menwana ya go šupa</i>

POLEDIŠANO YA SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Ngwala freimi ya poledišano mo letlapeng:
 - Bothata mo kanegelong ke gore...
 - Xochitl o tšeere sephetho go ...
 - Xochitl o tšwa pele ka go rarolla bothata ka lebaka la gore...
- 2 Bala freimi ya poledišano le barutwana.
- 3 Bea barutwana ka **dihlophana**.
- 4 Botša barutwana gore o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo e nngwe le e nngwe ya poledišano.
- 5 Tanya šedi ya barutwana.
- 6 Botšiša barutwana ba go fapana goba sehlopha se se itšeng go abelana ka dikarabo tša bona.
- 7 Ge dikarabo di fošagetše, ba phošolle.
- 8 Leboga barutwana ka maitapišo a bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumathlaka:

Metsotso e 15

Go Hwetša Mantšu

Ngwala tafolana ye mo letlapeng e be le medumo yeo o ithutileng yona nako ya go feta mmogo le yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro.

š	h	l
a	m	e
u	k	o
b	p	f

LAETŠA

- 1 Gopotša barutwana medumo ya beke: /š/ le /h/
- 2 Lebeledišiša medumo kamoka le ditswakanywa mo letlapeng.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go dira mafoko go bopa mantšu ka medumo le ditswakanywa moo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Bontšha barutwana go bopa mantšu ka medumo ye e nepišitšwego, bjalo ka: /h/-/e/-/m/-/a/ = **hema**
- 5 Gopotša barutwana ba ka bopa lentšu ba šomiša medumo e fe kapa efe – e sego fela /š/ goba /h/
- 6 Bontšha barutwana go dira lentšu le lengwe, bjalo ka: /l/-/o/-/m/-/a/ = **loma**

BARUTWANA BA DIRA

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala gommme ba ngwale sehlogo: **š, h**
- 2 Laela barutwana ba thome go ngwala.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go hwetša le go bopa mantšu a mantši go ya le ka mo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Dumelela barutwana go swaya mošomo wa bona. Bontšha barutwana gore mantšu a, a bopiwa bjang (le amangwe): **šala, lešoba, lešaka, šupa, lešole, hema, huma, holofela, mohola, mahala, loma, fofa, kobo, kala, fela, pula**

TSELA ENNGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Morago ga go bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: AKARETŠA / DIRA DITEKANYETŠO

KAKARETŠO YA BOMOLOMO GOBA YA GO NGWALWA YA KANEGELO

- 1 Hlalosa gore lehono re tla nagana ka karolwana ya bohlokwa ya sengwalwa.
- 2 Re tla nagana ka tekanyetšo yeo re tlogo go e dira ka Xochitl.
- 3 Ngwala freimi ya go akaretša mo letlapeng.
- 4 Laela barutwana go šomiša freimi go araba dipotšišo:
Kenegelo ye e bolela ka...(mafoko a 2 go iša go a 3)
Ke ratile...
Ke nagana gore Xochitl o...ka lebaka la gore...
- 5 Hlalosa gore barutwana ba ka se kgone go bolela dilo kamoka ka sengwalwa – ba swanetše go go kgetha dikarolwana tša bohlokwa kudu.
- 6 Šupetša barutwana mohlala wa gago. E re: **Kanegelo ye e ka ga Xochitl yo a agilego** seruthufatši sa meetse sa letšatši. *O lemogile bothata mo setšhabeng sa gabo a tšea sepheto sa go bo rarolla. **Ke ratile** gore ba lelapa la Xochitl's ba kgonne go šomiša seruthufatši sa meetse ka ngwakong wa bona. **Ke nagana Xochitl o** hlalefile **ka lebaka la gore** o kgonne go dira seruthufatši ka dilo tša go lahlwa.*
- 7 Bontšha barutwana diswantšho go tšwa ka gare ga puku e kgolo ya dikanegelo.
- 8 Efa barutwana sebaka sa go nagana ka sengwalwa.
- 9 Laela barutwana go **sokologa le go bolela**, gomme ba **abelane** ka dikakaretšo tša bona le wa mphato. *(Ga ba swanela go gopola seo morutiši a se boletšego. Se e swanetše go ba dikakanyo tša barutwana!)*
- 10 Tanya šedi ya barutwana.
- 11 Kgopela morutwana o 1 goba ba ba 2 go abelana ka dikakaretšo le phaphoši.
- 12 Dira kakaretšo ya phaphoši, bjalo ka: **Kanegelo ye e mabapi le** ka tsela yeo Xochitl a šomišitšego bokgoni go aga seruthufatši sa meetse sa letšatši. *O dirile seruthufatši sa go rekega ka ditšhila ka fao setšhaba sa gabo sa hlwela se rema dihlare. **Re ratile** nako ye Xochitl a leka hlamo e nnyane ke moka aga e kgolo ge a bona gore moakanyetšo e a šoma. **Re nagana gore Xochitl o** na le bokgoni, **ka lebaka la gore** o agile seruthufatši sa meetse sa letšatši ka ditšhila!*

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 2**
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

BEKE 2

Tshekatsheko ya polelo ya mafelelo a beke

Metsotso e 15

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo legogong mafelelong a letšatši.
- 2 Dira sebaka sa ditshekatsheko tša polelo beke le beke. Ke kgetho ya gago go hlakanya ditshekatsheko tša go ithuta tša Sepedi le tša Sekgowa.
- 3 Gopola go fa barutwana sebaka sa go 'Sokologa le go bolela' ba ahlaahle dikarabo tša bona le wa mphato. Ke moka, kgetha barutwana ba mmalwa go abelana ka dikarabo tša bona le phaphoši ka bophara.
- 4 Šomiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo go hlahla karolwana ya polelo ya poledišano ya gago:
 - a Naa ke efe Tabakgolo ya polelo ya rena ya beke?
 - b Ke kanegelo efe yeo le e badilego mmogo?
 - c Ke mantšu afe a maswa o a ratilego bekeng ye?
 - d Ke eng se o ithutilego sona bekeng ye?
 - e Naa re ngwadile ka eng bekeng ye?
 - f Naa go ngwala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - g Naa go bala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - h Ke eng seo o ikgantšhago ka sona bekeng ye?
- 5 La mafelelo, botša barutwana go nagana ka dilo tše pedi tše ba tlogo go botša ba malapa a bona ka seo ba ithutilego ka sona le ka tsela yeo ba kaonafetšego ka gona bekeng ye mabapi le mošomo wa bona.

Ela hloko: Tshepidišo ya go lebelela morago le go itekola ke karolwana e bohlokwa kudu ya go ithuta. O kgopelwa gore o seke wa tshediša mošongwana wo wa beke mahlo le ga tee.

Mphato 2

KOTARA 4

Beke

3

TABAKGOLO:

Histori

Go Lokiša Phaphoši

- 1 Ge beke e thoma, kgonthišiša gore phaphoši ya gago e a bogega ebile e hlwekile.
- 2 Bea PHAPHATI YA GO BONTŠHA ya gago nakong, ka go tloša dilo tše o sa hlwela o di šomiša, gomme o di boloke gabotse.
- 3 Ge o fetša, beakanya mantšu a papetlakgadima le tababakgolo ya tšhupetšo tše o di nyakago.
- 4 Hwetša le go beakanya dilo tša tabakgolo ya lebota le tafola yeo e ka bago le maatlakgogedi mo barutwaneng, mohlala: diswantšho tša mafelo a go fapana tša kgale (mengwaga e 50 ya go feta, mengwaga e 100 ya go feta), kgopela barutwana gore ba tle le dinepe tša ba lelapa tša kgale
- 5 Dira dinyakišišo mo marangrang a theknolotši (inthanete) go itokišetša tabakgolo. Mohlala: dilo tša bonnete tša maatlakgogedi ka histori ya Afrika Borwa.
- 6 Kgonthišiša gore dipuku tša barutwana tša go ngwala le dipukutšhomo tša DBE di swailwe, gomme di bolokilwe gabotse mo di dulago gona.
- 7 Kgonthišiša gore dipuku tše dikgolo ka moka, tša go bala le tša bokgobapuku ba phaphoši di ka lenaneo.

Mešongwana Ye E Okeditšwego

Mešongwana ye e ka šomišwa bjalo ka mošomo wa go ikemela wa barutwana ba go fetša mošomo wa bona ka pela GOBA ge o le gare o dira kelo mo barutwaneng.

Mošongwana wa 1: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 75, A re ngwaleng

Mošongwana wa 2: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 76-77, A re direng

Mošongwana wa 3: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 78 – 79, A re baleng

Mošongwana wa 4: Thala seswantšho le go ngwala ka selo goba motho wa histori wo o mo tsebago.

Mošupologo

Ditiro Tša Go Bolela

Metsotso e 15

HLAGIŠA TABAKGOLO: GO FIHLELELA TSEBO YEO BA NAGO LE YONA.

- 1 Bontšha barutwana seswantšho sa ka ntle sa Puku e kgolo ya dikanegelo: Kgošigadi ya mohlabani
- 2 Botša barutwana gore re thoma tabakgolo, e bitšwa: Histori
- 3 Thala sediko le leina la **tabakgolo** mo magareng ga letlapa.
- 4 Botšiša barutwana: *Naa ke eng seo ošetšego o se tseba mabapi le tabakgolo ye?*
- 5 Ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmaphahlogo. Hlopha dikakanyo tša go swana gotee.
- 6 Ge barutwana ba palelwa ke go fetola, botšiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo:
 - a Naa ke eng histori?
 - b Naa ke eng seo o šetšego o se tseba ka histori?
 - c Naa re ka ithuta bjang ka histori?

BEKE 3

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Laodiša o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo Phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - histori
 - ya kgale
 - sehlwaseeme
 - mohlabani

Morumokwano goba koša	Ditiro
Rea le dumediša.	<i>Emiša letsogo o dumediše</i>
Rena bana bana ba lebowa!	<i>Bea matsogo a mabedi kgareng</i>
Re dumediša ba bagolo.	<i>Laetša go dumediša motho yo mogolo</i>
Mo matshwara diteu, Marena a lebowa!	-
Dumelang dumelang!	<i>Dumediša ka matsogo a mabedi</i>
Šate! Šate wee!	<i>Laetša go bina ka sekgoto o be o phatlalatše matsogo</i>
O a sa reng šate o a duma!	<i>Šupa ka monwana</i>
Kaofela re thabile	<i>Phatlalatša matsogo go laetša batho ka moka</i>
Re thabetše marena a lebowa!	<i>Laetša go thinya o hlompha kgoši</i>

Mongwalo

Metsotso e 15

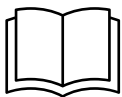
- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala.
- 2 Biletša barutwana medumo le mantšu a a latelago gore ba a ngwale:
 - a šala
 - b lešoba
 - c lešaka
 - d šupa
 - e lešoboro
 - f hema
 - g huma
 - h huetša
 - i holofela
 - j mohola
- 3 Sa go latela, botša barutwana gore ba ntšhe dikrayone gomme ba swaye mošomo wa bona.
- 4 Ka bothakga ngwala medumo le mantšu mo letlapeng.
- 5 Tšea dipuku mafelelong a letšatši, gomme o ngwale dintlha ka bao ba nyakago thušo yeo e oketšegilego.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Pele re bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: GO PHOPHOLETŠA

- 1 Dudiša barutwana mo legogong gore ba kgone go bona puku e kgolo.
- 2 Bula puku e kgolo mo kanegelong: Kgošigadi ya mohlabani
- 3 Phetla puku o ba laetše diswantšho tša letlakala le lengwe le le lengwe, o ba botšiše gore ba nagana gore go direga eng.
- 4 Thuša barutwana go kopanya diswantšho, gore ba kgone go hwetša todi ya gore kanegelo e bolela ka eng.
- 5 Hlagiša tlotlontšu e ntshwa mo dikarolwaneng tša maleba mo kanegelong.
- 6 Bala kanegelo ka moka ga yona gatee, o sa eme.

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Go Beakanya Le Go Rulaganya

SEHLOGO: Ngwala kanegelo yeo diragalago lefelo la kgale. Leka go tsentsha dinnete tšeo o di tsebago ka histori.

MOŠOMO: Ngwala kanegelo ya mafoko ao a ka bago (a 10)

MAANO A PEAKANYO: Dira mmapa-hlogo

HLAGIŠA SEHLOGO SA GO NGWALA.

- 1 Bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala.**
- 2 Ka go bolela, hlalosa dikakanyo tša sehlogo, bjalo ka:
Ke tla ngwala ka kanegelo yeo e diragalago lefelong la ka Bogologolo ba Egepeta. Ke tla ngwala ka Bogologolo ba Egepeta gore ke lokele Diphiramiti, ka lebaka la gore ke a tseba gore di agilwe nakong ya kgale kgale. Ge ke tsentshitše Diphiramiti mo kanegelong ya ka, mmadi o tla tseba gore kanegelo diragetše lefelong la kgale.

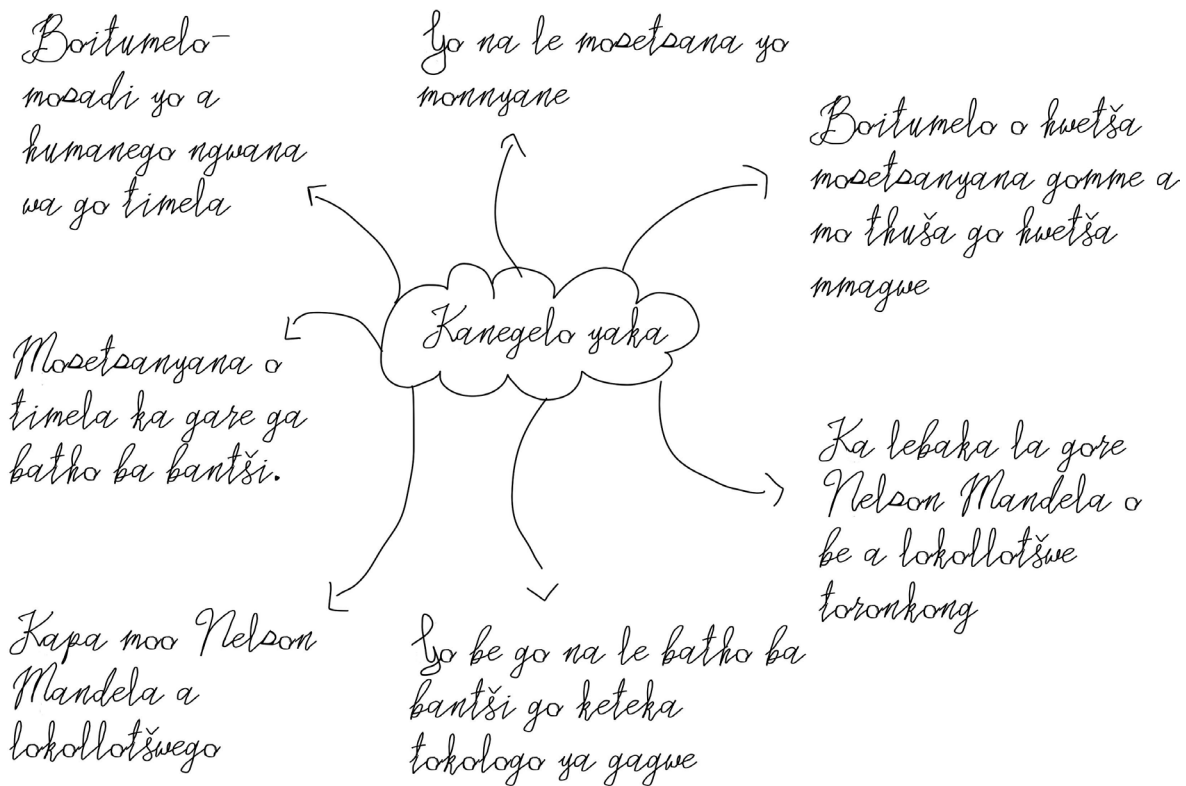
TŠHUPETŠO YA MAANO A PEAKANYO (KE A DIRA)

- 1 Thala freimi ya mmapa-hlogo ka lehlakoreng le le tee la letlapa.
- 2 Bontšha barutwana gore o dira bjang mmapa -hlogo ka go araba dipotšišo.
- 3 Feleletša mmapa-hlogo ka lehlakoreng le lengwe la letlapa.

Peakanayo ya Mmapa-hlogo			Mmapa-hlogo		
Naa ke mang maonegwathwadi?		Naa go nale baanegwa ba bangwe?	Sarah – ke mosetsana wa Bogologolo ba Egepeta		Gona le pere le monna o a emego a lebeletše ge ba aga Diphiramiti
Naa bothata ke eng mo kanegelong?	Kanegelo ya ka	Naa bothata bo rarollotšwe bjang?	Leswika le legolo le wela fase nakong yeo go agiwang Diphiramiti	Kanegelo ya ka	Sarah o phološa monna a kata ka pere
Naa kanegelo ye e diragetše lefelong lefe?	Naa gona le dintlha tše dingwe tša bohlokwa?	Naa re tseba bjang gore kanegelo ke kgale se diragetše?	Bogologolo ba Egepeta, ka Diphiramiti	Monna o robegile leeto ka fao ga a kgone go kitima.	Ka lebaka la gore Diphiramiti di a agiwa.

BARUTWANA BA ŠOMIŠA LEANO LA PEAKANYO (RE A DIRA)

- 1 Botša barutwana gore ba tswalele mahlo a bona ba nagane ka lefelo leo kanegelo e diragalago nakong ya kgale. Botšiša barutwana gore ba nagana ka dintlha tšeo ba ka di lokelago gore mmadi a tsebe gore kanegelo e diragetše nakong ya kgale.
- 2 Sa go latela, botša barutwana gore ba **sokologe ba bolele** le wa mphato, go abelana ka kanegelo tša bona.
- 3 Bontšha barutwana freimi ya peakanyo mo letlapeng, o ba botše gore ba šomiše freimi go beakanya seo ba tlogo go sengwala, go swana le ka mo o ba laeditšego ka gona.
- 4 Efa barutwana dipuku tša go ngwala.
- 5 Botša barutwana gore ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona – **ga ba swanela** go kopisa peakanyo ya morutiši.
- 6 Ge barutwana ba le gare ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše dikhonferense tše dinnyane.

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 3**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labobedi

Temogo Ya Medumo Le Ditamatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša Modumo O Moswa Le Mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /w/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Botšiša barutwana: Naa o ka nagana ka mantsu a modumo wa /w/?
- 4 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **wena, wiki, wiša**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **wena, wela, lewa, wulu, wiki, wiša**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o le gare o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša ditumatlhaka.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

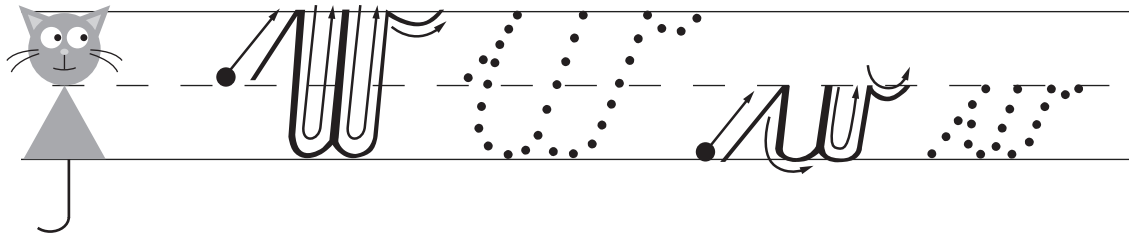

Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maleterere/mantšu/mafoko

- 1 Ruta barutwana go ngwala ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **Ww**
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maleterere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maleterere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maleterere mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.

 wena

 wela

 lewa

 wuku

 wiki

 wisa

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantsu: _____

Lefoko: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Pele

MAANO A TEKATLHALOGANYO: GO DIRA DITEKANYETŠO

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<u>Kgošigadi ya mohlabani</u>	Lehono, re tla dira ditekanyetšo ka ga Kgošigadi Amina – moanegwathwadi kanegelong ya rena!
<p>Ka letšatši le lengwe, Amaka le mmagwe ba ile ba feta mo sehlwaseemeng sa Kgošigadi Amina.</p> <p>'Lebelela sela! Lebelela mosadi godimo ga pere!' Amaka a realo, a šupa.</p> <p>'Naa o tseba kanegelo ya Kgošigadi Amina, Amaka?' mmagwe a botšiša.</p> <p>Amaka o ile a šikinya hlogo ya gagwe. 'Ke mang yeo?'</p>	<p>Ke nagana gore Kgošigadi Amina o swanetše go ba e le motho wa nnete go tšwa historing, ka gore go na le sehlwaseeme sa gagwe! Dihlwadieme gantši ke tša batho ba nnete.</p>
<p>'Kgale pele go ba le difatanaga, goba thelebišene goba mohlagase go be go na le mmušo wa bogogolo moo bjale go bitšwago Nigeria. E be e le legae la batho ba Hausa bao ba bego ba dula Mmušong wa Zazzau,' gwa realo mmago Amaka.</p> <p>Mengwaga e makgolo a mantši, Mmušo wa Zazzau o be o buša fela ke dikgoši – ke gore, go fihlela Kgošigadi Amina e ba moetapele yo maatla wa bona!</p>	
<p>Ge Amina e le mosetsana o monnyane bjalo ka wena Amaka, rakgoloagwe o ile a mo lebelela ge a bapala le bana ba bangwe. O ile a bona ka moo bana ba bangwe ba mo theeletšago ka gona. O ile a bona ka moo Amina a nago le lesoko le lerato ka gona. O ile a bona ka moo Amina a bolelago le go rata nnete ka gona. O ile a botša mmago Amina gore o swanetše go mo godiša go ba kgošigadi e kgolo e maatla ka letšatši le lengwe.</p>	<p>Ke dira tekanyetšo ya gore Kgošigadi Amina e be e le moetapele go tloga bonnyaneng!</p>
<p>Le ge ka setlwaedi basadi le banenyana ba be ba sa dumelwa go tsena, rakgolo wa Amina o ile a ya le yena dikopanong tše kgolo tša bohlokwa. Amina o ile a theeletša le go ithuta mabokgoni a mantši ao a bego a tla a nyaka go ba kgošigadi e kgolo e maatla. O ile a ithuta go šoma gabotse le batho ba ba bangwe.</p>	<p>Ke dira tekanyetšo ya gore rakgolo wa Amina o be a ikemišeditše gore o swanetše go ba kgošigadi, ka gore o be a bona gore ke moetapele wo mobotse, le ge a be a le o monnyane!</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Ka mmušong wa Zazzau, ka tlwaelo banenyana ba be ba sa be mašole goba ba elwa dintweng. Eupša mmago Amina o ile a kgonthiša gore Amina a be le mabokgoni ka moka a go ba kgošigadi e kgolo e maatla. Amina o ile a ithuta le mašole a mmušo. O ile a ithuta go lwa dintweng. Amina o ile a ba mohlabani o maatla, o bogale, wa go se fenywe.</p>	<p>Ke dira tekanyetšo ya gore Amina o be a fapana le banenyana ba bangwe ka gore o be a dumeletšwe go dira dilo tše banenyana ba bangwe ba bego ba sa dumelelwa go di dira!</p>
<p>Amaka o ile a nagana ka sehlwaseeme sela. O ile a nagana gore Kgošigadi Amina o lebega a le bogale mo pereng ya gagwe!</p> <p>Ge e le nako ya gore Amina e be kgošigadi, batho ba Hausa ba be ba sa ka ba bona mosadi a dutše a nnoši troneng! Mathomong, ba be ba se na bonnete bja gore e tla ba moetapele o mobotse.</p> <p>‘Ola ke mošomo wa banna!’ ba belaela.</p> <p>‘Naa mosadi o tla re direla bjang melao?’ ba akanya.</p> <p>Efela ke moka, ba bogela Kgošigadi Amina a kgatlampana!</p>	<p>Ke dira tekanyetšo ya gore Amina o be a tiile e bile a ikemišeditše go ba moetapele o mobotse, ka gore ga se a dumelela gore dipelaelo tša batho ba bangwe di mo thibele!</p>
<p>Kgošigadi Amina o ile a thuša gore bagwebi ba Hausa ba be le tselo e bulegilego e bolokegilego go ya lewatleng, gore ba kgone go gweba gabonolo. O ile a thuša gore batho ba gagwe ba hwetše dilo ka moka tše fapanego ge ba eya mmarakeng.</p>	<p>Ke dira tekanyetšo ya gore Amina e be e le kgošigadi e botse ka gore o be a šoma kudu go kaonafatša maphelo a batho mmušong wa gagwe.</p>
<p>Kgošigadi Amina o ile a šoma kudu go kaonafatša polokego ya mašole a gagwe. O tlišitše kgopolo ya dira tša tšhipi ya tšhireletšo mmušong wa gagwe gore mašole a gagwe a se tšwe kotsi gabonolo.</p>	<p>Ke dira tekanyetšo ya gore Amina e be e le kgošigadi e botse ka gore o be a nyaka go šireletša mašole a gagwe gore a se gobale!</p>
<p>Gape o ile a šoma go šireletša naga ye a bego a e buša. O ile a aga maboto a go tia go dikologa metsana le dikampa tša bohlabani go thuša go kgonthiša gore batho ba bolokegile kotsing. Le ga maboto a be agilwe makgolo a mengwaga ya go feta, a mangwe a sa eme le lehono le!</p>	<p>Ke dira tekanyetšo ya gore Amina e be e le kgošigadi e botse ka gore o be a nyaka gore mongwe le mongwe mmušong wa gagwe a bolokege gomme a thabe.</p>
<p>Le ge batho ba be na le maseme mathomong, Amina o ile a ba moetapele wa go tuma. Amina o ile a bontšha batho gore kgošigadi e kgona go buša fela bjalo ka kgoši. O bile kgošigadi e kgolo e maatla yeo e šireleditšego batho ba yona gomme a dira gore ba be le maphelo a makaone.</p>	<p>Ke dira tekanyetšo ya gore Amina e be e le moetapele o mobotse, o dirile gore batho ba le bale ka maseme a ge mosadi e le mmušanoši.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
'O ka kgona go ithuta mo dikanegelong tše tša bagologolo ba rena, Amina. Ge o ikwa o gakanegile goba o nyaka maatla, o ka nagana ka Kgošigadi Amina, yo a bilego kgošigadi e kgolo e maatla le ge bangwe ba be ba mmelaela! mmago Amina a realo.	
Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše di kgonegago
Naa Kgošigadi Amina e be e le mohlabani wa mohuta mang?	E be e le mohlabani wa go kgwahla, wa bogale, wa go se fenywe.
Naa ke mang a išitšego Kgošigadi Amina dikopanong?	Rakgolo wa gagwe o sepetse mmpgo le yena go ya dikopanong.
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše di kgonegago
Dira tekanyetšo! Naa o nagana gore ke eng se se dirilego gore Amina a be moetapele o maatla?	<ul style="list-style-type: none"> • Ke nagana gore Amina e be e le moetapele o maatla ka gore... • E be e le mohlabani o bogale. • O be a theeletša gabotse. • O be a šoma gabotse le bangwe. • O be a hlokomela go šireletša batho ba gabo. • O be a hlokomela go dira gore maphelo a batho ba gabo a be kaone. • O bontšhitše batho ba gabo gore basadi ba kgona go buša bjalo ka banna!

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 3**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Laboraro

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

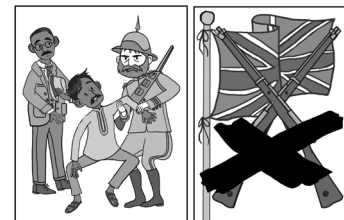
TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Laodiša o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo Phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - bogale
 - thekišo
 - gweba
 - mogwebi

Morumokwano goba koša	Ditiro
Rea le dumediša.	<i>Emiša letsogo o dumediše</i>
Rena bana bana ba lebowa!	<i>Bea matsogo a mabedi kgareng</i>
Re dumediša ba bagolo.	<i>Laetša go dumediša motho yo mogolo</i>
Mo matshwara diteu, Marena a lebowa!	-
Dumelang dumelang!	<i>Dumediša ka matsogo a mabedi</i>
Šate! Šate wee!	<i>Laetša go bina ka sekgoto o be o phatlalatše matsogo</i>
O a sa reng šate o a duma!	<i>Šupa ka monwana</i>
Kaofela re thabile	<i>Phatlalatša matsogo go laetša batho ka moka</i>
Re thabetše marena a lebowa!	<i>Laetša go thinya o hlomphe kgoši</i>

BOKGONI BA GO ANEGA

- 1 Arola barutwana ka dihlophana.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la diswantšho tša bokgoni ba go anega.
- 3 Botša barutwana go nagana ka kanegelo ya go tšamaisana le diswantšho.
- 4 Efa barutwana motsotso goba e mebedi go nagana ka dikakanyo tša bona.
- 5 Sa go latela, morutwana o mongwe le o mongwe mo sehlopheng o swanetše go hwetša sebaka go abelana ka tsela yeo a bonago kanegelo ka gona.
- 6 Gopotša barutwana gore kanegelo tša bona e swanetše go ba tšeo ba ihlametšego tšona, eupša gape di swanetše go sepelelana le diswantšho!
- 7 Gopotša barutwana go theeletšana gabotse ge ba laodišetšana dikanegelo.
- 8 Leboga barutwana go abelana ka dikanegelo tša bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša Modumo O Moswa Le Mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /y/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Botšiša barutwana: Naa o ka nagana mantsu a modumo wa /y/?
- 4 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **yona, moya, boya**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **yena, yona, boya, yela, moya, seyalemoya**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o le gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o dutše o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša ditumatlhaka.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

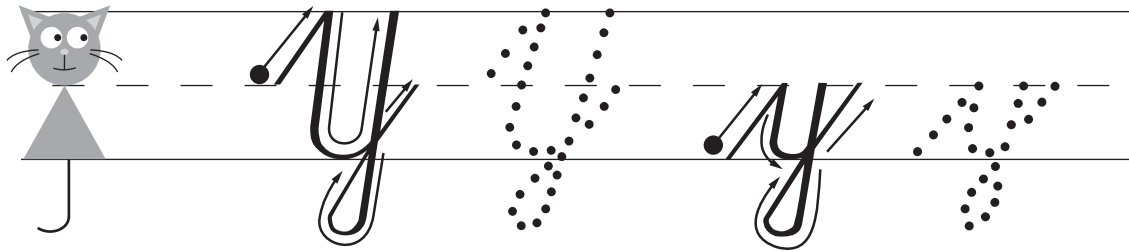

Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere / mantšu / mafoko

- 1 Ruta barutwana go bopa ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **Yy**
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maletere mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo ka gare ga dipuku tša bona.

 yena

 yona

 boya

 yela

 moya

 seyalemoya

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Ngwala:

Metsostso e 30

Kakanywa

SEHLOGO: Ngwala seo se diragetšego nakong ya kgale. Leka go tsentšha dinnete tšeo o di tsebago ka histori

MOŠOMO: Ngwala kanegelo ya go ba le mafoko (a 10)

FREIMI YA GO NGWALA:

Kgale kgale go be go na le... *(re botse ka lefelo le baanegwa. Kgonthišiša o tsentšha dintlha tša go bontšha gore kanegelo e diragetše nakong ya kgale)*

Letšatši le lengwe... *(hlalosa bothata)*

Ke moka... *(hlalosa gore bothata bo rarollotšwe bjang)*

Mafelelong... *(naa batho ba nagana eng ka moanegwathwadi?)*

GO ITOKIŠETŠA: Pele thuto e thoma, ngwala peakanyo yeo o idirilego ka Mošupologo mo letlapeng.

TSHUPETŠO YA TSHEPETŠO YA KAKANYWA (KE A DIRA)

- 1 Gopotša barutwana ka peakanyo yeo o idirilego ka Mošupologo.
- 2 Bala peakanyo ya gago yeo e ngwadilwego mo letlapeng.
- 3 Sa go latela, bala freimi ya go ngwala le barutwana.
- 4 Šupetša gore o tla feleletša bjang freimi ya go ngwala o šomiša peakanyo ya gago, bjalo ka:

Kgale kgale go be go na le mosetsana wo a bego a dula kua Egepete ka nako ya Bogololo. Leina la gagwe ba be bare ke Sarah. Letšatši le lengwe le lengwe, o be a kata ka pere go ya go lebelela Diphiramiti tša kgoparara ge di agiwa. O be a lebela maswika a magologolo a rwalwa a bewa godimo ga a mangwe. **Ka letšatši le lengwe** ge Sarah a lebeletše, o lemogile le lengwe la maswika le šikinyega, la kgokologa gomma la wela fase. O ile a lebelela a bona monna wo a sepelago ka dipatla a eme ka fase. Leswika le be le tlo mo kgatla! **Ke moka**, Sarah a kata ka pere ka mokgwa a ka kgonago. O ile a gogela monna wo godimo ga pere ya gagwe – pele leswika le ka mo kgatla le mo gobatša.

Mafelelong, monna o ile a mo leboga ka tsela yeo a mo phološitšego ka gona.

BARUTWANA BA FELELETŠA TSHEPEDIŠO YA KAKANYWA (O A DIRA)

- 1 Efa barutwana dipuku tša go ngwala.
- 2 Laela barutwana go ngwala letšatšikgweri le sehlogo: **Kanegelo ya ka: Kakanywa**
- 3 Botša barutwana gore ba hwetše peakanyo tša bona tša Mošupologo gomme ba nagana ka dikakanyo tša bona.

- 4 Botša barutwana go feleletša freimi ya go ngwala ba šomiša dipeakanyo tša bona.
- 5 Botša barutwana gore ba ka tlaleletša mafoko goba dintlha ge e le gore ba na le nako.
- 6 Gopotša barutwana ka maano ba ka a šomišago go ba thuša
- 7 Ge barutwana ba dutše ba ngwala, sepela ka phaphošing gomme o thuše barutwana bao ba šitwago.

Kanegelo ya ka: Kakanywa

Ka naco yenge yengwe go be go na le mosadi yo a abitšwego Boitumelo. O be a dudu Kapa.

ka tšatši le lenge Boitumelo o ile a ya go bona Mandela a lokollwa toronkong. Go be go na le batho da bantši. O bone mosetsanyana a la

Ke maka Boitumelo a ya go mosetsanyana gomme a lemoga gore o timetše. Boitumelo o thušitše mosetsanyana go nyaka magwe.

Mafelelong ba ile ba hwetša mmagwe. Mmagwe o be a thabile kudu go bona mosetsanyana we gagwe.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 3**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labone

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Kgaogantšha Le Go Kopanya

KE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu go thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **wela**
- 3 Kgaogantšha lentšu go ba modumo ka botee go ba modumo o ikemetšego ka nnoši:
/w/-/e/-/l/-/a/
- 4 Bitša modumo wa mathomo wa lentšu: /w/
- 5 Bitša modumo wa bobedi wa lentšu: /e/
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /l/
- 7 Bitša modumo wa mafelelo wa lentšu: /a/
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **wela**
- 9 Laetša go šupa le go kopantšha medumo go bopa lentšu: /we/-/la/ = **wela**
- 10 Boeletša se ka lentšu la go tšwa thutong ya Laboraro: **yona**

RE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu la go tšwa thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **lewa**
- 3 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mathomo wa lentšu? /l/
- 4 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa bobedi wa lentšu? /e/
- 5 Botšiša barutwana: Ke modumo ofe wa boraro wa lentšu? /w/
- 6 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mafelelo wa lentšu? /a/
- 7 Kgopela barutwana go kgaogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /l/-
/e/-/w/-/a/
- 8 Ngwala lentšu: **lewa**
- 9 Laela barutwana go kopanya medumo ya lentšu mmogo le wena: /le/-/wa/ = **lewa**
- 10 Boeletša se ka lentšu la morago la thuto ya Laboraro: **moya**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Bobedi

MAANO A GO BALA: GO DIRA DITEKANYETŠO

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p><u>Kgošigadi ya mohlabani</u></p> <p>Ka letšatši le lengwe, Amaka le mmagwe ba ile ba feta mo sehlwaseemeng sa Kgošigadi Amina.</p> <p>'Lebelela sela! Lebelela mosadi godimo ga pere!' Amaka a realo, a šupa.</p> <p>'Naa o tseba kanegelo ya Kgošigadi Amina, Amaka?' mmagwe a botšiša.</p> <p>Amaka o ile a šikinya hlogo ya gagwe. 'Ke mang yeo?'</p>	<p>Lehono re tla dira ditekanyetšo ka ga mmago Amaka. Re tla nagana ka ga lebaka leo a bego a nyaka go botša Amaka ka ga Kgošigadi Amina.</p>
<p>'Kgale pele go ba le difatanaga, goba thelebišene goba mohlagase go be go na le mmušo wa bogogolo moo bjale go bitšwago Nigeria. E be e le legae la batho ba Hausa bao ba bego ba dula Mmušong wa Zazzau,' gwa realo mmago Amaka.</p> <p>Mengwaga e makgolo a mantši, Mmušo wa Zazzau o be o buša fela ke dikgoši – ke gore, go fihlela Kgošigadi Amina e ba moetapele yo maatla wa bona!</p>	<p>Mmago Amaka o nagana gore Kgošigadi Amina e be e le moetapele o mobotse, ka gore o re o be a tiile a na le maatla!</p>
<p>Ge Amina e le mosetsana o monnyane bjalo ka wena Amaka, rakgoloagwe o ile a mo lebelela ge a bapala le bana ba bangwe. O ile a bona ka moo bana ba bangwe ba mo theeletšago ka gona. O ile a bona ka moo Amina a nago le lesoko le lerato ka gona. O ile a bona ka moo Amina a bolelago le go rata nnete ka gona. O ile a botša mmago Amina gore o swanetše go mo godiša go ba kgošigadi e kgolo e maatla ka letšatši le lengwe.</p>	<p>Ke dira tekanyetšo ya gore mmago Amaka o nyaka go ruta Amaka ka ga Kgošigadi Amina ka gore ba a swana – bobedi ba tšwa Nigeria e bile ke banenyana!</p>
<p>Le ge ka setlwaedi basadi le banenyana ba be ba sa dumelwa go tsena, rakgolo wa Amina o ile a ya le yena dikopanong tše kgolo tša bohlokwa. Amina o ile a theeletša le go ithuta mabokgoni a mantši ao a bego a tla a nyaka go ba kgošigadi e kgolo e maatla. O ile a ithuta go šoma gabotse le batho ba ba bangwe.</p>	<p>Ke nagana gore mmago Amaka o mo laodišetša kanegelo ye go mo thuša go ithuta ka ga seo se dirago moetapele wo mobotse!</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Ka mmušong wa Zazzau, ka tlwaelo banenyana ba be ba sa be mašole goba ba elwa dintweng. Eupša mmago Amina o ile a kgonthiša gore Amina a be le mabokgoni ka moka a go ba kgošigadi e kgolo e maatla. Amina o ile a ithuta le mašole a mmušo. O ile a ithuta go lwa dintweng. Amina o ile a ba mohlabani o maatla, o bogale, wa go se fenywe.</p>	<p>Mmalo! Ke nagana gore mmago Amaka o mo laodišetša kanegelo ye go mo thuša gore a kwešiše gore a ka kgona go dira sengwe le sengwe se a se nyakago – le dilo tšeo banenyana ba bangwe ba sa di dirego, fela bjalo ka Kgošigadi Amina.</p>
<p>Amaka o ile a nagana ka sehlwaseeme sela. O ile a nagana gore Kgošigadi Amina o lebega a le bogale mo pereng ya gagwe!</p> <p>Ge e le nako ya gore Amina e be kgošigadi, batho ba Hausa ba be ba sa ka ba bona mosadi a dutše a nnoši teroneng! Mathomong, ba be ba se na bonnete bja gore e tla ba moetapele o mobotse.</p> <p>‘Ola ke mošomo wa banna!’ ba belaela.</p> <p>‘Naa mosadi o tla re direla bjang melao?’ ba akanya.</p> <p>Efela ke moka, ba bogela Kgošigadi Amina a kgatlampana!</p>	<p>Amina o be a na le mabokgoni ka moka a go ba kgošigadi, eupša batho ba be na le maseme ka gore e be e le mosadi. Ke dira tekanyetšo ya gore mmago Amaka o nyaka go bontšha Amaka ga re swanela go theeletša dipelaelo tša batho ba bangwe!</p>
<p>Kgošigadi Amina o ile a thuša gore bagwebi ba Hausa ba be le tsela e bulegilego e bolokegilego go ya lewatleng, gore ba kgone go gweba gabonolo. O ile a thuša gore batho ba gagwe ba hwetše dilo ka moka tše fapanego ge ba eya mmarakeng.</p>	
<p>Kgošigadi Amina o ile a šoma kudu go kaonafatša polokego ya mašole a gagwe. O tlišitše kgopolo ya dira tša tšhipi ya tšhireletšo mmušong wa gagwe gore mašole a gagwe a se tšwe kotsi gabonolo.</p>	<p>Ke dira tekanyetšo ya gore mmago Amaka o nyaka go mmontšha dilo ka moka tša go makatša tše Kgošigadi Amina a di dirilego!</p>
<p>Gape o ile a šoma go šireletša naga ye a bego a e buša. O ile a aga maboto a go tia go dikologa metsana le dikampa tša bohlabani go thuša go kgonthiša gore batho ba bolokegile kotsing. Le ga maboto a be agilwe makgolo a mengwaga ya go feta, a mangwe a sa eme le lehono le!</p>	<p>Ke nagana gore mmago Amaka o be a nyaka gore Amaka a bone gore mosadi o kgona go ba moetapele o mogolo!</p>
<p>Le ge batho ba be na le maseme mathomong, Amina o ile a ba moetapele wa go tuma. Amina o ile a bontšha batho gore kgošigadi e kgona go buša fela bjalo ka kgoši. O bile kgošigadi e kgolo e maatla yeo e šireleditšego batho ba yona gomme a dira gore ba be le maphelo a makaone.</p>	<p>Ke dira tekanyetšo ya gore mmago Amaka o mmoditše kanegelo ye go mmontšha gore ga a swanela go dumelela dipelaelo tša batho di mo thibela!</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
'O ka kgona go ithuta mo dikanegelong tše tša bagologolo ba rena, Amina. Ge o ikwa o gakanegile goba o nyaka maatla, o ka nagana ka Kgošigadi Amina, yo a bilego kgošigadi e kgolo e maatla le ge bangwe ba be ba mmelaela! mmago Amina a realo.	Ke nagana gore mmago Amaka o dira tekanyetšo ya gore Kgošigadi Amina a ka ba mohlohleletši o mobotse wa Amaka.
Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
Naa lefelo leo kanegelo e diragalago go lona ke lefe? (Kanegelo e diragala kae, neng)	E diragala makgolo a mengwaga a go feta Bogošing bja Zazzau / Nigeria.
Ge re dira ditekanyetšo, re bopa megopolo. Ke eng se tee se o se ratago ka ga Kgošigadi Amina?	Ke rata Kgošigadi Amina ka lebaka la gore...
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
Ke ka lebaka la eng o nagana gore mmago Amaka o mo anegetše kanegelo ya Kgošigadi Amina?	<ul style="list-style-type: none"> • Ka lebaka la gore ba bone sehlwaseeme sa Kgošigadi Amina. • Ka lebaka la gore Amaka o be a sa tsebe gore Kgošigadi Amina ke mang. • Ka lebaka la gore mmago Amaka o be a nyaka go mo ruta ka Kgošigadi Amina. • Ka lebaka la gore mmago Amaka o be a nagana gore Kgošigadi Amina e ka ba mohlohleletši o mobotse wa Amaka. • Ka lebaka la gore mmago Amaka o be a nagana gore Amaka o swanetše go ithuta ka ga histori le bagologolo.

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 3**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetsa gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labohlano

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Laodiša o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - Nigeria
 - mohlohloletši
 - terone

Morumokwano goba koša	Ditiro
Rea le dumediša.	<i>Emiša letsogo o dumediše</i>
Rena bana bana ba lebowa!	<i>Bea matsogo a mabedi kgareng</i>
Re dumediša ba bagolo.	<i>Laetša go dumediša motho yo mogolo</i>
Mo matshwara diteu, Marena a lebowa!	-
Dumelang dumelang!	<i>Dumediša ka matsogo a mabedi</i>
Šate! Šate wee!	<i>Laetša go bina ka sekgoto o be o phatlalatše matsogo</i>
O a sa reng šate o a duma!	<i>Šupa ka monwana</i>
Kaofela re thabile	<i>Phatlalatša matsogo go laetša batho ka moka</i>
Re thabetše marena a lebowa!	<i>Laetša go thinya o hlompha kgoši</i>

POLEDIŠANO YA SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Ngwala freimi ya poledišano mo letlapeng:
Mo kanegelong ye...
Ke ratile nakong ye...
Kanegelong e nyalelana le tabakgolo ya 'Histori' ka lebaka la gore...
- 2 Bala freimi ya poledišano le barutwana.
- 3 Bea barutwana ka **dihlophana**.
- 4 Botša barutwana gore o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo e nngwe le e nngwe ya poledišano.
- 5 Tanya šedi ya barutwana.
- 6 Botšiša barutwana ba go fapana goba sehlopha se se itšeng go abelana ka dikarabo tša bona.
- 7 Ge dikarabo di fošagetše, ba phošolle.
- 8 Leboga barutwana ka maitapišo a bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumathlaka:

Metsotso e 15

Go Hwetša Mantšu

Ngwala tafolana ye mo letlapeng e be le medumo yeo o ithutileng yona nako ya go feta mmogo le yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro.

w	y	n
a	e	l
u	i	o
b	m	k

LAETŠA

- 1 Gopotša barutwana medumo ya beke: /w/ le /y/
- 2 Lebeledišiša medumo kamoka le ditswakanywa mo letlapeng.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go dira mafoko go bopa mantšu ka medumo le ditswakanywa moo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Bontšha barutwana go bopa mantšu ka medumo ye e nepišitšwego, bjalo ka: /y/-/e/-/n/-/a/ = **yena**
- 5 Gopotša barutwana ba ka bopa lentšu ba šomiša medumo e fe kapa efe – e sego fela /w/ goba /y/
- 6 Bontšha barutwana go dira lentšu le lengwe, bjalo ka: /l/-/o/-/m/-/a/ = **loma**

BARUTWANA BA DIRA

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale sehlogo: **w, y**
- 2 Laela barutwana ba thome go ngwala.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go hwetša le go bopa mantšu a mantši go ya le ka mo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Dumelela barutwana go swaya mošomo wa bona. Bontšha barutwana gore mantšu a, a bopiwa bjang (le amangwe): **wena, wela, lewa, wulu, wiki, yena, yona, boya, yela, moya, loma, kobo, naba, bula, bolela**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Morago ga go bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: AKARETŠA

SWANTŠHA SENGWALWA

- 1 Dudiša barutwana mo ditafoleng tša bona, ka dipuku tša bona tša go ngwala goba matlakala ao a sego a ngwalwa, diphensele le dikryone.
- 2 Hlalosa gore lehono barutwana ba tla **ngwala le go thala** ka seo se ka diregago ge kanegelo e tšwelapele.
- 3 **Dira tšhupetšo** gore o nagana bjang **ka selo se sengwe seo o ithutilego ka sona mo kanegelong**, bjalo ka: Ke ithutile gore Kgošigadi Amina o bušitše Mmušo wa Zazzau le gore o be e le mohlani wa go thopa sefoka ka mehla.
- 4 Thala seswantšho sa gago mo letlapeng sa Queen Amina a buša.
- 5 Šomiša **tšhupetšo** go tlaleletsa lefoko goba a mabedi tshwantšhetšo ya gago, bjalo ka: Queen Amina o busitše Mmušo wa Zazzau. Queen Amina e be e le mohlabani.
- 6 Sa go latela, botša barutwana gore ba tla nagana ka dilo tše pedi tšeo ba ithutilego tšona mo kanegelong.
- 7 Kgotela barutwana go tswalela mahlo a bona gomme ba thekge ditho. Ba balele sengwalwa gape.
- 8 Kgotela barutwana gore ba bule mahlo a bona gomme ba thale dikakanyo tša bona.
- 9 La mafelelo, kgotela barutwana go **sokologa ba bolele**, le gore ba abelane tshwantšhetšo le wa mphato.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 3**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Tshekatsheko ya polelo ya mafelelo a beke Metsotso e 15

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo legogong mafelelong a letšatši.
- 2 Dira sebaka sa ditshekatsheko tša polelo beke le beke. Ke kgetho ya gago go hlakanya ditshekatsheko tša go ithuta tša Sepedi le tša Sekgowa.
- 3 Gopola go fa barutwana sebaka sa go 'Sokologa le go bolela' ba ahlaahle dikarabo tša bona le wa mphato. Ke moka, kgetha barutwana ba mmalwa go abelana ka dikarabo tša bona le phaphoši ka bophara.
- 4 Šomiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo go hlahla karolwana ya polelo ya poledišano ya gago:
 - a Naa ke efe Tabakgolo ya polelo ya rena ya beke?
 - b Ke kanegelo efe yeo le e badilego mmogo?
 - c Ke mantšu afe a maswa o a ratilego bekeng ye?
 - d Ke eng se o ithutilego sona bekeng ye?
 - e Naa re ngwadile ka eng bekeng ye?
 - f Naa go ngwala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - g Naa go bala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - h Ke eng seo o ikgantšhago ka sona bekeng ye?
- 5 La mafelelo, botša barutwana go nagana ka dilo tše pedi tše ba tlogo go botša ba malapa a bona ka seo ba ithutilego ka sona le ka tsela yeo ba kaonafetšego ka gona bekeng ye mabapi le mošomo wa bona.

Ela hloko: Tšhepidišo ya go lebelela morago le go itekola ke karolwana e bohlokwa kudu ya go ithuta. O kgopelwa gore o seke wa tshediša mošongwana wo wa beke mahlo le ga tee.

The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of small, white, line-art icons. These icons represent various educational fields: science (flasks, atoms, globes), mathematics (calculators, rulers, compasses), arts (pencils, paint palettes), and general education (books, graduation caps, speech bubbles).

Mphato 2

KOTARA 4

Beke

4

TABAKGOLO:

Histori

Go Lokiša Phaphoši

- 1 Ge beke e thoma, kgonthišiša gore phaphoši ya gago e a bogega ebile e hlwekile.
- 2 Bea PHAPHATI YA GO BONTŠHA ya gago nakong, ka go tloša dilo tše o sa hlwela o di šomiša, gomme o di boloke gabotse.
- 3 Ge o fetša, beakanya mantšu a papetlakgadima le tababakgolo ya tšhupetšo tše o di nyakago.
- 4 Hwetša le go beakanya dilo tša tabakgolo ya lebota le tafola yeo e ka bago le maatlakgogedi mo barutwaneng, mohlala: Seswantšho sa Kgošigadi Amina, diswantšho tša Nigeria tša go na bjale le diswantšho tša Nigeria tša kgale.
- 5 Dira dinyakišišo mo marangrang a theknolotši (inthanete) go itokišetša tabakgolo. Mohlala: Baetapele ba go tuma ba Afrika go ya ka histori.
- 6 Kgonthišiša gore dipuku tša barutwana tša go ngwala le dipukutšhomo tša DBE di swailwe, gomme di bolokilwe gabotse mo di dulago gona.
- 7 Kgonthišiša gore dipuku tše dikgolo ka moka, tša go bala le tša bokgobapuku ba phaphoši di ka lenaneo.

Mešongwana Ye E Okeditšwego

Mešongwana ye e ka šomišwa bjalo ka mošomo wa go ikemela wa barutwana ba go fetša mošomo wa bona ka pela GOBA ge o le gare o dira kelo mo barutwaneng.

Mošongwana wa 1: DBE Pukutšhomo 1: Letlakala la 80-81, A re direng

Mošongwana wa 2: DBE Pukutšhomo 1: Letlakala la 82, A re baleng

Mošongwana wa 3: DBE Pukutšhomo 1: Letlakala la 83 – 85, A re ngwaleng

Mošongwana wa 4: Thala seswantšho le go ngwala ka selo sengwe seo o se ratilego ka Kgošigadi Amina.

Mošupologo

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

BOELETŠA TABAKGOLO: GO FIHLELELA TSEBO YEO BA NAGO LE YONA

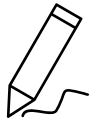
- 1 Bontšha barutwana seswantšho sa Tapiwa kua bokgobapuku ka gare ga Puku e kgolo: Mopresidente o mogolo ge e sa le
- 2 Botša barutwana gore re tšwela pele ka tabakgolo ya rena: Histori
- 3 Thala sediko le leina la tabakgolo mo magareng ga letlapa.
- 4 Botšiša barutwana: *Naa o ithutile eng ka tabakgolo ye go fihla ka se sebaka?*
- 5 Ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmaphahlogo. Dikakanyo tša go swana di ngwale felo go tee.
- 6 Ge barutwana ba palelwa ke go fetola, botšiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo:
 - a Naa ke eng dilo tše di swa tšeo o ithutilego tšona ka histori go fihla ga bjale?
 - b Naa ke ka lebaka la eng re ithuta ka histori?
 - c Naa ke dipotšišo tšeo re nago natšo ka histori?

BEKE 4

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Dira, Swara o Bontšhe)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - bonnete
 - kakanyo
 - tshedimošo

Morumokwano goba koša	Ditiro
Rea le dumediša.	<i>Emiša letsogo o dumediše</i>
Rena bana bana ba lebowa!	<i>Bea matsogo a mabedi kgareng</i>
Re dumediša ba bagolo.	<i>Laetša go dumediša motho yo mogolo</i>
Mo matshwara diteu, Marena a lebowa!	-
Dumelang dumelang!	<i>Dumediša ka matsogo a mabedi</i>
Šate! Šate wee!	<i>Laetša go bina ka sekgoto o be o phatlalatše matsogo</i>
O a sa reng šate o a duma!	<i>Šupa ka monwana</i>
Kaofela re thabile	<i>Phatlalatša matsogo go laetša batho ka moka</i>
Re thabetše marena a lebowa!	<i>Laetša go thinya o hlompha kgoši</i>

Mongwalo

Metsotso e 15

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala.
- 2 Biletša barutwana medumo le mantšu a a latelago gore ba a ngwale:
 - a wena
 - b wela
 - c lewa
 - d wulu
 - e wiki
 - f yena
 - g yona
 - h boya
 - i yela
 - j moya
- 3 Sa go latela, botša barutwana gore ba ntšhe dikryone gomme ba swaye mošomo wa bona.
- 4 Ka bothakga ngwala medumo le mantšu mo letlapeng.
- 5 Tšea dipuku mafelelong a letšatši, gomme o ngwale dintlha ka bao ba nyakago thušo yeo e oketšegilego.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Pele re bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: GO PHOPHOLETŠA

- 1 Dudiša barutwana mo legogong gore ba kgone go bona puku e kgolo.
- 2 Bula puku e kgolo mo kanegelong: Mopresidente o mogolo ge e sa le
- 3 Phetla puku o ba laetša diswantšho tša letlakala le lengwe le le lengwe, o ba botšiša gore ba nagana gore go direga eng.
- 4 Thuša barutwana go kopanya diswantšho, gore ba kgone go hwetša todi ya gore kanegelo e bolela ka eng.
- 5 Hlagiša tlotlontšu e mpsha mo dikarolwaneng tša maleba mo kanegelong.
- 6 Bala kanegelo ka moka ga yona gatee, o sa eme.

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Go Rulaganya

SEHLOGO: Go ngwala kanegelo yeo e diragetšego lefelong le lengwe nakong ya kgale. Leka go tsentsha dinnete tšeo di tsebago ka histori.

MOŠOMO: Ngwala kanegelo ya go ba le (mafoko a 10)

GO ITOKIŠETŠA:

- Ngwala lenaneo la go rulaganya le go lekola mo letlapeng pele thuto ya go ngwala e thoma.
- Ngwala kakanywa mo letlapeng pele thuto e thoma. Tsentsha phošo e tee goba tše pedi.

LENANEO LA GO RULAGANYA LE GO LEKOLA:

- 1 Naa ke šomišitše lebaka le lefitilego?
- 2 Naa ke tsentshitše dintlha go laetša gore kanegelo e diragetše nakong ya kgale?
- 3 Naa go na le bothata mo kanegelong?
- 4 Naa bothata ba mo kanegelong bo rarollotšwe?
- 5 Naa mantšu kamoka a peletilwe ka tsela ye e nepagetšego?
- 6 Naa lefoko le lengwe le le lengwe le thoma ka tlhaka e kgolo?
- 7 Naa lefoko le lengwe le le lengwe le felela ka leswaodikga le le nepagetšego?

DIRA TŠHUPETŠO YA GO RULAGANYA (KE A DIRA)

- 1 Balela barutwana lenaneo la go lekola le go rulaganya, o le balele godimo.
- 2 Sa go latela, balela barutwana kakanywa ya gago. O e balele godimo.
- 3 Lebelediša lenaneo la go rulaganya le go lekola, o lemoga ge eba kakanywa ya gago e nepagetše, goba ge eba o swanetše go e phošolla goba go e kaonafatša.
- 4 Dira tšhupetšo ya go tshepetšo ya phošolla ya barutwana.

BARUTWANA BA FELELETŠA TSHEPETŠO YA GO RULAGANYA (O A DIRA)

- 1 Efa barutwana dipuku tša go ngwala.
- 2 Botša barutwana go hwetša dikakanywa tša bona tša mošomo wa go ngwala.
- 3 Sa go latela, botša barutwana go lebelediša lenaneo la go rulaganya le go lekola gomme ba phošolle go ba ba dire di kaonafatšo ge e le gore go a hlokagala.
- 4 Ge barutwana ba le gare ba šoma, sepela ka phaphošing o sware dikhonferese tše dinnyane – kgonthišiša gore o šoma le sehlpha sa go fapana nakong engwe le engwe ge gona le mošomo wa go ngwala.
- 5 Lekola diphošo tša go tšwelela kgafetšakgafetša tša dingwalwa tša barutwana.
- 6 Tanya šedi ya barutwana gomme o ngwale diphošo kamoka tša barutwana mo letlapeng.
- 7 Bontšha barutwana gore diphošo tšeo diphošollwa bjang.

Kanegelo ya ka: Kakanywa

Ka naco yengē yengwe go be go na le mosadi yo a abitswēgo Boitumelo. O be a dudu Kapa.

ka tsatsi le lenge Boitumelo o ile a ya go bona Mandela a lokollwa toronkong. Go be go na le batho da bantsi. O bone mosetsanyana a la

Ke maka Boitumelo a ya go mosetsanyana gomme a lemoga gore o timetše. Boitumelo o thutitše mosetsanyana go nyaka magwe.

Mafelelong ba ^{ile} ba hwetša mmagwe. Mmagwe o be a thabile ~~o~~udu go bona mosetsanyana we gōgwe.

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 4**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mosongwana wa 2** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labobedi

Temogo Ya Medumo Le Ditamatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša Modumo O Moswa Le Mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /ts/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Botšiša barutwana: Naa o ka nagana ka mantsu a modumo wa /ts/?
- 4 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **tseba, tsebe, tsela**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **tsoga, tsela, tsebe, tsoma, tsefa, tseba**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o le gare o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša ditumatlhaka.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

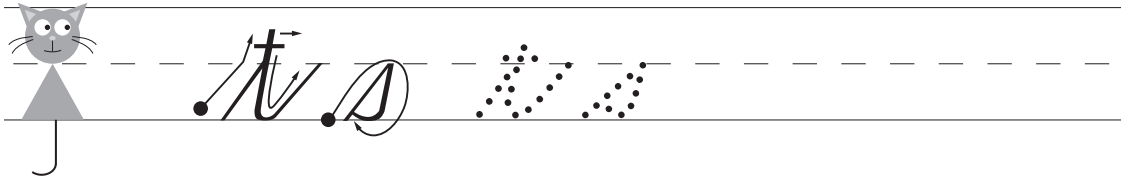

Mongwalo:

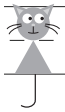
Metsotso e 15

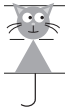
Ngwala leleterere goba maletere/mantšu/mafoko

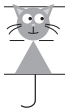
- 1 Ruta barutwana go ngwala ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **ts**
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maletere mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.

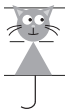
 tsoga

 tsela

 tsebe

 tsoma

 tsefa

 tseba

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Pele

MAANO A TEKATLHALOGANYO: GO KAMAKA

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p><u>Mopresidente o mogolo ge e sa le</u></p> <p>Tapiwa le mogolle wa gagwe Bontle ba ile ba dula mmgo go ja matena.</p> <p>'Mpotše ka letšatši la gago,' Bontle a realo.</p> <p>'Lehono re dirile Histori. Re ithutile ka mopresidente o mogolo yo a kilego a phela – Nelson Mandela!' Tapiwa a araba.</p> <p>'Naa o ithutile eng ka Mopresidente Mandela? O nagana gore ke ka lebaka la eng e bile mopresidente o mogolo wo a kilego a phela? Bontle a botšiša, ka go rata go tseba.</p> <p>'Mopresidente Mandela o lwetše tokologo ya Bathobaso mo Afrika Borwa gomme a thuša go fediša Kgethologanyo ya se morafe. O ile a swanela go ya kgolegong mengwaga e 27, eupša ga se a ka a ba motho o šoro. Eupsa, o ile a thopa difoka tše ntši tša go ba moetapele o mobotse,' gwa realo Tapiwa.</p> <p>'Ke dumelelana le wena gore Nelson Mandela e be e le monna o mogolo le mopresidente,' Bontle a araba.</p> <p>'Eupša, o lwele kgahlanong le Kgethologanyo ya se morafe le baetapele ba bangwe ba bagolo ba bantši. Ebile, go dikologa lefase, go ntše go na le dipresidente tše ntši tše kgolo.'</p> <p>'Eupša morutiši wa ka o re e be e le o mogolo go fetiša!' Tapiwa a realo.</p> <p>'Woo ke mogopolo wa morutiši wa gago,' gwa realo Bontle.</p> <p>'O mpoditše gore ke ka lebaka la eng o nagana gore Nelson Mandela e be e le mopresidente o mogolo kudu. Eupša ga se wa hlaloša gore ke ka lebaka la eng e be e le <i>mopresidente o mogolo go fetiša bao ba kilego ba phela.</i>'</p>	<p>Ke akanya gore naa Tapiwa o tseba phapano magareng a mogopolo le nnete? Nnete ke selo seo e lego sa kgonthe, mogopolo ke seo motho a se naganago. Go itaetša eke o be a nagana gore ke nnete gore Nelson Mandela ke mopresidente o mogolo yo a kilego a phela, mola seo e le mogopolo wa morutiši wa gagwe. Seo ke se morutiši wa gagwe a se naganago – eupša batho ba bangwe ba ka nagana go fapanal!</p>
<p>Tapiwa o ile a kwa a se sa na bonnete ba gore Nelson Mandela e be e le mopresidente o mogolo go fetiša yo a kilego a phela. O ile a tšea sephetho gore o nyaka go tseba kudu ka yena.</p>	<p>Ke kamaka gore Bontle o thušitše Tapiwa go lemoga gore se morutiši a se boletšego e be e le fela mogopolo upsa e se bonnete.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Mesong ye latelago, Tapiwa o ile a hwetša kgaetšedi ya gagwe Ofentse a itokišetša go ya mošomong.</p> <p>‘Ofentse, naa Nelson Mandela e be e le mopresidente o mogolo yo a kilego a phela?’ Tapiwa a botšiša.</p> <p>‘Yena o dirile dilo tše dingwe tše kgolo, go swana le go lwela tekatekano,’ Ofentse a realo a nagana. ‘Eupša ga ke tsebe ge eba e be e le mopresidente o mogolo go fetiša yo a kilego a phela – seo ke kgopolo fela.’</p>	<p>Thaka banna! Ke kamaka gore Ofentse le yena o thušitše Tapiwa go lemoga gore le ge Nelson Mandela e be e le mopresidente o mogolo, gore e be e le o <i>mogolo ge e sa le</i> e fo ba mogopolo.</p>
<p>Ditshwayotshwayo tša Ofentše di dirile gore Tapiwa a kwe a se na bonnete bjo bo tletšego ya gore Nelson Mandela e be e le mopresidente o mogolo go fetiša yo a kilego a phela.</p>	<p>Ke kamaka gore Tapiwa ga a tsebe gore mogopolo wa gagwe ke ofe.</p>
<p>Tapiwa o ile a hwetša moagišani wa gagwe mmaModiba a dutše ka ntle a oretše letšatšing mo mesong. ‘Rakgadi, naa Tate Mandela e be e le mopresidente o mogolo yo a kilego a phela?’ Tapiwa a botšiša.</p> <p>‘Ke nagana gore Madiba e be e le monna o mogolo le mopresidente – o re etile pele go Afrika Borwa e lokologilego,’ a realo. ‘Eupša mohlomongwe e be e se mopresidente o mogolo bjalo.’</p> <p>‘Ka lebaka la eng?’ Tapiwa a botšiša a rata go tseba.</p> <p>‘Gabotse, nnete ke gore re santše re na le go se lekane go gontši mo nageng ya rena,’ a realo.</p> <p>‘Go se lekane ke eng?’ Tapiwa a botšiša.</p> <p>‘Go se lekane ke ge dilo di sa loka. Mo Afrika Borwa, Bathobaso ba bantši ba santše ba se na naga ye ba e tseetswego ka kgang. Bathobaso ba bantši ba santše ba phela ka bodiidi, ka ntle le mešomo le dintlo tše e lego tša bona,’ a hlaloša.</p>	
<p>Bjale Tapiwa o be a kwa a gakanegile go feta. Batho ba bangwe ba kgolwa gore Nelson Mandela o lwetše tekano. Eupša ba bangwe ba kgolwa gore ga se a dira go lekana go tloša go se lekane!</p>	<p>Ke kamaka gore Tapiwa o sa ithuta gore batho ba kgona go ba le megopolo e fapanego ka Nelson Mandela. Ga se batho ka moka ba naganago bjalo ka morutiši wa gagwe.</p>
<p>Moragonyana lona letšatši leo, Tapiwa o ile a ya bokgobapuku go šomiša khomphutha. O ile a tlanya ‘mopresidente o mogolo e sale’ ka mo Google.</p> <p>Go ile gwa tšwelela seswantšho sa mokgalabje o a bitšwago Abraham Lincoln.</p> <p>Seswantšho sa Barack Obama se ile sa tšwelela.</p> <p>Eupša go be go se na seswantšho sa Nelson Mandela.</p>	

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Tapiwa o ile a akanya gore ke ka lebaka la eng go tšwelela bopresidente ba Amerika fela mo phetlelong.</p>	
<p>Tapiwa o ile a tlanya 'mopresidente o mogolo wa Afrika e sale'.</p> <p>Leina la Nelson Mandela le tšweletše pele! Eupša e be e se lona fela – go be go na le lenaneo la baetapele ba bagolo ba Afrika: Nelson Mandela, Kwame Nkurumah, Patrice Lumumba, Thomas Sankara, Haile Selassie le ba bangwe. Tapiwa o ile a kgotla mo kgokaganong gomme a thoma go bala.</p>	<p>Ke kamaka gore Tapiwa o ithuta gore go na le dipresidente tše ntši tša go makatša mo Afrika le go ralala lefase – ebile go na le babakiši ba bantši ba mopresidente o mogolo ge e sale!</p>
<p>Ge a sepela go boela gae Tapiwa o ile a nagana ka baetapele bohle ba Afrika bao a ba hweditšego mo Google. O ile a kwa a se na bonnete gore Nelson Mandela e be e le mopresidente o mogolo e sale. Mohlomongwe e be e le Kwame Nkurumah, yo a lwetšego gore Ghana e hwetše boipušo? Goba mohlomongwe e be e le Thomas Sankara, yo a lwetšego tekano ya bong bjale ka moetapele wa Burkina Faso? Ke moka a akanya gore batho ba tla reng ka bona – mohlomongwe ba be ba se ba phethagala le bona.</p>	<p>Ke nagana gore Tapiwa o swanetše bjale a lemoga gore batho ba ka ba le megopolo e fapanego ka gore mopresidente o mogolo ke ofe – ka gore go na le baetapele ba ba bantši ba go fa mafolofolo!</p>
<p>'Ke tšere sephetho sa gore ga ke tsebe ge eba Nelson Mandela e be e le mopresidente o mogolo e sale,' Tapiwa a botša Bontle bošegong bjoo ge ba eja matena. 'Ke swanetše go dira dinyakišišo tše dingwe.'</p> <p>Bontle o ile a myemyela. Kgaetšedi ya gagwe e ithutile thuto e bohlokwa.</p>	<p>Ke kamaka gore tapiwa o ithutile gore o dumeletšwe go ba le mogopolo wa gagwe – eupša sa pele ke go nyaka tshedimošo e ntši pele!</p>
Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše di kgonegago
<p>Naa Tapiwa o ithutile ka mang kua sekolong?</p>	<p>O ithutile ka Nelson Mandela.</p>
<p>Naa ke dipresidente tše dife tše dingwe tše Tapiwa a ithutilego ka ga tšona ge a le bokgobapuku?</p>	<p>O ithutile ka Abraham Lincoln, Barack Obama, Kwame Nkurumah, Patrice Lumumba, Haile Selassie le Thomas Sankara kua bokgobapuku.</p>
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše di kgonegago

Ke ka lebaka la eng Tapiwa a ile a kwa a sena bonnete gannyane le ga nnyane gore Nelson Mandela e be e le mopresidente o mogolo ge e sa le.

- Ke ka lebaka la gore o lemogile gore e be e dio ba mogopolo wa morutiši wa gagwe – e sego nnete.
- Ke ka lebaka la gore o lemogile gore batho ba na le megopolo e fapanego ge eba Nelson Mandela e be e le mopresidente o mogolo e sa le.
- Ke ka lebaka la gore o lemogile gore go na le dipresidente tše ntši tše di ka bago mopresidente o mogolo e sa le.
- Ke ka lebaka la gore o lemogile gore o be a nyaka tshedimošo gore a bope mogopolo wa gagwe.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 4**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Laboraro

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

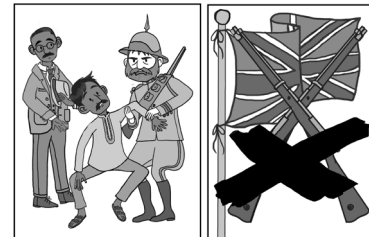
TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

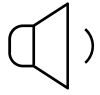
- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Laodiša o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya Tabakgolo.
 - tekatekano
 - go se lekane
 - dumelana
 - ganetša

Morumokwano goba koša	Ditiro
Rea le dumediša.	<i>Emiša letsogo o dumediše</i>
Rena bana bana ba lebowa!	<i>Bea matsogo a mabedi kgareng</i>
Re dumediša ba bagolo.	<i>Laetša go dumediša motho yo mogolo</i>
Mo matshwara diteu, Marena a lebowa!	-
Dumelang dumelang!	<i>Dumediša ka matsogo a mabedi</i>
Šate! Šate wee!	<i>Laetša go bina ka sekgoto o be o phatlalatše matsogo</i>
O a sa reng šate o a duma!	<i>Šupa ka monwana</i>
Kaofela re thabile	<i>Phatlalatša matsogo go laetša batho ka moka</i>
Re thabetše marena a lebowa!	<i>Laetša go thinya o hlompha kgoši</i>

BOKGONI BA GO ANEGA

- 1 Arola barutwana ka dihlophana.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la diswantšho tša bokgoni ba go anega.
- 3 Gopotša barutwana gore beke ya go feta, ba ihlametše dikanegelo ka diswantšho.
- 4 Beke ye, barutwana ba swanetše go šoma mmogo e le sehlopha go tšea sephetho ka mabapi le kanegelo ya sehlopha.
- 5 Gopotša barutwana gore kanegelo tša bona e swanetše goba tšeo ba ihlametšego tšona, eupša gape di swanetše go sepelelana le diswantšho!
- 6 Tanya šedi ya barutwana.
- 7 Kgopela sehlopha se 1 go iša go tše 2 go abelana ka kanegelo ya sehlopha sa bona.
- 8 Leboga barutwana go abelana ka dikanegelo tša bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša Modumo O Moswa Le Mantšu**HLAGIŠA MODUMO**

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /hl/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Botšiša barutwana: Naa o ka nagana mantsu a modumo wa /hl/?
- 4 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **hlaka, hlapa, hlapi**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **hlapi, hlano, hlaka, hlapa, hlalefa, sehlare**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o le gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o dutše o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša ditumatlhaka.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

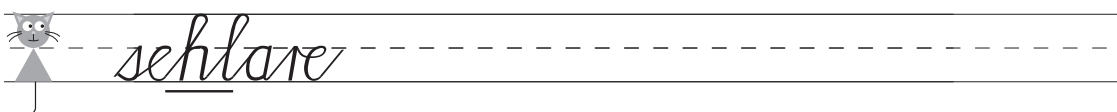
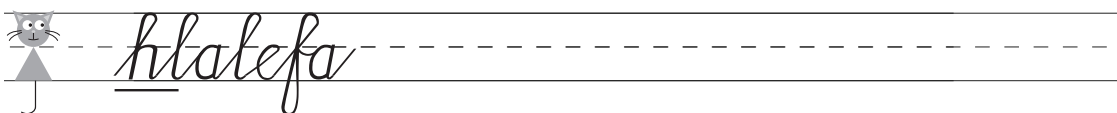
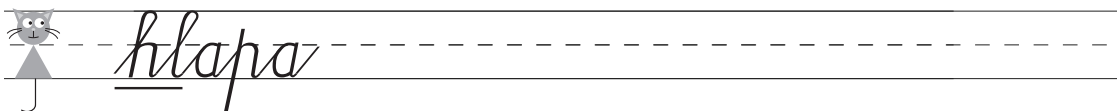
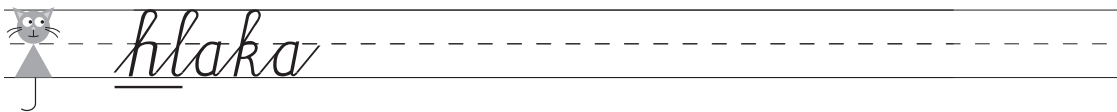
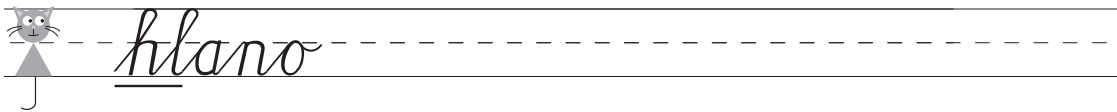
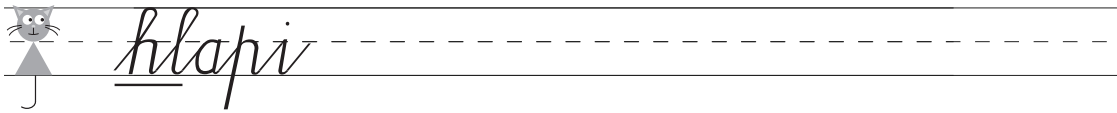
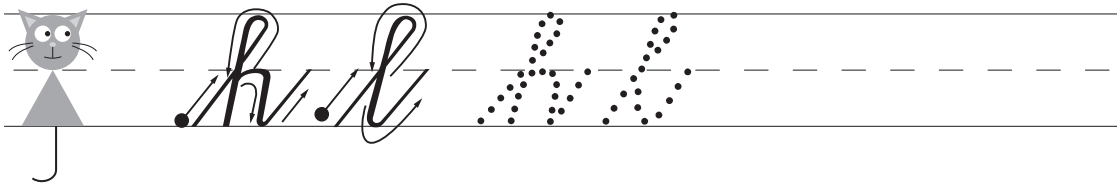
Mantšu: _____

Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere / mantšu / mafoko

- 1 Ruta barutwana go bopa ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **hl**
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la nngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maletere mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo ka gare ga dipuku tša bona.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Go Phatlalatša Le Go Tšweletša

SEHLOGO: Go ngwala kanegelo yeo e diragetšego lefelong le lengwe nakong ya kgale. Leka go tsentšha dinnete tšeo di tsebago ka histori.

MOŠOMO: Ngwala kanegelo ya go ba le (mafoko a 10)

FREIMI YA GO NGWALA:

Kgale kgale go be go na le... *(re botse ka lefelo le baanegwa. Kgonthišiša o tsentšha dintlha tša go bontšha gore kanegelo e diragetše nakong ya kgale)*

Letšatši le lengwe... *(hlalosa bothata)*

Ke moka... *(hlalosa gore bothata bo rarollotšwe bjang)*

Mafelelong... *(naa batho ba nagana eng ka moanegwathwadi?)*

GO ITOKIŠETŠA: Pele thuto e thoma, ngwala kakanywa yeo e rulagantšwego ka Mošupologo mo letlapeng.

TŠHUPETŠO YA TSHEPETŠO YA PHATLALATŠO (KE A DIRA)

- 1 Gopotša barutwana gore ka Mošupologo o šomišitše lenaneo la go rulaganya le go lekola go rulaganya kakanywa ya gago.
- 2 Sa go latela, botša barutwana gore lehono re tla phatlalatša le go tšweletša sengwalwa sa rena sa mafelelo.
- 3 Bontšha barutwana go ngwalolla ka leswa sengwalwa, o tsentšha sehlogo le letšatšikgwedi.

BARUTWANA BA FELELETŠA TSHEPETŠO YA PHATLALATŠO (O A DIRA)

- 1 Efa barutwana dipuku tša go ngwala.
- 2 Laela barutwana go ngwala letšatšikgwedi le sehlogo: **Mo nakong ya ka ya...**
- 3 Botša barutwana go ngwala gape ka bothakga sengwalwa sa bona sa mafelelo, sa go hloka diphošo.
- 4 Ge e le gore barutwana ba na le nako, ba ka thala seswantšho ka pejana.
- 5 Ge barutwana ba le gare ba ngwala, sepela ka phaphošing gomme o thuše barutwana bao ba šitwago.

BARUTWANA BA TSWELETŠA SEO BA SE NGWADILEGO

- 1** Ge go šetše metsotso e mehlano gore thuto e fele, botša barutwana go bea dipene le diphesele tša bona.
- 2** Botša barutwana go Sokologa ba Bolele gomme ba balele wa mphato seo ba se ngwadilego.
- 3** Ge barutwana ba feditše go dira se, bitša morutwana o tee goba ba ba bedi go balela phaphoši seo ba se ngwadilego.
- 4** Kgoboketša mošomo wa barutwana go ba puku ya phaphoši. Dira gore puku e be gona mo sekhutlwaneng sa go bala gore barutwana ba e bale.

23 Dibatsela 2020
Kanegelo ya ka

Ka nako yennqwe yennqwe go be go na le mosadi yo a abitšwago Boitumelo. O be a dula Kapa.

Ka tšatši le lengwe Boitumelo o ile a ya go bona Mandela a lokollwa toronkong. Go be go na le batho ba bantši. O bone mosetsanyana a lla.

Ke moka Boitumelo a ya go mosetsanyana gomme a lemoga gore o timetše. Boitumelo o thušitše mosetsanyana go nyaka mmagwe.

Mafelelong ba ile ba hwetša mmagwe. Mmagwe o be a thabile kudu go bona mosetsanyana wa gagwe.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 4**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labone

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Kgaogantšha Le Go Kopanya

KE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu go thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **tsela**
- 3 Kgaogantšha lentšu go ba modumo ka botee go ba modumo o ikemetšego ka nnoši: /
ts/-/e/-/l/-/a/
- 4 Bitša modumo wa mathomo wa lentšu: /ts/
- 5 Bitša modumo wa bobedi wa lentšu: /e/
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /l/
- 7 Bitša modumo wa mafelelo wa lentšu: /a/
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **tsela**
- 9 Laetša go šupa le go kopantšha medumo go bopa lentšu: /tse/-/la/ = **tsela**
- 10 Boeletša se ka lentšu la go tšwa thutong ya Laboraro: **hlapa**

RE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu la go tšwa thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **tseba**
- 3 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mathomo wa lentšu? /ts/
- 4 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa bobedi wa lentšu? /e/
- 5 Botšiša barutwana: Ke modumo ofe wa boraro wa lentšu? /b/
- 6 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mafelelo wa lentšu? /a/
- 7 Kgopela barutwana go kgaogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /ts/-
/e/-/b/-/a/
- 8 Ngwala lentšu: **tseba**
- 9 Laela barutwana go kopanya medumo ya lentšu mmogo le wena: /tse/-/ba/ = **tseba**
- 10 Boeletša se ka lentšu la morago la thuto ya Laboraro: **hlaka**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana: Go Bala Lekgetlo La Bobedi

Metsotso e 15

MAANO A GO BALA: GO KAMAKA

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p><u>Mopresidente o mogolo ge e sa le</u></p> <p>Tapiwa le mogolle wa gagwe Bontle ba ile ba dula mmgo go ja matena.</p> <p>'Mpotše ka letšatši la gago,' Bontle a realo.</p> <p>'Lehono re dirile Histori. Re ithutile ka mopresidente o mogolo yo a kilego a phela – Nelson Mandela!' Tapiwa a araba.</p> <p>'Naa o ithutile eng ka Mopresidente Mandela? O nagana gore ke ka lebaka la eng e bile mopresidente o mogolo wo a kilego a phela?' Bontle a botšiša, ka go rata go tseba.</p> <p>'Mopresidente Mandela o lwetše tokologo ya Bathobaso mo Afrika Borwa gomme a thuša go fediša Kgethologanyo ya se morafe. O ile a swanela go ya kgolegong mengwaga e 27, eupša ga se a ka a ba motho o šoro. Eupša, o ile a thopa difoka tše ntši tša go ba moetapele o mobotse,' gwa realo Tapiwa.</p> <p>'Ke dumelelana le wena gore Nelson Mandela e be e le monna o mogolo le mopresidente,' Bontle a araba.</p> <p>'Eupša, o lwele kgahlanong le Kgethologanyo ya se morafe le baetapele ba bangwe ba bagolo ba bantši. Ebile, go dikologa lefase, go ntše go na le dipresidente tše ntši tše kgolo.'</p> <p>'Eupša morutiši wa ka o re e be e le o mogolo go fetiša!' Tapiwa a realo.</p> <p>'Woo ke mogopolo wa morutiši wa gago,' gwa realo Bontle.</p> <p>'O mpoditše gore ke ka lebaka la eng o nagana gore Nelson Mandela e be e le mopresidente o mogolo kudu. Eupša ga se wa hlaloša gore ke ka lebaka la eng e be e le <i>mopresidente o mogolo go fetiša bao ba kilego ba phela.</i>'</p>	<p>Thaka banna! Ke kamaka gore Tapiwa o nagana gore Nelson Mandela e be e le mopresidente o mogolo ge e sa le ka gore morutiši wa gagwe a realo. Ke kamaka gore o be a nagana gore seo e be e le nnete – mola ka kgonthe e le mogopolo.</p>
<p>Tapiwa o ile a kwa a se sa na bonnete ba gore Nelson Mandela e be e le mopresidente o mogolo go fetiša yo a kilego a phela. O ile a tšea sephetho gore o nyaka go tseba kudu ka yena.</p>	<p>Ke kamaka gore Tapiwa o ikwa a se na bonnete ka mogopolo wa gagwe. Ke akanya gore ekaba o na le tshedimošo e lekanego go bopa mogopolo wa gagwe?</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Mesong ye latelago, Tapiwa o ile a hwetša kgaetšedi ya gagwe Ofentse a itokišetša go ya mošomong.</p> <p>‘Ofentse, naa Nelson Mandela e be e le mopresidente o mogolo yo a kilego a phela?’ Tapiwa a botšiša.</p> <p>‘Yena o dirile dilo tše dingwe tše kgolo, go swana le go lwela tekatekano,’ Ofentse a realo a nagana. ‘Eupša ga ke tsebe ge eba e be e le mopresidente o mogolo go fetiša yo a kilego a phela – seo ke kgopolo fela.’</p>	<p>Thaka banna! Ke kamaka gore Tapiwa o ya go Ofentse go hwetša tshedimošo ya go feta ge eba Nelson Mandela e be e le mopresidente o mogolo ge e sa le. Eupša ga ke nagane gore o hwetša tshedimošo e lekanego go bopa mogopolo wa gagwe?</p>
<p>Ditshwayotshwayo tša Ofentše di dirile gore Tapiwa a kwe a se na bonnete bjo bo tletšego ya gore Nelson Mandela e be e le mopresidente o mogolo go fetiša yo a kilego a phela.</p>	<p>Ke kamaka gore Tapiwa ga a tsebe go lekana ka dipresidente tše dingwe go tšea sephetho gore Nelson Mandela e be e le mopresidente o mogolo ge e sa le.</p>
<p>Tapiwa o ile a hwetša moagišani wa gagwe mmaModiba a dutše ka ntle a oretše letšatšing mo mesong. ‘Rakgadi, naa Tate Mandela e be e le mopresidente o mogolo yo a kilego a phela?’ Tapiwa a botšiša.</p> <p>‘Ke nagana gore Madiba e be e le monna o mogolo le mopresidente – o re etile pele go Afrika Borwa e lokologilego,’ a realo. ‘Eupša mohlomongwe e be e se mopresidente o mogolo bjalo.’</p> <p>‘Ka lebaka la eng?’ Tapiwa a botšiša a rata go tseba.</p> <p>‘Gabotse, nnete ke gore re santše re na le go se lekane go gontši mo nageng ya rena,’ a realo.</p> <p>‘Go se lekane ke eng?’ Tapiwa a botšiša.</p> <p>‘Go se lekane ke ge dilo di sa loka. Mo Afrika Borwa, Bathobaso ba bantši ba santše ba se na naga ye ba e tseetswego ka kgang. Bathobaso ba bantši ba santše ba phela ka bodiidi, ka ntle le mešomo le dintlo tše e lego tša bona,’ a hlaloša.</p>	<p>Ke kamaka gore le ge Nelson Mandela e be e le mopresidente o mogolo, o be a se yo a phethegilego. Ka moka re na le bosodi goba dilo tše re bego re ka di dira bokaone.</p>
<p>Bjale Tapiwa o be a kwa a gakanegile go feta. Batho ba bangwe ba kgolwa gore Nelson Mandela o lwetše tekano. Eupša ba bangwe ba kgolwa gore ga se a dira go lekana go tloša go se lekane!</p>	<p>Ke kamaka gore Tapiwa o nyaka tshedimošo ya go feta. O nyaka bonnete bo bongwe. O hwetša fela megopolo ya batho ba bangwe.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Moragonyana lona letšatši leo, Tapiwa o ile a ya bokgobapuku go šomiša khomphutha. O ile a tlanya 'mopresidente o mogolo e sale' ka mo Google.</p> <p>Go ile gwa tšwelela seswantšho sa mokgalabje o a bitšwago Abraham Lincoln.</p> <p>Seswantšho sa Barack Obama se ile sa tšwelela.</p> <p>Eupša go be go se na seswantšho sa Nelson Mandela.</p> <p>Tapiwa o ile a akanya gore ke ka lebaka la eng go tšwelela bopresidente ba Amerika fela mo phetlelong.</p>	<p>Ke kamaka gore Tapiwa o lemoga gore mopresidente o mogolo ge e sa le e hlaloša gore o swanetše go ba kaone go dipresidente tše dingwe ka moka tše kilego tša phela.</p>
<p>Tapiwa o ile a tlanya 'mopresidente o mogolo wa Afrika e sale'.</p> <p>Leina la Nelson mandela le tšweletše pele! Eupša e be e se lona fela – go be go na le lenaneo la baetapele ba bagolo ba Afrika: Nelson Mandela, Kwame Nkurumah, Patrice Lumumba, Thomas Sankara, Haile Selassie le ba bangwe. Tapiwa o ile a kgotla mo kgokaganong gomme a thoma go bala.</p>	<p>Ke kamaka gore Inthanete e thuša Tapiwa go lemoga gore o nyaka tshedimošo e ntši go feta pele a ka kgona go bopa mogopolo wa gagwe.</p>
<p>Ge a sepela go boela gae Tapiwa o ile a nagana ka baetapele bohle ba Afrika bao a ba hweditšego mo Google. O ile a kwa a se na bonnete gore Nelson Mandela e be e le mopresidente o mogolo e sale. Mohlomongwe e be e le Kwame Nkurumah, yo a lwetšego gore Ghana e hwetše boipušo? Goba mohlomongwe e be e le Thomas Sankara, yo a lwetšego tekano ya bong bjale ka moetapele wa Burkina Faso? Ke moka a akanya gore batho ba tla reng ka bona – mohlomongwe ba be ba se ba phethagala le bona.</p>	<p>Ke nagana gore Tapiwa o swanetše go lemoga gore ga go moetapele yo a phethegilego gomme ga go hlokege gore motho ke o mogolo ga kaakang, batho ba ka ba le megopolo e fapanego ka yena.</p>
<p>'Ke tšere sephetho sa gore ga ke tsebe ge eba Nelson Mandela e be e le mopresidente o mogolo e sale,' Tapiwa a botša Bontle bošegong bjoo ge ba eja matena. 'Ke swanetše go dira dinyakišišo tše dingwe.'</p> <p>Bontle o ile a myemyela. Kgaetšedi ya gagwe e ithutile thuto e bohlokwa.</p>	<p>Ke kamaka gore Tapiwa o ithutile gore go bile le dipresidente le baetapele ba bagolo. O nyaka tshedimošo e ntši go feta pela a ka kgona go bopa mogopolo wa gagwe ka ga o e bego e le mopresidente o mogolo ge e sa le.</p>

Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
Naa ke bomang ba boditšego Tapiwa megopolo ya bona ka Nelson Mandela?	Ke morutiši wa gagwe, kgaetšedi ya gagwe Bontle, mogolle wa gagwe Ofentse, le moagišani MmaModiba ka moka ba mo file megopolo ya bona.
Ke ka lebaka la eng Tapiwa a ile a nagana gore Nelson Mandela e be e le mopresidente o mogolo e sa le?	Ke ka lebaka la gore morutiši wa gagwe o rile e be e le mopresidente o mogolo e sa le.
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
Ke ka lebaka la eng Tapiwa a ile a lemoga gore o be a nyaka go dira dinyakišišo tša go fetiša?	<ul style="list-style-type: none"> Ke ka lebaka la gore o lemogile gore e be e le mogopolo wa morutiši wa gagwe gore Nelson Mandela e be e le mopresidente o mogolo ge e sa le. Ke ka lebaka la gore o lemogile gore batho ba na le megopolo e fapanego ge eba Nelson Mandela ebe e le mopresidente o mogolo ge e sa le. Ke ka lebaka la gore o be a sa kgone go hlaloša lebaka la gore a nagana gore Nelson Mandela e be e le mopresidente o mogolo go fetiša ge e sa le. Ke ka lebaka la gore o ile a lemoga gore go be go na le dipresidente tše dikgolo tše ntši – ka fao o be a se na bonnete ba gore Nelson Mandela e be e le mopresidente o mogolo ge e sa le. Ke ka lebaka la gore o lemogile gore o nyaka go bopa mogopolo wa gagwe go na le gore a tšee mogopolo wa morutiši wa gagwe. O ithutile gore o be a nyaka tshedimošo ya go feta pele a ka bopa mogopolo wa gagwe.

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 4**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go diriwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labohlano

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

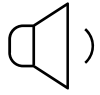
TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Laodiša o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - bokgobapuku
 - moetapele
 - lemoga

Morumokwano goba koša	Ditiro
Rea le dumediša.	<i>Emiša letsogo o dumediše</i>
Rena bana bana ba lebowa!	<i>Bea matsogo a mabedi kgareng</i>
Re dumediša ba bagolo.	<i>Laetša go dumediša motho yo mogolo</i>
Mo matshwara diteu, Marena a lebowa!	-
Dumelang dumelang!	<i>Dumediša ka matsogo a mabedi</i>
Šate! Šate wee!	<i>Laetša go bina ka sekgoto o be o phatlalatše matsogo</i>
O a sa reng šate o a duma!	<i>Šupa ka monwana</i>
Kaofela re thabile	<i>Phatlalatša matsogo go laetša batho ka moka</i>
Re thabetše marena a lebowa!	<i>Laetša go thinya o hlompha kgoši</i>

POLEDIŠANO YA SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Ngwala freimi ya poledišano mo letlapeng:
Mo kanegelong ye...
Tapiwa o ithutile gore...
Kakanyo ke...
- 2 Bala freimi ya poledišano le barutwana.
- 3 Bea barutwana ka **dihlophana**.
- 4 Botša barutwana gore o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo e nngwe le e nngwe ya poledišano.
- 5 Tanya šedi ya barutwana.
- 6 Botšiša barutwana ba go fapana goba sehlopha se se itšeng go abelana ka dikarabo tša bona.
- 7 Ge dikarabo di fošagetše, ba phošolle.
- 8 Leboga barutwana ka maitapišo a bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumathlaka:

Metsotso e 15

Go Hwetša Mantšu

Ngwala tafolana ye mo letlapeng e be le medumo yeo o ithutileng yona nako ya go feta mmogo le yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro.

ts	hl	o
a	e	l
g	m	b
k	n	f

LAETŠA

- 1 Gopotša barutwana medumo ya beke: /**ts**/ le /**hl**/
- 2 Lebeledišiša medumo kamoka le ditswakanywa mo letlapeng.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go dira mafoko go bopa mantšu ka medumo le ditswakanywa moo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Bontšha barutwana go bopa mantšu ka medumo ye e nepišitšwego, bjalo ka: /**hl**/-/**a**/-/**n**/-/**o**/ = **hlano**
- 5 Gopotša barutwana ba ka bopa lentšu ba šomiša medumo e fe kapa efe – e sego fela / **ts**/ goba /**hl**/
- 6 Bontšha barutwana go dira lentšu le lengwe, bjalo ka: /**l**/-/**o**/-/**m**/-/**a**/ = **loma**

BARUTWANA BA DIRA

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala gommme ba ngwale sehlogo: **ts, hl**
- 2 Laela barutwana ba thome go ngwala.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go hwetša le go bopa mantšu a mantši go ya le ka mo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Dumelela barutwana go swaya mošomo wa bona. Bontšha barutwana gore mantšu a, a bopiwa bjang (le amangwe): **tsoga, tsela, tsebe, tsoma, tsefa, tseba, hlano, hlaka, hlalefa, loma, gola, kala, fala, anega**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Morago ga go bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: AKARETŠA

BOMOLOMO GOBA KAKARETŠO YEO E NGWADILWEGO KA KANEGELO

- 1 Hlalosa gore lehono re tla nagana ka dikarolwana tša bohlokwa tša sengwalwa.
- 2 Ra tla nagana gape ka ditekanyetšo tseo re ka di dirago ka Xochitl.
- 3 Ngwala freimi ya kakaretšo mo letlapeng.
- 4 Laela barutwana go šomiša freimi go araba dipotšišo:
**Kanegelo ye e nthušetše go ithuta ka bonnete le dikakanyo ka lebaka la...
Ke ratile...**
Tapiwa o ithutile gore...
- 5 Hlalosa gore barutwana ba ka se kgone go bolela dilo kamoka ka sengwalwa – ba swanetše go go kgetha dikarolwana tša bohlokwa kudu.
- 6 Dira tšhupetšo ka mohlala wa gago o laetša barutwana. E re: **Kanegelo ye e nthušetše go ithuta ka bonnete le dikakanyo ka lebaka la** Tapiwa o lemoga gore o dirile phošo ka selo se sengwe seo morutiši wa gagwe a se boletšego e le go nnete, le ge e le gore e be e le kakanyo. Ke ithutile gore motho o mongwe le o mongwe a ka ba le kakanyo ya gagwe. **Ke ratile** ge Tapiwa a eya bokgobapuku go hwetša tshedimošo. **Tapiwa o ithutile gore** go be go na le dipresidente tše dintši ebile go bothata go kgetha mopresidente o mogolo e sa le.
- 7 Bontšha barutwana diswantšho go tšwa go Puku ye Kgolo ya dikanegelo.
- 8 Efa barutwana sebaka sa go nagana ka sengwalwa.
- 9 Laela barutwana go sokologa le go bolela, gomme ba abelane ka dikakaretšo tša bona le wa mphato. (**Ga ba swanela go gopola seo morutiši a se boletšego. Se e swanetše go ba dikakanyo tša barutwana!**)
- 10 Tanya šedi ya barutwana.
- 11 Kgopela barutwana 2 goba o 1 go abelana ka dikakaretšo le phaphoši.
- 12 E ba le kakaretšo, bjalo ka: **Kanegelo e re thušetše go ithuta ka dinnete le dikakanyo ka lebaka la gore** Tapiwa o lemoga gore ga se batho ka moka bao e le ge gore ba na le dikakanyo tša go swana ka mopresidente o mogolo ge e sa le. O lemoga ye ke taba ya kakanyo e sego nnete. **Re ratile** ge Tapiwa a botšiša batho ba bangwe seo ba se naganago, gore re hwetše tshedimošo ye e tletšego. **Tapiwa o ithutile gore** o nyaka tshedimošo ye e tletšego pele a hlama kakanyo ya gagwe.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 4**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

BEKE 4

Tshekatsheko ya polelo ya mafelelo a beke

Metsotso e 15

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo legogong mafelelong a letšatši.
- 2 Dira sebaka sa ditshekatsheko tša polelo beke le beke. Ke kgetho ya gago go hlakanya ditshekatsheko tša go ithuta tša Sepedi le tša Sekgowa.
- 3 Gopola go fa barutwana sebaka sa go 'Sokologa le go bolela' ba ahlaahle dikarabo tša bona le wa mphato. Ke moka, kgetha barutwana ba mmalwa go abelana ka dikarabo tša bona le phaphoši ka bophara.
- 4 Šomiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo go hlahla karolwana ya polelo ya poledišano ya gago:
 - a Naa ke efe Tabakgolo ya polelo ya rena ya beke?
 - b Ke kanegelo efe yeo le e badilego mmogo?
 - c Ke mantšu afe a maswa o a ratilego bekeng ye?
 - d Ke eng se o ithutilego sona bekeng ye?
 - e Naa re ngwadile ka eng bekeng ye?
 - f Naa go ngwala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - g Naa go bala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - h Ke eng seo o ikgantšhago ka sona bekeng ye?
- 5 La mafelelo, botša barutwana go nagana ka dilo tše pedi tše ba tlogo go botša ba malapa a bona ka seo ba ithutilego ka sona le ka tsela yeo ba kaonafetšego ka gona bekeng ye mabapi le mošomo wa bona.

Ela hloko: Tshepidišo ya go lebelela morago le go itekola ke karolwana e bohlokwa kudu ya go ithuta. O kgopelwa gore o seke wa tshediša mošongwana wo wa beke mahlo le ga tee.

Mphato 2
KOTARA 4
Beke
5

TABAKGOLO:
Go tlhoriša
le ponego

Go Lokiša Phaphoši

- 1 Ge beke e thoma, kgonthišiša gore phaphoši ya gago e a bogega ebile e hlwekile.
- 2 Bea PHAPHATI YA GO BONTŠHA ya gago nakong, ka go tloša dilo tše o sa hlwela o di šomiša, gomme o di boloke gabotse.
- 3 Ge o fetša, beakanya mantšu a papetlakgadima le tababakgolo ya tšhupetšo tše o di nyakago.
- 4 Hwetša le go beakanya dilo tša tabakgolo ya lebota le tafola yeo e ka bago le maatlakgogedi mo barutwaneng, mohlala: diswantšho tša batho ba dibopego le bokoto go ralalla le lefase.
- 5 Dira dinyakišišo mo marangrang a theknolotši (inthanete) go itokišetša tabakgolo. Mohlala: ditsela ya go labelela mebele ka go se ahlole ka phaphošing.
- 6 Kgonthišiša gore dipuku tša barutwana tša go ngwala le tša DBE di swailwe, gomme di bolokilwe gabotse mo di dulago gona.
- 7 Kgonthišiša gore dipuku tše dikgolo, tša go bala le tša bokgobapuku ka moka di ka lenaneo.

Mešongwana Ye E Okeditšwego

Mešongwana ye e ka šomišwa bjalo ka mošomo wa go ikemela wa barutwana ba go fetša mošomo wa bona ka pela GOBA ge o le gare o dira kelo mo barutwaneng.

Mošongwana wa 1: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 86, A re baleng

Mošongwana wa 2: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 87, A re ngwaleng

Mošongwana wa 3: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 88-89, A re direng

Mošongwana wa 4: Thala seswantšho o ngwale ka selo se sengwe o se ratago ka wena

Mošupologo

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

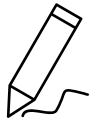
HLAGIŠA TABAKGOLO: GO FIHLELELA TSEBO YEO BA NAGO LE YONA.

- 1 Bontšha barutwana seswantšho sa ka ntle sa puku e kgolo ya dikanegelo: Zweli o a hlaboša
- 2 Botša barutwana gore re thoma tabakgolo, e bitšwa: Go tlhoriša le ponego.
- 3 Thala sediko le leina la tabakgolo mo magareng ga letlapa.
- 4 Botšiša barutwana: *Naa ke eng seo o se tsebago ka tabakgolo go fihala ka se sebaka?*
- 5 Ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmaphahlogo. Dikakanyo tša go swana di hlophe felo go tee.
- 6 Ge barutwana ba palelwa go fetola, botšiša dipotšišo tše di latelago tša hlohloletšo:
 - a Naa tlhorišo ke eng?
 - b Naa ponego ke eng?
 - c Naa o nagana gore tlhorišo le ponego di kgokagana bjang?

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Laodiša o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - mphenyašilo
 - go tlhoriša
 - ponego

Morumokwano goba koša	Ditiro
Batho ka moka a re emeng ka maoto bjale!	<i>Laetša go ema ka maoto</i>
Re lwe le botšhošetši go na bjale!	<i>Phutha difeisi o laetše go lwa</i>
A re gwanteng ka moka!	<i>Laetša go gwanta ka maoto</i>
Re fetše botšhošetši ka moka!	<i>Laetša go hlohloro ka matsogo</i>
A re emišeng matsogo re goe!	<i>Emišang matsogo</i>
Gore botšhošetši bo fele bo se boye!	<i>Phatlaletša matsogo ka thoko go laetša go fetša</i>

Mongwalo

Metsotso e 15

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala.
- 2 Biletša barutwana medumo le mantšu a a latelago gore ba a ngwale:
 - a tsoga
 - b tsela
 - c tsebe
 - d tsefa
 - e tseba
 - f hlapi
 - g hlano
 - h hlaka
 - i hlapa
 - j hlalefa
- 3 Sa go latela, botša barutwana gore ba ntšhe dikryone gomme ba swaye mošomo wa bona.
- 4 Ka bothakga ngwala medumo le mantšu mo letlapeng.
- 5 Tšea dipuku mafelelong a letšatši, gomme o ngwale dintlha ka bao ba nyakago thušo yeo e oketšegilego.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Pele

MAANO A TEKATLHALOGANYO: GO PHOPHOLETŠA

- 1 Dudiša barutwana mo legogong gore ba kgone go bona puku e kgolo.
- 2 Bula puku e kgolo mo kanegelong: Zweli o a hlaboša
- 3 Phetla puku o ba laetša diswantšho tša letlakala le lengwe le le lengwe, o ba botšiša gore ba nagana gore go direga eng.
- 4 Thuša barutwana go kopanya diswantšho, gore ba kgone go hwetša todi ya gore kanegelo e bolela ka eng.
- 5 Hlagiša tlotlontšu e ntšhwa mo dikarolwaneng tša maleba mo kanegelong.
- 6 Bala kanegelo ka moka ga yona gatee, o sa eme.

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Go Beakanya Le Go Rulaganya

SEHLOGO: Ngwala kanegelo ka motho o mongwe wo a tlhorišwago ka lebaka la ponego ya bona.

MOŠOMO: Ngwala kanegelo ya mafoko (a 10)

MAANO A PEAKANYO: Dira Mmapa hlogo

HLAGIŠA SEHLOGO SA GO NGWALA.

- 1 Bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala.**
- 2 Ka go bolela, hlalosa dikakanyo tša sehlogo, bjalo ka:
Ke tla ngwala kanegelo ka moanegwa a tlhorišwago ka lebaka la gore botelele ba bona. Ka nako engwe batho ba bagwe ba tlhorišwago gore ke ba ba kopana goba ke ba ba telele. Ke nagana go dira moanegwathwadi e be o mo kopana.

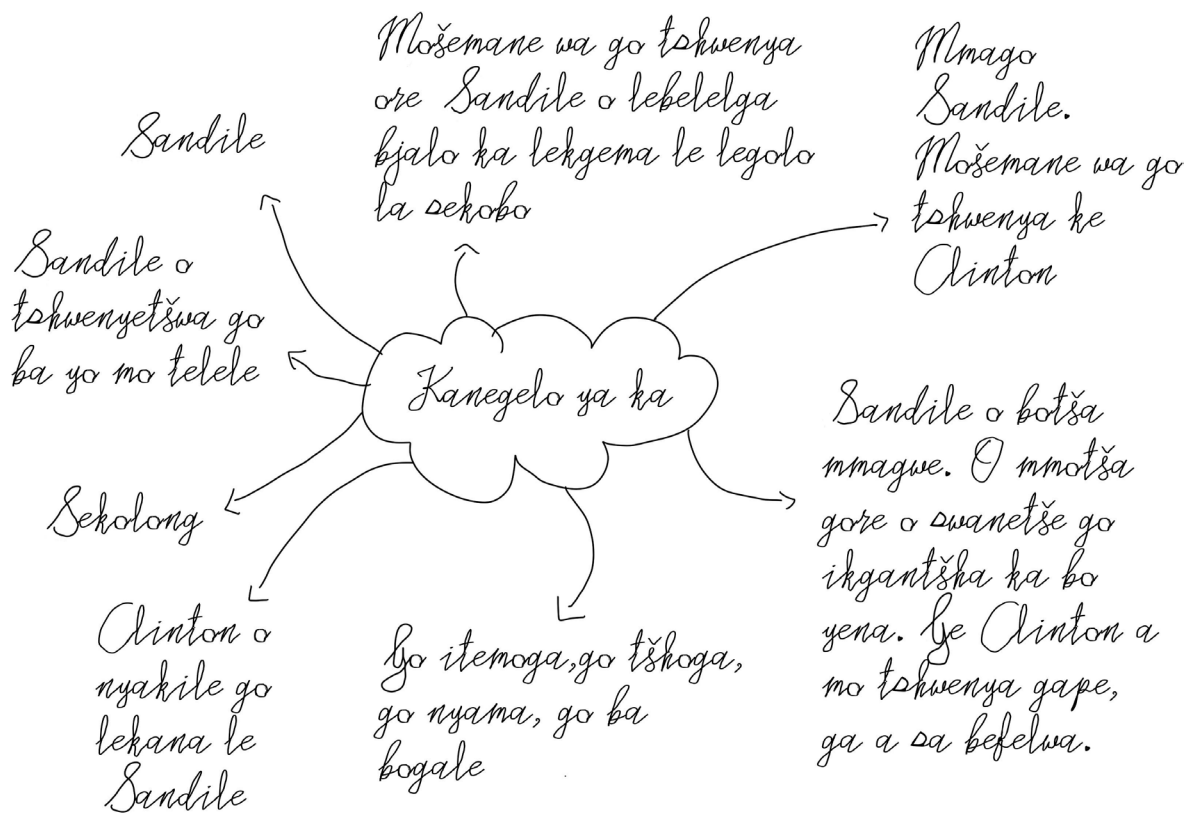
TŠHUPETŠO YA MAANO A PEAKANYO (KE A DIRA)

- 1 Thala freimi ya peakanyo ka lehlakoreng le le tee la letlapa.
- 2 Bontšha barutwana gore o dira bjang lenaneo ka go araba dipotšišo.
- 3 Feleletša peakanyo ka lehlakoreng le lengwe la letlapa.

Peakanyo ya Mmapa- hlogo			Mmapa- hlogo		
Naa ke mang moanegwathwadi mo kanegelong?	Naa ke eng selo seo se bolelwago ka sona mo kanegelong?	Naa go na le baanegwa ba bangwe?	Thandeka. O a tlhorišwa ka lebaka la gore ke o mokopana.	Mphenyašilo o botša Thandeka gore ke yena o mokopa	Mogwera wa gagwe, Amanda. Mphenyašilo ke Nelisiwe.
Naa bothata mo kanegelong ke eng?	Kanegelo ya ka	Naa bothata bo rarollotšwe bjang?	Thandeka o a tlhorišwa ka lebaka la gore ke o mokopana.	Kanegelo ya ka	Amanda o rarella mogwera wa gagwe gomme o tlaya go morutiši. Ke moka Nelisiwe o re o kgopela tshwarelo.
Naa kanegelo e direga lefelong lefe?	Naa go na le dintlha tše dingwe tša bohlokwa?	Naa ke mantšu afe a go laetša maikutlo mo kanegelong?	Kua sekolong	Nelisiwe ga se gore o feta Thandeka go ya kae ka botelele.	O a itshetshengwa, tšhogile, swabile

BARUTWANA BA ŠOMIŠA MAANO A PEAKANYO (O A DIRA)

- 1 Botša barutwana gore ba tswalele mahlo gomme ba nagane ka kanegelo tša bona. Naa bothata ba gago ke eng mo kanegelong gomme o tla bo rarolla bjang?
- 2 Sa go latela, botša barutwana gore ba **sokologe ba bolele** le wa mphato, go abelana ka kanegelo tša bona.
- 3 Bontšha barutwana freimi ya peakanyo mo letlapeng, o ba botše gore ba šomiše freimi go beakanya seo ba tlogo go sengwala, go swana le ka mo o ba laeditšego ka gona.
- 4 Efa barutwana dipuku tša go ngwala.
- 5 Botša barutwana gore ba swanetše go ngwala dikakanyo tša bona – **ga ba swanela** go kopisa peakanyo ya morutiši.
- 6 Ge barutwana ba le gare ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše dikhonferense tše dinnyane.

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 5**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labobedi

Temogo Ya Medumo Le Ditamatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša Modumo O Moswa Le Mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /lw/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Botšiša barutwana: Naa o ka nagana ka mantsu a modumo wa /lw/?
- 4 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **lwela, lweša, elwa**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **lwala, lwela, befelwa, agelwa, lweša, elwa**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o le gare o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša ditumatlhaka.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

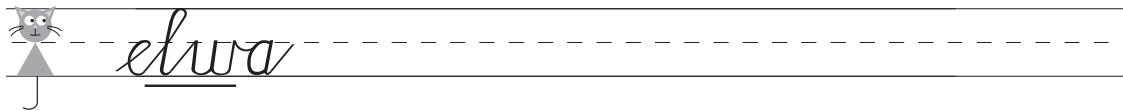
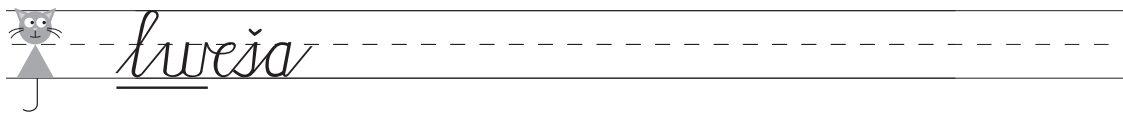
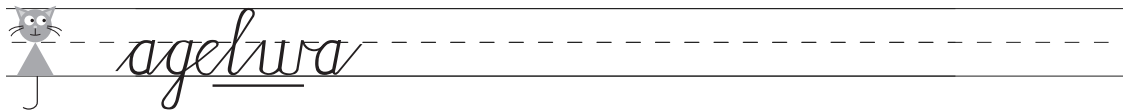
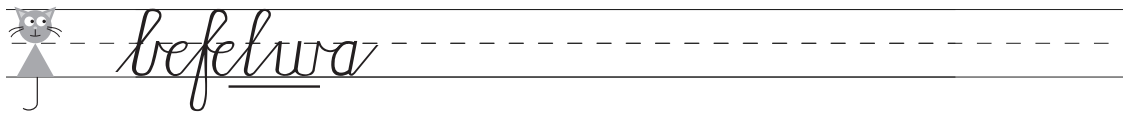
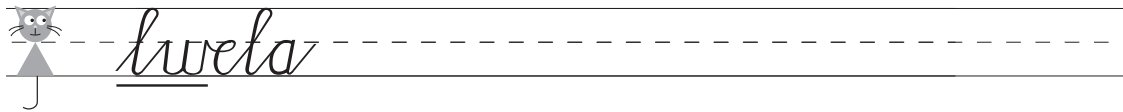
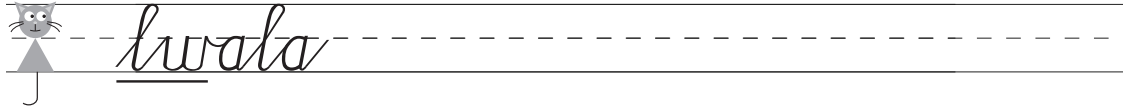
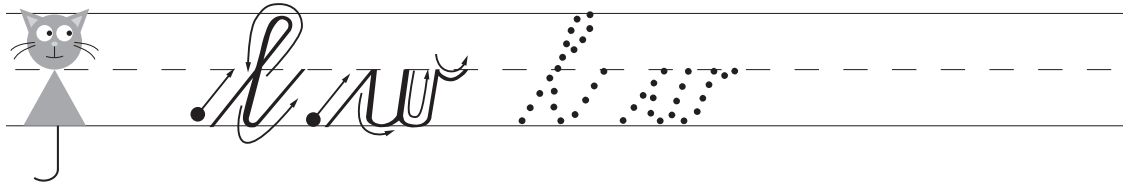

Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maletere/mantšu/mafoko

- 1 Ruta barutwana go ngwala ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **lw**
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maletere mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Pele

MAANO A TEKATLHALOGANYO: KE A AKANYA / GO KAMAKA

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Zweli o a hlaboša</p> <p>'Naa go be go le bjang sekolong lehono?' mmago Zweli a mmošiša a swere a fehla pitša.</p> <p>'Go be... go lokile,' gwa realo Zweli. O ile a dula fase tafoleng.</p> <p>Zweli o ile a nagana ka ga nako ya go khutša. O ile a nagana ka Lungi. O ile a nagana ka moo bana ba bagwe ba bego ba kaela Lungi.</p> <p>'Ga o lebega o le tshwenyegile,' gwa realo mmago Zweli ge a hlatlola bogobe mo setofong.</p>	<p>Lebelela sefahlego sa Zweli mo seswantšhong - Ke kgona go kamaka gore Zweli ga a ikwe gabotse!</p>
<p>'Gabotse, bana ba bangwe ba be ba sa sware Lungi gabotse,' gwa fetola Zweli.</p> <p>'Ke ka lebaka la eng ba mo swara makgwakgwa?' gwa botšiša mmagwe.</p> <p>'Ba rile o swanetše go be a hweditše dieta tša gagwe ka ditšhileng,' gwa realo Zweli.</p> <p>'Ba rile o lebega bjalo ka ngwanenyana wa ditšhila, fela ka gore menwana ya gagwe ya maoto e be e tšwelela. Eupša gopola ngwagola - dieta tša ka di be di kgeigile, fela bjalo ka tša Lungi,' Zweli a realo.</p>	<p>Ke kgona go kamaka mo seswantšhong gore Zweli le mmagwe ba bolela ka taba e kgolo.</p>
<p>'Ke akanya gore ke eng seo o ka se dirago go thuša?' gwa botšiša mmagwe.</p> <p>Zweli o ile a nagana ka ga se. 'Mohlomongwe nako e tlang, nka botša bana ba bangwe go emiša go se sware ba bangwe gabotse,' a šišinya.</p> <p>'Seo se kwala bjalo ka kgopolo e botse,' gwa realo mmagwe. 'Ke nagana gore ke seo o bego o ka rata o mongwe a ka go direla sona.'</p>	<p>Ke akanya gore naa Zweli o tla emelela Lungi?</p>
<p>Letšatši le le latelago, tšhipi ya nako ya go khutša e ile ya lla. Zweli o ile a ikwa a tšhogile. Zweli o ile a ikwa a belaela. 'Go tla direga eng ge ke botša bana ba bangwe gore ba tlogele go ba šoro?' a akanya.</p> <p>'Mohlomongwe ba tla re jesi ya ka e tšwa matlakaleng,' a nagana, ge a lebelela lešoba le legolo mo letsogong la gagwe.</p>	<p>Ke akanya gore naa go tla direga eng ge Zweli a emelela Lungi?</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Ge a fihla kantle, Lungi o be a dutše a le nnoši. O be a dutše mo fase, a leka go khutiša dieta tša gagwe.</p> <p>Sibusiso le Lucky ba ile ba leba thokong ya Lungi. Bana ba bangwe ba ile ba kgobokanela. 'A re bone dieta tša gago tša matšhila lehono,' Lucky a kaela.</p> <p>'Naa o dula matlakaleng?' Sibusiso a hwa ka disego. Ba bangwe ba šupa gomme le bona ba hwa ka disego.</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore Lungi o leka go fihla dieta tša gagwe go di khutišetša bomphenyašilo.</p>
<p>Zweli o ile a ema pele ga Lungi. 'Emišang se!' a realo. 'Tlogelang go ba šoro.' Pelo ya gagwe e be e betha ka lebelo. Sefahlego sa gagwe se ile sa kwa go fiša.</p> <p>Lucky le Sibusiso ba ile ba makala. Ba sepelela kgakala. Bana ba bangwe ba latela.</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore Zweli o be a ikwa a tšhogile ge a emelela Lungi. O swanetše go ba a tshwenyega gore bomphenyaišilo di tla dira eng!</p>
<p>'Zweli etla mo!' gwa goelela Mna Maboya. O be a eme ka ntle ga phaphoši.</p> <p>'Mmalo!' gwa nagana Zweli, 'Bjale Mna Maboya o tla nagana gore ke be le le šoro. Ke lekile go thuša bjale ke tsene kotsing.'</p>	<p>Mmalo! Ke akanya ge ekaba Zweli o bothateng?</p>
<p>'Ke bone ka moo o emetšego Lungi,' Mna Maboya a realo.</p> <p>'Ke ikgantšha ka wena.' Mna Maboya o ile a fa Zweli sekgomaretšo sa myemyelo. 'Nakong e tlogo, o ka nna wa tla go mpotša,' gwa realo Mna Maboya. 'Ke mo go thuša le nna.'</p> <p>Zweli o be fela pelo ya go botša mmagwe tšohle ka letšatši la gagwe.</p>	<p>Ke akanya gore ke ka lebaka la eng Mna Maboya a file Zweli sekgomaretši? Mmalo! Ke kgona go kamaka gore o file Zweli sekgomaretši go mmontšha mokgwa wo a ikgantšhago ka Zweli. Ga go bonolo go ema kgahlanong le bomphenyaišilo bjale ka ge Zweli a dirile!</p>

Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše di kgonegago
Naa ke mang yo a bego a hlorišwa sekolong?	Lungi o be a hlorišwa
Naa ke mang yo a bego a mo hloriša?	Lucky le Sibusiso. Go be go na le bana ba bangwe gape.
Naa ke mang yo a filego Zweli sekgomaretši?	Mna Maboya.
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše di kgonegago
Ke ka lebaka la eng Mna Maboya a file Zweli sekgomaretši?	<ul style="list-style-type: none"> • Ka lebaka la gore Zweli o boditše bana ba bangwe gore ba se sware Lungi makgwakgwa. • Ka lebaka la gore Zweli o dirile selo sa tshwanelo. • Ka lebaka la gore Mna Maboya o be a ikgantšha ka Zweli.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 5**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Laboraro

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

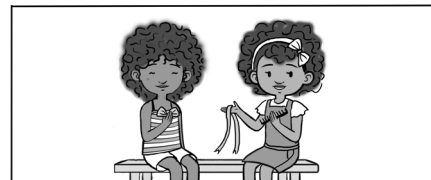
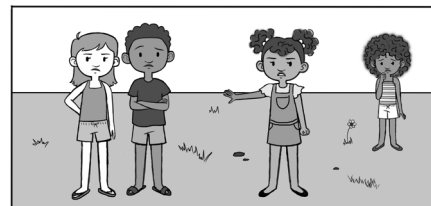
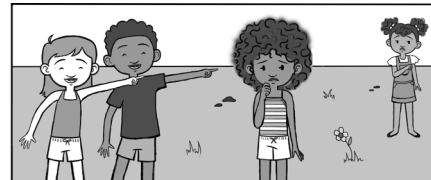
- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatšo, Laodiša o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo Phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - seipone
 - lebelediša
 - rarella

Morumokwano goba koša	Ditiro
Batho ka moka a re emeng ka maoto bjale!	<i>Laetša go ema ka maoto</i>
Re lwe le botšhošetši go na bjale!	<i>Phutha difeisi o laetše go lwa</i>
A re gwanteng ka moka!	<i>Laetša go gwanta ka maoto</i>
Re fetše botšhošetši ka moka!	<i>Laetša go hlohlora ka matsogo</i>
A re emišeng matsogo re goe!	<i>Emišang matsogo</i>
Gore botšhošetši bo fele bo se boye!	<i>Phatlaletša matsogo ka thoko go laetša go fetša</i>

BEKE 5

BOKGONI BA GO ANEGA

- 1 Arola barutwana ka dihlophana.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la diswantšho tša bokgoni ba go anega.
- 3 Botša barutwana go nagana ka kanegelo ya go tšamaišana le diswantšho.
- 4 Efa barutwana motsotso goba e mebedi go nagana ka dikakanyo tša bona.
- 5 Sa go latela, morutwana o mongwe le o mongwe mo sehlopheng o swanetše go hwetša sebaka go abelana ka tsela yeo a bonago kanegelo ka gona.
- 6 Gopotša barutwana gore kanegelo tša bona e swanetše go ba tšeo ba ihlametšego tšona, eupša gape di swanetše go sepelelana le diswantšho!
- 7 Gopotša barutwana go theeletšana gabotse ge ba laodišetšana dikanegelo.
- 8 Leboga barutwana go abelana ka dikanegelo tša bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša Modumo O Moswa Le Mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /tl/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Botšiša barutwana: Naa o ka nagana mantsu a modumo wa /tl/?
- 4 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **tlola, tloša, setlolo**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **tlala, tloga, tloša, tlabā, tlola, setlolo**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o le gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o dutše o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša ditumatlhaka.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

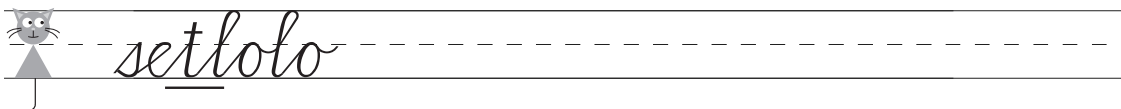
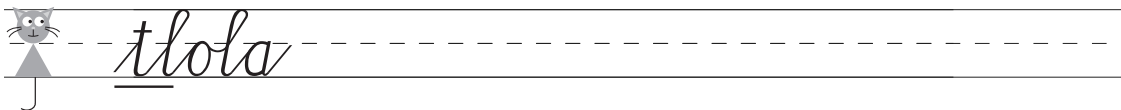
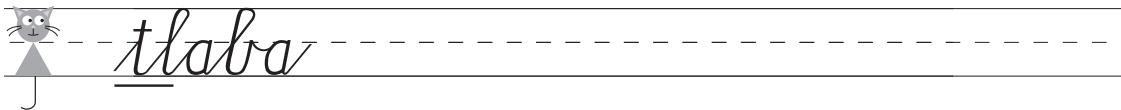
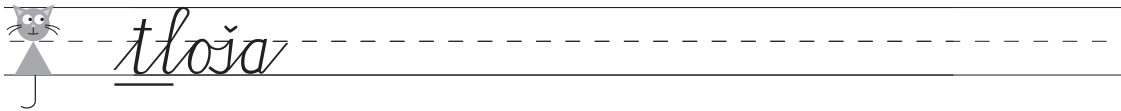
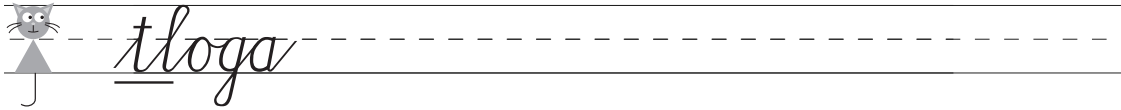
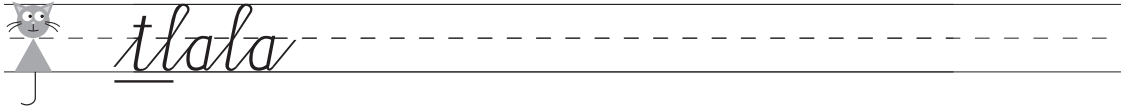
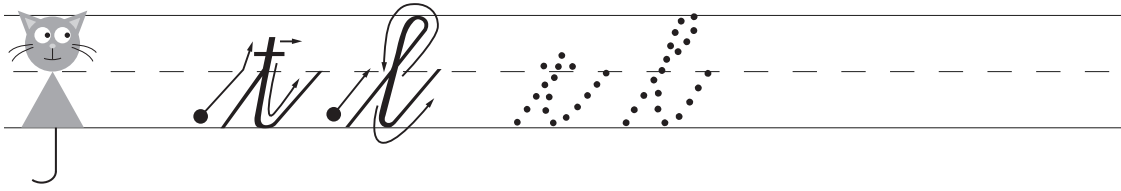

Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere / mantšu / mafoko

- 1 Ruta barutwana go bopa ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **tl**
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maleterere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maleterere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maleterere mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo ka gare ga dipuku tša bona.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Ngwala:

Metsostso e 30

Go Rulaganya

SEHLOGO: Ngwala kanegelo ka motho o mongwe wo tlhorišwago ka lebaka la ponego.

MOŠOMO: Ngwala kanegelo ya mafoko (a 10)

FREIMI YA GO NGWALA:

Temana ya 1

Kgale kgale ... (re botse ka lefelo le baanegwa.)

...ke be ke tlhoršwa ka lebaka la gore... (hlalosa bothata)

‘...’ mphenyašilo a re. (Ngwala se sengwe seo mphenyašilo a se boletšego)

...ikwa...

Temana ya 2

Ke moka... (hlalosa ka mokgwa wo bothata bo rarollotšwego)

‘...’ a re... (tsentsha se sengwe seo se boletšwego)

Mafelelong... (naa batho ba nagana eng ka moanegwathwadi?)

GO ITOKIŠETŠA: Pele lenaneothuto la go ngwala le thoma, ngwala peakanyo yeo o idirilego ka Mošupologo mo letlapeng.

TSHUPETŠO YA TSHEPETŠO YA DIKAKANYWA (KE A DIRA)

- 1 Gopotša barutwana ka peakanyo yeo o idirilego ka Mošupologo.
- 2 Bala peakanyo ya gago yeo e ngwadilwego mo letlapeng.
- 3 Sa go latela, bala freimi ya go ngwala le barutwana.
- 4 **Bontšha barutwana gore ba ka šomiša bjang ditsebjana go tšweletša to taetšo mo kanegelong.**
- 5 Dira tshupetšo gore o tla feleletša bjang freimi ya go ngwala o šomiša peakanyo ya gago, bjalo ka:

Kgale kgale go be go na le mosetsana a bitšwago Thandeka. O be a hlalefile ebile a lokile go batho ka moka. Eupša Thandeka **o be a tlhorišwa ke mosetsana wo a bitšwago Nelisiwe ka lebaka la gore** ke o mokopana. ‘Ke wena kgopana!’ **mphenyašilo a realo** go yena. Mphenyašilo a mo kgoromeletša fase. Thandeka o ile a ikwa a tšhogile go ya sekolong ka gobane o be a tšhaba gore Nelisiwe o tla mo gobatša.

Ke moka, tšatši le lengwe mogwera wa Thandeka, Amanda o bone Nelisiwe a kgaremeletša Thandeka fase. Amanda o ile a tlaleya go morutiši. ‘Neli o tlhoriša Thandeka,’ Amanda a realo go morutiši. Morutiši o ile a botša Nelisiwe gore a emiše seo

ka ponyo ya leihlo, gomme a šireletša Thandeka. **Mafelelong**, Thandeka o ile a tseba gore ga gona phošo ge o le o mokopana.

BARUTWANA BA FELELE TSA TSHEPETSO YA DIKAKANYWA (O A DIRA)

- 1 Efa barutwana dipuku tša go ngwala.
- 2 Laela barutwana go ngwala letšatšikgwedi le sehlogo: **Kanegelo ya ka: Kakanywa**
- 3 Botša barutwana gore ba hwetše peakanyo tša bona tša Mošupologo gomme ba nagana ka dikakanyo tša bona.
- 4 Botša barutwana go feleletša freimi ya go ngwala ba somisa dipeakanyo tsa bona.
- 5 Botša barutwana gore ba ka tlaleletša mafoko goba dintlha ge e le gore ba na le nako.
- 6 Gopotša barutwana ka maano ba ka a šomišago go ba thuša
- 7 Ge barutwana ba dutše ba ngwala, sepela ka phaphošing gomme o thuše barutwana bao ba šitwago.

Kanegelo ya ka : Kakanywa

Go be go nael mošemane yo a bitšwago Sandile. O be a kgona tša dipapady kuda.

Sandile o be a tshunywa ke mošemane yo a bitšwago Clinton.

'O lebelelega bjelo ka lekgema le leglo la sekobo', motswenyi a raelo.

Sandile o ile a ekwa a nyamile ebile a jelwe ke diklong.

Jemana 2

Ke moka Sandile o botša magwe seo se boletšwego ke Clinton.

'O swanetše go dullu o ikgantšha ka bo wena le ka mokgwa wo o lebelegago ka gona', gwa raelo mago Sandile.

Mafelelong Sandile o eli a lemogo gore Clinton o be a na le mona gomme a se sa bumela a mo kweša bohloko.

Clinton o togela go tshwenya Sandile.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 5**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena..
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labone

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Kgaogantšha Le Go Kopanya

KE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu go thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **lwela**
- 3 Kgaogantšha lentšu go ba modumo ka botee go ba modumo o ikemetšego ka nnoši: /**lw/-/e/-/l/-/a/**
- 4 Bitša modumo wa mathomo wa lentšu: /**lw/**
- 5 Bitša modumo wa bobedi wa lentšu: /**e/**
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /**l/**
- 7 Bitša modumo wa mafelelo wa lentšu: /**a/**
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **lwela**
- 9 Laetša go šupa le go kopantšha medumo go bopa lentšu: /**lwe/-/la/** = **lwela**
- 10 Boeletša se ka lentšu la go tšwa thutong ya Laboraro: **tlaba**

RE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu la go tšwa thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **lwala**
- 3 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mathomo wa lentšu? /**lw/**
- 4 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa bobedi wa lentšu? /**a/**
- 5 Botšiša barutwana: Ke modumo ofe wa boraro wa lentšu? /**l/**
- 6 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mafelelo wa lentšu? /**a/**
- 7 Kgopela barutwana go kgaogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /**lw/-/a/-/l/-/a/**
- 8 Ngwala lentšu: **lwala**
- 9 Laela barutwana go kopanya medumo ya lentšu mmogo le wena: /**lwa/-/la/** = **lwala**
- 10 Boeletša se ka lentšu la morago la thuto ya Laboraro: **tlola**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana: Go Bala Lekgetlo La Bobedi

Metsotso e 15

MAANO A GO BALA: GO KAMAKA

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Zweli o a hlaboša</p> <p>'Naa go be go le bjang sekolong lehono?' mmago Zweli a mmošiša a swere a fehla pitša.</p> <p>'Go be... go lokile,' gwa realo Zweli. O ile a dula fase tafoleng.</p> <p>Zweli o ile a nagana ka ga nako ya go khutša. O ile a nagana ka Lungi. O ile a nagana ka moo bana ba bagwe ba bego ba kaela Lungi.</p> <p>'Ga o lebega o le tshwenyegile,' gwa realo mmago Zweli ge a hlatlola bogobe mo setofong.</p>	<p>Ke kamaka gore Zweli o nyamile ka gore o nagana ka ga Lungi a kaelwa.</p>
<p>'Gabotse, bana ba bangwe ba be ba sa sware Lungi gabotse,' gwa fetola Zweli.</p> <p>'Ke ka lebaka la eng ba mo swara makgwakgwa?' gwa botšiša mmagwe.</p> <p>'Ba rile o swanetše go be a hweditše dieta tša gagwe ka ditšhileng,' gwa realo Zweli.</p> <p>'Ba rile o lebega bjalo ka ngwanenyana wa ditšhila, fela ka gore menwana ya gagwe ya maoto e be e tšwelela. Eupša gopola ngwagola – dieta tša ka di be di kgeigile, fela bjalo ka tša Lungi,' Zweli a realo.</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore Zweli o ikwa a tshwenyegile ge a nagana mola dieta tša gagwe di be di na le mašoba, fela bjale ka tša Lungi. O swanetše go ba a nagana gore bomphenyaišilo ba mo kaela ka selo se tee sa go swana le sa Lungi!</p>
<p>'Ke akanya gore ke eng seo o ka se dirago go thuša?' gwa botšiša mmagwe.</p> <p>Zweli o ile a nagana ka ga se. 'Mohlomongwe nako e tlang, nka botša bana ba bangwe go emiša go se sware ba bangwe gabotse,' a šišinya.</p> <p>'Seo se kwala bjalo ka kgopolo e botse,' gwa realo mmagwe. 'Ke nagana gore ke seo o bego o ka rata o mongwe a ka go direla sona.'</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore Zweli o rata Lungi, ka gore o nyaka go dira sengwe go emiša gore ba se ke ba mo kaela.</p>
<p>Letšatši le le latelago, tšhipi ya nako ya go khutša e ile ya lla. Zweli o ile a ikwa a tšhogile. Zweli o ile a ikwa a belaela. 'Go tla direga eng ge ke botša bana ba bangwe gore ba tlogele go ba šoro?' a akanya.</p> <p>'Mohlomongwe ba tla re jesi ya ka e tšwa matlakaleng,' a nagana, ge a lebelela lešoba le legolo mo letsogong la gagwe.</p>	<p>Ke kamaka go tšwa seswantšhong gore Zweli o tshwenyega ka lešoba mo jesing ya gagwe. Ke kgona go kamaka gore o bapetša lešoba la mo jesing ya gagwe le lešoba la mo dieteng tša Lungi!</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Ge a fihla kantle, Lungi o be a dutše a le nnoši. O be a dutše mo fase, a leka go khutiša dieta tša gagwe.</p> <p>Sibusiso le Lucky ba ile ba leba thokong ya Lungi. Bana ba bangwe ba ile ba kgobokanela. 'A re bone dieta tša gago tša matšhila lehono,' Lucky a kaela.</p> <p>'Naa o dula matlakaleng?' Sibusiso a hwa ka disego. Ba bangwe ba šupa gomme le bona ba hwa ka disego.</p>	<p>Ke akanya gore ke ka lebaka la eng Sbusiso le Lucky ba swara Lungi makgwakgwa?</p>
<p>Zweli o ile a ema pele ga Lungi. 'Emišang se!' a realo. 'Tlogelang go ba šoro.' Pelo ya gagwe e be e betha ka lebelo. Sefahlego sa gagwe se ile sa kwa go fiša.</p> <p>Lucky le Sibusiso ba ile ba makala. Ba sepelela kgakala. Bana ba bangwe ba latela.</p>	<p>Ke akanya gore naa ke ka lebaka la eng ge Zweli a boditše bana ba bangwe gore ba emiše go swara Lungi makgwakgwa le ge a be a ikwa a tšhogile? Ke kgona go kamaka gore gore Zweli o be a nyaka go emelela Lungi ka gore ge nkabe ba kaela yena, o be a ka nyaka o mongwe gore a mo emelele.</p>
<p>'Zweli etla mo!' gwa goelela Mna Maboya. O be a eme ka ntle ga phaphoši.</p> <p>'Mmalo!' gwa nagana Zweli, 'Bjale Mna Maboya o tla nagana gore ke be ke le šoro. Ke lekile go thuša bjale ke tsene kotsing.'</p>	
<p>'Ke bone ka moo o emetšego Lungi,' Mna Maboya a realo.</p> <p>'Ke ikgantšha ka wena.' Mna Maboya o ile a fa Zweli sekgomaretšo sa myemyelo. 'Nakong e tlogo, o ka nna wa tla go mpotša,' gwa realo Mna Maboya. 'Ke mo go thuša le nna.'</p> <p>Zweli o be fela pelo ya go botša mmagwe tšohle ka letšatši la gagwe.</p>	<p>Zweli o lebega a ikgantšha mo seswantšhong. Ke kamaka gore o swanetše go ba a ikwa gabotse ka gore o dirile selo sa tshwanelo. O swanetše a be a tseba gore Mna Maboya le mmagwe ba tla ikgantšha ka yena.</p>
Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
<p>Ke ka lebaka la eng bana ba bangwe ba be ba kaela Lung?</p>	<p>Ka lebaka la gore dieta tša gagwe di be di na le mašoba.</p>
<p>Naa o kile wa emelela mogwera wa gago bjalo ka Zweli?</p>	<p>Theeletša dikarabo tša bana.</p>
<p>Naa o nagana gore Zweli o dirile selosa tshwanelo?</p>	<p>Theeletša dikarabo tša bana.</p>
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
<p>Ke ka lebaka la eng ge Zweli a ile a tšea sephetho sa go bolela?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ka lebaka la gore o be a sa nyake bana ba bangwe ba kaela Lungi. • Ka lebaka la gore Zweli o gore ba naba bangwe ba ka mo kaela le yena. • Ka lebaka la gore Zweli o be a ka nyaka gore mongwe a mo emelele ge a be a ka kaelwa.

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 5**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetsa gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labohlano

Ditiro Tša Go Bolela

Metsotso e 15

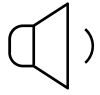
TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS. (Šupa, Diragatša, Laodiša o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - boima
 - bosesane
 - otile
 - bokoto

Morumokwano goba koša	Ditiro
Batho ka moka a re emeng ka maoto bjale!	<i>Laetša go ema ka maoto</i>
Re lwe le botšhošetši go na bjale!	<i>Phutha difeisi o laetše go lwa</i>
A re gwanteng ka moka!	<i>Laetša go gwanta ka maoto</i>
Re fetše botšhošetši ka moka!	<i>Laetša go hlohloro ka matsogo</i>
A re emišeng matsogo re goe!	<i>Emišang matsogo</i>
Gore botšhošetši bo fele bo se boye!	<i>Phatlaletša matsogo ka thoko go laetša go fetša</i>

POLEDIŠANO YA SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Ngwala freimi ya poledišano mo letlapeng:
Mo kanegelong
Ke ratile nakong ye ge
Ge nkabe ke le Zweli...
- 2 Bala freimi ya poledišano le barutwana.
- 3 Bea barutwana ka **dihlophana**.
- 4 Botša barutwana gore o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo e nngwe le e nngwe ya poledišano.
- 5 Tanya šedi ya barutwana.
- 6 Botšiša barutwana ba go fapana goba sehlopha se se itšeng go abelana ka dikarabo tša bona.
- 7 Ge dikarabo di fošagetše, ba phošolle.
- 8 Leboga barutwana ka maitapišo a bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Hwetša Mantšu

Ngwala tafolana ye mo letlapeng e be le medumo yeo o ithutileng yona nako ya go feta mmogo le yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro.

lw	tl	l
a	e	o
g	š	b
s	f	m

LAETŠA

- 1 Gopotša barutwana medumo ya beke: /lw/ le /tl/
- 2 Lebeledišiša medumo kamoka le ditswakanywa mo letlapeng.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go dira mafoko go bopa mantšu ka medumo le ditswakanywa moo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Bontšha barutwana go bopa mantšu ka medumo ye e nepišitšwego, bjalo ka: /tl/-/a/-/l/-/a/ = **tlala**
- 5 Gopotša barutwana ba ka bopa lentšu ba šomiša medumo e fe kapa efe – e sego fela /lw/ goba /tl/
- 6 Bontšha barutwana go dira lentšu le lengwe, bjalo ka: /l/-/o/-/m/-/a/ = **loma**

BARUTWANA BA DIRA

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala gommme ba ngwale sehlogo: **ts, hl**
- 2 Laela barutwana ba thome go ngwala.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go hwetša le go bopa mantšu a mantši go ya le ka mo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Dumelela barutwana go swaya mošomo wa bona. Bontšha barutwana gore mantšu a, a bopiwa bjang (le amangwe): **lwala, lwela, befelwa, agelwa, lweša, elwa, tlala, tloga, tloša, tlabā, tlola, setlolo, loma, fela, gama, sega, lešoba**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Morago ga go bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: PAPADIŠO YA SENGWALWA

Go itokišetša:

Kgetha barutwana gore ba be Zweli, mmago Zweli, Lungi, Lucky, Sibusiso le Mna Maboya

SENGWALWA	MORUTIŠI O DIRA / O RE	BARUTWANA BA DIRA
<p>'Naa go be go le bjang sekolong lehono?' mmago Zweli a mmotšiša a swere a fehla pitša.</p> <p>'Go be... go lokile,' gwa realo Zweli. O ile a dula fase tafoleng.</p> <p>Zweli o ile a nagana ka ga nako ya go khutša. O ile a nagana ka Lungi. O ile a nagana ka moo bana ba bagwe ba bego ba kaela Lungi.</p> <p>'Ga o lebega o le tshwenyegile,' gwa realo mmago Zweli ge a hlatlola bogobe mo setofong.</p>	<p><i>Botšiša barutwana: Go direga eng mo?</i></p>	<p><i>Barutwana ba tla akaretša seo se diragalago mo letlakaleng le.</i></p> <p>Mmago Zweli: Naa go be go le bjang kua sekolong lehono?</p> <p>Zweli: Go be go le ... gabotse. (Zweli o lebega a nyamile.)</p> <p>Mmago Zweli: Ga o lebege o thabile.</p>
<p>'Gabotse, bana ba bangwe ba be ba sa swere Lungi gabotse,' gwa fetola Zweli.</p> <p>'Ke ka lebaka la eng ba mo swara makgwakgwa?' gwa botšiša mmagwe.</p> <p>'Ba rile o swanetše go be a hweditše dieta tša gagwe ka ditšhileng,' gwa realo Zweli.</p> <p>'Ba rile o lebega bjalo ka ngwanenyana wa ditšhila, fela ka gore menwana ya gagwe ya maoto e be e tšwelela. Eupša gopola ngwagola – dieta tša ka di be di kgeigile, fela bjalo ka tša Lungi,' Zweli a realo.</p>	<p><i>Botšiša barutwana: Go direga eng mo?</i></p>	<p><i>Barutwana ba tla akareša seo se diragalago mo letlakaleng le.</i></p> <p>Zweli: Bana ba bangwe ba swere Lungi makgwakgwa.</p> <p>Mmago Zweli: Ke ka lebaka la eng ba mo swere makgwakgwa?</p> <p>Zweli: Ba rile a ka be a hweditše dieta tša gagwe ka mo ditlakaleng. Ba rile o lebega bjale ka mosetsana wa ditšhila, ka lebaka la gore menwana ya gagwe ya maoto e be e tšweletše! Eupša o a gopola ngwagola – dieta tša ka di be di kgeigile, go swana le tša Lungi. Naa go tla ba bjang mo nakong yeo e tlogo barutwana ba tlhoriša nna?</p>

SENGWALWA	MORUTIŠI O DIRA / O RE	BARUTWANA BA DIRA
<p>Ke akanya gore ke eng seo o ka se dirago go thuša?' gwa botšiša mmagwe.</p> <p>Zweli o ile a nagana ka ga se. 'Mohlomongwe nako e tlang, nka botša bana ba bangwe go emiša go se sware ba bangwe gabotse,' a šišinya.</p> <p>'Seo se kwala bjalo ka kgopolo e botse,' gwa realo mmagwe. 'Ke nagana gore ke seo o bego o ka rata o mongwe a ka go direla sona.'</p>	<p><i>Botšiša barutwana: Go direga eng mo?</i></p>	<p><i>Barutwana ba tla akaretša seo se diragalago mo letlakaleng le.</i></p> <p>Mmago Zweli: Ke a akanya gore o ka dira eng go thuša?</p> <p>Zweli: Mohlomongwe nako ye e tlogo, Nka botša barutwana ba bangwe gore ba emiše ka go swara bana ba bangwe makgwakgwa.</p> <p>Mmago Zweli: Seo se kwagala bja lo ka kakanyo e botse. Ke nagana ke seo o nyakago gore motho o mongwe a go direle sona.</p>
<p>Letšatši le le latelago, tšhipi ya nako ya go khutša e ile ya lla. Zweli o ile a ikwa a tšhogile. Zweli o ile a ikwa a belaela. 'Go tla direga eng ge ke botša bana ba bangwe gore ba tlogele go ba šoro?' a akanya.</p> <p>'Mohlomongwe ba tla re jesi ya ka e tšwa matlakaleng,' a nagana, ge a lebelela lešoba le legolo mo letsogong la gagwe.</p>	<p><i>Botšiša barutwana: Go direga eng mo?</i></p> <p>(Kgonthisisa gore barutwana ba tseba gore se ke seo Zweli a se <u>naganago</u>. Se se ra gore ke seo a ipotsago sona ka mogopolong wa gagwe.)</p>	<p><i>Barutwana ba tla akaretša seo se diragalago mo letlakaleng le.</i></p> <p>Zweli: Naa go tla direga eng ge ke botsa bana ba bangwe gore ba emiše go swara What will happen when I tell the other kids to stop being mean? Mohlomongwe ba tla re jesi ya ka ke e topile lefelong la matlakala! Goba mohlomongwe Sibusiso goba Lucky ba tla befelwa ba nkiša diatla!</p>
<p>Ge a fihla kante, Lungi o be a dutše a le nnoši. O be a dutše mo fase, a leka go khutiša dieta tša gagwe.</p> <p>Sibusiso le Lucky ba ile ba leba thokong ya Lungi. Bana ba bangwe ba ile ba kgobokanela. 'A re bone dieta tša gago tša matšhila lehono,' Lucky a kaela.</p> <p>'Naa o dula matlakaleng?' Sibusiso a hwa ka disego. Ba bangwe ba šupa gomme le bona ba hwa ka disego.</p>	<p><i>Botšiša barutwana: Go direga eng mo?</i></p> <p><i>Ke moka botšiša: Ke mang a gopolago seo se tlogo latela?</i></p>	<p><i>Barutwana ba tla akaretša seo se diragalago mo letlakaleng le.</i></p> <p><i>Lungi o leka go khupetša dieta tša gagwe.</i></p> <p>Lucky: A re boneng dieta tsa gago tša ditšhila lehono.</p> <p>Sibusiso: Naa o dula moo go lahlelwago ditšhila?</p>
<p>Zweli o ile a ema pele ga Lungi. 'Emišang se!' a realo. 'Tlogelang go ba šoro.' Pelo ya gagwe e be e betha ka lebelo. Sefahlego sa gagwe se ile sa kwa go fiša.</p> <p>Lucky le Sibusiso ba ile ba makala. Ba sepelela kgakala. Bana ba bangwe ba latela.</p>	<p><i>Botšiša barutwana: Go direga eng mo?</i></p>	<p><i>Barutwana ba tla akaretša seo se diragalago mo letlakaleng le.</i></p> <p><i>Zweli o rarella Lungi.</i></p> <p>Zweli: Emisa! Go swara bana ba bangwe gampe.</p> <p>Lucky le Sibusiso ba a sepela.</p>

SENGWALWA	MORUTIŠI O DIRA / O RE	BARUTWANA BA DIRA
<p>Zweli etla mo! gwa goelela Mna Maboya. O be a eme ka ntle ga phaphoši.</p> <p>'Mmalo!' gwa nagana Zweli, 'Bjale Mna Maboya o tla nagana gore ke be ke le šoro. Ke lekile go thuša bjale ke tsene kotsing.'</p>	<p><i>Botšiša barutwana: Go direga eng mo?</i></p>	<p><i>Barutwana ba tla akaretša seo se diragalago mo letlakaleng le.</i></p> <p>Mna Maboya: Zweli e tla mo!</p> <p>Zweli: Mmalo! Ke a tshepa gore nka se tsene mathateng.</p>
<p>'Ke bone ka moo o emetšego Lungi,' Mna Maboya a realo.</p> <p>'Ke ikgantšha ka wena.'</p> <p>Mna Maboya o ile a fa Zweli sekgomaretšo sa myemyelo.</p> <p>'Nakong e tlogo, o ka nna wa tla go mpotša,' gwa realo Mna Maboya. 'Ke mo go thuša le nna.'</p> <p>Zweli o be fela pelo ya go botša mmagwe tšohle ka letšatši la gagwe.</p>		<p>Mna Maboya: 'Ke bone ka tsela yeo o rareletšego Lungi, Ke ikgantšha ka wena! Ge go direga se ka moso o nka tla go ntsebiša. Ke gona fa go go thuša.'</p> <p>Zweli: Ke thabile go laodišetša bomma ka letšatši la lehono!</p>

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 5**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Tshekatsheko ya polelo ya mafelelo a beke Metsotso e 15

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo legogong mafelelong a letšatši.
- 2 Dira sebaka sa ditshekatsheko tša polelo beke le beke. Ke kgetho ya gago go hlakanya ditshekatsheko tša go ithuta tša Sepedi le tša Sekgowa.
- 3 Gopola go fa barutwana sebaka sa go 'Sokologa le go bolela' ba ahlaahle dikarabo tša bona le wa mphato. Ke moka, kgetha barutwana ba mmalwa go abelana ka dikarabo tša bona le phaphoši ka bophara.
- 4 Šomiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo go hlahla karolwana ya polelo ya poledišano ya gago:
 - a Naa ke efe Tabakgolo ya polelo ya rena ya beke?
 - b Ke kanegelo efe yeo le e badilego mmogo?
 - c Ke mantšu afe a maswa o a ratilego bekeng ye?
 - d Ke eng se o ithutilego sona bekeng ye?
 - e Naa re ngwadile ka eng bekeng ye?
 - f Naa go ngwala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - g Naa go bala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - h Ke eng seo o ikgantšhago ka sona bekeng ye?
- 5 La mafelelo, botša barutwana go nagana ka dilo tše pedi tše ba tlogo go botša ba malapa a bona ka seo ba ithutilego ka sona le ka tsela yeo ba kaonafetšego ka gona bekeng ye mabapi le mošomo wa bona.

Ela hloko: Tshepidišo ya go lebelela morago le go itekola ke karolwana e bohlokwa kudu ya go ithuta. O kgopelwa gore o seke wa tshediša mošongwana wo wa beke mahlo le ga tee.

Mphato 2
KOTARA 4
Beke
6

TABAKGOLO:
Go tlhoriša
le ponego

Go Lokiša Phaphoši

- 1 Ge beke e thoma, kgonthišiša gore phaphoši ya gago e a bogega ebile e hlwekile.
- 2 Bea nakong DIPHAPHATHI TŠA GO LAETŠA, ka go tloša mabota dilo tša go se be le mohola, gomme o di boloke gabotse.
- 3 Ke moka, beakanya mantšu a papetlakgadima le tababakgolo ya tšhupetšo tše o di nyakago.
- 4 Tlaleletša dilo tša tabakgolo ya lebota le tafola yeo e ka bago le maatlakgogedi mo barutwaneng, mohlala: diphoustara tša hlohloletše mabapi le boitshepo le boipelo.
- 5 Dira dinyakišišo mo marangrang a theknolotši (inthanete) go itokišetša tabakgolo. Mohlala: ditsela tša go lwantšha tlhorišo ka phaphosing ya gago, ditsela tša go thuša go aga boipelo.
- 6 Kgonthišiša gore dipuku tša barutwana tša go ngwala le dipukutšhomo tša DBE di swailwe, gomme di bolokilwe gabotse mo di dulago gona.
- 7 Kgonthišiša gore dipuku tše dikgolo ka moka, tša go bala le tša bokgobapuku di ka lenaneo.

Mešongwana Ye E Okeditšwego

Mešongwana ye e ka šomišwa bjalo ka mošomo wa go ikemela wa barutwana ba go fetša mošomo wa bona ka pela GOBA ge o le gare o dira kelo mo barutwaneng.

Mošongwana wa 1: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 90, A re baleng

Mošongwana wa 2: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 91 -92, A re direng

Mošongwana wa 3: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 93 – 94, A re direng

Mošongwana wa 4: Go thala seswantšho le go ngwala gore o ka rarella bjang batho, bjalo ka Zweli.

Mošupologo

Ditiro Tša Go Bolela

Metsotso e 15

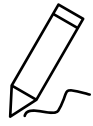
BOELETŠA TABAKGOLO: GO FIHLELELA TSEBO YEO BA NAGO LE YONA

- 1 Bontšha barutwana seswantšho sa Zama a lebega a befetšwe ka gare ga Puku e Kgolo: Letšatši la Zama le le mpe
- 2 Botša barutwana gore re tšwela pele ka tabakgolo ya rena : Go tlhoriša le ponego
- 3 Thala sediko le leina la **tabakgolo** mo magareng ga letlapa.
- 4 Botšiša barutwana: *Ke eng seo le se tsebago ka tabakgolo ye?*
- 5 Ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmaphahlogo. Dikakanyo tša go swana di ngwale felo go tee.
- 6 Ge barutwana ba palelwa go fetola, botšiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo:
 - a Naa o nagana gore tlhorišo le penego di kgokagana bjang?
 - b Naa o swanetše gore o direng ge e le gore o a tlhorišo?
 - c Naa o swanetše go dira eng ge o bona motho o mongwe a tlhorišwa?
 - d Naa o nagana gore ke ka lebaka la eng batho ba bangwe e le bomphenyašilo

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Laodiša o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo Phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - ahlola
 - go ahlola
 - itshetshengwa

Morumokwano goba koša	Ditiro
Batho ka moka a re emeng ka maoto bjale!	<i>Laetša go ema ka maoto</i>
Re lwe le botšhošetši go na bjale!	<i>Phutha difeisi o laetše go lwa</i>
A re gwanteng ka moka!	<i>Laetša go gwanta ka maoto</i>
Re fetše botšhošetši ka moka!	<i>Laetša go hlohloro ka matsogo</i>
A re emišeng matsogo re goe!	<i>Emišang matsogo</i>
Gore botšhošetši bo fele bo se boye!	<i>Phatlaletša matsogo ka thoko go laetša go fetša</i>

Mongwalo

Metsotso e 15

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala.
- 2 Biletša barutwana medumo le mantšu a a latelago gore ba a ngwale:
 - a lwala
 - b lwela
 - c befelwa
 - d agelwa
 - e lweša
 - f tlala
 - g tloga
 - h tloša
 - i tlaba
 - j tlola
- 3 Sa go latela, botša barutwana gore ba ntšhe dikryone gomme ba swaye mošomo wa bona.
- 4 Ka bothakga ngwala medumo le mantšu mo letlapeng.
- 5 Tšea dipuku mafelelong a letšatši, gomme o ngwale dintlha ka bao ba nyakago thušo yeo e oketšegilego.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Pele re bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: GO PHOPHOLETŠA

- 1 Dudiša barutwana mo legogong gore ba kgone go bona puku e kgolo.
- 2 Bula puku e kgolo mo kanegelong: Letšatši la Zama le le mpe
- 3 Phetla puku o ba laetša diswantšho tša letlakala le lengwe le le lengwe, o ba botšiša gore ba nagana gore go direga eng.
- 4 Thuša barutwana go kopanya diswantšho, gore ba kgone go hwetša todi ya gore kanegelo e bolela ka eng.
- 5 Hlagaša tlotlontšu e mpsha mo dikarolwaneng tša maleba mo kanegelong.
- 6 Bala kanegelo ka moka ga yona gatee, o sa eme.

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Go Rulaganya

SEHLOGO: Ngwala kanegelo ka mothopo o mongwe wo a tlhorišwago ka lebaka la la ka tsela yeo a lebegago ka gona.

MOŠOMO: Ngwala kanegelo ya mafoko (a 10)

GO IKOKIŠETŠA:

- Ngwala lenaneo la go rulaganya le go lekola mo letlapeng pele thuto ya go ngwala e thoma.
- Ngwala kakanywa mo letlapeng pele thuto e thoma. Tsentsha phošo e tee goba tše pedi.

LENANEO LA GO RULAGANYA LE GO LEKOLA:

- 1 Naa ke šomišitše lebaka le le fetilego?
- 2 Naa kanegelo ya ka e bolela ka tlhorišo le ponego?
- 3 Naa go na le bothata mo kanegelong?
- 4 Naa bothata ba mo kanegelong bo a rarollwa?
- 5 Naa ke šomišitše ditsebjana ('...') go laetša gore motho o mongwe o rile?
- 6 Naa ke peletile mantšu ka moka ka tsela ye e nepagetšego?
- 7 Naa lefoko le lengwe le le lengwe le thoma ka tlhaka e kgolo?
- 8 Naa lefoko le lengwe le le lengwe le felela ka leswaodikga le le nepagetšego?

DIRA TŠHUPETŠO YA GO RULAGANYA (KE A DIRA)

- 1 Balela barutwana lenaneo la go lekola le go rulaganya, o le balele godimo.
- 2 Sa go latela, balela barutwana kakanywa ya gago. O e balele godimo.
- 3 Lebelediša lenaneo la go rulaganya le go lekola, o lemoga ge eba kakanywa ya gago e nepagetše, goba ge eba o swanetše go e phošolla goba go e kaonafatša.
- 4 Dira tšhupetšo ya go tshepetšo ya phošolla ya barutwana.

BARUTWANA BA FELELETŠA TSHEPETŠO YA GO RULAGANYA (O A DIRA)

- 1 Efa barutwana dipuku tša go ngwala.
- 2 Botša barutwana go hwetša dikakanywa tša bona tša mošomo wa go ngwala.
- 3 Sa go latela, botša barutwana go lebelediša lenaneo la go rulaganya le go lekola gomme ba phošolle go ba ba dire di kaonafatšo ge e le gore go a hlokagala.
- 4 Ge barutwana ba le gare ba šoma, sepela ka phaphošing o sware dikhonferese tše dinnyane – kgonthišiša gore o šoma le sehlfha sa go fapana nakong engwe le engwe ge gona le mošomo wa go ngwala.
- 5 Lekola diphošo tša go tšwelela kgafetšakgafetša tša dingwalwa tša barutwana.
- 6 Tanya šedi ya barutwana gomme o ngwale diphošo kamoka tša barutwana mo letlapeng.
- 7 Bontšha barutwana gore diphošo tše diphošollwa bjang.

Kanegelo ya ka : Kakanywa

Go be go naⁱel mošⁱemane yo a bitšwago Sandile. O be a kgona tša dipapadⁱ kuda.

Sandile o be a tshunya ke mošⁱemane yo a bitšwago Clinton.

'O lebelelega bj^elo ka lekgema le leglo la sekobo',
motswenyi a ^{realo} ~~realo~~.

Sandile o ile a ⁱekwa a nyamile ebile a jelwe ke dihlolong.

Jemana 2

Ke moka Sandile o botša m^agwe seo se boletšwego ke Clinton.

'O swanetše go ^{dula} d^ullu o ikgantšha ka bo wena le ka mokgwa wo o lebelegago ka gona', gwa ^{realo} mago Sandile.

Mafelelong Sandile o ^{ile} ~~eti~~ a lemogo gore Clinton o be a na le mona go^mme a se sa bumela a mo kweša bohloko.
Clinton o togela go tshwenya Sandile.

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 9**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labobedi

Temogo Ya Medumo Le Ditamatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša Modumo O Moswa Le Mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /sw/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Botšiša barutwana: Naa o ka nagana ka mantšu a modumo wa /sw/?
- 4 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **swaba, swina, swara**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **swara, swaya, swaba, swele, swina, leswiswi**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o le gare o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša ditumatlhaka.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

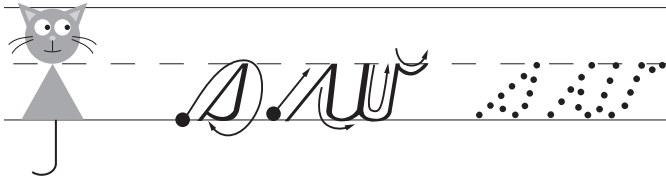

Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maletere/mantšu/mafoko

- 1 Ruta barutwana go ngwala ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **sw**
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maletere mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.

 swara

 swaya

 swaba

 swela

 swina

 leswiswi

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Pele

MAANO A TEKATLHALOGANYO: GO KAMAKA

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Letšatši la Zama le lebe</p> <p>Zama o be a thakgetše kudu go boela sekolong morago ga matšatši a maikhutšo. Eupša ge a tloga mo kgobokanong go fola mothaladi wa mphato, o mongwe wa barutiši, Mna Matsebula o ile a re, 'Mmalo Zama, o okeditše mmele! O tloga o bonala o nonne.'</p> <p>Sefahlego sa Zama se ile sa fiša. O be a sa tsebe gore a reng.</p>	<p>Ga se gwa loka ge o mongwe a swayaswaya ka mebele ya rena. Ke kamaka gore Zama o ile a ikwe a swabile ka gore sefahlego sa gagwe se ile sa fiša.</p>
<p>Letšatši ka moka Zama o ile a ikwa a na le boitemogo. O ile a apara jesi ya gagwe le ge ka phaphoši go be go fiša. 'Mohlomongwe se se tla fihla mmele wa ka,' a nagana.</p>	<p>Ke kamaka gore Zama ga a nyake mang kapa mang a ahlola mmele wa gagwe – ke ka fao a ikhupetšago ka jesi ya gagwe.</p>
<p>Ge tatago Zama a tla go mo tšea sekolong, o ile a itahlela ka setulong sa ka morago sa sefatanaga.</p> <p>'Bothata ke eng, Zama?' a botšiša.</p> <p>'Ga ke nyake go bolela ka yona,' Zama a bolelela fase.</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore Zama o ikwa a sena boiketlo. Seo ke selo sa boima go bolela ka sona!</p>
<p>Morago mantšiboeng ao, ge mmago Zama a boa mošomong, o ile a kokota lebating la phaphoši ya Zama ya go robala.</p> <p>Mna Matsebula o re ke nna o mokoto. O re ke nonne,' Zama a realo. 'Naa ke nonne?' Zama a botšiša.</p> <p>'Sa mathomo, mebele ka moka e gabotse,' mmago Zama a araba ka boleta. 'O botse go sena taba gore boima ba gago ke bo bokaakang.'</p> <p>Ke moka segalo sa gagwe sa fetoga. 'Sa bobedi, seo ga se a loka. Ga go motho yo mogolo yo a swanetšego go dira ditshwayotshwayo ka mmele wa gago. 'Ke manyami ka seo se diragetšego. Ke tla bolela le gosasa.'</p> <p>'Aowa, Mma! Mna Matsebula o tla nagana eng? O tla nhloya!' Zama a lla.</p> <p>'Zama, re ka se dio tlogela se. Se ga se a swanela go ba se go diragetše, ebile ga se a swanela go diregela morutwana ofe kapa ofe gape sekolong,' mmagwe a realo a tiišitše.</p>	<p>Ke kamaka gore ka nako ye nngwe re botšwa gore re swanetše go lebega ka mokgwa o mongwe, eupša seo ga se nnete. Mebele ka moka e lokile.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Moragonyana bošegong bjoo Zama o ile a kwa batswadi ba gagwe ba bolela ge ba robetše mpeteng.</p> <p>‘Ke hloka boiketlo ka morutiši yo a bolelago le Zama ka mokgwa wo – ga ke nagana gore go maleba gore a swayaswaye ka mmele wa gagwe!’ mmago Zama a realo.</p> <p>‘Ga go na motho yo a swanetšego go hlokisa Zama boiketlo sekolong – kudu morutiši!’ tatago Zama a tlaleletša.</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore batswadi ba Zama ba nyamile ge Mna Matsebula a dirile gore Zama a ikwe a swabile ka mmele wa gagwe. Ke akanya gore bat lo dira eng?</p>
<p>Bošegong bjoo Zama a robala mpeteng, a tshwenyegile ka seo se tla diragalago ge mmagwe a bolela le Mna Nyeko.</p>	<p>Ke kamaka gore Zama o tshwenyegile ka seo Mna Matsebula a tlogo se bolela ge a lemoga gore o mmoleditše.</p>
<p>Mathapameng a latelago, bobedi batswadi ba Zama ba ile ba tla go mo tšea. Zama o ile a bapala ka ntle ge batswadi ba gagwe ba eya ofising ya . Zama o ile a leka go tsepelela papading ya gagwe ya ‘touch’, eupša o be a fela a lebala gore ke mang a ‘tsenego’. Seo a bego a se nagana ke se se bego se bolelwa ka ofising.</p>	<p>Ke kamaka gore Zama o sa tshwenyegile ka ga seo Mna Matsebula a tlogo se bolela, ka gore ga a nagana ka se sengwe selo!</p>
<p>Mafelelong, mmago Zama a mmitša. Zama o ile a swara seatla sa mmagwe ge a tsena ka ofising ya Mna Nyeko.</p> <p>‘Zama, ke manyami ka go swayaswaya ka mmele wa gago gomme ka go dira gore a se iketle,’ Mna Matsebula a realo. ‘Ke be ke sa lemoge gore se se tla go nyamiša, eupša bjale ke a bona gore ke phošo. Mebele ka moka e lokile, le gona ga ke a swanela go ahlola batho go ya ka bokoto bja bona.’</p>	<p>Ke kamaka gore Mna Matsebula o be a nagana gore go lokile go swayaswaya ka bokoto bja Zama, eupša bjale o lemoga gore go be go se maleba. Batho gantši ba swayaswaya ka bokoto bja batho ba bangwe, eupša se ga se a loka.</p>
<p>Ge Mna Matsebula a seno tšwa ka phaphošing, Mna Nyeko o ile a lebelela Zama a tiišitše. ‘Zama, ga go a loka gore mang le mang a swayaswaye ka mmele wa gago. Ke leboga ge o re lemošitše ka se,’ a realo.</p> <p>Zama o ile a tshwenyega ka go bona Mna Matsebula letšatši le latelago, le ge a tsebile gore o dirile selo sa tshwanetšego</p>	
<p>Mesong e latelago mo kgobokanong, Mna Nyeko o ile a bolela le sekolo ka moka ka go ba le botho le go hlompha. ‘Re tšwelela ka dipopo le bogolo, gomme popo le bogolo bjo bongwe le bjo bongwe di lokile,’ a bega. Tasneem o ile a retologela go Zama, ‘Ke leboga gore o bile bogale go bolela se sengwe. Ke tshepa gore morena a ka se sa bolela dilo tša mohuta wo gape.’</p>	<p>Ke nagana gore Zama ebile o thušitše bana ba bangwe ka mphatong wa gagwe, ka gore mongwe le mongwe o thabile ge re sa ahlolwe ka mebele ya rena.</p>

Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše di kgonegago
Naa ke mang a boditšego Zama gore o nonne?	Mna Matsebula o boditše Zama gore o tloga a nonne.
Naa Zama o ile a ikwa bjang ge Mna Matsebula a swayaswaya ka mmele wa gagwe?	O ikwele a nyamile / a se na boiketlo / a na le boitemogo / a swabile, bj. bj.
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše di kgonegago
Ke ka lebaka la eng Zama a apere jesi letšatši ka moka, le ge go be go fiša?	<ul style="list-style-type: none"> • Ka lebaka la gore Mna Matsebula o rile o lebega a nonne. • Ka lebaka la gore o be a se na boiketlo ka ge Mna Matsebula a swayaswayile ka mmele wa gagwe. • Ka lebaka la gore o be a sa nyake motho a ahlola mmele wa gagwe. • Ka lebaka la gore Mna Matsebula o dirile gore a ikwe a nyamile • ka mmele wa gagwe.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 6**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Laboraro

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

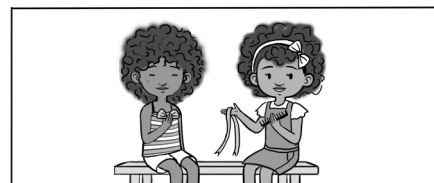
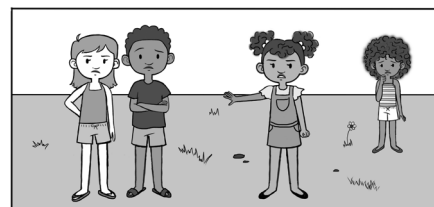
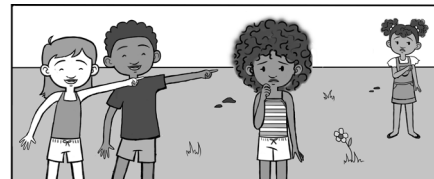
TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Dira, Swara o Bontšhe)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya Tlotlontšu ya Tabakgolo.
 - go iketla
 - go se iketle

Morumokwano goba koša	Ditiro
Batho ka moka a re emeng ka maoto bjale!	<i>Laetša go ema ka maoto</i>
Re lwe le botšhošetši go na bjale!	<i>Phutha difeisi o laetše go lwa</i>
A re gwanteng ka moka!	<i>Laetša go gwanta ka maoto</i>
Re fetše botšhošetši ka moka!	<i>Laetša go hlohlora ka matsogo</i>
A re emišeng matsogo re goe!	<i>Emišang matsogo</i>
Gore botšhošetši bo fele bo se boye!	<i>Phatlaletša matsogo ka thoko go laetša go fetša</i>

BOKGONI BA GO ANEGA

- 1 Arola barutwana ka dihlophana.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la diswantšho tša bokgoni ba go anega.
- 3 Gopotša barutwana gore beke ya go feta, ba ihlametše dikanegelo ka diswantšho.
- 4 Beke ye, barutwana ba swanetše go šoma mmogo e le sehlopha go tšea sephetho ka mabapi le kanegelo ya sehlopha.
- 5 Gopotša barutwana gore kanegelo tša bona e swanetše goba tšeo ba ihlametšego tšona, eupša gape di swanetše go sepelelana le diswantšho!
- 6 Tanya šedi ya barutwana.
- 7 Kgopela sehlopha se 1 go iša go tše 2 go abelana ka kanegelo ya sehlopha sa bona.
- 8 Leboga barutwana go abelana ka dikanegelo tša bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša Modumo O Moswa Le Mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /**kg**/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Botšiša barutwana: Naa o ka nagana mantsu a modumo wa /**kg**/?
- 4 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **kgoka, kgala, kgara**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **kgaka, kgala, kgara, lekgotla, kgoka, kgoma**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o le gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o dutše o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša ditumatlhaka.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

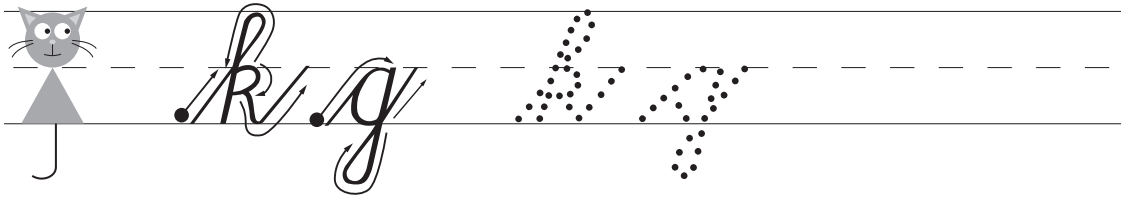

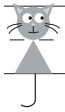
Mongwalo:

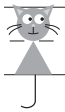
Metsotso e 15

Ngwala leleterere / mantšu / mafoko

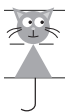
- 1 Ruta barutwana go bopa ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **kg**
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maletere mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo ka gare ga dipuku tša bona.

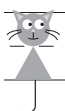
 kgaka

 kgala

 kgara

 lekgotla

 kgoka

 kgoma

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Go Phatlalatša Le Go Tšweletša

SEHLOGO: Ngwala kanegelo ka motho o mongwe wo a tlhorišwago ka lebaka la sebopego sa gagwe.

MOŠOMO: Ngwala kanegelo ya mafoko (a 10)

FREIMI YA GO NGWALA:

Temana ya 1

Kgale go na ... *(re botše ka lefelo le baanegwa.)*

...*ke be ke tlhorišwa ka lebaka la gore... (hlalosa bothata)*

‘...’ *mphenyašilo a re. (Ngwala se sengwe seo mphenyešilo a se boletsego)*

...*ikwa...*

Temana ya 2

Ke moka... *(hlalosa ka mokgwa wo bothata bo rarollotšwego)*

‘...’ *a re... (tsentšha se sengwe seo se boletšwego)*

Mafelelong... *(naa batho ba nagana eng ka moanegwathwadi?)*

GO ITOKIŠETŠA: Pele thuto e thoma, ngwala kakanywa yeo e rulagantšwego ka Mošupologo mo letlapeng.

TŠHUPETŠO YA TSHEPETŠO YA PHATLALATŠO (KE A DIRA)

- 1 Gopotša barutwana gore ka Mošupologo o šomišitše lenaneo la go rulaganya le go lekola go rulaganya kakanywa ya gago.
- 2 Sa go latela, botša barutwana gore lehono re tla phatlalatša le go tšweletša sengwalwa sa rena sa mafelelo.
- 3 Bontšha barutwana go ngwalolla ka leswa sengwalwa, o tsentšha sehlogo le letšatšikgwedi.

BARUTWANA BA FELELETŠA TSHEPETŠO YA PHATLALATŠO (O A DIRA)

- 1 Efa barutwana dipuku tša go ngwala.
- 2 Laela barutwana go ngwala letšatšikgwedi le sehlogo: **Go leka dijo tše di swa**
- 3 Botša barutwana go ngwala gape ka bothakga sengwalwa sa bona sa mafelelo, sa go hloka diphošo.
- 4 Ge e le gore barutwana ba na le nako, ba ka thala seswantšho ka pejana.
- 5 Ge barutwana ba le gare ba ngwala, sepela ka phaphošing gomme o thuše barutwana bao ba šitwago.

BARUTWANA BA TŠWELETŠA SEO BA SE NGWADILEGO

- 1** Ge go šetše metsotso e mehlano gore thuto e fele, botša barutwana go bea dipene le diphesele tša bona.
- 2** Botša barutwana go Sokologa ba Bolele gomme ba balele wa mphato seo ba se ngwadilego.
- 3** Ge barutwana ba feditše go dira se, bitša morutwana o tee goba ba ba bedi go balela phaphoši seo ba se ngwadilego.
- 4** Lekeletša dingwalwa tša barutwana go ralala le phaphoši. Se se thuša barutwana gore ba bale seo bamphato wa bona ba se ngwadilego, gomme ba be le poledišano ba šomiša mantšu a tlotlontšu a ma swa.

7 Mantshole 2020

Kanegelo ya ka

Go be go nale mošemane yo a bitšwago Sandile. O be a kgona tša dipapadi kudu.

Sandile o be a tshwenywa ke mošimane yo a bitšwago Clinton.

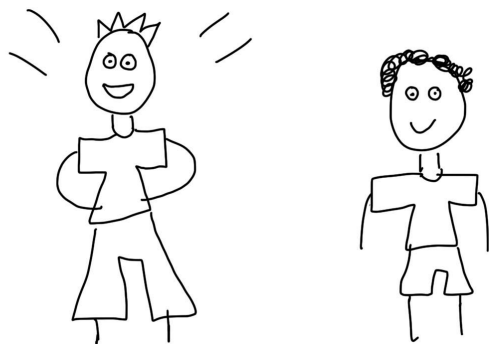
‘O lebelelega bjalo ka lekgema le legolo la sekobo’, motswenyi a realo.

Sandile o ile a ikwa a nyamile ebile a jelwe ke diklong.

Ke moka Sandile a botša mmagwe seo se boletšwego ke Clinton.

‘O swanetše go dula o ikgantšha ka bo wena le ka mokgwa wo o lebelegago ka gona’, gwa realo mmago Sandile.

Mafelelong Sandile o ile a lemoga gore Clinton o be a na le mona gomme a se sa dumela a mo kweša bokloko. Clinton o tlogela go tshwenya Sandile.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 6**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena..
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labone

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Kgaogantšha Le Go Kopanya

KE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu go thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **swele**
- 3 Kgaogantšha lentšu go ba modumo ka botee go ba modumo o ikemetšego ka nnoši: /**sw/-/e/-/l/-/e/**
- 4 Bitša modumo wa mathomo wa lentšu: /**sw/**
- 5 Bitša modumo wa bobedi wa lentšu: /**e/**
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /**l/**
- 7 Bitša modumo wa mafelelo wa lentšu: /**e/**
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **swele**
- 9 Laetša go šupa le go kopantšha medumo go bopa lentšu: /**swe/-/le/** = **swele**
- 10 Boeletša se ka lentšu la go tšwa thutong ya Laboraro: **kgara**

RE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu la go tšwa thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **swara**
- 3 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mathomo wa lentšu? /**sw/**
- 4 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa bobedi wa lentšu? /**a/**
- 5 Botšiša barutwana: Ke modumo ofe wa boraro wa lentšu? /**r/**
- 6 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mafelelo wa lentšu? /**a/**
- 7 Kgopela barutwana go kgaogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /**sw/-/a/-/r/-/a/**
- 8 Ngwala lentšu: **swara**
- 9 Laela barutwana go kopanya medumo ya lentšu mmogo le wena: /**swa/-/ra/** = **swara**
- 10 Boeletša se ka lentšu la morago la thuto ya Laboraro: **kgoka**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana: Go Bala Lekgetlo La Bobedi

Metsotso e 15

MAANO A GO BALA: GO KAMAKA

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Letšatši la Zama le lebe</p> <p>Zama o be a thakgetše kudu go boela sekolong morago ga matšatši a maikhutšo. Eupša ge a tloga mo kgobokanong go fola mothaladi wa mphato, o mongwe wa barutiši, Mna Matsebula o ile a re, 'Mmalo Zama, o okeditše mmele! O tloga o bonala o nonne.'</p> <p>Sefahlego sa Zama se ile sa fiša. O be a sa tsebe gore a reng.</p>	
<p>Letšatši ka moka Zama o ile a ikwa a na le boitemogo. O ile a apara jesi ya gagwe le ge ka phaphoši go be go fiša. 'Mohlomongwe se se tla fihla mmele wa ka,' a nagana.</p>	<p>Ke kamaka gore ditshwayotshwayo tša Mna Matsebula di fetošitše ka moo Zama a bego a ikwa go ba sekolong. La mathomo, o be a thakgaletše go boela sekolong – eupša bjale o lebeba a nyamile ebile a se na boiketlo.</p>
<p>Ge tatago Zama a tla go mo tšea sekolong, o ile a itahlela ka setulong sa ka morago sa sefatanaga.</p> <p>'Bothata ke eng, Zama?' a botšiša.</p> <p>'Ga ke nyake go bolela ka yona,' Zama a bolelela fase.</p>	<p>Tatago Zama o kgona go kamaka gore Zama o ikwa a nyamile ge a tsena ka koloing. O swanetše go ba a tshwenyegile ge a sa nyake go bolela ka seo se mo tshwenyago!</p>
<p>Morago mantšiboeng ao, ge mmago Zama a boa mošomong, o ile a kokota lebating la phaphoši ya Zama ya go robala.</p> <p>Mna Matsebula o re ke nna o mokoto. O re ke nonne,' Zama a realo. 'Naa ke nonne?' Zama a botšiša.</p> <p>'Sa mathomo, mebele ka moka e gabotse,' mmago Zama a araba ka boleta. 'O botse go sena taba gore boima ba gago ke bo bokaakang.'</p> <p>Ke moka segalo sa gagwe sa fetoga. 'Sa bobedi, seo ga se a loka. Ga go motho yo mogolo yo a swanetšego go dira ditshwayotshwayo ka mmele wa gago. 'Ke manyami ka seo se diragetšego. Ke tla bolela le gosasa.'</p> <p>'Aowa, Mma! Mna Matsebula o tla nagana eng? O tla nhloya!' Zama a lla.</p> <p>'Zama, re ka se dio tlogela se. Se ga se a swanela go ba se go diragetše, ebile ga se a swanela go diregela morutwana ofe kapa ofe gape sekolong,' mmagwe a realo a tiišitše.</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore Zama o tshepa mmagwe,ka gore o mmošša seo e lego phošo – le ge a swabiša ke seo Mna Matsebula a se boletšego.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Moragonyana bošegong bjoo Zama o ile a kwa batswadi ba gagwe ba bolela ge ba robetše mpeteng.</p> <p>'Ke hloka boiketlo ka morutiši yo a bolelago le Zama ka mokgwa wo – ga ke nagana gore go maleba gore a swayaswaye ka mmele wa gagwe! mmago Zama a realo.</p> <p>'Ga go na motho yo a swanetšego go hlokisa Zama boiketlo sekolong – kudu morutiši!' tatago Zama a tlaleletša.</p>	<p>Ke nagana gore ke be ke tla kwa go šireletšega le go ratega ge ke be ke le Zama. Ke be ke tla kwa gabotse go tseba gore batswadi ba ka ba tshwenyega ka nna.</p>
<p>Bošegong bjoo Zama a robala mpeteng, a tshwenyegile ka seo se tla diragalago ge mmagwe a bolela le Mna Nyeko.</p>	
<p>Mathapameng a latelago, bobedi batswadi ba Zama ba ile ba tla go mo tšea. Zama o ile a bapala ka ntle ge batswadi ba gagwe ba eya ofising ya . Zama o ile a leka go tsepelela papading ya gagwe ya 'touch', eupša o be a fela a lebala gore ke mang a 'tsenego'. Seo a bego a se nagana ke se se bego se bolelwa ka ofising.</p>	
<p>Mafelelong, mmago Zama a mmitša. Zama o ile a swara seatla sa mmagwe ge a tsena ka ofising ya Mna Nyeko.</p> <p>'Zama, ke manyami ka go swayaswaya ka mmele wa gago gomme ka go dira gore a se iketle,' Mna Matsebula a realo. 'Ke be ke sa lemoge gore se se tla go nyamiša, eupša bjale ke a bona gore ke phošo. Mebele ka moka e lokile, le gona ga ke a swanela go ahlola batho go ya ka bokoto bja bona.'</p>	<p>Ke nagana gore ke be ke tla thaba ge ke be ke le Zama. Ke be ke tla ikwa e ke batswadi ba ka le hlogo ba be ba ntšhireletša.</p>
<p>Ge Mna Matsebula a seno tšwa ka phaphošing, Mna Nyeko o ile a lebelela Zama a tiišitše. 'Zama, ga go a loka gore mang le mang a swayaswaye ka mmele wa gago. Ke leboga ge o re lemošitše ka se,' a realo.</p> <p>Zama o ile a tshwenyega ka go bona Mna Matsebula letšatši le latelago, le ge a tsebile gore o dirile selo sa tshwanetšego</p>	<p>Ke kamaka gore Hlogo ya sekolo Mna Nyeko o dumelana le batswadi ba Zama – ga go na motho yo a swanetšego go dira gore re ikwe o nyamile ka mebele ya rena!</p>
<p>Mesong e latelago mo kgobokanong, Mna Nyeko o ile a bolela le sekolo ka moka ka go ba le botho le go hlompha. 'Re tšwelela ka dipopo le bogolo, gomme popo le bogolo bjo bongwe le bjo bongwe di lokile,' a bega. Tasneem o ile a retologela go Zama, 'Ke leboga gore o bile bogale go bolela se sengwe. Ke tshepa gore morena a ka se sa bolela dilo tša mohuta wo gape.'</p>	<p>Ke kgona go kamaka gore Tasneem o kwele ditshwayotshwayo tša Mna Matsebula – gomme le yena a ikwa a se a iketla. Ge ke be ke le Zama, ke nagana gore ke be ke tla ikwa eke ke šireletša bagwera ba ka – fela bjalo ka ge batswadi ba ka ba ntšhireleditše.</p>

Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
Naa ke papadi efe ye Zama a bego a e bapala ge batswadi ba gagwe ba le ka ofising?	O bapetše papadi ya 'touch' le bagwera ba gagwe.
Ke ka lebaka la eng Zama a ile a tsepelela papading ya gagwe ya 'touch'?	Ka lebaka la gore o be a tshwenyegile ka seo se diregago ka ofising. Ka lebaka la gore o be a ikwa a tshwenyegile kudu go tsepelela mo papading.
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
Ke ka lebaka la eng batswadi ba Zama ba boletše le Hlogo Nyeko?	<ul style="list-style-type: none"> • Ka lebaka la gore Mna Matsebula o boditše Zama gore o nonne, gomme a ikwa a nyamile. • Ka lebaka la gore batswadi ba Zama ba be ba bona gore Zama o nyamile kudu ka seo Mna Matsebula a se boletšego. • Ka lebaka la gore batswadi ba Zama ba be ba nyamile ge Mna Matsebula a dira gore Zama a ikwe a nyamile • Ka lebaka la gore mmago Zama o be a ikwa a se na boiketlo. O be a sa nagana gore morutiši a ka swayaswaya ka mebele ya barutwana. • Ka lebaka la gore ba be ba sa nyake mang kapa mang a dira gore Zama a se be le boiketlo sekolong. • Ka lebaka la gore batswadi ba Zama ba mo rata ebile ba nyaka go mo šireletša. • Ka lebaka la gore mebele ka moka e lokile, gomme ba bangwe ga ba a swanela go swayaswaya ka bokoto bja rena.

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 6**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go diriwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labohlano

Ditiro Tša Go Bolela

Metsotso e 15

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Laodiša o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - maleba
 - ga e maleba

Morumokwano goba koša	Ditiro
Batho ka moka a re emeng ka maoto bjale!	<i>Laetša go ema ka maoto</i>
Re lwe le botšhošetši go na bjale!	<i>Phutha difeisi o laetše go lwa</i>
A re gwanteng ka moka!	<i>Laetša go gwanta ka maoto</i>
Re fetše botšhošetši ka moka!	<i>Laetša go hlohloro ka matsogo</i>
A re emišeng matsogo re goe!	<i>Emišang matsogo</i>
Gore botšhošetši bo fele bo se boye!	<i>Phatlaletša matsogo ka thoko go laetša go fetša</i>

POLEDIŠANO YA SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Ngwala freimi ya poledišano mo letlapeng:
Mo kanegelong...
Go be go se maleba nako ye...
Ge nkabe ke le Zama....
- 2 Bala freimi ya poledišano le barutwana.
- 3 Bea barutwana ka **dihlophana**.
- 4 Botša barutwana gore o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo e nngwe le e nngwe ya poledišano.
- 5 Tanya šedi ya barutwana.
- 6 Botšiša barutwana ba go fapana goba sehlopha se se itšeng go abelana ka dikarabo tša bona.
- 7 Ge dikarabo di fošagetše, ba phošolle.
- 8 Leboga barutwana ka maitapišo a bona.

Go Lemoga Ka Fao Medumo E Kwagalago Ka Gona Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Hwetša Mantšu

Ngwala tafolana ye mo letlapeng e be le medumo yeo o ithutileng yona nako ya go feta mmogo le yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro.

sw	kg	a
b	y	r
l	e	i
n	k	o

LAETŠA

- 1 Gopotša barutwana medumo ya beke: /sw/ le /kg/
- 2 Lebeledišiša medumo kamoka le ditwakanywa mo letlapeng.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go dira mafoko go bopa mantšu ka medumo le ditwakanywa moo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Bontšha barutwana go bopa mantšu ka medumo ye e nepišitšwego, bjalo ka: /kg/-/a/-/l/-/a/ = **kgala**
- 5 Gopotša barutwana ba ka bopa lentšu ba šomiša medumo e fe kapa efe – e sego fela /sw/ goba /kg/
- 6 Bontšha barutwana go dira lentšu le lengwe, bjalo ka: /y/-/o/-/n/-/a/ = **yona**

BARUTWANA BA DIRA

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala gomme ba ngwale sehlogo: **sw, kg**
- 2 Laela barutwana ba thome go ngwala.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go hwetša le go bopa mantšu a mantši go ya le ka mo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Dumelela barutwana go swaya mošomo wa bona. Bontšha barutwana gore mantšu a, a bopiwa bjang (le amangwe): **swara, swaya, swaba, swele, swina, leswiswi, kgaka, kgala, kgara, kgoka, yona, rera, naba, kobo, boya**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Morago ga go bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: AKARETŠA / GO DIRA DIKGOKAGANANO

SWANTŠHA SENGWALWA

- 1 Dudiša barutwana ditafoleng tša bona, le dipuku tša go ngwala goba matlakala a sego a ngwalwa, phensele le dikrayone.
- 2 Dira **tšhupetšo** gore o tla **ngwala le go thala** bjang gore o tla ikwa bjang nkabe o le seemong sa Zama.
- 3 Dira **tšhupetšo** gore maikutlo a gago e tla ba bjang ge nkabe o le Zama, bjalo ka: Ke tla ikwa ke itshetshengwa ge motho o mongwe a swayaswaya ka ka mmele wa ka lenna.
- 4 Thala seswantšho sa gago mo letlapeng, o apere jesi e kgolo.
- 5 Šomiša mafoko a mabedi go swantšhiša, bjalo ka: Zama o a itshetshengwa ka fao a apara jesi. Ke nagana gore lenna nka thoma go itshetshengwa.
- 6 Sa go latela, botša barutwana gore ba nagane ba tla ikwa bjang ge nkabe ba le mo maamong a Zama.
- 7 Kgopela barutwana gore ba tswalele mahlo gomme ba thekge ditho.. Ba balele sengwalwa gape.
- 8 Kgopela barutwana gore ba bule mahlo a bona, ba thale dikakanyo tša bona.
- 9 Mafelelong, dumelela barutwana go sokologa ba bolele, ba abelane ka diswantšhišo tša bona le wa mphato.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 6.**
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.**
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go diriwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Tshekatsheko ya polelo ya mafelelo a beke Metsotso e 15

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo legogong mafelelong a letšatši.
- 2 Dira sebaka sa ditshekatsheko tša polelo beke le beke. Ke kgetho ya gago go hlakanya ditshekatsheko tša go ithuta tša Sepedi le tša Sekgowa.
- 3 Gopola go fa barutwana sebaka sa go 'Sokologa le go bolela' ba ahlaahle dikarabo tša bona le wa mphato. Ke moka, kgetha barutwana ba mmalwa go abelana ka dikarabo tša bona le phaphoši ka bophara.
- 4 Šomiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo go hlahla karolwana ya polelo ya poledišano ya gago:
 - a Naa ke efe Tabakgolo ya polelo ya rena ya beke?
 - b Ke kanegelo efe yeo le e badilego mmogo?
 - c Ke mantšu afe a maswa o a ratilego bekeng ye?
 - d Ke eng se o ithutilego sona bekeng ye?
 - e Naa re ngwadile ka eng bekeng ye?
 - f Naa go ngwala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - g Naa go bala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - h Ke eng seo o ikgantšhago ka sona bekeng ye?
- 5 La mafelelo, botša barutwana go nagana ka dilo tše pedi tše ba tlogo go botša ba malapa a bona ka seo ba ithutilego ka sona le ka tsela yeo ba kaonafetšego ka gona bekeng ye mabapi le mošomo wa bona.

Ela hloko: Tshepidišo ya go lebelela morago le go itekola ke karolwana e bohlokwa kudu ya go ithuta. O kgopelwa gore o seke wa tshediša mošongwana wo wa beke mahlo le ga tee.

Mphato 2
KOTARA 4
Beke

7

TABAKGOLO:
Go šomiša
theknolotši gabotse

Go Lokiša Phaphoši

- 1 Ge beke e thoma, kgonthišiša gore phaphoši ya gago e a bogega ebile e hlwekile.
- 2 Bea PHAPHATI YA GO BONTŠHA ya gago nakong, ka go tloša dilo tše o sa hlwela o di šomiša, gomme o di boloke gabotse.
- 3 Ge o fetša, beakanya mantšu a papetlakgadima le tababakgolo ya tšhupetšo tše o di nyakago.
- 4 Hwetša le go beakanya dilo tša tabakgolo ya lebota le tafola yeo e ka bago le maatlakgogedi mo barutwaneng, mohlala: matlakala ao a gatišitšwego a batho ba go tuma go matlakala a leago le diphatlalatši – Instagram, Facebook; matlakala a leago le diphatlalatši le akhoante ya Greta Thunberg; Senepe sa Greta Thunberg
- 5 Dira dinyakišišo mo marangrang a theknolotši (inthanete) go itokišetša tabakgolo. Mohlala: Bala ka Greta Thunberg
- 6 Kgonthišiša gore dipuku tša barutwana tša go ngwala le dipukutšhomo tša DBE di swailwe, gomme di bolokilwe gabotse mo di dulago gona.
- 7 Kgonthišiša gore dipuku tše dikgolo ka moka, tša go bala le tša bokgobapuku di ka lenaneo.

Mešongwana Ye E Okeditšwego

Mešongwana ye e ka šomišwa bjalo ka mošomo wa go ikemela wa barutwana ba go fetša mošomo wa bona ka pela GOBA ge o le gare o dira kelo mo barutwaneng.

Mošongwana wa 1: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 97, a re ipshineng

Mošongwana wa 2: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 98 -102, A re baleng

Mošongwana wa 3: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 104, A re baleng

Mošongwana wa 4: Thala seswantšho le go ngwala ka gore o šomiša bjang theknolotši

Mošupologo

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

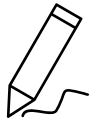
HLAGIŠA TABAKGOLO: GO HWETŠA TSEBO YEO BA NAGO LE YONA.

- 1 Bontšha barutwana etlakala la bokantle ba Puku e Kgolo: **Greta Thunberg: Mogale wa phetogo ya klaemete!**
- 2 Botša barutwana gore re thoma tabakgolo, e bitšwa: Go šomiša theknolotši gabotse
- 3 Thala sediko le leina la tabakgolo mo magareng ga letlapa.
- 4 Botšiša barutwana: *Ke eng seo le se tsebago ka tabakgolo ye?*
- 5 Ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmaphahlogo. Dikakanyo tša go swana di ngwale felo go tee. Ge barutwana ba palelwa go fetola, botšiša dipotšišo tše di latelago tša hlohloletšo:
 - a Naa theknolotši ke eng?
 - b Naa o a tseba matlakala a leago le diphatlatšišo ke eng?
 - c Naa batho ba šomiša bjang theknolotši?

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Laodiša o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - Inthanete
 - klaemete
 - diphetogo ya klaemete
 - tshilafatšo

Morumokwano goba koša	Ditiro
Lefase ke la rena!	<i>Laetša nkgokolo ka matsogo o be o itšhupe</i>
Le hloka hlokomele ya rena!	<i>Bea matsogo kgareng</i>
Ka moka are tšeeng karolo.	<i>Laetša kamoka ka matsogo a mabedi</i>
Go re kamoka re be le karolo	-
Gore re bune tša lefase!	<i>Laetša go kga ka matsogo</i>
Re se tope tša fase!	<i>Iša letsogo fase o laete go topa</i>

Mongwalo

Metsotso e 15

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala.
- 2 Biletša barutwana medumo le mantšu a a latelago gore ba a ngwale:
 - a swara
 - b swaya
 - c swaba
 - d swele
 - e swina
 - f kgaka
 - g kgala
 - h kgara
 - i kgoka
 - j kgoma
- 3 Sa go latela, botša barutwana gore ba ntšhe dikrayone gomme ba swaye mošomo wa bona.
- 4 Ka bothakga ngwala medumo le mantšu mo letlapeng.
- 5 Tšea dipuku mafelelong a letšatši, gomme o ngwale dintlha ka bao ba nyakago thušo yeo e oketšegilego.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Pele re bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: GO PHOPHOLETŠA

- 1 Dudiša barutwana mo legogong gore ba kgone go bona puku e kgolo.
- 2 Bula puku e kgolo mo kanegelong: Greta Thunberg – Mogale wa phetogo ya klaemete!
- 3 Phetla puku o ba laetša diswantšho tša letlakala le lengwe le le lengwe, o ba botšiša gore ba nagana gore go direga eng.
- 4 Thuša barutwana go kopanya diswantšho, gore ba kgone go hwetša todi ya gore kanegelo e bolela ka eng.
- 5 Hlagaša tlotlontšu e ntšhwa mo dikarolwaneng tša maleba mo kanegelong.

- 6 Bala kanegelo ka moka ga yona gatee, o sa eme.

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Go Beakanya Le Go Rulaganya

SEHLOGO: Ngwala ka taba yeo e lego pelong ya gago. Nagana ka moo o ka šomišago theknolotši gabotse.

MOŠOMO: Ngawala ditemana tše pedi (mafoko a 10) ka maitemogelo a gago.

MAANO A PEAKANYO: Ngawala lenaneo

HLAGIŠA SEHLOGO SA GO NGWALA.

- 1 Bontšha barutwana gore o **nagana pele o ngwala**.
- 2 Ka go bolela, hlalosa dikakanyo tša sehlogo, bjalo ka:
Ke nyaka gore barutiši ba bangwe ba tsebe gore go ruta go bala go bohlokwa. Ke nyaka go fa barutiši ba bangwe dikakanyo tša go ruta go bala. Ke nagana gore nka šomiša matlakala a leago go thuša barutiši ba bangwe gore ba ithute ka dilo tšeo e lego gore re di šomišitše ebile di bontšhitše katlego ka phaphošing ya rena.

TŠHUPETŠO YA MAANO A PEAKANYO (KE A DIRA)

- 1 E ba le freimi ya peakanyo yeo e ngwadilwego ka lehlakoreng la letlapa.
- 2 Bontšha barutwana gore o dira bjang lenaneo ka go araba dipotšišo.
- 3 Feleletša peakanyo ka thoko engwe ya letlapa.

Dipotšišo tša Peakanyo	Peakanyo
<p>Temana ya 1</p> <ol style="list-style-type: none">1 Naa ke taba e fe ye e lego pelong ya gago?2 Naa ke eng se o se tsebago ka taba ye?3 Naa ke ka lebaka la eng taba ye e le bohlokwa? <p>Temana ya 2</p> <ol style="list-style-type: none">1 Naa ke seo o nyakago gore batho ba bangwe ba tsebe ka taba ye?2 Naa o ka šomiša bjang matlakala a matlakala a leago le diphatlatšiši3 Naa ke eng se se botse seo se ka diragalago ge o ka šomiša matlakala a leago le diphatlatšiši go botša batho ka taba ye?	<p>Temana ya 1</p> <ol style="list-style-type: none">1 Go ruta go bala.2 Ke a tseba go ruta Medumo go bohlokwa. Barutwana ba nyaka nako e ntšhi ya go bala.3 Ka lebaka la gore ngwana o mongwe le o mongwe o swanetše go ba mmadi wa boitshepo. Barutišhi ba swanetše go se fele pelo ba some le barutwana ka moya wa go fola. <p>Temana ya 2</p> <ol style="list-style-type: none">1 Ke nyaka barutišhi ba bangwe ba tsebe gore go bala go bohlokwa bjang.2 Nka romela divideos ke botšha barutišhi ba bangwe tsela tšhe di botse tšha go ruta go bala.3 Barutišhi ba bangwe ba ka ithuta sengwe go nna – mohlomongwe le bona ba ka posa di video ka gongwe lenna nka ithuta selo se sengwe go tšwa go bona

BARUTWANA BA ŠOMIŠA LEANO LA PEAKANYO (RE A DIRA)

- 1 Botšha barutwana gore ba tswalele mahlo gomma ba nagane ka taba yeo e lego hlora boroko go bona.
- 2 Sa go latela, botšha barutwana gore ba **sokologe ba bolele** le wa mphato, go abelana ka kanegelo tšha bona.
- 3 Bontšha barutwana freimi ya peakanyo mo letlapeng, o ba botšhe gore ba šomiše freimi go beakanya seo ba tlogo go sengwala, go swana le ka mo o ba laeditšego ka gona.
- 4 Efa barutwana dipuku tšha go ngwala.
- 5 Botšha barutwana gore ba swanetše go ngwala dikakanyo tšha bona – ga ba swanela go **kopisa** peakanyo ya morutišhi.
- 6 Ge barutwana ba le gare ba ngwala, sepela ka phaphošing o feleletše dikhonferense tšhe dinnyane.

DitukisetšoJemana 1

1. Tikhologo
2. Ke a tseba gore go na le dilo tšeo re ka di dirago go thuša tikhologo.
3. Ka gobane motho yo mongwe le yo mongwe o swanetše go tseba gore re swanetše go dira se sengwe go phološa tikhologo ya rena.

Jemana 2

1. Ke nyaka gore batho ba bangwe ba tsebe gore ba ka dira eng go thuša.
2. Nka romela dibitio le dingwalwa go botša batho gore taba ye e bohlokwa bjang le gore ba ka dira eng go thuša.
3. Batho ba bangwe ba ka ithuta go nna - ebile mohlomongwe le bona ba ka romela dibitio le dingwalwa gore batho ba bantši ba ithute le go bona.

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 7**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labobedi

Temogo Ya Medumo Le Ditamatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša Modumo O Moswa Le Mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /th/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Botšiša barutwana: Naa o ka nagana ka mantsu a modumo wa /th/?
- 4 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **thaka, thupa, thipa**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **thaba, thaka, thotha, thupa, thapa, thipa**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o le gare o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša ditumatlhaka.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

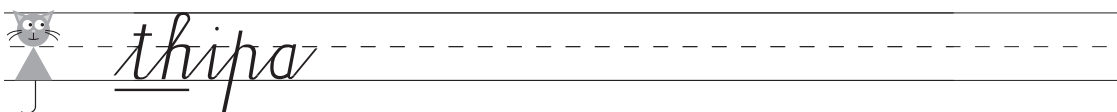
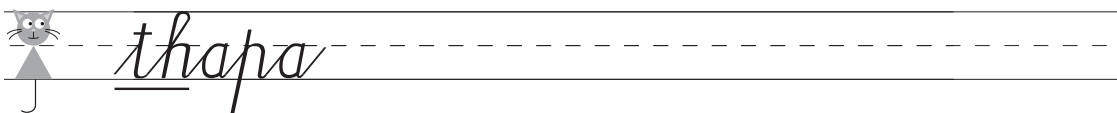
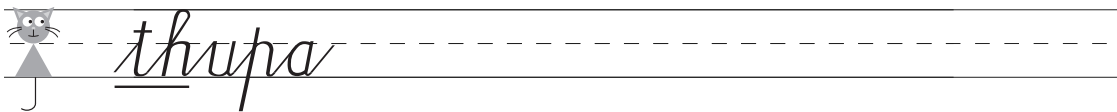
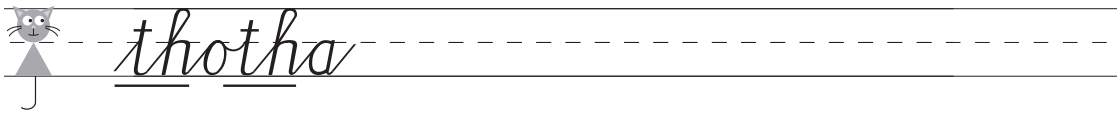
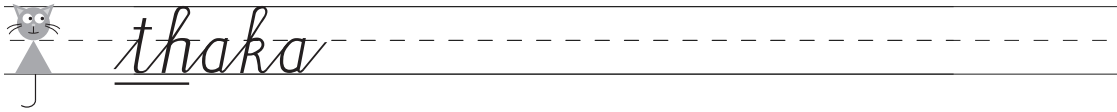
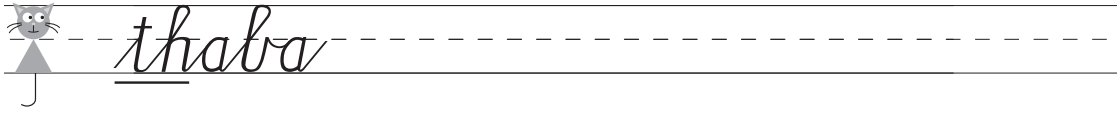
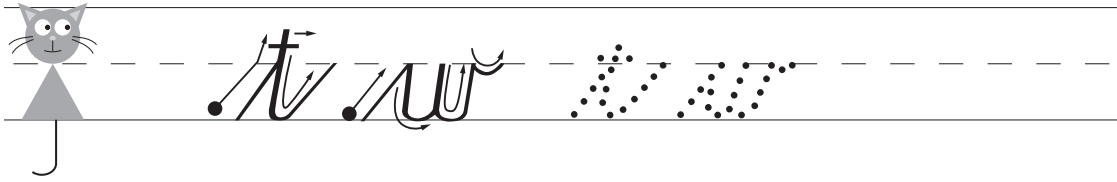

Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere goba maleterere/mantšu/mafoko

- 1 Ruta barutwana go ngwala ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: **th**
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la nngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maleterere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maleterere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maleterere mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo/mantšu/mafoko ka gare ga dipuku tša bona.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Pele

MAANO A TEKATLHALOGANYO: FETLEKA SENGWALWA

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<u>Greta Thunberg, mogale wa phetogo ya klaemete</u>	Lehono re ile go bala kanegelo ka ga Greta Thunberg, ngwanenyana o monnyane yo a ilego a šoma go lwantšha phetogo ya klaemete. Phetogo ya klaemete e a direga mo lefaseng gona bjale. Lefase la rena le a fiša ka baka la tšhilafatšo! Kanegelo ye e tla re ruta kudu ka yona!
Greta Thunberg ke ngwanenyana yo a goletšego nageng e bitšwago Sweden. Bonnyane bja gagwe bo be bo se bonolo. O be a na le bolwetši bjo bitšwago Asperger's Syndrome. Se se ra gore bjoko bja gagwe bo šoma go fapana le a batho ba bangwe. Go ba boima go yena go boledišwa le go dira dikgokaganyo le batho ba bangwe.	Naa kanegelo ye e tla ba ka ga mang? Mmalo, re tla bala kanegelo ka ga Greta Thunberg.
Eupša, Asperger's Syndrome ya Greta gape e be e mo dumelela go tsepelela le go kwešiša ditaba ka go teba. Greta o ile a tšea sephetho sa go šomiša Asperger's ya gagwe bjalo ka mpho ya go lwela tsela ye a bego a kgolwa go yona. Greta o ile a šomiša maatla a gagwe ka moka go leka go phološa tikologo ka lweša selo se se bitšwago 'phetogo ya klaemete'.	Ke taba efe ye Greta a tshwenyegago ka yona? Mmalo, ke ithuta gore o tshwenyega ka go phološa tikologo le go lweša phetogo ya klaemete!
Greta o ithutile la mathomo ka ga phetogo ya klaemete ge morutiši wa gagwe a bontšha video ya plastiki ka lewatleng le dibere tša phoulo tše bolawago ke tlala. Ge Greta yo monnyane a dutše a lebelletše, o ile a lla. Diswantšho tša mawatlle a go thšilafala di ile tša se tloge ka monaganong wa Greta. O be a sa kgone go nagana ka dilo tše dingwe. O ile a tšea sephetho sa go tšea magato a go thuša go phološa planete ya Lefase.	Naa Greta o ithutile neng la mathomo ka phetogo ya klaemete? Mmalo, ke bala gore o ithutile la mathomo ka phetogo ya klaemete ge a bogela video kua sekolong.
Morutiši wa Greta o ile a hlaloša gore tšhilafatšo ya moya go tšwa difatanageng tše ntši, difofane, diteišene tša mohlagase le difapriki e hlola gore lefase le fiše. Se se bitšwa phetogo ya klaemete, gomme e senya planete ya Lefase.	Ke mang o a rutilego Greta ka ga phetogo ya klaemete? Mmalo, e be e le morutiši wa gagwe wo a mo rutilego ka ga phetogo ya klaemete!
Bana ba bangwe ba ile ba lebala ka ga video ya mphantong ka pela, eupša e sego Greta. O le a bala tshedimošo yohle ye a bego a ka e hwetša ka ga phetogo ya klaemete. O le a fetleka dingwalwa le dithuto mo Inthaneteng. O ile a bogela divideo mo go YouTube. O ile a fetoga setsibi sa phetogo ya klaemete.	Naa Greta o bile setsebi sa eng? Mmalo! O bile setsebi sa phetogo ya klaemete. O dirile nyakišišo tša gagwe gomme a ithuta tšohle ka mo a ka kgonago!

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Greta o ile a thoma go šomela phetogo ka legaeng la gagwe. O ile a thopa batswadi ba gagwe go fetola mokgwa wo ba phelago ka ona. O ile a kgodiša mmagwe go se sa šomiša difofane. O ile a kgodiša tatagwe go tlogela go ja nama. O ile a kgodiša balapa ka moka go tlogela go šomiša plastiki. Se se dirile gore Greta a lemoge gore a ka dira phetogo e kgolo lefaseng, ka go kgodiša batho ba bantši go feta.</p>	<p>Naa Greta o thomile kae go šomela phetogo? Mmallo! Ke ithuta gore o thomile ka go tliša phetogo ka gae!</p>
<p>Greta o ile a tšea sephetho sa go ipelaetša ka ntle ga Palamente ya Sweden. O ile a penta seka mo seripeng sa legong. O ile a ngwala dintlha mo letlakaleng la tshedimoso gomme a fa batho. Ke moka, a tšhofa paesekela ya gagwe go ya meagong ya Palamente. Letšatši la mathomo, Greta o be a dutše a le nnoši. Batho ba ile ba tomolela mahlo ge ba feta.</p>	<p>Naa Greta o ile a ipelaetša kae? Ke ithuta gore o ile a ipelaetša ka ntle ga Palamente ya Sweden.</p>
<p>Eupša ka letšatši la bobedi, batho ba ile ba thoma go dula le yena. Ka morago ga moo, go be go na le batho moo ka dinako tšohle. Dikgwedi tše ntši, Greta o ile a eta pele mogwanto kgahlanong le phetogo ya klaemete nageng ya gabo.</p>	
<p>Greta o ile a hwetša šedi ye maleba kua Sweden. Eupša, o ile a tšea sephetho sa go dira go feta! Greta o ile a dumela go fa polelo fa pele ga dikete tša batho mogwantong o mogolo wa klaemete. Batswadi ba gagwe ba ile ba tshwenyega gore Asperger ya gagwe e tla mo šitiša go bolela mo pele ga batho ba bantši. Eupša, maikemišetšo a Greta a ile a mo thuša go feny a letšhogo la gagwe. Dikete tša batho di ile tša thakgalela Greta gomme tša gatiša polelo ya gagwe mo videong.</p>	<p>Naa ke eng se se thušitšego Greta go feny a letšhogo la gagwe? Mmallo! Maikemišetšo a gagwe a mo thušitše go feny a letšhogo la gagwe.</p>
<p>Ke moka Greta a tšea sephetho sa go šomiša diphatlalatši tša leago le Inthanete go thuša go phatlalatša molaetša wa gagwe go bana lefaseng ka bophara. O ile a romela diswantšho tša boipelaetši tša gagwe mo Instagram.</p> <p>O ile a romela divideo tša mogwanto wa gagwe mo go Facebook. O ile a ngwala melaetša mo go Twitter. Greta o ile a šomiša Inthanete go kgokaganya dikete tša bana bao ba tshwenyegago ka phetogo ya klaemete go dikologa lefase ka bophara.</p>	<p>Naa Greta o rometše eng mo Instagram? Mmallo! O rometše diswantšho tša megwanto ya gagwe gore batho ba bangwe bapele bone!</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
Greta nkile a re, 'Ke be ke fela ke le ngwanenyana wa go dula kua morago a sa bolele selo. Ke be ke nagana gore nka se kgone go dira phetogo ka gore ke le yo monnyane kudu.' Ka sebaka sa ngwaga fela, Greta o ile a hlohleletša dikete tša bana go tšwa lefaseng ka moka go laetša pelaelo le go bolela ka phetogo ya klaemete!	
Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
Naa ke taba efe ye Greta a tshwenyegago ka yona?	<ul style="list-style-type: none"> • O be a tshwenyega ka ga phetogo ya klaemete. • O be a tshwenyega ka go phološa planete.
Naa ke eng se tee seo Greta a bego a se tsoma inthaneteng?	<ul style="list-style-type: none"> • Go ba setsibi sa phetogo ya klaemete. • Go romela diswantšho go Instagram. • Go romela divideo go Facebook. • Go kgokaganya bana lefaseng ka bophara.
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
Naa Greta o ile a romela bjang molaetša wa gagwe ka ga phetogo ya klaemete?	<ul style="list-style-type: none"> • O ile a kgodiša batswadi ba gagwe go fetola mekgwa ya bona. • O ile a ipelaetša ka ntle ga Palamente. • O dirile seka ka ga phetogo ya klaemete. • O dirile matlakala a tshedimošo go fa batho. • O ile a fa polelo kgobokanong e kgolo. • O ile a romela diswantšho. • O ile a romela divideo. • O šomišitše diphatlatšiši tša leago.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 7**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Laboraro

Ditiro Tša Go Bolela

Metsotso e 15

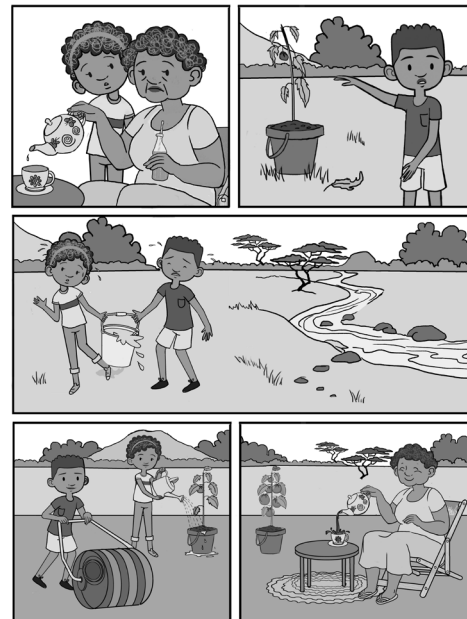
TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

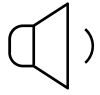
- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Dira, Swara o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo Phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - kgodiša
 - setsebi
 - go pelaetša
 - mogwanto
 - letlakala la tshedimošo

Morumokwano goba koša	Ditiro
Lefase ke la rena!	<i>Laetša nkgokolo ka matsogo o be o itšhupe</i>
Le hloka hlokomele ya rena!	<i>Bea matsogo kgareng</i>
Ka moka are tšeeng karolo.	<i>Laetša kamoka ka matsogo a mabedi</i>
Go re kamoka re be le karolo	-
Gore re bune tša lefase!	<i>Laetša go kga ka matsogo</i>
Re se tope tša fase!	<i>Iša letsogo fase o laete go topa</i>

BOKGONI BA GO ANEGA

- 1 Arola barutwana ka dihlophana.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la diswantšho tša bokgoni ba go anega.
- 3 Botša barutwana go nagana ka kanegelo ya go tšamaišana le diswantšho.
- 4 Efa barutwana motsotso goba e mebedi go nagana ka dikakanyo tša bona.
- 5 Sa go latela, morutwana o mongwe le o mongwe mo sehlopheng o swanetše go hwetša sebaka go abelana ka tsela yeo a bonago kanegelo ka gona.
- 6 Gopotša barutwana gore kanegelo tša bona e swanetše go ba tšeo ba ihlametšego tšona, eupša gape di swanetše go sepelelana le diswantšho!
- 7 Gopotša barutwana go theeletšana gabotse ge ba laodišetšana dikanegelo.
- 8 Leboga barutwana go abelana ka dikanegelo tša bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Hlagiša Modumo O Moswa Le Mantšu

HLAGIŠA MODUMO

- 1 Bitša modumo gomme o emiše papetlakgadima: /oo/
- 2 Bitša modumo gomme o laele barutwana go boeletša modumo makgetlo a 3.
- 3 Botšiša barutwana: Naa o ka nagana mantsu a modumo wa /oo/?
- 4 Gopodišiša mantšu le barutwana, bjalo ka: **phoofolo, mookola, mooka**

HLAGIŠA MANTŠU A MASWA

- 1 Biletša lentšu le lengwe le lengwe godimo o hlaboše lentšu ge o dutše o laetša papetlakgadima: **mooka, mooki, phoofolo, phooko, mookola**
- 2 Laetša barutwana lentšu le lengwe le le lengwe, ge o le gare o le bitša.
- 3 Kgopela barutwana go boeletša mantšu ge o dutše o bolela.
- 4 Kgomaretša mantšu a dipapetlakgadima mo godimo ga phaphathi ya go laetša ditumatlhaka.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

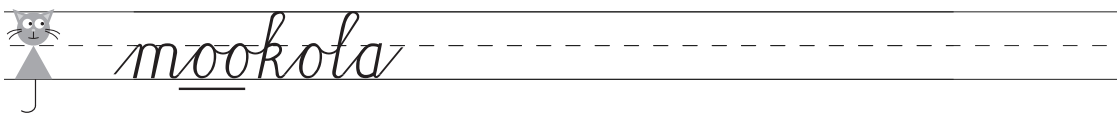
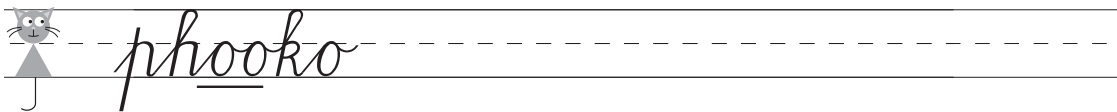
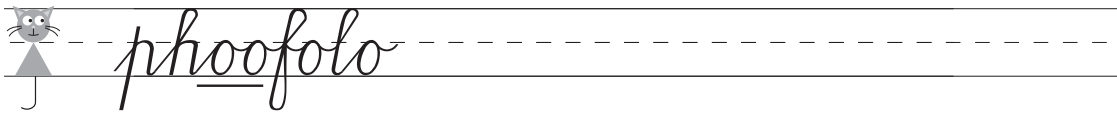
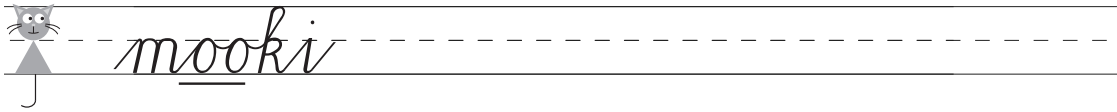
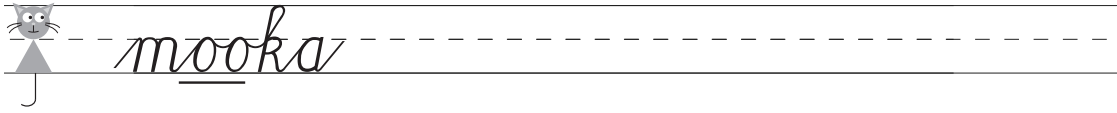
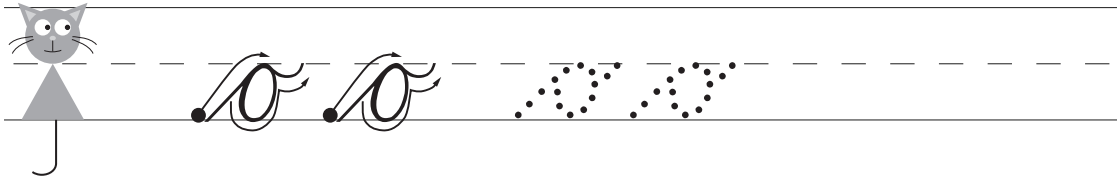

Mongwalo:

Metsotso e 15

Ngwala leleterere / mantšu / mafoko

- 1 Ruta barutwana go bopa ditlhaka tše dikgolo le ditlhaka tše dinnyane: oo
- 2 Laetša go ngwala ditlhaka go barutwana bao ba ngwalago ka letsogo la go ja, ke moka o laetše ba go ngwala ka letsogo la ngele.
- 3 Ge o fetša botša barutwana go šoma le wa mphato go ngwala leleterere goba maletere mo mekokotlong ka menwana ya bona.
- 4 Ka morago ga fao botša barutwana go ngwala leleterere goba maletere mo godimo ga ditafola ka menwana ya bona.
- 5 La mafelelo, bontšha barutwana gape gore ba bopa bjang leleterere goba maletere mo letlapeng.
- 6 Barutwana ba swanetše go kopolla modumo ka gare ga dipuku tša bona.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Ngwala:

Metsostso e 30

Go Beakanya Kakanywa

SEHLOGO: Ngwala ka taba yeo e le go pelong ya gago. Nagana gore o tla šomiša bjang theknolotši gabotse.

MOŠOMO: Ngwala ditemana tše pedi (mafoko a 10) ka maitemogelo a gago

FREIMI YA GO NGWALA:

Ke tshwenyega ka...(Hlalosa seo o se tsebago ka taba ye ka botlalo! Šomiša mafoko a 3 go iša go a 4.)

Ke nagana gore taba ye e bohlokwa ka lebaka la gore...

Ke nyaka batho ba bangwe ba tsebe...

Nka šomiša matlakala a leago le diphatlatšiši ...

Ke nagana gore nka šomiša matlakala a leago le diphatlatšiši ...

GO ITOKIŠETŠA: Pele lenaneothuto la go ngwala le thoma, ngwala peakanyo o idirilego ka Mošupologo mo letlapeng.

TŠHUPETŠO YA TSHEPETŠO YA DIKAKANYWA (KE A DIRA)

- 1 Gopotša barutwana ka peakanyo yeo o idirilego ka Mošupologo.
- 2 Bala peakanyo yeo e ngwadilwego mo letlapeng.
- 3 Sa go latela, bala freimi ya go ngwala le barutwana.
- 4 Šupetša gore o tla feleletša bjang freimi ya go ngwala o šomiša peakanyo ya gago, bjalo ka:

Ke tshwenyega ka go ruta go bala. Morutwana o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša thušo yeo ba e hlokago gore ba kgone go bala gabotse. Go bohlokwa go ruta medumo. Go bohlokwa gape gore o se ke wa fela pelo. **Ke nagana gore taba ye e bohlokwa** ka lebaka la gore barutwana ka moka ba hloka go bala ka boitshepo.

Ke nyaka gore batho ba tsebe gore go bala go bohlokwa e le ruri. Ke nagana barutiši ba bangwe ba swanetše go tseba se! **Nka šomiša** matlakala a leago le diphatlatšiši go posa gore barutiši ba bangwe ba bogele. Nka bontšha barutiši ba bangwe seo ke se dirago ge ke ruta go bala. **Ke nagana gore ge nka šomiša** matlakala a leago le diphatlatšiši nka phatlatšiša melaetša e mebotse ka go bala. Nka thuša barutiši ba bangwe. Mohlomongwe, le nna nka ithuta se sengwe go tšwa go barutiši ba bangwe.

BARUTWANA BA FELELETŠA TSHEPETŠO YA DIKAKANYWA (O A DIRA)

- 1 Efa barutwana dipuku tša go ngwala.
- 2 Laela barutwana go ngwala letšatšikgwedi le sehlogo: **Go šomiša theknolotši gabotse: Kakanywa**

- 3 Botša barutwana go hwetša dipeakanyo tša bona go tšwa ka Mošupologo gomme ba nagane ka dikakanyo tša bona.
- 4 Botša barutwana go feleletša freimi ya go ngwala ba šomiša dipeakanyo tša bona
- 5 Botša barutwana ba ka tlaleletša mafoko goba dintlha ge e le gore nako e sa le gona.
- 6 Gopotša barutwana maano ao ba ka a šomišago go ba thuša go ngwala.
- 7 Ge barutwana ba dutše ba ngwala, sepela ka phaphošing gomme o thuše barutwana bao ba šitwago.

Ho šomiša theknolotši go tše lokilego: kakanywa

ke a kgathala ke tikologo.

Ke nagana gore tšaba je e bohlokwa ka gobane yo monge le yo mogwe o swaetše go tšeba gore o swanetše go hokoela planete ya rena pele re šia ke nako.

Ke njaka batta ba bangwe gore ba tšebe gore ka moce re swanetše go tšea karolo. Re swanetše ga ethuta mekgwa ye e fapanego ya go thuša go phološa tikologo.

nka šomiša tekhnolotše ya bogwera go romela dibitio le dingwalwa go botša batho bohlokwa bja tada ye le gore ba ka dera eng go thuša.

Ke nagana gore ge ke šomiša tekhnolotše ya bogwera, batho ba ka ithuta go na. Le bona ba ka romela dibitio le dingwalwa gome batho ba bantši ba ka ittutu go bona.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **Matlakalatšhomo a go bala 7**.
- 2 Hlalosa **Mošongwana wa 1 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena..
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **Mošongwana wa 2 wa Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labone

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Kgaogantšha Le Go Kopanya

KE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu go thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **thaba**
- 3 Kgaogantšha lentšu go ba modumo ka botee go ba modumo o ikemetšego ka nnoši: /**th/-/a/-/b/-/a/**
- 4 Bitša modumo wa mathomo wa lentšu: /**th/**
- 5 Bitša modumo wa bobedi wa lentšu: /**a/**
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /**b/**
- 7 Bitša modumo wa mafelelo wa lentšu: /**a/**
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **thaba**
- 9 Laetša go šupa le go kopantšha medumo go bopa lentšu: /**tha/-/ba/** = **thaba**
- 10 Boeletša se ka lentšu la go tšwa thutong ya Laboraro: **mooka**

RE A DIRA...

- 1 Thoma ka lentšu la go tšwa thutong ya Labobedi.
- 2 Bitša lentšu: **thipa**
- 3 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mathomo wa lentšu? /**th/**
- 4 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa bobedi wa lentšu? /**i/**
- 5 Botšiša barutwana: Ke modumo ofe wa boraro wa lentšu? /**p/**
- 6 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mafelelo wa lentšu? /**a/**
- 7 Kgopela barutwana go kgaogantšha lentšu go ba modumo o ikemetšego o nnoši: /**th/-/i/-/p/-/a/**
- 8 Ngwala lentšu: **thipa**
- 9 Laela barutwana go kopanya medumo ya lentšu mmogo le wena: /**thi/-/pa/** = **thipa**
- 10 Boeletša se ka lentšu la morago la thuto ya Laboraro: **phooko**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana: Go Bala Lekgetlo La Bobedi

Metsotso e 15

MAANO A GO BALA: FETLEKA SENGWALWA

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<u>Greta Thunberg, mogale wa phetogo ya klaemete</u>	Gopotša bana gore re ithuta ka Greta Thunberg, ngwanenyana o monnyane yo a šomago go phološa planete ya rena! Hlaloša gore lehono, re tla nagana ka lebaka leo Greta a šomišitšego diphatlatšiši tša leago go thuša go lwa kgahlanong le phetogo ya klaemete!
Greta Thunberg ke ngwanenyana yo a goletšego nageng e bitšwago Sweden. Bonnyane bja gagwe bo be bo se bonolo. O be a na le bolwetšiši bjo bitšwago Asperger's Syndrome. Se se ra gore bjoko bja gagwe bo šoma go fapana le a batho ba bangwe. Go ba boima go yena go boledišwa le go dira dikgokaganyo le batho ba bangwe.	Ke ka lebaka la eng bonnyane bja Greta bo be bo se bonolo? Mmallo, ke ithuta gore o na le bolwetšiši bjo bo bitšwago Asperger's Syndrome. Se se dira gore go be boima go yena go ba le bagwera!
Eupša, Asperger's Syndrome ya Greta gape e be e mo dumelela go tsepelela le go kwešiša ditaba ka go teba. Greta o ile a tšea sephetho sa go šomiša Asperger's ya gagwe bjalo ka mpho ya go lwela tsela ye a bego a kgolwa go yona. Greta o ile a šomiša maatla a gagwe ka moka go leka go phološa tikologo ka lweša selo se se bitšwago 'phetogo ya klaemete'.	
Greta o ithutile la mathomo ka ga phetogo ya klaemete ge morutiši wa gagwe a bontšha video ya plastiki ka lewatleng le dibere tša phoulo tše bolawago ke tlala. Ge Greta yo monnyane a dutše a lebelletše, o ile a lla. Diswantšho tša mawatle a go thšilafala di ile tša se tloge ka monaganong wa Greta. O be a sa kgone go nagana ka dilo tše dingwe. O ile a tšea sephetho sa go tšea magato a go thuša go phološa planete ya Lefase.	Ke ka lebaka la eng ge Greta a ile a lla? Mmallo, ke ithuta gore video ya phetogo ya klaemete e dirile gore a lle, ka gore dilo tše a di bonego di be di nyamiša kudu!
Morutiši wa Greta o ile a hlaloša gore tšhilafatšo ya moya go tšwa difatanageng tše ntši, difofane, diteišene tša mohlagase le difapriki e hlola gore lefase le fiše. Se se bitšwa phetogo ya klaemete, gomme e senya planete ya Lefase.	
Bana ba bangwe ba ile ba lebala ka ga video ya mphantong ka pela, eupša e sego Greta. O le a bala tshedimošo yohle ye a bego a ka e hwetša ka ga phetogo ya klaemete. O le a fetleka dingwalwa le dithuto mo Inthaneteng. O ile a bogela divideo mo go YouTube. O ile a fetoga setsibi sa phetogo ya klaemete.	Naa Greta o bile bjang setsebi sa phetogo ya klaemete? Mmallo, ke ithuta gore o badile kudu a ba a bogela video go ithuta tšohle ka mo a bego a ka kgona!

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Greta o ile a thoma go šomela phetogo ka legaeng la gagwe. O ile a thopa batswadi ba gagwe go fetola mokgwa wo ba phelago ka ona. O ile a kgodiša mmagwe go se sa šomiša difofane. O le a kgodiša tatagwe go tlogela go ja nama. O ile a kgodiša balapa ka moka go tlogela go šomiša plastiki. Se se dirile gore Greta a lemoge gore a ka dira phetogo e kgolo lefaseng, ka go kgodiša batho ba bantši go feta.</p>	<p>Ke ka lebaka la eng Greta a le a kgodiša tatagwe go tlogela go ja nama? Mmallo! Ke ka gore o ithutile gore kgase ye e tšwago dikgomong ke sehlodi sa phetogo ya klaemete!</p>
<p>Eupša ka letšatši la bobedi, batho ba ile ba thoma go dula le yena. Ka morago ga moo, go be go na le batho moo ka dinako tšohle. Dikgwedi tše ntši, Greta o ile a eta pele mogwanto kgahlanong le phetogo ya klaemete nageng ya gabo.</p>	
<p>Greta o ile a hwetša šedi ye maleba kua Sweden. Eupša, o ile a tšea sephetho sa go dira go feta! Greta o ile a dumela go fa polelo fa pele ga dikete tša batho mogwantong o mogolo wa klaemete. Batswadi ba gagwe ba ile ba tshwenyega gore Asperger ya gagwe e tla mo šitiša go bolela mo pele ga batho ba bantši. Eupša, maikemišetšo a Greta a ile a mo thuša go fenywa letšhogo la gagwe. Dikete tša batho di ile tša thakgalela Greta gomme tša gatiša polelo ya gagwe mo videong.</p>	<p>Ke ka lebaka la eng Greta a tšeeere sephetho sa go fa polelo? Mmallo! O be a nyaka go kgodiša batho ba bantši go feta go lwa kgahlanong le phetogo ya klaemete!</p>
<p>Ke moka Greta a tšea sephetho sa go šomiša diphatlatši tša leago le Inthanete go thuša go phatlatša molaetša wa gagwe go bana lefaseng ka bophara. O ile a romela diswantšho tša boipelaetši tša gagwe mo Instagram.</p> <p>O ile a romela divideo tša mogwanto wa gagwe mo go Facebook. O ile a ngwala molaetša mo go Twitter. Greta o ile a šomiša Inthanete go kgokaganya dikete tša bana bao ba tshwenyegago ka phetogo ya klaemete go dikologa lefase ka bophara.</p>	<p>Ke ka lebaka la eng Greta o ile a tšea sephetho sa go šomiša diphatlatši tša leago? Mmallo! O šomišitše diphatlatši tša leago go gaša molaetša wa gagwe go dikologa lefase!</p>
<p>Greta nkile a re, 'Ke be ke fela ke le ngwanenyana wa go dula kua morago a sa bolele selo. Ke be ke nagana gore nka se kgone go dira phetogo ka gore ke le yo monnyane kudu.' Ka sebaka sa ngwaga fela, Greta o ile a hlohleletša dikete tša bana go tšwa lefaseng ka moka go laetša pelaelo le go bolela ka phetogo ya klaemete!</p>	<p>Ke ithuta mo kanegelong ye gore Greta o šomile gore molaetša wa gagwe o fihlele batho ba bantši kudu, gore ka moka re kgone go šoma mmogo go lweša phetogo ya klaemete.</p>

Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
Naa sehlodi se tee sa phetogo ya klaemete ke sefe?	<ul style="list-style-type: none"> Tšhilafatšo ya moya go tšwa go difatanaga, difofane, diteišene tša mohlagase le difapriki. Kgase ya go dirwa ke dikgomo le yona e dira gore lefase le fiše. Tšhilafatšo
Naa o nagana gore ke eng seo se dirago gore Greta e be motho wa go kgahliša?	Ke nagana gore Greta ke motho wa go kgahliša ka gore...
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
Ke ka lebaka la eng Greta a tšeere sephetho sa go šomiša diphatlatšiši tša leago?	<ul style="list-style-type: none"> O be a nyaka go kgodiša batho ba bantši go feta go lweša phetogo ya klaemete. O be a ka kgona go šomiša diphatlatšišo tša leago go fihlela bana go dikologa lefase ka moka. Ka lebaka la gore o ile a lemoga gore batho mo gohle lefaseng ba swanetše go šoma mmogo go šireletša planete! Ka lebaka la gore o be a nyaka gore bana ba bangwe ba lemoge gore le bona ba ka ipelaetša le go hlaboša!

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 7**.
- 1 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 2 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 3 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 4 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 5 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 6 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 7 Tlatša Treka go laetsa gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 8 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labohlano

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

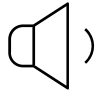
TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Dira, Swara o Bontšhe)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - leago le diphatlalatši
 - Instagram
 - Facebook
 - Twitter
 - Sweden

Morumokwano goba koša	Ditiro
Lefase ke la rena!	<i>Laetša nkgokolo ka matsogo o be o itšhupe</i>
Le hloka hlokomele ya rena!	<i>Bea matsogo kgareng</i>
Ka moka are tšeng karolo.	<i>Laetša kamoka ka matsogo a mabedi</i>
Go re kamoka re be le karolo	-
Gore re bune tša lefase!	<i>Laetša go kga ka matsogo</i>
Re se tope tša fase!	<i>Iša letsogo fase o laete go topa</i>

POLEDIŠANO YA SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Ngwala freimi ya poledišano mo letlapeng:
Mo kanegelong ye...
Ke nagana gore Greta Thunberg...
Kanegelo ye e nyalelana le tabakgolo ya 'Go šomiša theknolotši gabotse' ka lebaka la gore...
- 2 Bala freimi ya poledišano le barutwana.
- 3 Bea barutwana ka **dihlophana**.
- 4 Botša barutwana gore o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo e nngwe le e nngwe ya poledišano.
- 5 Tanya šedi ya barutwana.
- 6 Botšiša barutwana ba go fapana goba sehlopha se se itšeng go abelana ka dikarabo tša bona.
- 7 Ge dikarabo di fošagetše, ba phošolle.
- 8 Leboga barutwana ka maitapišo a bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Hwetša Mantšu

Ngwala tafolana ye mo letlapeng e be le medumo yeo o ithutileng yona nako ya go feta mmogo le yeo e rutilwego ka Labobedi le ka Laboraro.

th	oo	a
b	k	o
p	i	m
h	f	l

LAETŠA

- 1 Gopotša barutwana medumo ya beke: /**th**/ le /**oo**/
- 2 Lebeledišiša medumo kamoka le ditswakanywa mo letlapeng.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go dira mafoko go bopa mantšu ka medumo le ditswakanywa moo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Bontšha barutwana go bopa mantšu ka medumo ye e nepišitšwego, bjalo ka: /**m**/-/**oo**/-/**k**/-/**a**/ = **mooka**
- 5 Gopotša barutwana ba ka bopa lentšu ba šomiša medumo e fe kapa efe – e sego fela / **th**/ goba /**oo**/
- 6 Bontšha barutwana go dira lentšu le lengwe, bjalo ka: /**k**/-/**a**/-/**l**/-/**a**/ = **kala**

BARUTWANA BA DIRA

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala gommme ba ngwale sehlogo: **th, oo**
- 2 Laela barutwana ba thome go ngwala.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go hwetša le go bopa mantšu a mantši go ya le ka mo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Dumelela barutwana go swaya mošomo wa bona. Bontšha barutwana gore mantšu a, a bopiwa bjang (le amangwe): **thaba, thaka, thotha, thapa, thipa, mooka, mooki, phoofolo, phooko, mookola, kala, fofa, mohola, hlapi**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Morago ga go bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: FETLEKA SENGWALWA

TEKATLHALOGANYO YEO E NGWADILWEGO

- 1 Pele thuto e thoma, ngwala dihlogo tše di latelago, dipotšišo le ka tsela yeo mafoko a thomago ka gona mo letlapeng.
- 2 Bala dipotšišo mmogo le barutwana, o di hlalose ge go hlokagala.
- 3 Botša barutwana go sokologa ba bolele le go ahlaahla dipotšišo le o mongwe wa mphato.
- 4 Ke moka, barutwana ba swanetse go bula dipuku tša bona, ba ngwale letšatšikgwedi, sehlogo, le dikarabo tša dipotšišo.
- 5 Ge go šetše metsotso e mehlano gore thuto e fele, šoma ka dikarabo le barutwana, gomme o ba dumelele gore ba swaye mošomo wa bona.

GRETA THUNBERG – MOGALE WA PHETOGO YA KLAEMETE!

- 1 Naa Greta Thunberg o tšwa nageng efe?
Greta Thunberg o tšwa nageng ya...
- 2 Naa ke bomang ba ilego ba ipelaetša le Greta ka letšatši la mathomo?
...ka letšatši la mathomo.
- 3 Naa Greta Thunberg o šomišitše bjang matlakala a leago le diphatlalatši ?
O šomišitše matlakala a leago le diphatlalatši ...

GRETA THUNBERG – MOGALE WA PHETOGO YA KALEMETE! - DIKARABO

- 1 Naa Greta Thunberg o tšwa nageng efe?
Greta Thunberg o tšwa nageng ya Sweden.
- 2 Naa ke bomang ba ilego ba ipelaetša le Greta ka letšatši la mathomo?
Ga gona motho yo a ipelaeditšego le Greta ka letsatsi la mathomo.
- 3 Naa Greta Thunberg o šomišitše bjang matlakala a leago le diphatlalatši ?
O šomišitše matlakala a leago le diphatlalatši go phatlalatša molaetša wa gagwe go bana go ralala le lefase.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 7**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Tshekatsheko ya polelo ya mafelelo a beke

Metsotso e 15

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo legogong mafelelong a letšatši.
- 2 Dira sebaka sa ditshekatsheko tša polelo beke le beke. Ke kgetho ya gago go hlakanya ditshekatsheko tša go ithuta tša Sepedi le tša Sekgowa.
- 3 Gopola go fa barutwana sebaka sa go 'Sokologa le go bolela' ba ahlaahle dikarabo tša bona le wa mphato. Ke moka, kgetha barutwana ba mmalwa go abelana ka dikarabo tša bona le phaphoši ka bophara.
- 4 Šomiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo go hlahla karolwana ya polelo ya poledišano ya gago:
 - a Naa ke efe Tabakgolo ya polelo ya rena ya beke?
 - b Ke kanegelo efe yeo le e badilego mmogo?
 - c Ke mantšu afe a maswa o a ratilego bekeng ye?
 - d Ke eng se o ithutilego sona bekeng ye?
 - e Naa re ngwadile ka eng bekeng ye?
 - f Naa go ngwala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - g Naa go bala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - h Ke eng seo o ikgantšhago ka sona bekeng ye?
- 5 La mafelelo, botša barutwana go nagana ka dilo tše pedi tše ba tlogo go botša ba malapa a bona ka seo ba ithutilego ka sona le ka tsela yeo ba kaonafetšego ka gona bekeng ye mabapi le mošomo wa bona.

Ela hloko: Tshepidišo ya go lebelela morago le go itekola ke karolwana e bohlokwa kudu ya go ithuta. O kgopelwa gore o seke wa tshediša mošongwana wo wa beke mahlo le ga tee.

Mphato 2

KOTARA 4

Beke

8

TABAKGOLO:

Go šomiša

theknolotši gabotse

Go Lokiša Phaphoši

- 1 Ge beke e thoma, kgonthišiša gore phaphoši ya gago e a bogega ebile e hlwekile.
- 2 Bea PHAPHATI YA GO BONTŠHA ya gago nakong, ka go tloša dilo tše o sa hlwela o di šomiša, gomme o di boloke gabotse.
- 3 Ge o fetša, beakanya mantšu a papetlakgadima le tababakgolo ya tšhupetšo tše o di nyakago.
- 4 Tlaleletša dilo tša tabakgolo ya lebota le tafola yeo e ka bago le maatlakgogedi mo barutwaneng, Mohlala: Dinepe tša Nyeeam Hudson; Maphephe a go gatišwa ka bo kopana a dipukwana ka Greta Thunberg le Nyeeam Hudson go tšwa inthaneteng.
- 5 Dira dinyakišišo mo marangrang a theknolotši (inthanete) go itokišetša tabakgolo. Mohlala: bogela divideo tša Nyeeam Hudson go matlakala a matlakala a leago le diphatlalatši; dira dinyakišišo ka ditsela tšeo baswa ba Afrika Borwa ba šomišago theknolotši gabotse.
- 6 Kgonthišiša gore dipuku tša barutwana tša go ngwala le dipukutšhomo tša DBE di swailwe, gomme di bolokilwe gabotse mo di dulago gona.
- 7 Kgonthišiša gore dipuku tše dikgolo ka moka, tša go bala le tša bokgobapuku ba phaphoši di ka lenaneo.

Mešongwana Ye E Okeditšwego

Mešongwana ye e ka šomišwa bjalo ka mošomo wa go ikemela wa barutwana ba go fetša mošomo wa bona ka pela GOBA ge o le gare o dira kelo mo barutwaneng.

Mošongwana wa 1: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 105 – 106,, A re baleng

Mošongwana wa 2: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 107, A re ngwaleng

Mošongwana wa 3: DBE Pukutšhomo 2: Letlakala la 108, A re baleng le Letlakala la 109, A re ngwaleng

Mošongwana wa 4: Thala seswantšho o ngwale ka selo seo o ka se dirago mo inthaneteng.

Mošupologo

Mešongwana Wa Bomolomo

Metsotso e 15

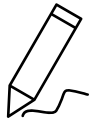
BOELETŠA TABAKGOLO: GO FIHLELELA TSEBO YEO BA NAGO LE YONA

- 1 Bontšha barutwana seswantšho sa Nyeeam Hudson a gatiša video ka gare ga Puku e Kgolo: Seboledi sa go hlohleletša
- 2 Botšha barutwana gore re tšwela pele ka tabakgolo ya rena: Go šomiša theknolotši gabotse
- 3 Thala sediko le leina la **tabakgolo** mo magareng ga letlapa.
- 4 Botšiša barutwana: *Ke eng seo le se tsebago ka tabakgolo ye?*
- 5 Ngwala dikakanyo tša barutwana go dikologa mmapahlogo. Dikakanyo tša go swana di ngwale felo go tee.
- 6 Ge barutwana ba palelwa go fetola, botšiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo:
 - a Naa batho ba ka šomiša bjang theknolotši gabotse?
 - b Naa o nyaka go šomiša inthanete go dira eng?
 - c Naa o ka šomiša kae inthanete?

TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - hlohloletša
 - go rata dilo
 - seboledi sa go hlohleletša

Morumokwano goba koša	Ditiro
Lefase ke la rena!	<i>Laetša nkgokolo ka matsogo o be o itšhupe</i>
Le hloka hlokomele ya rena!	<i>Bea matsogo kgareng</i>
Ka moka are tšeeng karolo.	<i>Laetša kamoka ka matsogo a mabedi</i>
Go re kamoka re be le karolo	-
Gore re bune tša lefase!	<i>Laetša go kga ka matsogo</i>
Re se tope tša fase!	<i>Iša letsogo fase o laete go topa</i>

Mongwalo

Metsotso e 15

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala.
- 2 Biletša barutwana medumo le mantšu a a latelago gore ba a ngwale:
 - a thaba
 - b thaka
 - c thotha
 - d thupa
 - e thapa
 - f mooka
 - g mooki
 - h phoofolo
 - i phooko
 - j mookola
- 3 Sa go latela, botša barutwana gore ba ntšhe phensele ya mmala gomme ba swaye mošomo wa bona.
- 4 Ka bothakga ngwala medumo le mantšu mo letlapeng.
- 5 Tšea dipuku mafelelong a letšatši, gomme o ngwale dintlha ka bao ba nyakago thušo.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Pele re bala

MAANO TEKATLHALOGANYO: GO PHOPHOLETŠA

- 1 Dudiša barutwana mo legogong gore ba kgone go bona puku e kgolo.
- 2 Bula puku e kgolo mo kanegelong: Seboledi sa go hlohleletša
- 3 Phetla puku o ba laetša diswantšho tša letlakala le lengwe le le lengwe, o ba botšiša gore ba nagana gore go direga eng.
- 4 Thuša barutwana go kopanya diswantšho, gore ba kgone go hwetša todi ya gore kanegelo e bolela ka eng.
- 5 Hlagiša tlotlontšu e mpsha mo dikarolwaneng tša maleba mo kanegelong.
- 6 Bala kanegelo ka moka ga yona gatee, o sa eme.

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Go Rulaganya

SEHLOGO: Ngwala ka taba yeo o tshwenyegago ka yona. Nagana gore o ka šomiša bjang theknolotši gabotse.

MOŠOMO: Ngwala ditemana tše pedi (mafoko a 10) ka maitemogelo a gago

GO ITOKIŠETŠA:

- Ngwala lenaneo la go rulaganya le go lekola mo letlapeng pele thuto ya go ngwala e thoma.
- Ngwala kakanywa mo letlapeng pele thuto e thoma. Tsentsha phošo e tee goba tše pedi.

LENANEO LA GO RULAGANYA LE GO LEKOLA:

- 1 Naa ke šomišitše motho wa mathomo ('Ke' le 're') ?
- 2 Naa temana ya ka ya mathomo e ka ga taba yeo ke tshwenyegago ka yona?
- 3 Naa mo temaneng ya ka ya bobedi e bolela mokgwa wo nka šomišago theknolotši gabotse?
- 4 Naa ke na le mafoko a 10 ao a feleletšego a beakantšwe ka di temana tše pedi?
- 5 Naa mantšu kamoka a peletilwe ka tsela ye e nepagetšego ?
- 6 Naa lefoko le lengwe le le lengwe le thoma ka tlhaka e kgolo?
- 7 Naa lefoko le lengwe le le lengwe le felela ka leswaodikga le le nepagetšego?

DIRA TŠHUPETŠO YA GO RULAGANYA (KE A DIRA)

- 1 Balela barutwana lenaneo la go lekola le go rulaganya, o le balele godimo.
- 2 Sa go latela, balela barutwana kakanywa ya gago. O e balele godimo.
- 3 Lebelediša lenaneo la go rulaganya le go lekola, o lemoga ge eba kakanywa ya gago e nepagetše, goba ge eba o swanetše go e phošolla goba go e kaonafatša.
- 4 Dira tšhupetšo ya go phošolla go barutwana.

BARUTWANA BA FELELETŠA TSHEPETŠO YA DIKAKANYWA (O A DIRA)

- 1 Efa barutwana dipuku tša go ngwala.
- 2 Botša barutwana go hwetša dikakanywa tša bona tša mošomo wa go ngwala.
- 3 Sa go latela, botša barutwana go lebeledisa lenaneo la go rulaganya le go lekola gomme ba phošolle go ba ba dire di kaonafatšo ge e le gore go a hlokagala.
- 4 Ge barutwana ba le gare ba šoma, sepela ka phaphošing o sware dikhonferese tše dinnyane – kgonthišiša gore o šoma le sehlopha sa go fapana nakong engwe le engwe ge gona le mošomo wa go ngwala.
- 5 Lekola diphošo tša go tšwelela kgafetšakgafetša tša dingwalwa tša barutwana.

- 6 Tanya šedi ya barutwana gomme o ngwale diphošo kamoka tša barutwana mo letlapeng.
- 7 Bontšha barutwana gore diphošo tšeo diphošollwa bjang.

K

Yo šomiša theknolotši go tše lokilego: Qakanywa

K

Ke a kgathala ke tikologo.

Ke nagana gore taba jêe bohlokwa ka gobane yo mongje le yo mogwe o swaetše go tseba gore o swanetše go hokoela planete ya rena pele re šia ke nako.

Ke njaka ^{batho} ~~batta~~ ba bangwe gore ba tsebe gore ka ^{moka} ~~moce~~ re swanetše go tšea karolo. Re swanetše ga ⁱithuta mekgwa ye e fapanego ya go thuša go phološa tikologo.

Qka šomiša ⁱteknolotšê ya bogwera go romela dibitio le dingwalwa go botša batho bohlokwa bja tada ye le gore ba ka ⁱdêra eng go thuša.

Ke nagana gore ge ke šomiša ⁱteknolotšê ya bogwera, batho ba ka ⁱithuta go nâ. Le bona ba ka romela dibitio le dingwalwa gômê batho ba bantši ba ka ⁱithutu go bona.

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 8**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Mošupologo** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labobedi

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Ikgopotša Medumo Le Mantšu

GO IKGOPOTŠA MEDUMO

- 1 Bitša modumo o emiše papetlakgadima, dira se ka medumo ka moka yeo e akareditšego mo kotareng ye: /g/ /s/ /š/ /h/ /w/ /y/ /ts/ /hl/ /lw/ /tl/ /sw/ /kg/ /th/ /oo/
- 2 Emiša dipapetlakgadima ka go di fapantšha gomme o botšiše barutwana ba go fapana go bala medumo.
- 3 Kgomaretša dipapetlakgadima tša medumo letlapeng.
- 4 Kgopela barutwana ba mmalwa go tla go bopa mantšu letlapeng.
- 5 Ke moka, kgopela barutwana go bopa le go ngwala mantšu a mantši ka moo ba ka kgonago ka dipukung tša bona.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Mongwalo:

Metsotso e 15

Go ikgotpotša maletere, mantšu/mafoko

- 1 Laetša barutwana go ngwala mafoko a makopana letlapeng.
- 2 Ba laetša gore lefoko le thoma ka tlhaka ye kgolo le felela ka khutlo.
- 3 Barutwana ba swanetše go kopolla mafoko ka dipukung tša bona.

 Wena o wiša wulu.

 Bebe ya kolobe e a tsefa.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Go Bala Lekgetlo La Pele**MAANO TEKATLHALOGANYO: KE A AKANYA / GO DIRA DITEKANYETŠO**

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>Seboledi sa go hlohleletša</p> <p>Nyeeam Hudson o be a na le mengwaga e lesome e a bapala phakeng kgauswi le legae la gagwe ka New Jersey, kua United States. Nyeeam o be a kitima a bapala le bagwera ba gagwe – go fihlela mongwe wa bašemane a thoma go mo kaela ka dieta tša gagwe tša go kitima tša go onala, tša go befa.</p> <p>‘Ke mang a aparago dieta tše bjalo! Dieta tše di a tena!’ mošemane o mongwe a sega.</p>	<p>Mmalo! Se ga se je diwela. Ke akanya gore Nyeeam o tla reng?</p>
<p>Nyeeam ile a ema ka gonnyane, a lebelela dieta tša gagwe tša go hlagala. ‘Go tshwenyega mang,’ a tšea sephetho. ‘Dieta tša ka di šoma go kitima le go bapala – ga a na taba gore di lebega bjang.’</p> <p>Nyeeam o ile a goga moya. ‘Ga se seo ke se aperego maotong se se lego bohlokwa, ke seo ke nago le sona ka hlogong. Diteki tše ke di aparego di tla be di sa ntekane mengwaga e 20 go tloga bjale,’ a realo. ‘Selo se se bohlokwa ka kgonthe ke se se lego ka monaganong wa ka.’</p>	<p>Nyeeam ga se a fetola ka moo ke bego ke letetše. Ke dira tekanyetšo ya gore Nyeeam ke motho yo a gotšego</p>
<p>‘Ke duma eke batswadi ba be ba ka godiša bana ba bona gore ba hlokomologe diaparo le dieta,’ Nyeeam a nagana. Ge Nyeeam a fihla gae bošego bjoo, o ile a tšea sephetho sa go gatiša video ya molaetša go batswadi. Nyeeam o ile a dula le mogala wa gagwe gomme a bolela se lego ka mogopolong wa gagwe.</p>	<p>Ke akanya gore Nyeeam o tla dira eng ka video ye a e gatišitšego?</p>
<p>‘Bona, tate – ke dirile video,’ Nyeeam a realo, o swaretše mogala godimo go bontšha tatagwe. Tatago Nyeeam o ile a kgotla konopi ya go bapala.</p>	<p>Nyeeam o šomiša theknolotši go gatiša mokgwa wo a ikwago ka go hlorigwa. Ke nagana gore ye ke tsela ya go hlamega ya go šomana le bothata bjo.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
<p>'Hle, le se godiše bana ba lena gore ba rate dilo tša maemo! Ge ba se na dijordan goba diaparo tša fešene, ba tlo kwa eke ga ba bohlokwa...' video ya bapala se.</p> <p>'Ga ke nyake batswadi ba godiša bana ba go tshwenyega ka diaparo le dieta,' Nyeeam a hlalošetša tatagwe.</p> <p>'Naa o a e rata?' Nyeeam a botšiša.</p> <p>'O bolele nnete!' tatagwe a realo, o mo phaphatha mokokotlo.</p> <p>'Ke nyaka go e romela mo Inthaneteng – gore batswadi ba e bone gomme ba bolele le bana ba bona ka se. Ke holofela gore e tla kgona go thuša go thibela bana ba bangwe gore ba se hlorišwe,' a realo.</p>	<p>Nyeeam o swanetše go tseba gore Inthanete e kgona go fihlela batho ba bantši. Ke nagana gore o nyaka go gaša molaetša wa gagwe go ba bangwe.</p>
<p>Nyeeam le tatagwe ba ile ba romela video go YouTube. Ka matšatši a mmalwa fela, video e be e na le dikete tša babogedi.</p>	<p>Ke akanya gore ke mang yo a bogetšego video ya Nyeeam? E ka no ba batswadi le bana go ralala le lefase.</p>
<p>Ka morago ga dibeke tše mmalwa mošomong, mongwe wa bašomammogo ba tatago Nyeeam o ile a swayaswaya ka video ye. 'Ke bone Nyeeam mo Inthaneteng- video ya gagwe e phatlaletše!' mošomammogo wa tatagwe a realo. 'O nagana bjang?'</p> <p>'Nyeeam o tseba se se lego bohlokwa. O ikemetse. Ke hlompha seo,' tatagwe a araba, a myemyela.</p>	<p>Ešita le mošomammogo wa tatago Nyeeam o bone video ye. Seo swanetše go šupa gore batho ba bantši ba e bogela!</p>
<p>Ditshwayotshwayo tše ntši tša go kgahliša ka video ya Nyeeam di ile tša tsena.</p> <p>'Ke nyaka go gaša go ithata le boitshepo go bana le batswadi,' Nyeeam a botša tatagwe. Tatagwe o ile a mo thuša go beakanya letlakala la gagwe la Instagram – leo le ilego la hwetša balatedi ba diketekete.</p> <p>'Ke nyaka go bitšwa Kgoši Nahh mo Inthaneteng,' Nyeeam a realo ge ba beakanya akhaonte ya gagwe.</p> <p>'O tloga o le seboledi sa mohlohleletši sa makgonthe bjale,' tatago Nyeeam a realo, a thakgetše.</p>	<p>Ke dira tekanyetšo ya gore Nyeeam o šomiša theknolotši gabotse, ka gore o beakantše akhaonte ya Instagram fela gore a kgone go hlohleletša bana le batswadi ba bangwe. Ke nagana gore o nyaka go ba le khuetšo ya maleba go ba bangwe.</p>
<p>Go tloga mola a hlolago video ya gagwe ya mathomo, Nyeeam Hudson ebile seboledi sa go tsebega sa ditšhabatšhaba. O šetše a bile le dipolelišano tša dikuranta le tša dipontšho tša thelebišene. O sepetše go ralala le lefase a fa dipolelo ka go ithata, boitshepo, le hlohleletšo.</p>	

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la pele (Go nagana kudu)
Nyeeam e bile o šomišitše Inthanete go kgoboketša tšhelete ya go phatlalatša puku ya gagwe ya mathomo, ye e bitšwago 'We are All Kings.' Ka mo pukung ye, Nyeeam o leka go hlohleletša bašemane ba bangwe go amogela dimelo tše ba belegegwe ka tšona le go kgolwa mo bogolong bja bona.	
Nyeeam o tšwela pele go šomiša theknolotši go thuša gore bana ka moka ba tsebe gore 'mongwe le mongwe o na le bogolo ka gare gomme se lorago... o ka kgona go se fihlelela!	Nyeeam o re bontšha gore re ka kgona go šomiša thenknolotši go thuša go tutuetša ba bangwe go ralala le lefase.

Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše di kgonegago
Naa Nyeeam o be a na le mengwaga e mekae ge a gatiša video ya gagwe ya mathomo?	O be a na le mengwaga e lesome.
Naa leina la Nyeeam le eng mo Inthaneteng?	Leina la gagwe mo Inthaneteng ke Kgoši Nahh.
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše di kgonegago
Naa Nyeeam o šomišitše bjang theknolotši gabotse?	<ul style="list-style-type: none"> O positše video go bana le batswadi mo Inthaneteng go leka go thuša go thibela bana ba bangwe gore ba se ke hlorišwa. O šomišitše Inthanete go gaša molaetša wa gagwe wa go ithata le boitshepo. O ile a thoma akhaonte ya Instagram fela gore a kgone go posa melaetša ya maleba go hlohleletša ba bagwe.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 8**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Labobedi** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Laboraro

Mesongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

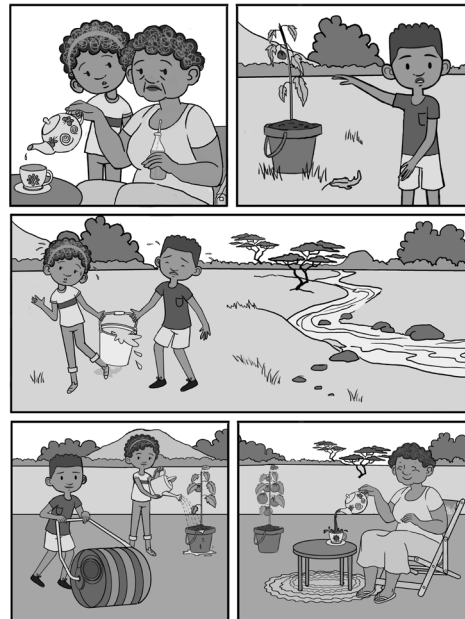
TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

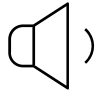
- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Laodiša o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya Tabakgolo.
 - bitio
 - gatiša
 - godile

Morumkwano goba koša	Ditiro
Lefase ke la rena!	<i>Laetša nkgokolo ka matsogo o be o itšhupe</i>
Le hloka hlokomele ya rena!	<i>Bea matsogo kgareng</i>
Ka moka are tšeeng karolo.	<i>Laetša kamoka ka matsogo a mabedi</i>
Go re kamoka re be le karolo	-
Gore re bune tša lefase!	<i>Laetša go kga ka matsogo</i>
Re se tope tša fase!	<i>Iša letsogo fase o laete go topa</i>

BOKGONI BA GO ANEGA

- 1 Arola barutwana ka dihlophana.
- 2 Efa sehlopha se sengwe le se sengwe letlakala la diswantšho tša bokgoni ba go anega.
- 3 Gopotša barutwana gore beke ya go feta, ba ihlametše dikanelo ka diswantšho.
- 4 Beke ye, barutwana ba swanetše go šoma mmogo e le sehlopha go tšea sephetho ka mabapi le kanegelo ya sehlopha.
- 5 Gopotša barutwana gore kanegelo tša bona e swanetše goba tšeo ba ihlametšego tšona, eupša gape di swanetše go sepelelana le diswantšho!
- 6 Tanya šedi ya barutwana.
- 7 Kgopela sehlopha se 1 go iša go tše 2 go abelana ka kanegelo ya sehlopha sa bona.
- 8 Leboga barutwana go abelana ka dikanelo tša bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Ikgopotša Mantšu**GO IKGOPOTŠA MANTŠU**

- 1 Lokiša dipapetlakhadima tša mantšu a ditumatlhaka..
- 2 Emiša lentšu le lengwe le le lengwe gomme o kgopele barutwana ba go fapana gore ba le bale.
- 3 Ge morutwana a palelwa ke go bitša lentšu, mo thuše go bitša medumo ka moka ya lentšu leo.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Mongwalo:

Metsotso e 15

Go ikgotpotša maletere, mantšu/mafoko

- 1 Laetša barutwana go ngwala mafoko a makopana letlapeng.
- 2 Ba laetša gore lefoko le thoma ka tlhaka ye kgolo le felela ka khutlo.
- 3 Barutwana ba swanetše go kopolla mafoko ka dipukung tša bona.

Hlapi e hlapa ka mehla.

Re lweša ke lwala.
TSELA ENGWE YA LENANEO LA MONGWALO

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Lefoko: _____

Go Ngwala:

Metsotso e 30

Go Phatlalatša Le Go Tšweletša

SEHLOGO: Ngwala ka taba yeo e lego pelong ya gago. Nagana gore o ka šomiša bajng theknolotši gabotse.

MOŠOMO: Ngwala ditemana tše pedi (mafoko a 10) ka maitemogelo a gago

FREIMI YA GO NGWALA:

Ke tshwenyega ka... (Hlalosa bothata ka botlalo! Šomiša mafoko a 3 go iša go a -4.)

Ke nagana taba ye e bohlokwa ka lebaka la gore

Ke nyaka gore batho ba tsebe...

Nka šomiša matlakala a leago le diphatlatšiši go...

Ke nagana gore ge ke šomišitše matlakala a leago le diphatlatšiši ...

GO ITOKIŠETŠA: Pele thuto e thoma, ngwala kakanywa yeo e rulagantšwego ka Mošupologo mo letlapeng.

TŠHUPETŠO YA TSHEPETŠO YA PHATLATŠO (KE A DIRA)

- 1 Gopotša barutwana gore ka Mošupologo o šomišitše lenaneo la go rulaganya le go lekola go rulaganya kakanywa ya gago.
- 2 Sa go latela, botša barutwana gore lehono re tla phatlalatša le go tšweletša sengwalwa sa rena sa mafelelo.
- 3 Bontšha barutwana go ngwalolla ka leswa sengwalwa, o tsentšha sehlogo le letšatšikgwedi.

BARUTWANA BA FELELETŠA TSHEPETŠO YA PHATLATŠO (O A DIRA)

- 1 Efa barutwana dipuku tša go ngwala.
- 2 Laela barutwana go ngwala letšatšikgwedi le sehlogo: **Go šomiša theknolotši gabotse**
- 3 Botša barutwana go ngwala gape ka bothakga sengwalwa sa bona sa mafelelo, sa go hloka diphošo.
- 4 Ge e le gore barutwana ba na le nako, ba ka thala seswantšho ka pejana.
- 5 Ge barutwana ba le gare ba ngwala, sepela ka phaphošing gomme o thuše barutwana bao ba šitwago.

BARUTWANA BA TŠWELETŠA SEO BA SE NGWADILEGO

- 1** Ge go šetše metsotso e mehlano gore thuto e fele, botša barutwana go bea dipene le diphesele tša bona.
- 2** Botša barutwana go Sokologa ba Bolele gomme ba balele wa mphato seo ba se ngwadilego.
- 3** Ge barutwana ba feditše go dira se, bitša morutwana o tee goba ba ba bedi go balela phaphoši seo ba se ngwadilego.
- 4** Kgoboketša mošomo wa barutwana go ba puku ya phaphoši. Kgonthišiša gore puku e dula e le gona sekhutlwaneng sa go bala gore barutwana ba kgone go e bala.

14 Mantshole 2020

Go šomiša theknolotši go tše lokilego

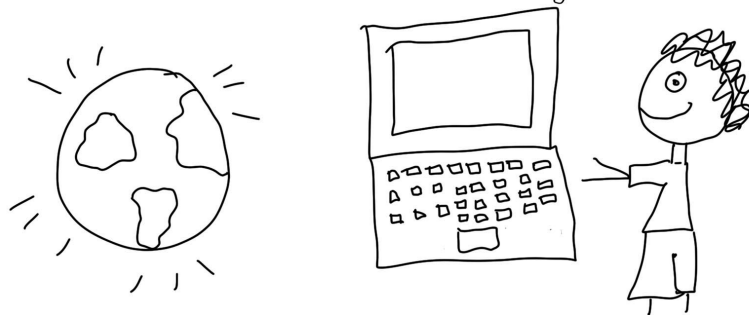
Ke a kgathala ka tikologo.

Ke nagana gore taba ye e bohlokwa ka gobane yo mongwe le yo mongwe o swanetše go tseba gore o swanetše go hlokoletsa planete ya rena pele re šia ke nako.

Ke nyaka batho ba bangwe gore ba tsebe gore ka moka re swanetše go tšea karolo. Re swanetše go ithuta mekgwa ye e fapanego ya go thuša go phološa tikologo.

Nka šomiša teknolotši ya bogwera go romela dibeiti le dingwalwa go botša batho bohlokwa bja taba ye le gore ba ka dira eng go thuša.

Ke nagana gore ge ke šomiša teknolotši ya bogwera, batho ba ka ithuta go nna. Le bona ba ka romela dibeiti le dingwalwa gomme batho ba bantši ba ka ithuta go bona.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 8**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1** wa **Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2** wa **Laboraro** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labone

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Kgaogantšha Le Go Kopanya

KE A DIRA...

- 1 Šomiša mantšu a mabedi ao a nyakilego go duma go swana, mohlala: **hlaka; hlapa**
- 2 Bitša lentšu: **hlaka**
- 3 Kgaogantšha lentšu ka medumo tee: /**hl**/-/**a**/-/**k**/-/**a**/
- 4 Bitša modumo wa mathomo wa lentšu: /**hl**/
- 5 Bitša modumo wa bobedi wa lentšu: /**a**/
- 6 Bitša modumo wa boraro wa lentšu: /**k**/
- 7 Bitša modumo wa mafelelo wa lentšu: /**a**/
- 8 Ngwala lentšu mo letlapeng: **hlaka**
- 9 Laetša go šupa le go kopantšha medumo go bopa lentšu: /**hla**/-/**ka**/ = **hlaka**
- 10 Boeletša se ka lentšu leo le latelago: **hlapa**

RE A DIRA...

- 1 Šomiša mantšu a mabedi ao a nyakilego go duma go swana, mohlala: **thipa; thapa**
- 2 Bitša lentšu: **thapa**
- 3 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa mathomo wa lentšu? /**th**/
- 4 Botšiša barutwana: Ke ofe modumo wa bobedi wa lentšu? /**i**/
- 5 Botšiša barutwana: Ke modumo ofe wa boraro wa lentšu? /**p**/
- 6 Botšiša barutwana: Ke modumo ofe wa mafelelo wa lentšu? /**a**/
- 7 Kgopela barutwana go kgaogantšha lentšu ka medumo tee: /**th**/-/**i**/-/**p**/-/**a**/
- 8 Ngwala lentšu: **thipa**
- 9 Laela barutwana go kopanya medumo tša lentšu mmogo le wena: /**thi**/-/**pa**/ = **thipa**
- 10 Boeletša se ka lentšu leo le latelago: **thapa**

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana: Go Bala Lekgetlo La Bobedi

Metsotso e 15

MAANO A GO BALA: KE A AKANYA / GO DIRA DITEKANYETŠO

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>Seboledi sa go hlohleletša</p> <p>Nyeeam Hudson o be a na le mengwaga e lesome e a bapala phakeng kgauswi le legae la gagwe ka New Jersey, kua United States. Nyeeam o be a kitima a bapala le bagwera ba gagwe – go fihlela mongwe wa bašemane a thoma go mo kaela ka dieta tša gagwe tša go kitima tša go onala, tša go befa.</p> <p>‘Ke mang a aparago dieta tše bjalo! Dieta tšeo di a tena!’ mošemane o mongwe a sega.</p>	
<p>Nyeeam ile a ema ka gonnyane, a lebelela dieta tša gagwe tša go hlagala. ‘Go tshwenyega mang,’ a tšea sephetho. ‘Dieta tša ka di šoma go kitima le go bapala – ga a na taba gore di lebeba bjang.’</p> <p>Nyeeam o ile a goga moya. ‘Ga se seo ke se aperego maotong se se lego bohlokwa, ke seo ke nago le sona ka hlogong. Diteki tše ke di aparego di tla be di sa ntekane mengwaga e 20 go tloga bjale,’ a realo. ‘Selo se se bohlokwa ka kgonthe ke se se lego ka monaganong wa ka.’</p>	<p>Ke nagana gore phetolo ya Nyeeam ke bohlatse bja gore ke motho wa go ba le mogopolo wa go hlamega, ka gore o fetola ka go iketla.</p>
<p>‘Ke duma eke batswadi ba be ba ka godiša bana ba bona gore ba hlokomologe diaparo le dieta,’ Nyeeam a nagana. Ge Nyeeam a fihla gae bošego bjoo, o ile a tšea sephetho sa go gatiša video ya molaetša go batswadi. Nyeeam o ile a dula le mogala wa gagwe gomme a bolela se lego ka mogopolong wa gagwe.</p>	<p>Ke nagana gore Nyeeam o na le botho, gomme o nyaka gore bana ba swarane ka botho. O nyaka batswadi ba ruta bana ba bona gore diaparo le dieta ga di na taba – botho le kgopolo ke tšona tše di lego bohlokwa!</p>
<p>‘Bona, tate – ke dirile video,’ Nyeeam a realo, o swaretše mogala godimo go bontšha tatagwe. Tatago Nyeeam o ile a kgotla konopi ya go bapala.</p>	
<p>‘Hle, le se godiše bana ba lena gore ba rate dilo tša maemo! Ge ba se na dijordan goba diaparo tša fešene, ba tlo kwa eke ga ba bohlokwa...’ video ya bapala se.</p> <p>‘Ga ke nyake batswadi ba godiša bana ba go tshwenyega ka diaparo le dieta,’ Nyeeam a hlalošetša tatagwe.</p> <p>‘Naa o a e rata?’ Nyeeam a botšiša.</p> <p>‘O bolele nnete!’ tatagwe a realo, o mo phaphatha mokokotlo.</p>	<p>Nyeeam ga se motho wa go rata dilo tša maemo – o tseba gore mokgwa wo a swarago batho ba bangwe ke sona selo se bohlokwa. Ke nagana gore o dira video ka gore ga a nyake bana ba rata dilo tša maemo. Nyeeam o nyaka ba bangwe ba ikwe ba le bohlokwa – e sego ka dilo tšeo ba nago le tšona.</p>

Sengwalwa	Go bala lekgetlo la bobedi (Go nagana kudu)
<p>'Ke nyaka go e romela mo Inthaneteng – gore batswadi ba e bone gomme ba boleele le bana ba bona ka se. Ke holofela gore e tla kgona go thuša go thibela bana ba bangwe gore ba se hlorišwe,' a realo.</p>	
<p>Nyeeam le tatagwe ba ile ba romela video go YouTube. Ka matšatši a mmalwa fela, video e be e na le dikete tša babogedi.</p>	
<p>Ka morago ga dibeke tše mmalwa mošomong, mongwe wa bašomammogo ba tatago Nyeeam o ile a swayaswaya ka video ye. 'Ke bone Nyeeam mo Inthaneteng- video ya gagwe e phatlaletše!' mošomammogo wa tatagwe a realo. 'O nagana bjang?'</p> <p>'Nyeeam o tseba se se lego bohlokwa. O ikemetse. Ke hlompha seo,' tatagwe a araba, a myemyela.</p>	
<p>Ditshwayotshwayo tše ntši tša go kgahliša ka video ya Nyeeam di ile tša tsena.</p> <p>'Ke nyaka go gaša go ithata le boitshepo go bana le batswadi,' Nyeeam a botša tatagwe. Tatagwe o ile a mo thuša go beakanya letlakala la gagwe la Instagram – leo le ilego la hwetša balatedi ba diketekete.</p> <p>'Ke nyaka go bitšwa Kgoši Nahh mo Inthaneteng,' Nyeeam a realo ge ba beakanya akhaonte ya gagwe.</p> <p>'O tloga o le seboledi sa mohlohleletši sa makgonthe bjale,' tatago Nyeeam a realo, a thakgetše.</p>	<p>Ke nagana gore Nyeeam o na le tutuetšo. Mantšu a gagwe a ka tutuetša ba bangwe go go ba le maikutlo a lokilego ka bo bona.</p>
<p>Go tloga mola a hlolago video ya gagwe ya mathomo, Nyeeam Hudson e bile seboledi sa go tsebega sa ditšhabatšhaba. O šetše a bile le dipoledišano tša dikuranta le tša dipontšho tša thelebišene. O sepetše go ralala le lefase a fa dipolelo ka go ithata, boitshepo, le hlohleletšo.</p> <p>Nyeeam e bile o šomišitše Inthanete go kgoboketša tšhelete ya go phatlalatša puku ya gagwe ya mathomo, ye e bitšwago 'We are All Kings.' Ka mo pukung ye, Nyeeam o leka go hlohleletša bašemane ba bangwe go amogela dimelo tše ba belegegwe ka tšona le go kgolwa mo bogolong bja bona.</p>	<p>Ke nagana gore Nyeeam o na le tutuetšo ka gore e sa le o monnyane eupša o na le boitshepo bo bontši. Ga a inyatše go ka thuša bao a phelago nabo.</p>
<p>Nyeeam o tšwela pele go šomiša theknolotši go thuša gore bana ka moka ba tsebe gore 'mongwe le mongwe o na le bogolo ka gare gomme se lorago... o ka kgona go se fihlelela!'</p>	<p>Ke nagana gore Nyeeam o kgolwa mo go thušeng batho gore ba ikwe gabotse. Ka nako diphatlalatši tša leago di kgona go ba lefelo leo hlorišano e diregalago gona, eupša Nyeeam o di šomiša go hlohleletša ba bangwe.</p>

Dipotšišo tša go latela	Dikarabo tše kgonegago
Naa re na le bohlatse bofe go bontšha gore Nyaneem ke motho wo a gotšego?	Ga se a befelwa ge a gobošwa. O fetola ka kgopolo le go iketla.
Naa Nyeeam o be a nyaka go gaša molaetša ofe?	<ul style="list-style-type: none"> O be a nyaka go gaša molaetša wa gore se se bohlokwa ke seo se lego ka hlogong ya gago – e sego seo o se aperego. O nyaka go gaša boitshepo le go ithata. O nyaka bana ba tsebe gore bana le bogolo ka gare ga bona!
Dipotšišo tša ke ka lebaka la eng	Dikarabo tše kgonegago
Naa o nagana eng ka Nyeeam? Efa bohlatse go tšwa kanegelong.	<i>Ke nagana Nyeeam o... ka lebaka la...</i>

Sehlopha Sa Go Bala Ka Go Hlahlwa

Metsotso e 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 8**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labone** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go dirwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Labohlano

Mešongwana Ya Bomolomo

Metsotso e 15

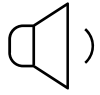
TLOTLONTŠU YA TABAKGOLO

- 1 Ruta o šomiša PATS.(Šupa, Diragatša, Laodiša o Bolele)
- 2 Laetša mantšu le ditšhupetšo mo phaphathing ya tlotlontšu ya tabakgolo.
 - boitshepo
 - boipelo
 - hlohloletša

Morumokwano goba koša	Ditiro
Lefase ke la rena!	<i>Laetša nkgokolo ka matsogo o be o itšhupe</i>
Le hloka hlokomele ya rena!	<i>Bea matsogo kgareng</i>
Ka moka are tšeeng karolo.	<i>Laetša kamoka ka matsogo a mabedi</i>
Go re kamoka re be le karolo	-
Gore re bune tša lefase!	<i>Laetša go kga ka matsogo</i>
Re se tope tša fase!	<i>Iša letsogo fase o laete go topa</i>

POLEDIŠANO YA SENGWALWA SA GO BALA KA GO ABELANA

- 1 Ngwala freimi ya poledišano mo letlapeng:
Mo kanegelong ye...
Ke nagana gore Nyeeam Hudson ...
Kanegelo e nyelelana le tabakgolo ya 'Go somisa theknolotsi gabotse' ka lebaka la gore...
- 2 Bala freimi ya poledišano le barutwana.
- 3 Bea barutwana ka **dihlophana**.
- 4 Botša barutwana gore o mongwe le o mongwe o swanetše go hwetša sebaka go araba potšišo e nngwe le e nngwe ya poledišano.
- 5 Tanya šedi ya barutwana.
- 6 Botšiša barutwana ba go fapana goba sehlopha se se itšeng go abelana ka dikarabo tša bona.
- 7 Ge dikarabo di fošagetše, ba phošolle.
- 8 Leboga barutwana ka maitapišo a bona.

Temogo Ya Medumo Le Ditumatlhaka:

Metsotso e 15

Go Hwetša Mantšu

Ngwala tafolana ye mo letlapeng e be le medumo yeo e akareditšwego mo kotareng ye.

g	s	š
a	l	e
h	w	y
t	i	r
ts	hl	lw
o	b	u
tl	sw	kg
th	oo	k

LAETŠA

- 1 Lebeledišiša medumo kamoka le ditswakanywa mo letlapeng.
- 2 Efa barutwana metsotso e 3 go dira mafoko go bopa mantšu ka medumo le ditswakanywa moo ba ka kgonago ka gona.

BARUTWANA BA DIRA

- 1 Botša barutwana gore ba bule dipuku tša bona tša go ngwala.
- 2 Laela barutwana gore ba thome go ngwala.
- 3 Efa barutwana metsotso e 3 go hwetša le go bopa mantšu a mantši go ya le ka mo ba ka kgonago ka gona.
- 4 Dumelela barutwana go swaya mošomo wa bona.
- 5 Kgopela barutwana gore ba go botše mantšu ao ba a bopilego gomme o a ngwale letlapeng.

TSELA ENGWE YA LENANEO LA DITUMATLHAKA

Modumo/Medumo: _____

Mantšu: _____

Go Bala Ka Go Abelana:

Metsotso e 15

Morago ga go bala

MAANO A TEKATLHALOGANYO: AKARETŠA / GO DIRA DITEKANYETSO

BOMOLOMO GOBA KAKARETŠO YA GO NGWALWA KA KANEGELO

- 1 Hlalosa gore lehono re tla nagana ka dikarolwana tša bohlokwa tša sengwalwa.
- 2 Ra tla nagana gape ka tekanyetšo ye re ka e dirago ka Xochitl.
- 3 Ngwala freimi ya kakaretšo mo letlapeng.
- 4 Laela barutwana go šomiša freimi go araba dipotšišo:
Kanegelo ye e ka ga...(mafoko a 2 go iša go a 3)
Ke ratile...
Ke nagana gore Nyeeam o...ka lebaka la gore...
- 5 Hlalosa gore barutwana ba ka se kgone go bolela dilo kamoka ka sengwalwa – ba swanetše go go kgetha dikarolwana tša bohlokwa kudu.
- 6 Dira **tšhupetšo** ka mohlala wa gago o laetša barutwana. E re: **Kanegelo ye e ka ga** mošemane yo a bitšwago Nyeeam Hudson. O šomiša matlakala a matlakala a leago le diphatlalatši go lwa kgahlanong le tlhorišo. **Ke ratile** ge Nyeeam a botša mošemane yo a mo tlhorišago gore seo se le go bohlokwa ke seo se lego mo mogopolong wa gagwe. **Ke nagana gore Nyeeam ke** motho yo a hlamegilego **ka lebaka la** o itshwere nako tše ba mo kaele.
- 7 Bontšha barutwana diswantšho go tšwa go Puku e kgolo ya dikanegelo.
- 8 Efa barutwana sebaka sa go nagana ka sengwalwa.
- 9 Laela barutwana go **sokologa le go bolela**, gomme ba **abelane** ka dikakaretšo tša bona le wa mphato. (***Ga ba swanela go gopola seo morutiši a se boletšego. Se e swanetše go ba dikakanyo tša barutwana!***)
- 10 Tanya šedi ya phaphoši.
- 11 Kgopela morutwana goba ba ba 2 go abelana ka dikakaretšo tša bona le phaphoši.
- 12 Dira kakaretšo ya phaphoši, bjalo ka: **Kanegelo ye e bolela ka** mošemane yo a bitšwago Nyeeam Hudson. O šomiša Inthanete go thuša bana le batswadi go gopola seo se le go bohlokwa se ka mo hlogong – e sego dieta goba diaparo. **Re ratile** ge Nyeeam a botša mošemane yo a bego a mo tlhoriša gore ga se bohlokwa ke seo se le go ka hlogong. **Ke nagana gore Nyeeam ga** a rate dilo **ka lebaka la** ga a na taba le diaparo goba dieta.

Go Bala Ka Sehlopha Sa Go Hlahlwa

Metsotso 30

DIHLOPHA: _____

- 1 Tanya šedi ya barutwana ka moka ka **matlakalatšhomo a go bala 8**.
- 2 Hlalosa **mošongwana wa 1 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 3 Bitša sehlopha sa pele gore ba šome mmogo le wena.
- 4 Ka morago ga metsotso e 15, romela sehlopha morago gore ba dule fase ditulong tša bona.
- 5 Dira **phetogo ya segalo ya mošongwana wa go bala**.
- 6 Hlalosa **mošongwana wa 2 wa Labohlano** go barutwana ka moka ka phaphošing.
- 7 Bitša sehlopha sa bobedi gore ba tle go šoma mmogo le wena.
- 8 Tlatša Treka go laetša gore ke sehlopha sefe seo o se theeditšego, le gore ba badile eng.
- 9 Ngwala fase diphetogo tšeo di swanetšego go diriwa mo dihlopheng tša go bala goba tša mešongwana.

Tshekatsheko ya polelo ya mafelelo a beke

Metsotso e 15

- 1 Tanya šedi ya barutwana mo legogong mafelelong a letšatši.
- 2 Dira sebaka sa ditshekatsheko tša polelo beke le beke. Ke kgetho ya gago go hlakanya ditshekatsheko tša go ithuta tša Sepedi le tša Sekgowa.
- 3 Gopola go fa barutwana sebaka sa go 'Sokologa le go bolela' ba ahlaahle dikarabo tša bona le wa mphato. Ke moka, kgetha barutwana ba mmalwa go abelana ka dikarabo tša bona le phaphoši ka bophara.
- 4 Šomiša dipotšišo tše di latelago tša hlohleletšo go hlahla karolwana ya polelo ya poledišano ya gago:
 - a Naa ke efe Tabakgolo ya polelo ya rena ya beke?
 - b Ke kanegelo efe yeo le e badilego mmogo?
 - c Ke mantšu afe a maswa o a ratilego bekeng ye?
 - d Ke eng se o ithutilego sona bekeng ye?
 - e Naa re ngwadile ka eng bekeng ye?
 - f Naa go ngwala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - g Naa go bala go kaonafetše bjang bekeng ye?
 - h Ke eng seo o ikgantšhago ka sona bekeng ye?
- 5 La mafelelo, botša barutwana go nagana ka dilo tše pedi tše ba tlogo go botša ba malapa a bona ka seo ba ithutilego ka sona le ka tsela yeo ba kaonafetšego ka gona bekeng ye mabapi le mošomo wa bona.

Ela hloko: Tshepidišo ya go lebelela morago le go itekola ke karolwana e bohlokwa kudu ya go ithuta. O kgopelwa gore o seke wa tshediša mošongwana wo wa beke mahlo le ga tee.

